№ 1265.

Suom. Kirj. Seuran omaa
E. Aspelinin nimessä
lainattu. (1883?)

Rouva Miesmaa (Messman)
palanttaant 8.10.1980.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran

Toimituksia.

4 Osa.

Helsingissä, 1842.
Präntätty J. Simeliuksen Lesken tykönä.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran

Toimituksia.

4 Osa.

Helsingissä, 1842.

Präntätty J. Simeliuksen Lesken tylönä.

Suomen Kansan

Sanalaskuja.

Helsingissä,
Prändtätty J. Simelinkſen Leskeen tykönä.
1842.

Imprima tur:

Frans Ludv. Schaumann.

Alkulause.

Itsekusſaki työssä ja toimessa tulee ennen kaikkia kyſyä, mikä arwo ja hyödytys niillä on; ſillä työ, millä ei hyödytystä ole, on parempi tekemätönnä, kun tehtynä. Näitä ſanalaskuja ſillä kyſymyksellä arwatesſamme olemma luulleet niiden kyllä kolmesſaki kohden Suomen yhteiſyyttä hyödyttäwän. Enſiksi on niissä monta meillenki hyödyllistä eſiwanhempaimme tietoa, oppia ja neuwa ſäilytetty. Toiſeksi ſopiwat oſaawasti käytettynä kaunistamaan ja uſein wahwistamaan kaikenlaista puhetta yhteiſessä elämässä. Kolmanneksi antawat tiedottelewille joita kuita johdatuksia Suomen kieltä ja kanſan elämätä tutkiessanſa.

Yhteiſinä neuwoina ja muiſtutuksina elämässä ſopii hywästi pitää melkein kaikki, mikä ei ſodi Kriſtilliſyyttä wastaan; waan jos ſemmoiſia löytyiſi, jotka ei hywäſesti yhteen ſowi kriſtillisten oppien kanſsa, niin pidettäköön niitä ei muuna, kun eſimerkkinä luonnolliſen järjen erehdymiſestä, ja niiden kohtien oſottajina, miſsä ſama erehdys kewiämmästi tapahtuu. Myös tulee muiſtaa, että uſeammilla ſanalaskuilla on toinen mieli, toinen kieli, eli että niillä ajatellaan peräti toista, kuin mitä niillä ſanotaan. Niin taitaiſi joku luulla ſanalaskuſsa: kakſi kowaa kokee; meidän poika ja Jumala, ihmistä kyllä

sopimattomasti Jumalaan werrattawakſi, waikka ſitä kuitenki nyky aikoina ei käytetä paljo muulla mielellä, kun raamatun lauſetta: työläs on potkia tutkainta wastaan. Samalla tawalla ſanotaan: leikki ſe on leiwän loppu, ſe tuska tupakan loppu, pilkalla toiſin, kun ajatellaan. Niin monta muutaki. — Täſtä lienee ymmärrettäwä ſyy ſiihenki, että muutamat ſanalaskut owat peräti wastahakaſia keskenään, waikk' ei kaikki wastahakaſuus ſanalaskuiſſa kuitenkaan ole ſiitä ſyyſtä, waan muuten ihmiſten mielten erilaadusta.

Ajattelimma enſittäin karſia pois kaikki wähäpätöſemmät ſanalaskut täſtä kokoukſesta, mutta ſepä karſinta ei ollut niin huokiasti tehty, kun ajateltu. Kuka tieſi kunki mielen, kenpä kenenki ſydämen — moni meiſtä wähäpätönen taittaiſi toiſilta kylläki kalliikſi ja kauniikſi arwata. Niin luulimma paremmakſi antaa yhdeſſä koossa ilmitulla kaikkien, mitä ſuomalainen kanſa ſanalaskuikſi nimittää, paitſi mitkä oliwat itſeſtänſä mielettömiä wertaukſia, eli muuten riettaſanaſia, riwoja, joillen ei ole taittu ſiaa antaa.

Muutamia ſanalaskuja löytyy, jotka ehkä lienewät ruotſiſta kotoperää, toiſia, jotka owat hywinki raamatun ſukua; mutta olkoot waikka miſtä, kun kerran owat ſuomalaiſikſi ſanalaskuikſi kääntyneet, niin niitä ei enää ſowi toiſten joukoſta eroittaa. Sitä koiraki kodikſi, kuss' on ollut yötä kolme. Uſiampia myös tawataan wanhoiſſa runoiſſa, wirſiſſä ja liiatenki lauluiſſa; mutta niitäki emme ole tainneet pois jättää, koska enemmin näyttäwät olewanſa alkuperäiſiä ſanalaskuja, kun runoiſta, wirſiſtä eli lauluiſta ſaatuja.

Kaiken ſanalaskuin rajottamiſen ſananparſihin, ſananpolwihin, ſananmutkihin, wertauksihin,

j. n. e. luulemma soweliaaksi työksi sillen, jolla muuta työtä ei ole. Se ainoasti olisi tainnut olla sopiwa ja myös helposti täytetty, eroittaa runolliset sanalaskut lauseellisista, waikka seki on tekemättä jäänyt tässä kokoukseſsa. Paljo hyödyllisempi, kun kaikki semmoinen rajotus, olisi ollut saada itsekunki sanalaskun alla merkityksi kaikki muut sen kanssa yksimieliset sanalaskut, ja jollain erimerkillä wastahakaset, jos semmoisia löytyisi, jonka ohessa myös olisi tarwinnut laittaa jonkunlainen reisteri eli niiden ainetten nimitys, joita sanalaskuissa tawataan, ja paikalla merkitä, missä miki löytyy. Hywä, jos joku suomalaisten sanalaskuin hywäiliä ottaisi nämät toimitukset tehdäksensä. Toisintojen kanssa, joita löytyy paljon, sopisiwat jälkeenpäinki painettaa, jossa tilassa myös käyttäisi uusia lisäyksiä ilmi antaa, kun waan sitä ennen tulisiwat Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle Helsingissä lähetetyksi. Juuri näitä toiwottawasti saatawia yhtäpitäwäisyyden ja wastahakasuuden merkitsemisiä, kun myöski aine- reisteriä ja toisintoja warten, olemma läpeensä nämät sanalaskut kymmenittein numeroinneet.

Sanalaskuin järjestämisestä olemma muussa tilassa (Suomi 1841, IV Häftet) sanottawamme sanoneet, kuin myöski, minkä tähden wiimein puutuimma järjestämisen perusteeksi tässä kokouksessa alkusanan panemaan. Jolla ei ole semmoinen järjestys mielenmukanen, elköön tätä sanalaskutoimitusta pitäkö' kään muuna, kun onki — korjaamattomana kokouksena, jonka itse mielensä mukaan paremmin korjatkoon ja suoritelkoon. Siitä, että alkusana on perusteeksi pantu, tuli muutamia sanalaskuja kahteen paikkaan otetuksi, kun alkoiwat erilailla.

Ensimäisen kokouksen suomalaisista sanalaskuista ilmi antoi Paimion kirkkoherra, maisteri Henr. Florinus kir-

jassansa: Wanhain Suomalaisten tawaliset ja suloiset Sananlascut, mahdollisuuden jälken monilda cootut ja nyt wastudesi ahkerudella enätyt, präntätty Turussa v. 1702. Muita wärsinaisia kokouksia ei sitte ole tullut, paitsi Jak. Juteinin Walittuja Suomalaisten Sananlaskuja, Wiipurissa w. 1818 ja C. A. Gottlundin ensimäinen laitos kirjasansa: Dissert. de Proverbiis Fennicis, Upsalassa w. 1818, ja toinen suurempi kokous kirjassa: Otawa eli Suomalaisia Huwitukšia, 1 Osa. Tukhulmissa w. 1831, joka jälkimäinen kirja käsittää paljo muitaki suomalaisia aineita. Kaikki nämät, kun myös mitä wähin muissaki nyt nimittämättä jääwissä kirjoissa löytyy, olemma tähän kokoukseen ottaneet, taikka tulewat ne wasta toisinnoissa otettawikši, missä mielestämme oliwat kehnompia, kun mitä itse kansan suusta kuulleet olemma eli saaneet muilta kirjotettuna. Näistä kirjotettuna saaduista kokouksista owat edellä muiden nimitettäwä se, jonka entinen Kansliaraati, professori Henr. Gabr. Porthaani moniwuotisella nutteruudella toimitti, ja toinen nykyisen howioikeusraadin Carl Henr. Aspin samanlaisella nutteruudella laittama. Jälkeen nimitettyä tulee wielä erittäin kiittää siitä, että antoi tähän kokoukseen niin omat kootut sanalaskunsa, kun Porthaaninki, joista sitä ennen ei tietty, jos enää misšään löytyisiwätkään šäilytettynä. Suomalaisen Kirjallisuuden seuralta olemma myös saaneet ne sanalaskukokoukset, joka Kuninkaan kirjaston hoitaja, maisteri A. J. Arwidsšoni, Tuusilan kappalainen Carl Aspegreini, Lappajärwen kirkkoherra J. Fellmanni ja wainaja lehtori C. N. Keckmanni owat toimittaneet, ja Akatemian kirjastosta Helsingisšä erään nimittämättömältä tehdyn kokouksen. Myös owat Inarin kappalainen J. Durkmanni, Muo-

nioniskan kirkkoherran ſianen J. Fr. Liljebladi ja ſtudenti J. Fr. Kajaani tähän sanalaskuja lähettäneet.

Enſin päätimmä merkitä kunki kokoomat ſanalaskut erittäin; mutta kun yksiä on uſiammilta koottu, niin katſoimma ſopiwammaksi ſitä ei tehdä. Wähäpä tuosta, ken heidät kokoſi; ſe paras, että owat kootut. Ne owat Suomen kanſan yhteinen, ei kokoiliain erityinen tawara.

Kajaanista 23 päiwä Lokakuusſa 1841.

Elias Lönnrot.

Suomen Kanſan Sanalaskuja.

Aamu on iltaa wiiſaampi.

Aamun Jeſus anna tulla,
aamulla ſomat ſanomat.

Aamusta päiwä piſin on.

Aamusta päiwää jatkuu,
ei illasta.

Aasta aidan tynkenäki,
wuoſi wuotakenkänäki.

Aatokſessa orwon neuo,
puutokſessa köyhän kauppa.

Aatto juhlaa korkiampi.

Aatto juhloa jalompi,
iltapuoli laſkiaista.

Ah entinen aikani, nykyinen mieleni.

Ah kullaista kotia,
armasta asunsioa.

Ah kulta kodon elanto:
jos on waikia watsalle,
niin on helppo hartioille.

Ah sitä kullaista kotoa:
jos on ruokaa niukemmalta,
niin on unta wiljemmältä.

Ahdashenkinen rykiä,
pahasilmäinen sokia.

Ahkeruus kowan onnen woittaa,
ahkeruus unenki estää.

Ahneus kunnian pettää.

Ahneus wiisaanki willitsee.

Ahtaimpaan paikkaan tautiki tungeksen.

Ahwen armas tuorehelta,
särki säästöstä parempi.

Ahwen itki aikojansa,
hauki onnensa kowuutta:
"talonpoika tarkkasilmä
werkon silmän solmeaapi".

Ahwen itki aikojansa,
kalat kaikki päiwiänsä:

"kunne kudulle menemmä,
kunnes muolle, kun rantaſelle."

Ahwen kudun alottaa,
ahwen kudun lopettaa.

Aika alkaisſa menepi,
ſonnustellesſa ſulapi.

Aika anſoja punoa,
tehdä teiren kielekkeitä,
kun on hanhet ſoitimella.

Aika hiiren haukotella,
kun on kißan kiirahißa.

Aika kultainen kulupi,
päiwä kaunis karkelepi,
ilman lintujen iloßa,
warwuisten wiſertämisſä.

Aika menee arwelleſſa,
päiwä päätä käännelleſſä.

Aika muuttupi monekſi,
ihminen ajan keralla.

Aika muuttuu ja mies
muuttuu ajaſſa.

Aika on paras arkiona
kiwenpuusta kihlaella,
riihiwartasta walita.

Aika on ſillon joutawaſſa,
kun on pappi ſoutamaſſa.

Aika on tulla, toinen mennä,
kolmas warſin ilman olla.

Aika ſataa, koſka heinät
ladoſſa.

Aika ſe on hywä aika:
heinät ſaattapi latohon.

Aika tawarat ſaapi,
aika tawarat kaappii.

Aika tulla, toinen mennä,
kolmas orwon ajatella.

Aika tuopi tyynen meren,
aika wuotawan wenehen.

Aika wanhin, awaruus ſuurin.

Aika wanhin wanhimmista,
ilma ſuurin ſuurimmista.

Aikaiſin kirkkoon, myöhän
keräjään.

Aikananſa kirkkoon, hiljan
kapakkaan.

Aikananſa mies aikoo, mutta
lopuſſa kiitos ſeiſoo.

Aikawat herrain kiireet.

Aikoihin Ahdin elätti,
päiwihin Pätöſen pojan.

Aikuinen orjan aita,
pojan polwipäiwyinen.

Aina antapi Jumala,
lupaapi armo luoja,
arkena anelialle,
pyhänäki pyytäjälle.

Aina auttapi Jumala,
ajan kunki katkaſepi;
ei ole wielä welkonunna,
eikä tahtonna takaſin.

Aina kala wedeſſä, ehk'ei
aina apajalla.

Aina kuluu kulkewalta,
pitäjältä pirſkahtapi;
ſe kuluu, jos kukkoinaki,
menee mämmiruokinaki.

Aina lähtewätä — Lähtewätä.

Aina muita halataan,
ei minua milloinkaan;

tahi jos jolloin joudutaan,
ei ſiiwolla ſilloinkaan.

Aina on aika wiriällä,
kiiret laiſkalla kotona.

Aina on hywä pahoa pakossa,
häjyä hätäwarana.

Aina onni ſaanehella,
ei aina anſainnehella.

Aina ſiihen korſi jää,
kuhun kuorma kaatuu.

Aina tauti tiinehessä,
yſkä heikkohenkiſessä,
waiwa wanhassa akassa.

Aina syötäwä kulupi,
pidettäwä pehmiäpi.

Aina uuſi hempiämpi,
ehkä entinen parempi.

Aina uutta, harwoin hywää.

Aina waiwainen walittaa.

Ainaki kala wedessä,
apajoilla aioin yksin.

Ainoallanſa köyhä koreilee.

Aitasta sika sukusin,
hywä tyttö kellarista.

Aiwotellessa — Ajatellessa.

Aja hiljalleen hewoista:
hiljalleen perille pääset.

Aja hiljan ahtehessa:
paremmin reki pitäpi.

Aja mennyttä hepoa,
säästä nuorta hääwaralla.

Aja päälle, lyö hepoa;
ruokoa Jumalan huoli,
miehen huoli waattehia.

Ajakseen orja aidan panee,
poika polwipäiwäksehen.

Ajaksen orja aitoapi,
oljilla witsastelepi.

Ajallansa aidan pano,
hetkellänsä heinän teko.

Ajallansa työn teentö,
hetkellänsä heinän lyöntö.

Ajallansa työn teko,
hetkellänsä ilon pito.

Ajan wientö marjan syöntö.

Ajanwietto marjan syöttö.

Ajastaika aitanaki,
wuosi aidan witsanaki.

Ajatellen toimella tehdään.

Ajatellessa aika menee,
sonnustellessa hetki sulaa.

Ajatukset ajan wiewät,
pidätykset pitkät päiwät.

Ajatuksissa — Aatoksessa.

80. Ajatus on orwon neuo,
puutos kauppa köyhän miehen.

Akat koissa arwelewat:
miehet wiinoa wetäwät;
usein urot lumessa,
miesparat pahassa säässä.

Akka autuas kotona,
ukko kurja kulkemassa.

Akka ei luota lukkariksi,
eikä ukko kupparikſi.

Akka koissa pahatapanen:
rengillensä reiloapi,
miehelle mitä sanopi.

Akka kulkee aſeettaan,
mies ei kirweskuokattaan.

Akka mies aſehetonna.

Akka mies aſetta paitſi.

Akka tieltä pyörteleksen,
ei uros pahanenkana.

Akka tuopi tynnyn, taljan,
akka wuotawan wenehen.

90. Akka wanha oluen juopi,
puu laho weden wetäpi.

Akoilla on aina juttu,
paimenilla paha nuttu.

Alahalla allin mieli
uidessa wilua wettä,
alempana armottoman
käydessä kylän wäliä.

Alahana on allin mieli
uidessa wilua wettä,
ſukkeloidessa ſuloa,
jään alaista järkyttäisſä.

Alahana on allin mieli
uidessa wilujokea,
alempana miehen mieli
kainun naiſen naituanſa.

Alaiſin raudan, juoma miehen koettelee.

Alaiſin raudan kokee,
juoma miehen näkee.

Alas katſoo maattu piika,
ylös punapoſkinen.

Alas outo katſelepi,
ylemmä ajattelepi.

Alas wieras katſoo, ylemmä näkee.

Alaspäin pidetty piika.

Alastonta nauratahan,
ei kaunihin kantajata.

Alku työn kaunistaa,
lopuſſa kiitos ſeiſoo.

Alla kana kaunisnaki,
päällä kukko kurjanaki.

Alle katſoo pidetty piika,
aholle hepo ajettu.

Alta kuoren leipä kypſi,
luun luota liha makia.

Anna ahneelle niinkauan,
kun pyytää, koiralle niinkauan, kun katſelee.

Anna ainaki Jumala
kyllin syödä, kyllin juoda,
kyllin antoa kylälle.

Anna armias Jumala
sitä mieltä miehen päähän,
ettei huomena katuisi
töitä tämänpäiwäisiä.

Anna Herra aamun tulla,
aamulla hywät sanomat.

Anna Herra illan tulla,
illan ilman mainioitta.

Anna Herra ohrawuotta,
Jumala jywäkeseä:
saisi orjatki olutta,
kasakatki kaljawettä.

Anna huolia hewosen,
murehtia mustan ruunan:
hewosell' on pää parempi,
pää parempi, luu lujempi.

Anna Jumala ajan kulua,
päiwän tulla, toisen mennä,
iän saada illallehen.

Anna Jumala ajat mennä,
päiwät kultaiset kulua.

Anna Jumala antamista,
käden kahden kantamista.

Anna Jumala hywä päiwä,
hywän päiwän ſanomia.

Anna Jumala kuninkaan
kuulua, waan ei näkyä.

Anna juosta jouhihännän,
kipata kowakapion,
rautaſorkan ſorkutella.

Anna katille kaikkia, mitä naukuu;
katſo kaikkia, mitä koira haukkuu.

Anna Kieſus ajan tulla,
ajan tulla, toiſen mennä,
iän kultaiſen kulua.

Anna Kieſus antajalle,
tunge tuhlarin kätehen;
wie Juutas winkujalta,
paha henki parkujalta.

Anna koiralle lihaa, ſaat luuta takaſin,

Anna koiran, kunnes katſoo,
mustalaiſen, kunnes mankuu.

Anna kynäſi kyläkän,
ſohi itſe ſormellaſi.

Anna kätta kämpyrälle,
hongan okſalle ojenna.

Anna kättä käywän miehen,
ſuuta ulkowan urohon.

Anna kättä köyhän miehen,
köyhällä on lämmin koura.

Anna luoja anteheksi,
laske lainaksi Jumala.

Anna luoja luokoosäätä,
herra heinän kuiwautta.

Anna luoja, suo Jumala,
anna rauniot rahaksi,
kiwet pienet penningiksi.

Anna maata matkamiehen,
anna wierahan lewätä.

Anna mennä mennyn ruunan,
juosta jolkkosen hewosen.

Anna mennä männikköhön,
kyllä männikkö wetäpi.

Anna mennä mötkettää:
susi lampahan selässå.

Anna mustalaiselle, kunnes pyytää,
koiralle, kunnes katselee.

Anna olla olleheksi,
sika salmen uineheksi.

Anna pahalle paljo waltaa,
paha wallan tarwitsee.

Anna pahalle paljo waltaa,
paljo waltaa, wähä kunniaa.

Anna rullan ruikutella,
kehräwarren keikutella.

Anna taikinan hapata,
leiwän juuren junnoitella.

Anna warjoin wenyä,
ajan armahan kulua,
päiwäkunnat poikin mennä.

Anna wastaki Jumala
sitä mieltä miehen päähän,
ettei huomena katuisi,
päiwän päästä pelkeäisi.

Anna wastaki Jumala,
toisteki totinen luoja,
pikarit pinossa wiertä,
tuopit röykysså rowita.

Anna'pas kesä tulepi,
taas minua tarwitahan.

Annettihin aikoinani
juoda juossehen hewosen,
appaa ajetun ruunan,
syödä waimon jauhanehen.

Annettu luwattu lahja,
ennensaatu toiwotettu.

Annettu wala on niin hywä,
kun tehty.

Annetusta annetahan,
waan ei tieltä löydetystä.

Anoin: ei annettu; otin: ei
toruttu.

150. Anojalle annetahan.

Anſaittu anottu ruoka,
syöty leikattu palanen.

Antaa hywä wähästänſä,
paha ei paljostanſakahan.

Antaa matoki makaawalle rauhan.

Antaa menewän mennä,
kyllä jääpä neuonſa pitää.

Antaa Ruotſi ruokarauhan,
Wenäläinen weron wallan.

Antaa ſaita harwoinki,
ei syöläs ſilloinkaan.

Antaa ſaitaki harwoin,
ei syötä ſinä ikänä.

Antti aiſoilla ajapi,
Simo ſiltoja tekepi.

Apin on ſilta astumatta,
ſyömättä anopin leipä,
käymättä kylän keräjät.

Appi on karhu kartanolla,
anoppi ſuſi ſupuſſa.

Apu hiirellä pojasta:
jywän syöpi, kakſi jättää.

Apu hiiren pojastaan:
jos ei ſaamaan, niin syömään.

Apu lapſesta: kalan perkkaa,
kakſi syöpi.

Apua hiireſtäki on, jos ei muualle,
niin syömään.

Apua hyttiſenki apu.

Apua lapſeſtaki on: jos ei ſaa
kalaa, niin syö.

Apua ahonki kyntö,
liſänä mahonki maito.

Arat työttömän kätöſet,
rakko laiſkan kämmenesſä.

Arat työttömän kätöſet,
rupi laiſkan lantehesſa.

Arka henkenſä pitää.

Arka henkensä säilyttää,
pakenewa pahan päänsä.

Arka häntä peljätköhön,
elköhön jalo paetko.

Arka lyöty, hellä purtu.

Arka metsään, jalo kotia.

Arka nahkansa kantaa.

Arka purtu, hellä lyöty.

Arka päänsa säilyttää,
jalo saapi nahkahansa.

Arka tuota peljätköhön,
elköhöt jalot urohot:
wiittä kuutta hallawuotta,
seitsentä wesikeseä.

Arki aamulla tulepi,
talo työhön tarwitahan.

Armahampi aitowieri,
kun on lesken kylkipuoli;
leppiämpi lehtowieri,
kun on lesken wuodetwieri.

Armahampi alla tuulen,
kun sisaren armon alla.

Armahda Jumala joulun päälle,
kun ei woita pöydän päällä.

Armu elää, yrmy kuolee.

Armu kuoli, yrmy elää.

Arwa'a oma tilaſi,
anna arwo toiſellenki.

Arwa'awat akkojanſa,
luulewat lutukſianſa,
pelkeäwät piikojanſa.

Aſehella työn teentö,
ajallanſa pellon kyntö.

Aſehesſa työn te'entö,
urohosſa pellon kyntö.

Aſettanſa kuki korjaa.

Aſia kylään mennesſä, waan
mikä palatesſa.

Aſia niinkun ajetaan,
laki niinkun luetaan.

Aſia niinkun ajetaan,
työ niinkun tehdään.

Aſia riidelkään, elkäät
miehet riidelkö.

Asia uron kylähän,
toinen tullessa kotihin.

Asia waatii ymmärrystä,
tanssiminen rallatusta.

Asiahan mies pitäpi,
puipi puita pöllömpiki.

Asialla mies kylässä,
waikka ilman istukahan.

Asialle mies kylähän,
waimo warten syömistänsä.

Asialle mies menepi,
puipi riihtä pöllömpiki.

Asiassa miestä tarwitaan,
hakkaa puita pöllömpiki.

Asiassa on äiä työtä,
pakinassa kaksi päätä.

Asiat on aidan päässä,
sanat seiwästen nenissä.

Asiat on aidan päässä,
säkki seipähän nenässä.

Asiata mies kylähän,
waimo wasten syömissä.

Asioissa mieltä tarwitaan,
kyllä hulluki halkoja hakkaa.

Aſuessa — Ajatellessa.

Aura arpoja parahin,
kirnun mäntä tarpoimia.

Auta ainoa Jumala,
päästä päiwistä pahoista.

Auta Kieſus köyhää miestä;
rikas riidoinki eläpi.

Auta miestä mäessä, ele mäen alla.

Auta miestä mäessä,
nosta lastaa kynnyksessä.

Auta minua aitan päälle,
kyllä itse maahan pääsen.

Auta onni aitan päälle,
alas pääsen auttamatta.

Auta sitä, joka awun tuntee.

Auttakate armotonta,
ken tinalla, ken tilalla,
kenpä kengän nauhaisilla.

Autto muinen mutkat miestä,
mutkat muinen, juonet ennen,
ei sillen sinä ikänä.

Autto muinen onni miestä,
sai ojasta allikkohon.

Autuaalla tallissa akan kuoliat kopajaa.

Autuaalta woi putosi,
waiwaiselta maito kaatu.

Autuahan akka kuoli,
waiwaisen hewoinen waipui.

Autuahan woi putoaa,
waiwaisen suolat kaatuu.

Autuas anopin saapi,
waiwainen kälyn nimii.

Autuas awain piika:
käy tupahan, käy kotahan,
keikuttapi kellarihin.

Autuas emännän lanko:
pöydän päähän pöykähtäpi;
waiwainen isännän lanko:
owen suuhun sutkehtaa.

Autuas emännän wieras:
pöydän päähän pyörähtää;
waiwainen isännän wieras:
owen suuhun seisahtaa.

Autuas käen ampuu,
waiwainen peſän löytää.

Autuas toiſen wahingosta wii-
ſastuu, waiwainen omastaan.

Autuasta hywään aikaan ſiunataan,
waiwaista pahaan aikaan kirotaan.

Autuasta takaa, waiwaista otſaan
onni potkii.

230. Awa ſäkkiſi koska porſasta tari-
taan, jos ſe tarwitaan.

Awannolla antiaiſet,
lähtehellä lähtiäiſet.

Awoin hiki hewoiſen
nuoren miehen kunnia.

Awoin portti herrain tullessa,
mutta kiinni lähtiessä.

Awun wanha, ſauan wanha,
ei wanha toraa kärſi.

Edes käydä käsketähän,
edes käydä, ei paeta.

Edes eilinen päiwä on.

Edesmennyt eilispäiwä,
tämä on päiwä tähän asti.

Edespäin kauppa käypi.

Edessä emoton lapsi
emintimän leipoessa.

Edessä pitkä kanto koskessa.

Edestä kengässä, takaa raudassa.

Edestä syömätön löytyy.

Edestä syöty köyhän pelto.

Edestä täysi köyhän aitta.

Edestänsä säästänyt löytää,
mitä taakseen panee.

Ehdon walta ahwenella:
ottaa onkeen, jos tahtoo.

Ehtoo eräisen miehen,
hämy wierahan tulewan.

Ehtoo eräisen saanto,
hämy wierahan tulento.

Ehtoo karjan kokoaa, yö pahan perehen.

Ehtoolla laiska wiriäksi tulee.

Ehtoona erän perä nähdään.

Ehtoona itku, aamulla ilo.

Ei aika miestä odota, ellei mies aikaa.

Ei aikaa ajan mentyä,
wuotta lehden langettua.

Ei aina häisiä päiwiä pidetä.

Ei aina ole — Ei ole aina.

Ei ajettu tie ruohoitu.

Ei alastonta koirakaan hauku.

Ei anna aika maata,
waara waikia lewätä.

Ei anna mammona maata,
eikä lekkeri lewätä.

Ei anneta hullulle miekkaa,
eikä kyykärmeelle silmiä.

Ei anneta hullun wyölle miekkaa,
eikä puskewalle härjälle sarwia.

Ei anneta sianpäätä waiwaisen
kaaliin.

Ei anoppi armaskana
wedä wertoa emolle;
eikä mielewin miniä
ole oman tytön tapainen.

Ei astuwa waihda itsiänsä istuwaan.

Ei aurinko aina yhdeltä puolelta
paista.

Ei aurinkokaan kauan yhdeltä
puolen paista.

Ei auta ampuminen,
kun ei ole nuolen noutajata.

Ei auta laulamahan,
koska ei kuulla kumminkahan.

Ei auta linnun lentäminen,
kun on siiwet leikattuna.

Ei auta wuohen määkiminen,
koskei kaurihit kajoa.

Ei auta äitin armot,
eikä muorin moimotukset.

Ei autuaankaan aitta aina
muassa ole.

Ei elä kissa kiitoksella,
koira pään silityksellä.

Ei emä tiedä, kun ei lapſet itke.

Ei emäntä — Ei eukko.

Ei ennen minun emoni
käynyt kynſiä kyläſtä,
tointa toiſesta talosta,
pirran piitä naapurista.

Ei ennen minun emoni
mieltä mierolta kyſynyt,
oppia ojan takoa.

Ei ennen minun emoni
wienyt willoja kylähän,
kuljetellut kuontaloita;
niinkun nyt nykyiſet muorit
wiewät willanſa kylähän,
kuljettawat kuontalonſa.

Ei ennen pidä hyppäämän, kun
oja tulee.

Ei ennen ſaadulla kauan eletä,
jos ei Jumala wastaista anna.

Ei enſimäistä hywää hywäſtyminen,
eika pahaa pahaſtuminen.

Ei epäluulo ole tiedon wäärti.

Ei eſtä kirja helwetiſtä,
paperi pahaſta työſtä.

Ei eukko eriä tiedä,
kussa uro uhon näkepi,
poika waimon waiwapäiwät.

Ei halla haosta lähde,
eikä kastet kalwehesta,
päiwän Perttulin perästä.

Ei halla haosta lähde,
kastet warjosta wariſe,
päiwän Perttulin perästä.

Ei halla piikoja pane,
eikä ruoste ruopottele.

Ei halli — Ei koira.

Ei haukku haawaa tee,
jos ei puulla päähän lyödä.

Ei haukku loukkua tee,
ſana ei reikeä repäiſe,
kieli korwoa koſ'eta.

Ei haukkuwa koira jänistä ſaa.

Ei haukkuwa koira pure.

Ei heitä itä tuulemasta,
ennenkun ſataa,
eikä akka torumasta,
ennenkun itkee.

Ei helwetti ikänänſä täyteen tule.

Ei helwetti täydy.

Ei hemme heiniä ſaa,
kauni kaskia rowitſe.

Ei henki ſyömättä elä.

Ei henno hewoiſiahan,
ſure ei ſukkajalkojahan.

Ei hepo häitä — Ei hewoinen.

Ei hepo kuowista kuole,
eikä lehmä leiwoiſesta,
lammas rantaraukkoiſesta.

Ei herkeä — Ei heitä.

Ei herkkua mahan täyttä ſyödä.

Ei herkun paljoudesta ole.

Ei herraa merellä.

Ei herrain kanſſa ole marjalle menemistä;
wiewät marjat ja tuohiſen.

Ei herrain kiireistä.

Ei herrat paljoa kärſi; tikulla
ſilmään pistää, niin ſuuttuwat.

Ei herruus konttia kauna.

Ei hewoinen häitä kiitä,
jouhihäntä juominkia.

Ei hewoista päiwältä saada.

Ei hiiri heinäkuorman alle kuole.

Ei hiiri hewoisen werta,
paha lapsi miehen werta.

Ei hiiri kokoon kuole.

Ei hinta hewoista korota,
jos ei hewoinen hintaa.

Ei hoppu hywäksi liene,
eikä kiiret kunniaksi.

Ei hoppu hywälle tule.

Ei hopussa saiaa ajastaikaa eletä.

Ei housut lainassa parane.

Ei hullu hyweä tunne,
sika suolaista kaloa.

Ei hullu hyweä tunne,
sika suoloja suatse.

Ei hulluja kynnetä, eikä kylwetä,
itsestään niitä kaswaa.

Ei hullulle ole miekkaa uskomista.

Ei hullun wäliä ole.

Ei hulluus häwiämästä kiellä.

Ei hulluus kiellä kuolemasta,
pahuus kauan elämästä.

Ei huoli — Ei henno.

Ei huoli hewotoin poika,
pidä ei piiskasta lukua,
kanna ei huolta kannukſista.

Ei huolta häwinnehellä,
työtä maanſa myönehellä.

Ei huolta häwyttömällä,
mieltä mielen mennehellä.

Ei huora häwyſtä tiedä,
eikä ſuukko ſuoſiosta.

Ei huoralla häpyä ole.

Ei huuto hädästä päästä,
poru päiwistä pahoista.

Ei hyry hywää tiedä.

Ei hyttyiſen ääni taiwaaſen ulotu.

Ei hywin syöden ſäästetä,
ſäästäen hywin eletä.

Ei hywyys estä kuolemasta,
pahuus kauan elämästä.

Ei hywä hauki suolassa pahene.

Ei hywä hyljyksi jouda,
kultapenninki kulukſi.

Ei hywä hyljyksi jouda,
kulukſi Jumalan kulta.

Ei hywä pahaa tee.

Ei hywä ſana haawoita.

Ei hywä ſana woidetta tarwitſe.

Ei hywäkään lääkäri joka reikää
lääkitſe.

Ei hywän ſanan woimaa ole.

Ei hywät hylkynä,
kultakengät kulkuna.

Ei hywääkään hewoista ſaa ajaa enempätä, kun aiſat kantaa.

Ei hywääkään hewoista ſaa yliwoimanſa ajaa.

Ei hywääkään pahantekoa tarwita.

Ei hädällä kauas keritä.

Ei hädässä mässätä.

Ei hädässä — Ei hopussa.

Ei häissä surulla syödä,
ei eletä huolen kanssa.

Ei häistä keräjiin mennä.

Ei häjy häwetä taida,
waikka häntä heilukaan.

Ei häjy häwystä tiedä,
eikä koira kunniasta.

Ei häjyllä häpyä ole.

Ei häjyä häihin wiedä,
kylään kurjoa kutsuta.

Ei häpiä peittoon pääse.

Ei härkä häitä kiitä,
hepo pitkiä pitoja.

Ei härkää ennen kaiwata,
kun tehdas tyhjäksi tulee.

Ei hästi häitä kiitä,
hepo pitkiä pyhiä.

Ei hästi häwetä tunne,
hewon kaima kainustella.

Ei hätä häwetä käske,
kiiret kauan kiinnitellä.

Ei hätä lakia lue.

Ei hätäyneellä puolta ole.

Ei hätää hengen lähtiessä.

Ei ikä mieltä anna, jos ei Jumala.

Ei ikää elettyähän,
wuotta lehden langettua.

370. Ei iso sisältänsä kaada.

Ei isän warasta hirtetä.

Ei isättömän ilosta,
emottoman ensinkänä.

Ei itku hädästä päästä,
kowat päiwät kuolemasta.

Ei itku hädästä päästä,
parku päiwistä pahoista.

Ei jakso jalka käydä,
polwi polkea kykene.

Ei jalon jalat palene,
hywän kynnet kynnistele.

Ei joka kuusessa orawaa ole.

Ei jouda hywä hylykſi,
jutukſi Jumalan wilja.

Ei jouda hywät hylykſi,
kultakenkäſet kuluksi.

Ei jouda jouten olla,
jonk' on mieli miestä ſaada.

Ei Jumala kiirettä luonut,
paha mailma ſen on ſuonut.

Ei juopuneen laulusta.

Ei juosten jautheta, eikä kannukſin kynnetä.

Ei juosten matkaa tehdä.

Ei jäänyttä jätetä,
langenutta langeteta.

Ei kaada wara wenettä,
tuki ei ſuowoa tuhoa.

Ei kaakko kauan tuule.

Ei kaakko lakkaa, ennenkun ſataa.

Ei kahdella pahalla wäliä ole.

Ei kahta kuningasta yhteen linnaan ſowi.

Ei kahda rakasta sydäntä
eroita Jumalakahan.

Ei kaikkein kaunis ole yhtäläinen.

Ei kaikki ajat ole yhtäläiset.

Ei kaikki ajatukset tule seulan päälle.

Ei kaikki jauhot talkkunaksi kelpaa.

Ei kaikki kulta, kuumottawa,
eikä helkkywä hopia.

Ei kaikki kultaa kun kiiltää,
eikä kaikki hopiaa, kun hohtaa.

Ei kaikki kuninkaaksi kelpaa.

Ei kaikki miehiä ole, kun housuja
pitää.

400. Ei kaikki mieli sinun päässä,
sanoi sammakko toistaan.

Ei kaikki mieli yhden miehen päässä.

Ei kaikki mieli yhteen päähän
mahdu.

Ei kaikki puheet ole seulanpäälisiä.

Ei kaikki puheet pysy weden päällä.

Ei kaikki päiwät wielä ehtoossa ole.

Ei kaikki sanat weden päällä pysy.

Ei kaikki suuhun, mitä silmä näkee.

Ei kaikki suuhun, mitä sydämessä.

Ei kaikki taudit kuolemaksi ole.

Ei kaikki waiwat wadissa, saalis joka sauoimessa.

Ei kaikki waiwat watiin tule.

Ei kaikki yhtä tee.

Ei kaikki ystäwät yksiin pitohin mahdu.

Ei kaikkia karwaissa korweta.

Ei kaikkia kenkiä yhdellä lestillä tehdä.

Ei kaikkia syödä, mitä silmä näkee.

Ei kaikkia tosiakaan puhua saa.

Ei kaikkia waiwoja puntariin panna.

Ei kaikkia walittaa saa.

Ei kaikilla unilla maata, eikä kaikilla näljillä syödä, jos elää aiotaan.

Ei kako — Ei kaakko.

Ei kakſi iſoa — Ei kakſi ſuurta.

Ei kakſi kolmannetta ole.

Ei kakſi kowaa kiwiä hywiä jauhoja tee.

Ei kakſi ſuurta yhteen ſäkkiin mahdu.

Ei kalaa ſaada jalan kastamatta.

Ei kallis ſoma ſanoa,
kaunis wanhan kaupatusta.

Ei kalu kyläſſä parane.

Ei kalua ſaaden rikkaakſi tulla,
waan ſäästäen.

Ei kanan kaakottamasta,
kun ei kukkoki kurahda.

Ei kananpoika tuulessa pahene.

Ei kangas koreillen kudota,
oja ei luoda luowaellen,
kiwi ei jauha kiiwotellen,
heinä heitellen kokou.

Ei kangas lakohon kaswa,
ſuo ei ſiementä kadota.

Ei kangasta katketonta,
eikä lasta itkutonta.

Ei karhu kiwiä kisko.

Ei karhua witsalla lyödä.

Ei karhua äimällä pistelemistä ole.

Ei karja niin katoa, kun paimenet puhuwat.

Ei karwas lapsen pahaa tee.

Ei karwas nauris ensin mätäne.

Ei kasin silmät sawua wara'a.

Ei kateen koti korkene.

Ei katso syntywä sioa,
maata ei kuolewa walitse.

Ei kauha warretta kelpaa.

Ei kauhalla mieltä päähän saada,
waan waiwalla.

Ei kaukaa kehujaakaan ole.

Ei kaukainen kehuja ole,
eikä juuri wierokaan.

Ei kauneutta kattilaan panna.

Ei kaunis kaskelle jouda,
werewäinen wiertämähän;
kaunis pidetään kotona,
katon alla kapsamassa.

Ei kaunista kanneta,
jos ei kallista anneta.

Ei kawaluus kauas auta.

Ei kenkkihewoisen hammasta katsota.

Ei kenkään kahdesti kuole.

Ei kenkään niin hywä, kun kiitetään,
eikä niin paha, kun pannaan.

Ei kerjäläiseltä kalua puutu.

Ei kerjääwä kalua puutu.

Ei kestä kesäinen lehti
syksyn ilmoissa isoissa,
kukat kaunoiset, koriat
taida ei talwekši ruweta.

Ei kestä lihainen silta,
pölkky luinen luiskahtaapi.

Ei kettu kesällä kuole,
kun ei talwella tapeta.

Ei ketään kukkaro kaulassa hir-
tetä.

Ei kieli kowahan koske,
ſana ei reikeä repäiſe.

Ei kiellä kirja helwetistä,
paperi pahalta tieltä;
jos ei kiellä Herra Kieſus,
armo ainoan Jumalan.

Ei kiireellä kauas juosta.

Ei kiiret kauas kerkiä.

En kiitä meristä miestä,
kowan kosken laskiata:
meri ſiltä on mielen wiennyt,
koski korwat ſärkenynnä.

Ei kilo kirohin kuole,
lammas paimenen paho'in.

Ei kirkko jänekſekſi ole.

Ei kirkko niin täynnä, ettei pappi
ſiſään ſowi.

Ei kirwes kiwehen pyſty,
napakaira kalliohon.

Ei kirwestä yhdeltä puolelta hiwota.

Ei kirwestäkään ykſinpuolin hiwota.

Ei kisſa kirohin kuole,
kaſi kaikkihin ſanohin.

Ei kisſakaan kiitokſella elä.

Ei kiukat herrain kiireet.

Ei kiwellä kiirettä, eikä huhmarella hoiketta.

Ei kiwi jauha kiiwastellen
ilman orjan olkapäittä,
piian pienittä käſittä.

Ei kiwi kipuja itke,
paaſi waiwoja walita,
waikka paljo pantaiſi,
määrättä mätättäiſi.

Ei kiwinen pelto ſiementä kadota.

Ei koira ennen uineenſa tiedä,
kun häntä kastuu.

480. Ei koira koiran häntää polje.

Ei koira luuta winkaiſe,
waikka kohta lyötäiſihin.

Ei koira luuta wongahda,
lapſi leiwän kannikkata.

Ei koira tyhjään hauku,
eikä honkihin horiſe.

Ei koira uimaan opi
ilman hännän kastumatta.

Ei koira waletta hauku,
luppakorwa lupſuttele.

Ei koiraa karwaan katſomista ole.

Ei koiraa luu ſalata.

Ei koiraa panna makkara kaulaan.

Ei koiraakaan ennen nyljetä, kun henki lähtee.

Ei koirakaan kotiwäkeä hauku.

Ei koirakaan kotiwäkeä pure.

Ei koiralla kunniata,
eikä häjyllä häpyä.

Ei koiralla kunniata ole.

Ei kolka koſian kengät,
kirjakorjat kiidättele,
tytön työttömän työnä,
makoajan kartanolla.

Ei kolmiſäinen köyſi kesken katkea.

Ei konnalla kohtuutta ole,
pahan miehen mieltä taita.

Ei konnan kohtuu ole,
pahan miehen mieltä myöten.

Ei konnassa koskaan talia ole.

Ei korppi kirohin kuole,
kaarnet kaikkihin sanohin.

Ei korppi kirohin kuole,
murehissin musta lintu.

Ei korppi kirohin kuole,
waris kuiwihin walohin.

Ei korppi korpin silmää kaiwa.

Ei korppi korpin silmää puhkaise.

Ei koski kitahinkaan
laske wettänsä wisusti,
eikä laulaja hywänen
laula tyyni laulujansa.

Ei koski kowa olisi
ilman kuumitta kiwittä,
palawoitta paateroitta.

Ei kossin kohua täydy,
wähän miehen wääten käydä.

Ei kotipuita metsään wedetä.

Ei kuiwa kala takaa karkaa.

Ei kuiwa kulkku kumaja,
henki raswatta heläjä.

Ei kukaan herra merellä ole.

Ei kukaan kirweskädessä synny.

Ei kukaan niin hywä — Ei kenkään niin hywä.

Ei kukko käskyllä laula,
ellei laula käskemättä.

Ei kulta kullan kulta,
leipä kulta kullan kulta.

Ei kulta kulta ole,
leipä kulta kulta on.

Ei kumarettua kaulaa leikata.

Ei kuningaskaan kultaa syö.

Ei kunnia kulutta tule.

Ei kunnia tule kuluttamatta.

Ei kunnia tule kuulumatta.

Ei kuohuwa koski jäädy,
eikä liikkuwa kiwi sammaloidu.

Ei kuolema ole kirkkomessu,
hengenlähtö leikinlyöntö.

Ei kuolleesta kumpalia.

Ei kuukaan paista, ennenkun nousee.

Ei kuukſi kalan kutua,
neteliksi neiden häitä.

Ei kuurolle kahta ſaarnaa täydy.

Ei kylmästä hiilestä tulta ſaa.

Ei kylwy kyllin ſyötä,
kun ei kaswu kartuttane.

Ei kylwämätön touko kaswa.

Ei kylä kitua kiellä.

Ei kylä koiritta, miero miehittä.

Ei kylä kudetta kiellä
kyynäreltä kymmeneltä.

Ei kylää koiratonta,
eikä maata miehetöntä.

Ei kynſitön puuhun nouſe,
jäſenetön jäätä astu.

Ei kyſynyt ekſy, eikä anonut
ängen ota.

Ei kyſywä tieltä ekſy.

Ei kädetön katoa.

Ei käeten kuolla, eikä uhkaten eletä.

Ei käki käskein laula,
eikä kutſuen kukahda.

Ei kärsimättä kirjawaksi tulla.

Ei käske rukki ruikkaella,
kehräwarsi keikkaella.

Ei käskewältä wäkeä puutu,
lainan ottajalta rahaa.

Ei käskiä wäsy, jos ei tekiä rekaile.

Ei köyhyys tule yksinänsä.

Ei köyhyyttä jalvin jätetä.

Ei köyhä kesken kuole,
eikä woitu ensimmäisnä.

Ei köyhä kohta kuole,
että-woitu ensimmäisnä.

Ei köyhä korkialta kaadu:
saunan lawalta lattialle.

Ei köyhä ole aina köyhä,
eikä rikas ole aina rikas,
mutta kaunis on aina kaunis.

Ei köyhä parata saa:
syöpi woita juuston kansa.

Ei köyhän anti kauas kestä:
tuwassa antaa, porstuassa ottaa.

Ei köyhän hyweä iäydy,
makiata maankäwiän.

Ei köyhän koreilla auta:
werka nuttu, wyö ſametti.

Ei köyhän ääni taiwaaſen kuulu.

Ei köyhää koirakaan hauku.

Ei köyhää köyhempätä,
waiwaista wajawampata,
kun on ahnas tyytymätön:
ſillä on puutos puuttumaton.

Ei köyttämätön takka ſeljäſſä pyſy.

Ei laihosta lawaa tehdä.

Ei lainakarpiosta ſuuria patoja pidetä.

Ei lainan ottaja kalua puutu.

Ei laiska lykkyänſä tiedä.

Ei laiska ole joka miehen renki.

Ei laiska onnestaan tiedä.

Ei laiskan touko kaswa.

Ei lako lasta tapa.

Ei lapſen täydy iſoa leipäpalaista.

Ei lapſen wiinasta, eikä warſan kauroista.

Ei lapſessa laulajata,
kuolaſuussa kukkujata.

Ei lapſet laista tiedä,
waimot wallan tuomioista.

Ei lapſet lakia laita,
wanhat wallan tuomiota.

Ei lapſi iſättä ſynny,
emätönnä ilmi joudu.

Ei lapſi lakohon kuole,
lauha laaria ylennä.

Ei lapſi lampaakſi ole, eikä kannettu kannokſi.

Ei lapſi wiinaa, eikä warſa kauroja tarwitſe.

Ei laulu kuiwa kaula.

Ei laula koſista kiellä,
kun ei muut tawat pahemmat:
tahi on laiska, tahi laiha,
ja muuten typerä tyttö.

Ei lehto lewäten huoli,
hywä halme hyödytellen.

Ei leipä leikin ſyödä,
waatet pilkalla pidetä,

miehen wierahan edessä,
waimon ankaran apuna.

Ei leipää leikin syödä,
naurain kakkua kaluta.

Ei leiwässä leipomista,
leiwässä hywän emännän.

Ei lepo luita lyökä.

Ei lie selkä sen pahempi,
jos halolla haudellahan.

Ei liho hewoinen tiellä.

Ei liika lihoita,
jos ei osa elätä.

Ei liikkuwa waihda itsiänsä liikkumattomaan.

Ei liikkuwan kiwen päälle sammal seisahda.

Ei liikuus lihoita,
jos ei kohtuus kostuta.

Ei lintu lennä ylemmä siipikantoansa.

Ei lintua höyhenien tähden ammuta.

Ei liutukaan lennä, ennenkun siwet täydellensä tulewat.

Ei liſä luotaan lykkää.

Ei liſä pahaa tee.

Ei lopu uni maaten, eikä työ tehden.

Ei luja lutiſe,
eikä wakaa wapiſe.

Ei lujuutta lumpehesſa,
weden waahdesſa warua.

Ei lupa taloa häwetä.

Ei lupaus köyhytä.

Ei luu koiraan koske.

Ei luulo ole tiedon wertainen.

Ei luutonta lihaa,
eikä päätöntä kalaa.

Ei lyö, joka uhkaa,
eikä pure, joka haukkuu.

Ei lyöpä aſetta puutu.

Ei lähyys lientä liſää.

Ei lämmin luuta ſärje,
rauha riitoja ſuatſe.

Ei läpi paina, jos ei lämmitä'kään.

Ei löydä emoton lapſi
oman äitin armautta,
waikka etſiſi tulella,
wailehteiſi walkialla.

Ei maa miehittä,
eikä kylä koiritta.

Ei maantie kesken ruohoitu.

Ei maantiellä heiniä kaswa.

Ei maata markatonta,
ilmoa iſännätöntä.

Ei maaten maa pidetä,
istuen iſoſen pelto.

Ei maaten manalle mennä,
eikä torkan tuonelahan.

Ei maaten markat juokſe,
istuen iſot hywyydet.

Ei maaten markat kaswa,
istuen iku hopiat.

Ei maaten mieſtä ſaada,
ſuurta ſulhoa lewäten.

Ei maattaisſa torkuta,
nukuttaisſa muokata.

Ei makaa ſika ſikeisnä
ſian toiſen tonkiessa,
eikä orja toimetonna
orjan toiſen kenkiessä.

Ei makaawan katin ſuuhun hiiri juokſe.

Ei makaawan ſuden ſuuhun lammas
ſamoa.

620. Ei makia maahan jouda.

Ei makiaa mahan täydeltä.

Ei mammona anna maata,
eikä lekkeri lewätä.

Ei manattu pala mahasta palaa.

Ei marjat mitänä makſa
maammon maitojen ehdolla,
eikä kosta koiwun jället
waiwoja iſoni wanhan.

Ei matalan ääni taiwaaſen kuulu.

Ei matokaan makaawata pane.

Ei mene keſä weſittä,
eikä talwi pakkaſitta.

Ei mene näkö tawatta,
hywä muoto kunniatta.

Ei menewätä mämmilläkään pidetä.

Ei menewätä pidellä saa.

Ei menewätä pitää saa,
tulewata torjuella.

Ei meri siitä pilau,
jos koira laidalta lakkii.

Ei merta etemmäksi kalaan mennä.

Ei merta jäänä soudeta.

Ei merta pisaroitta souta,
eikä wedestä kastumatta päästä.

Ei mies aseetta liiku.

Ei mies merta syö, eikä tyhjällä elä.

Ei mies miehen ruokaan kuole.

Ei mies miestä syö.

Ei mies nimellä elä.

Ei miestä manatussa ole.

Ei miestä mitalla panna,
mieltä kauhalla jaeka.

Ei miestä nuttunsa arwaaman pidä.

Ei miestä tawatonta ole.

Ei molempia: hywää ja pian.

Ei molempia: rahaa ja kukkaroa.

Ei morsiamia halla pane.

Ei mua muu mukaise,
eikä toinen tokaise,
kun tämän talon taikinajuuri.

Ei mun auta laulamahan,
kun ei kuulla kumminkaan.

Ei munaa munaan waihettamista ole,
kanaa kanaan.

Ei muotoa panna murkinaksi,
eikä karwaa kattilahan.

Ei mykälle lammasta anneta.

Ei märjälle maalle wettä pidä.

Ei märjästä ampujasta,
kuiwasta kalastajasta.

Ei märkä pala, eikä wesi happane.

Ei naurismaan kautta wäärä ole.

Ei nauriswarasta hirtetä.

Ei naurusſa järkeä ole.

Ei ne kaikki miehiä ole, jotka pöksyisſä pyörii, eikä kaikki naiſia, joilla hamet päällä.

660. Ei neidesſä neuojata,
orwosſa opastajata,
neuottu itſeki neiti,
opastettu orpolapſi.

Ei neittä weroista wiedä,
ei oteta maan otoista;
wasket wiedähän weroista,
orawaiſet maan otoista.

Ei neittä werosta wiedä,
eikä panna päärahoista.

Ei neuo wäärään wie,
oppi ei kaada kankahalle.

Ei niin huonoa pitoa,
ettei kuokkawierahia.

Ei niin huonoja houſuja,
ettei kakſia kalſuja makſa.

Ei niin hywää, ettei pahaa rinnalla.

Ei niin hywää, ettei parempaa.

Ei niin hywää, että kaikki kiittää, eikä niin pahaa, että kaikki laittaa.

Ei niin hywää, ketä ei moitita,
eikä niin pahaa, ketä ei kiitetä.

Ei niin kauan olé isoa hätää,
kun yksikään neuo auttaa.

Ei niin köyhää, joka ei toista auta,
eikä niin rikasta, joka ei apua tarwi'

Ei niin lyhyttä, joka ei kuurista,
eikä niin pitkää, joka ei kurkota.

Ei niin pahaa, ettei hywää mukana.

Ei niin pahaa, ettei johonkuhun hywä.

Ei niin pahaa, ettei joku kiitä,
eikä niin hywää, ettei joku laitä.

Ei niin pahaa päätä, ettei wähä mieltä.

Ei niin pientä pitoa, ettei ole kuokkamiestä.

Ei niin pientä päätä, jossa ei wähä mieltä.

Ei niin pikkuista pilaa,
ettei totta toinen puoli.

Ei niin pitkää, ettei kurota,
eikä niin lyhyttä, ettei kumarra.

Ei niin päiwä pitkä, ettei yö perässå.

Ei niin päätä, ettei wähä mieltä.

Ei niin rikasta, että kaikille kyſyjille antaa.

Ei niin wanhaa, joka ei luule wuotta eläwänſä, eikä niin nuorta, joka ei luule wanhaksi tulewanſa.

Ei niin weſi ſakia, ettei weri ſakiampi.

Ei niin wikewää, ketä ei jätetä,
ei niin wäkewää, ketä ei woiteta.

Ei nimi miestä pahenna,
jos ei mies nimeä.

Ei nuollen watſa täydy.

Ei nuolu elätä, jos ei syödä ſaa.

690. Ei nuolu watſaa täytä.

Ei nurkka leipää liſää.

Ei nyt auta Antin neuot,
eikä Tuomahan tulukſet.

Ei nyt auta äitin armot,
eikä muorin moimotukſet.

Ei nyt äiti ääntä kuule,
iſo ei itkua tajua.

Ei näkö tawoitta mene,
hywä muoto muojuitta.

Ei näkö työtä tee,
kauni kaskea rowitse.

Ei nälkäistä janota.

Ei nälkäistä nukuta,
surullista naurata.

Ei näöltä woida syödä.

Ei nöyrällä hewoisella aina ajaman pidä.

Ei nöyrän selkä taitu.

Ei ohraankaan lako loista.

Ei ole aina antamista,
käden kahden kantamista.

Ei ole aina Antin tuulet,
wielä on tuulet Tuomallaki,
Pietarin perän takana.

Ei ole aina Antin tuuli,
Pietarin peräntakainen;
wielä on tuuli Tuomahanki.

Ei ole aitasta kotona,
eikä maassa wartahasta.

Ei ole aittahan asia,
eikä tietä rühen luokſi,
kun on suossa suurusjauhot,
leipä männyssä mäellä.

Ei ole aittahan aſiita,
eikä työtä kellarihin,
kun on juomiſet joella,
ſuurus ſuolla ſammalisſa.

Ei ole akasta lukkariksi,
eikä ukosta kupparikſi.

710. Ei ole eloa, ei emäntää.

Ei ole herrain kanssa marjoille menemistä,
tyttölasten liiatenki.

Ei ole hiusta härjän päässä,
jouhta oinahan otsassa.

Ei ole hoppu hywäksi,
eikä kiiret kunniaksi.

Ei ole hulku, joka anoo, waan joka antaa.

Ei ole huolta hurnakolla,
ajatusta aidakſella.

Ei ole huolta häwinnehellä,
mieltä maansa myönehellä.

Ei ole huonon huokumista,
wäkipuolen wärwimistä.

Ei ole huoralla häpyä,
warkahalla kunniata.

Ei ole huoran itkusta,
eikä warkahan waloista.

Ei ole huuten huokiampi,
eikä parkuen parempi.

Ei ole hywän kaulassa kelloa.

Ei ole hywät — Ei hywät.

Ei ole häitä kaikki päiwät,
joka päiwä juominkia.

Ei ole häjyllä häpyä,
ei huolta häwyttömällä.

Ei ole härjällä hätää,
kun on lehmät liekapääsä.

Ei ole hätä härjän juosta,
kun on Paawo paimenessa.

Ei ole hätää häihin, eikä kiirutta kirkkoon, koska wiinaa talossa löytyy.

Ei ole hätää, waikka ämmät sätää.

Ei ole ihmistä silmään katsomista, eikä koiraa karwoin.

Ei ole ilmoa iäksi.

Ei ole iloisten kanssa marjaan menemistä.

Ei ole iſää iäkſi,
emoa elinajakſi.

Ei ole juopunut köyhä eikä kipiä.

Ei ole juopunut oman äitinſä poika.

Ei ole järkee ſyödä ſärkee,
eikä taitoo juoda maitoo.

Ei ole jäärän mää'ynnästä,
kun ei uuhinen mäkätä.

Ei ole kaikki omenat kuoren alla kelwolliſet.

Ei ole kaikki paḥat päiwät nähdyt.

Ei ole kaikkiin paikkoin nenäänſä piſtämistä.

Ei ole kanan kaakotukſesta,
kun ei kukkoki kuriſe.

Ei ole karwoin katſomista,
ei puhetten uskomista.

Ei ole keſää ikuista,
kerran talwiki tulepi.

Ei ole kulta kuluttuanſa,
eikä werka wiertyänſä.

Ei ole kuwuſſa, ehkä uokaſſa.

Ei ole kädessä, joka edessä.

Ei ole kädessä kärppä pinossa.

Ei ole kädessa kärppä pinosta,
neitsy nuori turkuisesta.

Ei ole köyhän antimesta,
waiwaisen hywänteosta.

Ei ole leikki leiwän loppu,
waan tuska tupakin loppu.

Ei ole leipä leikin syöty,
waadet pilkalla pidetty.

Ei ole linnun lentämästä,
kun on siiwet poikki lyöty.

Ei ole luulo tiedon werta,
eikä piika pojan werta.

Ei ole luutonta — Ei luutonta.

Ei ole läsfä hiiren mieli,
kun on hernethaasiassa.

Ei ole löylyn löytämistä,
lämpymän lähentämistä.

Ei ole maata markatonta,
ilmoa isännätöntä.

Ei ole maata miehetöntä,
kirwehetöntä kyleä.

Ei ole maitokaan makia
suusta miehen suuttunehen,
parrasta pahastunehen.

Ei ole matkassa majoa,
tiellä tehtyä taloa.

760. Ei ole miehen mustuutehen,
urohon mataluutehen,
mies kun miehestä menepi,
urohosta urkenepi.

Ei ole mies narri, eikä makkara koira.

Ei ole mies pahasta tehty,
ehkä ei aiwan arwostana.

Ei ole mies pahoista tehty,
eikä aiwan arwoisista.

Ei ole miestä maan iäksi,
urosta iäksi ilman.

Ei ole miestä mennehessä,
urosta uponnehessa.

Ei ole miestä wuorotonta.

Ei ole nahkan myömisestä,
kun on karhu kaatamatta.

Ei ole niityllä nimeä,
kun ei ole niityn niittäjätä.

Ei ole nimetöntä surmaa.

Ei ole noita, ei näkiä,
eikä kuitti kummastana.

Ei ole nälkä, eikä jano, eikä kuitti
kummastana.

Ei ole ohroa laosta.

Ei ole orihin syytä,
herjeä hywän hewoisen;
sen hepo kotihin tuopi,
mi rekehen reudotahan.

Ei ole paimenen pyhistä,
eikä lapsen armottoman.

Ei ole paimenen pyhistä,
eikä waimon lapsillisen.

Ei ole pakko mennä syyhymättä saunaan.

Ei ole pakkoa pahoa:
wielä on riihessä eloa.

Ei ole pasipoista äää.

Ei ole pellolla pereä,
kun ei ole pellon kyntäjätä.

Ei ole piian pahaa, eikä akan hywää.

Ei ole puheen hywyydestä,
eikä mielen paljoudesta.

Ei ole puhuntatuulesta tuulta,
eikä panentamielestä mieltä.

Ei ole päiwin palkatkaan,
rupiamin ruoatkaan.

Ei ole päiwät päällitysten,
waan on päiwät päästätysten.

Ei ole päätä, ei pereä,
eikä pontta, pohjoahan.

Ei ole päätä Päiänteellä,
kulmoa kulowedellä.

Ei ole päätä Päiänteellä,
loppua Lapin weſillä.

Ei ole päätöntä Juhannusta,
tähkätöntä helluntaita.

Ei ole raukka orja raukka,
waan raukka miniä raukka.

Ei ole rengillä rekiä,
eikä orjalla oritta.

Ei ole roswoja, kun ei roswojen peſiä.

Ei ole ſaatuja ſanoja,
ennen tehtyjä puheita.

Ei ole ſeppä ſen parempi,
eikä tarkempi takoja,

jos ſyntyi ſyſikedolla,
kaswoi hiilikankahalla.

Ei ole ſeppää ſelwempätä,
takojata tarkempata,
kun on taiwahan takoja,
luonnon kaiken kalkuttaja.

Ei ole ſielun ſeulomista
ruumihin rumista töistä.

Ei ole ſuden ſuuruudesta,
kun on karwalta karuſa.

Ei ole ſurmaa nimetöntä.

Ei ole syömätöntä hywää,
eikä peſemätöntä puhdasta.

Ei ole ſääret ſäästettäwät,
kun on kiiret kintahisſa.

Ei ole tapin jano, eikä kauhan nälkä.

Ei ole tarwes mennä koirain pariin.

Ei ole taskuſſa tapoa,
kukkaroſſa kuuniata,
jos on tyhjä tahi täyſi.

Ei ole tehtyä pahaa,
eikä wasta aiottua.

Ei ole tekemätöntä pahaa,
eikä ſaamatonta rahaa.

Ei ole tulella tähdettä.

Ei ole tyhjässä tytyä,
ei wajassa watsan täyttä.

Ei ole tyhjästä tytyä,
walehesta watsan täyttä.

Ei ole tästä elämästä,
kun on monta emäntätä:
yksi wiepi willat, hamput,
toinen jauhot pussinensa.

Ei ole tätiä tiellä.

Ei ole uuhen mykätyksestä,
kun ei ole oinasta keralla.

Ei ole wahingon weräjälle menemistä.

Ei ole wallattoman wihoista,
hampahattoman kiroista.

Ei ole wanhan walkeista,
kopasilmän kulkeista.

Ei ole wanhassa waroa,
turwoa tutisewassa.

Ei ole wihat wäkenä.

Ei ole wirttänsä wiemistä.

Ei ole woista weitsettömän,
hampahattoman lihoista.

Ei ole wuohen määkymästä,
kun ei kaurihit kajoa.

Ei ole wäenkauppaa, kun
ei ole mielenkauppaa.

Ei ole wäwyn waroa,
kuss' on poika pohtimessa.

Ei ole ämmän ähkymistä,
kosk' on äiän pää sylissä,
ukon parta paarmohilla.

Ei ole äriſewässä koirassa puriata.

Ei omena kauas puusta putoa.

Ei opi koira uimariksi
ilman hännän kastumatta.

Ei oppi ojahan kaada,
eikä tieto tieltä työnnä,
neuo syrjähän syseä.

Ei orit olutta kiitä,
hewoinen hapainta wettä.

Ei orja luwulle panna,
palkkawaimo taikinalle.

Ei orja ſikein makoa
orjan toiſen tonkiessa.

Ei otraankaan — Ei ohraankaan.

Ei ottawa jääpää katsо.

Ei paeten pahoista päästä:
hewoisesta heittiöstä,
waimosta epäpädöstä.

Ei paha ensin kuole.

Ei paha hywästä tiedä,
ei katala kaunihista.

Ei paha lyöden parane.

Ei paha lyödenkään paremmaksi tule.

Ei paha pajuilla maata,
läyli lehdillä lewätä;
läyli on toisen lämpimässä,
waru toisen waipan alla.

Ei paha puhet suuta repäise.

Ei pahalle maalle paljo pidä.

Ei pahan silmän paljo pidä näkemän.

Ei pahasta puidenkaan ole.

Ei pakkaisesta säätä parata.

Ei paljo pahan silmään pidä.

Ei paljo pidä, waikka mieli tekee.

Ei palkkaa päiwin panna,
jos ei Jumala aioin anna.

Ei panentamieli pääsſä pyſy,
eikä kannantaweſi kaiwosſa.

Ei panna kisſaa makkaran wahdikſi.

Ei panna paeta anna,
murha mennä muille maille.

Ei pantawa pahene, kun ei ennemmin pania.

Ei pantu mieli — Ei panenta.

Ei pappi paljoa ſyö,
papin lapſet paljon ſyöwät.

Ei pappi ſanoja puutu,
ennen kultoa kuningas.

Ei pappikaan itſiään ripitä.

Ei pappikaan kaikkein mielikſi ſaarnaa.

Ei pelto kurjen ſonnalta kaswa.

Ei pelto petosta ſalli.

Ei peret ſakiata ſoimaa,
eikä pakſua pakene.

Ei perintökalu peſää tee.

Ei perſoja eriin panna.

Ei perſoja ſaa pohjanmaalle wiedä:
kaikki hywät kalat ſyöwät.

Ei pidot parane,
jos ei wierahat wähene.

Ei pidä ennen hypätä, kun oja tulee, eikä ennen huutaa, kun hätä tulee.

Ei pidä lahoa heiluttaa,
eikä hullua härnöittää.

Ei pidä leskelle lasta, eikä loiſelle ſikaa.

Ei pidä mennä ſyyhymättä ſaunaan.

Ei pidä panna kuormaa kuorman päälle.

Ei pidä panna meidän Mattia Jumalakſi.

Ei pidä yhteen hywään ihastua, eikä kahteen pahaan peljästyä.

Ei piika ſalli pahaa ſanaa, eikä rieska rikkoja.

Ei piikoja halla pane.

Ei piilolla pirttiä pidetä.

Ei piiſpan pappilaan wäärää ole.

Ei pikaiſuus aſioiſſa menesty.

Ei pikaiſuus muusſa kelpaa,
kun kirppuja käſittäisſä.

Ei pilaa niin pientä,
ettei totta toinen puoli.

Ei pilkka lämmitä,
lainawaatet lämmittää.

Ei piru ſuoloja osta, eikä ſuoloitta keitä.

Ei pispan — Ei piispan.

Ei pitäiſi piian nuoren
miestä wanhoa walita.

Ei pohja ſuwea kiellä,
eikä kylmiä etelä.

Ei puhdas peſemistä tarwitſe.

Ei puhdasta moitita.

Ei puheen hywyydestä, kun häntä
kokoon tulee.

Ei puheen paljoudesta,
eikä karjan ſuuruudesta.

Ei puheen paljoudesta,
eikä äänen äiyydestä.

Ei puheet puhuen puutu,
wirret laulaen wähene.

Ei puralta puheet puutu,
ſanat ſaaren jatkajalta.

Ei puu yhdellä lyömiſellä kaadu.

Ei puukaan enſimäiſeen lyömiſeen kaadu.

Ei puutu keskejä wäkeä,
eikä lainan ottaja eloa.

Ei puutu pukilta wirret,
ſanat ſarwiraawahalta.

Ei pyysſä kahden jakoa,
koppelossa kolmen miehen.

Ei pyysſä perehen jaetta,
orawasſa kolmen syödä.

Ei pyystä perehen syödä,
orawasta kolmin panna.

Ei päiwä niin pitkä, ettei ehtoota
peräſtä.

Ei päiwä paista, ennenkun nouſee.

Ei päiwä piwon täyſi ole.

Ei päiwät ſanomitta,
päiwän matkat mainioitta.

Ei päältä tähteitä tehdä.

Ei päänään papikſi päästä.

Ei päätä päiwittä saada.

Ei päätöntä kalaa, eikä luutonta lihaa.

Ei rahallinen raadolleen kuole.

Ei rahwaan wenet terwaa saa.

Ei rahwaan wenet terwassa pysy.

Ei rikas kujalle kuole,
rahallinen rauniolle.

Ei rikas rahaansa tiedä,
äweriäs ääriänsä.

Ei rikkaan rahoja tietä,
eikä äweriään ääriä.

Ei riko mieli miehen päätä,
raha ratko kukkaroa,
tee ei terweys pahaa,
lyötä suuta wehnäleipä.

Ei runo rahatta laula,
suuta ei kullatta kuluta.

Ei ruoka syöden lopu, waan saamatto-
muuteen.

Ei ruokkeet lainassa parane.

Ei rupinen pää paljoa tarwitse, ennen kun werille tulee.

Ei ruunupäät peltoa kynnä.

Ei räkkää herkkua watsan täyst.

Ei räkkää: rengin rokkaa.

Ei räkkää rengille rokkaa,
paljon maksaa papukappa.

Ei räkkää räätälille:
munawoita juuston kanssa.

Ei saa ennen maistaa, kun tiukahtaa.

Ei saa hywääkään hewoista yli woimansa ajaa.

Ei saa purjetta ylemmäksi wetää,
kun wenet sallii.

Ei saa päältä tähdettä tehdä.

Ei saa siltoa sanoista,
puita siihen tarwitahan.

Ei saa syödä silmillinen sokan kalawatia.

Ei saa sääliä warasta:
tahi korwat karsitahan,
tahi kaula katkotahan,
pää poikki järitetähän.

Ei saaden rikastuta, waan säästäen.

Ei saadussa saamista ole,
otetussa ottamista.

Ei saalis sanoilla saada,
lohi loihulla ylene.

Ei saamaton raha sikey, eikä kylwämätön touko kaswa.

Ei saaminen rikastuta, waan säästäminen.

Ei saanut parata parka,
eikä turka toisin tehdä.

Ei saapa siaa katso,
maata kuolewa walitse.

Ei saarnat — Ei sanat.

Ei saata sokia sokiaa taluttaa:
molemmat hautaan lankeawat.

Ei sadut — Ei sanat.

Ei saita sikoa ruoki,
wisu ei wierasta rawitse.

Ei salli sawinen pelto,
eikä sontainen suatse,
miestä werkaista waolla,
koriata kuokan päässä.

Ei ſalli ſawinen pelto
koriata kuokkijata:
piian pitkeä hametta,
ſukan wartta walkiata.

Ei ſana haawaa tee.

Ei ſana ſauaa tarwitſe.

Ei ſana ſiiwittä lennä.

Ei ſana ſiaa tee.

Ei ſanan ſakeudesta,
makkaran kipeyydestä.

Ei ſanat ſalahan jouda,
eikä luottehet lowehen.

Ei ſanat ſanoihin puutu,
wirret weiſaten wähene.

Ei ſanoista ſiltaa ſaada,
puita ſiihen tarwitahan.

Ei ſanoma — Ei ſana.

Ei ſanoma ſiiwittä lennä,
puhumatta kauas kuulu.

Ei ſaukko ſalaa ſaada,
näkemättä näädän poika.

Ei ſaunasta kastumatta pääſtä.

950. Ei ſawu niin nouſe, ettei walkiata alla ole.

Ei ſawua, jos ei tulta.

Ei ſe anna, joka kyſyy.

Ei ſe anowalle anna, joka ei anna waitelewalle.

Ei ſe auta ampuminen,
kun ei ole nuolen noutajoa,
waſaman wakuuttajoa.

Ei ſe ekſy, joka kyſyy, eikä kaadu, joka katſoo.

Ei ſe hullu ole, joka anoo, waan joka antaa.

Ei ſe hywää lihaa ole, jota muſtalaiſellen paljon annetaan.

Ei ſe hywää ſuo, joka ei pahaa ilmoita.

Ei ſe itſe hätäy, joka ei toista auta.

960. Ei ſe jouda raamattua tutkimaan, joka härkiä ajaa.

Ei ſe jouda Syyrakkia tutkiin, joka härkiä kylkiin hutkii.

Ei se kaunista kanna,
joka ei kallista anna.

Ei se kipiä, waan se häpiä.

Ei se koira orawaa hauku, joka wäkisen metsään wiedään.

Ei se koira wingu, jota luulla lyödään.

Ei se kuwussa ole, joka nokassa on.

Ei se lasten leikki ole, koska wanhat muorit hyppääwät.

Ei se liha, mutta se liemi.

Ei se lintu liion lennä,
jolta on siiwet leikattuna.

970. Ei se lyö, joka häristää,
eikä pure, joka haukkuu.

Ei se mies metsästä puuta tuo, joka pelkää joka puun päällensä kaatuwan.

Ei se mies ole, joka rahan saapi, waan se, joka pitää.

Ei se mitään haittaa,
että talonpoika tyttärensä naittaa.

Ei se muita auta, joka ei itsiänsä hätyytä.

Ei se niin kuukka ole, kuin ontuu,
eikä niin waiwainen, kuin walittaa.

Ei se niin ole, kuin näin on.

Ei se ole hädässä ollut, joka ei toista auta.

Ei se ole ihmeitä nähnyt, jok'ei ole nähnyt juopunutta.

Ei se ole ihmeitä nähnyt, joka on nähnyt juopuneita, waimoja alastomia.

Ei se ole koiralta purtu,
joka on lailta woitettuna.

Ei se ole mies, joka wiran saa, waanse, joka wiran pitää.

Ei se ole narri, joka narraa, waan se, joka antaa itsensä narrata.

Ei se ole pila, jota pilataan, waan se, joka itsensä pilaksi tekee.

Ei se ole wahingoksi, waikka siemen peltoon warisee, kyllä toinen jywä päälle kaswaa.

Ei se ole waiwatta, joka ei ole syntymättä.

Ei se paljoa katso, joka ei omaansa katso.

Ei se pantawa pahene,
kun ei pania pahenne.

Ei ſe pappi paljon ſöiſi,
papin lapſet paljo ſyöwät.

Ei ſe parkuen parane,
eikä huutain huokene.

Ei ſe pilkkaa, joka peiaa,
eikä naura, joka hewoista kantaa.

Ei ſe pouka puohtimessa,
joka ei wappuna waossa.

Ei ſe pääſe kuolematta,
joka ei pääsſyt ſyntymättä.

Ei ſe ſanasta tiedä, joka ei puolesta älyä.

Ei ſe ſikaan tule, joka ſukuun tulee.

Ei ſe ſiwuun tule, joka ſiaan tulee.

Ei ſe ſuſiin tule, joka ſukuunſa tulee.

Ei ſe ſuussa, mikä noukassa.

Ei ſe Syyrakkia tutki,
joka ruoskalla härkää ſutkii.

Ei ſe tapojanſa paranna,
joka ei mieltänſä pahoita.

Ei ſe tiellä ole, joka kynnyksellä istuu.

Ei ſe toista — Ei ſe uutta.

Ei se Turkuun toiwo, joka maalla naidaan.

Ei se mutta saa, joka ei entistä kuluta.

Ei se warastaa tohdi, joka ei wannoa tohdi.

Ei se wuohi toista auta, joka itse haapaa kalwaa.

Ei se ole wähällä woitu,
ku on woitu wuotehella.

Ei sen kieli ole puurossa palanut, joka akkain kanssa toruu.

Ei sen mieli mettä keitä, joka on suuressa surussa.

Ei sen päätä pestä, joka ei itse saunassa ole.

Ei seppää neuoa saa.

Ei seppää selwempätä,
takojata tarkempata,
kun joka taiwahat takopi,
ilman kannet kalkuttapi.

Ei seula satoja kaswa,
kylwöwakka kymmeniä.

Ei seula satoja maksa,
pion täysi kymmeniä.

Ei seulasta satoja saada,
kylwimestä kymmeniä.

Ei siihen puuhun wäärää ole, jossa orawa on.

Ei siinä hywin eletä,
kussa on lapsi wanhimpana,
pahin paimenna perehen,
onehin opettajana.

Ei siinä hätää eleä,
jossa on tekiät työllä,
rannalla rahan hakiat.

Ei siinä iloin eletä,
kussa on koissa kuollehia,
katoneita kartanolla.

Ei siinä iloin eletä,
kussa kuollut lattialla,
lasten wanhin waipununna.

Ei siinä kunniata, jossa ei kuritusta.

Ei siinä kyllin syödä,
kussa ei tähtehen waroa.

Ei siinä tuomaria,
kussa ei päälle kantajata.

Ei siinä yksi riitele,
kussa kaksi tappelewat.

Ei siitä hyödy, kun tähkiä noukkii,
eikä siitä häwiä, kun wieraita ruokkii

Ei siitä lapsesta muretta, joka
poikkipuolin penkillä pysyy.

Ei siitä sawu nouse, jossa ei tulta ole.

Ei siiwitön lemmä, eikä jaloiton käwele.

Ei sika siki makaa
sian toisen tonkiessa,
eikä orjoa uneta
orjan toisen walwoessa.

Ei sika sikoa syötä,
laiska ei toistansa rawitse.

Ei sika silmiään häpeä.

Ei sika sinestä tiedä,
lammas langan painehesta.

Ei sika wiatta wingu,
porsas juokse juomenitta.

Ei sika säkissä myödä.

Ei sikaan, joka sukuun.

Ei sikiä siipilintu
päiwän Perttulin perästä.

Ei silakka suolassa mätäne.

Ei siliä wuolemista tarwitse.

Ei silkku sikoa syötä,
saita ei wierasta rawitse.

Ei ſilloin hywin eletä,
kun ſiskot ſiwutſe käywät,
weikot wieritſe ajawat.

Ei ſilloin kiwi kädessä,
kun on kourasſa kowaſin.

Ei ſilloin ſiat ſikiä,
koska porſaat potewat,
eikä kaswa lammaslauma,
koska on wuonat woiwukſiſsa.

Ei ſilloin ſikoa ſyödä,
koska wuohta keitetähän.

Ei ſilloin yksi riitele,
koska kaksi tappelee.

Ei ſillä kesä tule, että yksi lintu laulaa.

Ei ſillä ole kyllä, jolta ei tähteitä jää.

Ei ſillä ſiat ſikiä,
kaswa lampahan karitſat,
joka ei syrji syötyänſä,
nuku maata mentyänſä.

Ei ſillä ſukua ſuurta,
kell' ei ſuurta kellaria,
eikä pakſua paria,
kell' ei pakſut aitan parwet.

Ei ſilmä oſaa ota,
kun ei käſi kohdakſi tule.

Ei ſitku — Ei ſilkku.

Ei sitä auta häwetä,
jota ei taida parata.

Ei sitä häwetä saa,
jota ei parata woi.

Ei sitä mieli tee,
jota ei silmä näe.

Ei sitä sanoa sanota, jonka ei päähän päästä.

Ei sitä sydän huole, jota ei silmä näe.

Ei sitä tiedä, mikä sika porsaasta kaswaa.

Ei sodassa silmää katsota.

Ei sodat sanomitta,
kowat ilmat mainioitta.

Ei sokiata sakkoon panna,
jalatonta jalkapuuhun.

Ei sota suosiota katso,
tauti mieliä pahoja.

Ei sota yhtä miestä kaipaa.

Ei sowi kaksi kuningasta yhteen linnaan.

Ei sowi sotoa kaksi
yksillä yötulilla,
eikä kaksi nuorta miestä
yhden neiden wuotehella.

Ei ſowi ſuopetäjä
korpikuuſen kumpalikſi.

Ei ſuata istujata,
ekä ſuoda katſojata.

Ei ſukſet ſulalla kulje,
airot talwella awita.

Ei ſukſi ſuwella juokſe,
airo ei talwella awita.

Ei ſula ſydän ſuruinen,
ei haudu halunen rinta.

Ei Suomeſſa niin wäkewätä ſonnia,
ettei pulkita.

Ei ſuotta kuolla, waikka ſuotta
ſairaſtetaan.

Ei ſuſi kiwihin koske,
karhu ei kisko kallioita.

Ei ſuſi koiran kotoa itke.

Ei ſuſi koiran kuolemata itke.

Ei ſuſi ſilmiänſä häpeä.

Ei ſutta neulalla tapeta.

Ei ſuu ſulotta ſoita,
kulkku kuitta kukkuele,

kieli keitinpiiraiſitta,
mieli mustitta meſittä.

Ei ſuulla ſaa kunniata kantaa.

Ei ſuuret paljoa ſuatſe: jos puikolla ſilmään pistää, kohta wihastuwat.

Ei ſuuret ſanat ſuuta halkaiſe.

Ei ſuuttoman ſanoja tietä,
kielettömän lauſehia.

Ei ſydän ſure, mitä ſilmä ei näe.

Ei ſydän ſääreen tartu.

Ei ſyntywä ſiaa etſi, kuolewa paikkaa walitſe.

Ei ſywästä kaiwosta weſi puutu.

Ei ſyyhymättä ſaunaan.

Ei ſyyttä kuolla,
eikä ſuotta ſairasteta.

Ei ſyytön kaula kesken katkea.

Ei ſyytön pää werta wuoda.

Ei syödyssä ſäästämistä, otetussa ottamista.

Ei syöneellen kahta lounata pidä.

Ei syöneellen toista murkinata anneta.

Ei syönyt ſika tiedä ſyömättömän päiwistä.

Ei syöpä jääpää katſo,
kuolewa eläwän että.

Ei syöpä jääpää katſo,
ottawa telapuuta.

Ei syöpä laihdu, eikä laiska uuwu.

Ei syöpä laihdu, eikä tekewä köyhdy.

Ei syöpä ſuustaan tiedä.

Ei syöttiläs tiedä elätin waiwasta.

Ei syöttiläs tiedä, mitä elätti winkuu.

Ei syöty ſioa waadi,
eikä kuollut wartiata.

Ei särje ſuuta wehnäleipä,
hiero kättä tarwoinſarwi.

Ei sää juokſewalta ſudelta häntää
katkaiſe.

Ei sääriä säästä saa,
kun on kiirut kintahisſa.

Ei sääsken ääni taiwaaſen kuulu.

Ei säätä säkkiin panna, waan
ſaatu.

Ei taa malja maata käske,
hywä hyrsy huikennella.

Ei taito ole takakſi.

Ei taito takaſin työnnä,
tieto tieltä pyöräytä.

Ei taito takkana ole.

Ei talwen lumi taiwaallen katoa.

1110. Ei talwi mene takanſa katſomatta.

Ei tanko lankoja katſo.

Ei tapa tupahan jää,
oppi owille pidäty.

Ei tappi janohon kuole,
kauha nälkähän katoa.

Ei tappia janota.

Ei taſan taſaiſet päiwät,
ajat ei kaikki yhtäläiſet.

Ei taskulla tapaa,
kukkarolla kunniata,
olkaan tyhjä taikka täyſi.

Ei taudin kowuus tapa.

Ei taudin kowuuteen kuolla,
eikä pehmeyteen peräytä.

Ei tautia jalalla jätetä.

Ei tautikaan tyhjästä ota.

Ei tee terweys pahaa,
särje ei suuta wehnäleipä.

Ei tehdyssä tekemistä,
puhtahassa peſemistä.

Ei tekemätön touko kaswa,
saamaton raha ſiki.

Ei tekiätä pahakſi panna.

Ei terwe tarwitſe lääkäriä.

Ei tiedä emo tekiä,
kellen tuutipi tytärtä,
tuutiiko tuwalliſelle,
wai tuutii tuwattomalle.

Ei tiedä emo tytärtä,
kenen on syödä ſynnyttänyt,
kenen kantanut kaluta.

Ei tiedä emo tytärtä,
kenen piekſeä peſepi,
kenen lyödä lykkeäpi.

Ei tiedä ennenkun tiellä käytetään,
ſitte wasta tienpää näytetään.

Ei tiedä imetteliä,
ei katala kaswattaja,
mitä mikſiki imetti,
kuta kukſi kaswatteli.

Ei tiedä kotoiſet naiſet,
misſä miehet mellastawat,
kusſa uhmaawat urohot.

Ei tiedä kotoiſet waimot,
kusſa kulkepi urohot:
wiipywätkö wiinateillä,
wain owat oluen reesſä.

Ei tiedä nykyiſet miehet,
milloin tytöt tuoristuwat,
maita nännisſa makaapi,
utarisſa uudet piimät.

Ei tiedä taloiſet naiſet,
misſä ukot uumartawat:
uſein ukot lumesſa,
miesparat pahasſa ſäässä.

Ei tiedä teinipoika,
mitä tyttäret tekewät.

Ei tiedä tekiä waimo
pitäjätä pitkän paidan,

kuinka paitanſa pitäpi,
hamehenſa hallitſepi.

Ei tiedä tie käwiätänſä,
kaakku kannan ſyöjeänſä.

Ei tiedä ukko, ei emäntä,
misſä uros uhon näkepi,
poika waiwan polwipäiwän.

Ei tiedä waimot wiiſahatkaan,
misſä miehet mellakoiwat.

Ei tieto tieltä työnnä,
kaada ei oppi kankahalle.

Ei tikka kirjawa ole, waan ihmiſen
ikä kirjawa on.

Ei tohdi torpan kukko
tasſia talon kanoja.

Ei toiſen miehen oma oma ole.

Ei toiwo ſaaliikſi ole,
eikä luulo tiedokſi.

Ei tora haawaa tee.

Ei totta kieltää ſaa.

Ei tuisku tuuletta tule,
kuhkot kypſy kiehumatta.

Ei tuki ſuowaa alenna.

Ei tule elo etſimättä,
kala jalan kastamatta.

Ei tule kinnasta kiwestä,
ſomerosta ſormikasta.

Ei tule lintu liikkumatta,
kala jalan kapſamatta.

Ei tule pää pestyksi, ellei itſe ſaunaan mene.

Ei tule ſiltoa — Ei ſaa ſiltoa.

Ei tule toukka tekemättä,
ſynnyttämättä ſikiä.

Ei tule touko tekemättä,
eikä ſaamatta ſikiä.

Ei tule tuohesta takkia,
eikä wanhasta pappia.

Ei tule tyhjästä mitään.

Ei tule uni uſein
huolelliſen huoneheſen,
kaihelliſen kartanohon,
murehelliſen majahan.

Ei tule warahin päiwä,
joulu ei joudu aikaiſin.

Ei tuli kylläynny,
eikä tuhlaaja rikastu.

Ei tuli tyhjää polta.

Ei tuonikaan tyhjästä ota,
tuuli jäälta kaljamalta.

Ei tupella tapella.

Ei Turku torpparikſi ole.

Ei Turku tunnisſa tehty.

Ei Turku tuwan takana,
Sakſa ſaunan porstuasſa.

Ei tyhjä lientä tee.

Ei tyhjä pala, eika weſi happane.

Ei tyhjä pala piipusſakaan.

Ei tyhjä paukahda.

Ei tyhjä säkki pystyssä pyſy.

Ei tyhjä säkki ſeiſallaan kestä.

Ei tyhjästä ottamista.

Ei tyhjästä tytyä,
walehesta watſan täyttä.

Ei työ miestä häpäiſe.

Ei työ miestä pahenna,
jos ei mies työtä.

Ei työt tehden lopu,
paarmat tappaen katoa.

Ei työt tehden puutu,
wirrat wuotaen wähene.

Ei tähkätöntä helluntaita,
eikä jywätöntä mittumaariaa.

Ei täydy ſianpäätä waiwaiſen kaaliin.

Ei täyſinäinen kukkaro kiliſe.

Ei täyſinäinen kukkaro weden päällä
pyſy.

Ei uhka-Jumala auta.

Ei uhkaten kuolla.

Ei uhkaten rikkaaksi tulla.

Ei uloawa ſuſi lammasta murra.

Ei uneliaan — Ei makaawan.

Ei unesta aumaa ſaada.

Ei unesta kirkkoja tehdä.

Ei unesta lawaa laiteta.

Ei uni maaten lopu, eikä työ tehden.

Ei uni maaten lopu,
nälkä naurista syöden.

Ei unta weroista wiedä,
makuuta maan otoista.

Ei usta tuwan peräsſä,
penkin alla ikkunata.

Ei unutta palaneesſa ole.

Ei wahingon edelle käynyttä ole.

Ei wahingon weräjällä kukaan ſeiſo.

Ei wahinko huutele tulleſſaan.

Ei wahinko tule kello kaulasſa.

Ei wahinko-ykſinänſä tule.

Ei waimoa wirkaan wihitä.

Ei waiwa maata anna,
waru waikia lewätä.

Ei waiwaiſen eloon paljoa tarwita:
tie eteen, keppi käteen.

Ei waiwaiſen welkaa muu maksa,
kun kirkon kirwes ja rautalapio.

Ei waiwaista waiwaiſempaa,
kun miniä mieheläſſä.

Ei waiwatonta wiljaa ole.

Ei wakaa wapiſe,
eikä luja lutiſe.

Ei wallattoman wihoista,
hampahattoman lihoista.

Ei wanha koira tyhjää hauku.

Ei wanha makaa, wanha huokaa.

Ei wanha rakkaus ruoſtu.

Ei wanha ſuola janota.

Ei wanha waletta haaſta,
luppakorwa lullottele.

Ei wanha waletta hauku,
luppakorwa luuhattele.

Ei wanha warahin ſyö, eikä
myöhän illaſta.

Ei wanha waraton ole.

Ei wanha wiatta kuole,
akka lemmon ampumatta.

Ei wanhakſi toiwomista;
wanhan on paha elää.

Ei wanhasta myödenkään ole.

Ei wanhasta ole myöden, eikä
ſäästäen.

Ei wanhurskaan wanttuutkaan katoa;
jumalattoman wiedään lakkiki.

Ei wanhuuden kuninkaakſi tehdä.

Ei wanhuuden papikſi päästä.

Ei wanhuus mieltä anna, kun ei Jumala.

Ei wanhuus pahuudesta estä.

Ei wanhuus ykſin tule,
ſill'on kuuſi kumpalia.

Ei wara wenettä kaada,
tuki ſuowoa tuhoa.

Ei warasta ole, jollei warkaan peſää.

Ei warikſen waloista ole,
eikä paimenen pahoista.

Ei warikſesta ole wuoden merkkiä.

Ei waris kirohin kuole,
korppi kuiwihin ſanoihin.

Ei warkaalla puolta ole.

Ei warkaan waloista ole,
eikä huoran kyyneleistä.

Ei warpuiſessa härjän woimaa.

Ei warſa tietä tiedä,
ennenkun tiellä käytetähän.

Ei waſikka rukoillen elä,
emälehmä enſinkänä.

Ei waſikka rukoillen elä,
kun ei oiwa juomiſella.

Ei waſikka rukoillen elä,
oli musta tahi kirjawa.

Ei watſa nuolten täydy.

Ei watſa welkaa ſalli.

Ei wedestä wäkiä ole.

Ei wedet taiwaaſſa mätäne.

Ei weistä hullun käteen anneta.

Ei welasta makſamatta,
eikä wedestä kastumatta.

Ei weri niin wetelä,
ettei wettä ſakiampi.

Ei werka werkaa ſorra.

Ei werratonta hywää, eikä werratonta pahaakaan.

Ei weſa kauas kannosta kaswa.

Ei weſi hullua hukuta,
ennen wiepi wiiſahanki.

Ei weſi kasſisſa pyſy,
taito pääsſä tuhman miehen.

Ei weſi wihalla juoda,
taari toiſen tarpehella.

Ei wettä wihalla juoda,
kaljoa kateudella.

Ei wiaton pää werta wuoda.

Ei wieraasta ole talon hywää.

Ei wieras lapſi niin poween mahdu,
ettei jalat näy.

Ei wierewä kiwi ſammaloidu.

Ei wierewä kiwi ſammalta kaswa.

Ei wierewän kiwen päälle ſammal pidätä.

Ei wihoin wihille wiedä.

Ei wihoin wiljaa ſaada,
maaten makupaloja.

Ei wiikokſi köyhän welka jouda:
tuwaſſa antaa, porstuaſſa ottaa.

Ei wilja waiwatta ſaada,
kala jalan kastamatta.

Ei witſa luuta ſärje.

Ei woi ylemmä päätään hypätä.

Ei woita ſahroilla kynnetä.

Ei woitto hewoiſen woitto;
ſe on wasta woiton woitto,
kun on woittu wuotehella,
ſiirretty ſiwulliſella.

Ei wuohen wiemiſeſtä, kun lyp-
ſylle kotiin tulee.

Ei wuohen wäärää kaalimaan kautta ole.

Ei wuohi wietynä pahene.

Ei wuohi wäärää katſo
naurismaahan mennesſähän.

Ei wäen wäwyjä ſaada,
ylen mielen ystäwiä.

Ei wäettömän — Ei wallattoman.

Ei wähyyttä mieli paha, waan
taſuutta.

Ei wähä piiſaa, waikka kuinka
ſiunaiſi.

Ei wähä walhe ſilmää puhkaiſe.

Ei wähää itketä, waan ſitä, kun ei äiä.

Ei wäkeen wäwykſi pääſtä,
ylön mielin ystäwäkſi.

Ei wäkeä puntarilla jaeta,
mieltä kauhalla mitata.

Ei wäkiſin wihille ſaada.

Ei yhden kaunis ole kaikkein kaunis.

Ei yhden puolen ystäwyyttä.

Ei yhtä hywää pidä ihaſtella,
eikä kahta pahaa ſäikähtää.

Ei ykſi kauan naura, kun ei toinen wastaa.

Ei ykſi kiwi jauhoja tee.

Ei ykſi kiwi äiää wettä lämmitä.

Ei ykſi lintu keſää tee.

Ei yksipuolinen hywä kauan keſtä.

Ei yrittänyttä laiteta.

Ei ystäwyys yksin puolin pysy.

Ei yö niin pitkä,
ettei päiwää perässe.

Ei yöltä silmä puhkea,
hämärältä jalka taitu.

Ei äkisti sataa ajastaikaa eletä.

Ei älyä nuori neiti
wanhan miehen miettehiä,
eikä wanha warsinkaan
tunne nuoren tarpehia.

Ei äriſewä koira pure.

Ei äyrikään puun päästä putoa.

Ei äyrillä ämmää saada,
wielä se markanki maksaa.

Eikä ole huolta, eikä ole mieltä.

Eipä anna aika maata,
waara leikillä lewätä.

Eipä anna mahti maata,
hywä onni olla jouten.

Eipä anna muret maata,
waru waikia lewätä.

Eipä heitä Herra Kieſus,
hylkeä hywä Jumala,
kun ken luokſen luojahanſa,
heitäkſen Jumalahanſa.

Eipä huoli heinäpieles
yli wuoden oltuanſa,
ei pilau piikalapſi
tyttönä emonſa luona.

Eipä jouda jouten olla,
kun lie mieli miestä ſaada.

Eipä kekſi ſuuret ſulhot,
ei ne kekſi köyhän lasta,
keſannolla kenkiwäkſi,
rannalla rakentawakſi.

Eipä kiellä Kieſuskaan
epeä Jumalakaan,
hukkunutta huutamasta,
kuollutta makoamasta.

Eipä koski kielaskaan
laske wettänſä loputen,
eikä laulaja paraskaan
laula tyyten taitoanſa.

Eipä piikaista pitäiſi
tuwattoman tunnuſtella,
kartanottoman katſella,
lepytellä leiwättömän.

Eipä ſe uni uſein
haastattele huolellista,
haukota halun alaista.

Eipä ſuo ſula Jumala,
ei ſalli wakainen luoja,
poikoa iſän periltä,
lasta wanhemman jäljeltä.

Eistywä elo wiriän,
laiskan kaatupi lakohon.

Ele ennen hattuaſi kohota, kun wieras ſiſään astuu.

Ele ennen hyppää, kun oja tulee.

Ele ennen karſinaa tee, kun waſikan ſaat.

Ele ennen kehu, kun ſaat.

Ele ennen kuulumiſia kyſy,
kun wieras tupaan tulee.

Ele ennen lapſen nimeä ajattele,
kun ſaat.

Ele ennen löydä, kun katoo.

Ele ennen nimeä ajattele, kun lapſen ſaat.

Ele ennen nuole, kun tipahtaa.

Ele ennen röyhdä, kun syöda saat.

Ele ennen tappele, kun tarwitaan.

Ele ennen tee tallia, kun oriin saat.

Ele ennen wanhaa moiti,
kun uuden tawat tunnet.

Ele etsi kerjäläisen powesta leipää.

Ele eukko ennen kuole,
kun ma kelkassa wetelen
jälessäni jäätä myöten,
pellolla pihoa myöten,
kiwikössä kiidätellen,
lepikössä lennätellen.

Ele haasta haisewia,
pakise perin pahoja:
häpy häjysti näkypi
häwyttömän hännän alta.

Ele heitä Herra Kiesus,
hylkää hywä Jumala,
hywien hylittäwäksi,
pahojenki pantawaksi.

Ele hulluja horise,
pakise perättömiä.

Ele hulluun mieltäis waiheta.

Ele hyppää ennenkun oja tulee.

Ele hywä kattila pataa ſoihmaa.

Ele hywästäkään hywästy,
pahastu pahastakaan,
enſimmäiſellä erällä,
tok' ei wielä toiſellakan.

Ele hywääkään hewoista enempi aja,
kun ſe woi.

Ele itke ilman ſyytä,
ilman waiwatta walita,
wielä on ſyyſsä itkemistä
waiwaſsa walittamista.

Ele Jumala olutta anna:
akat juowat, kun wetenä.

Ele juokſe juhlan alla
tietämäſsä tyttölöitä:
ſilloin on kukin ſiwiä,
puhdas piika ruokotonki.

Ele juokſe waſikan kanſsa kilpaa.

Ele kaikkia korwenna, kun karwainen on.

Ele kaikkiin kajoa,
joka paikkahan jorahda.

1340. Ele kajoo ſiihen paikkaan,
jonka nimi on hui hai.

Ele karhua witſalla lyö.

Ele karhua äimällä piſtele.

Ele kerjääjän poween muruja etſi.

Ele korppi koikukkaan,
ele muihka musta lintu:
et wery minun werellä,
et liho minun lihalla;
ſe on wettä, mi on werta,
ſepä luuta, mi lihoa.

Ele koske koiran nuoraan:
koira puree nuorastanſa.

Ele lipaiſe ennen, kun tipahtaa.

Ele luule lukkari kulta, ettäs papikſi
pääſet.

Ele luule lurjukſekſi,
katſo karjan paimenekſi.

Ele lyö lyödyn mieltä,
färje ſuruiſen ſydäntä:
jo on lyöty lyömättäſi,
ſärkemättäſi ſärjetty.

Ele mene herrain kanſſa marjaan:
miſtaat roppeeſiki.

Ele mene ſiihen tuleen, johon toinen
käskee.

Ele mene ſyyhymättä ſaunaan,
aſiatta anſaan.

Ele mene uimahan uhkalla,
weikasta weſien päälle.

Ele naura toiſen naiſta,
moiti toiſen morſianta:
tahi ſaat naiſen naurettawan,
morſiamen moitittawan.

Ele neito paljo naura,
paljon naura, kilwoin laula:
ei ſinua kilwoin naida,
kilwoin ei wihille wiedä.

Ele neuo neuottua,
ele ſeppä'ä opeta.

Ele nosta kiweä kuorman päälle.

Ele nosta kurikkaa korkialle: putoaa
päähäſi.

Ele nuole:— Ele lipaiſe.

Ele pane omiaſi ſekaan.

Ele pilkkaa wanhaa koiraa:
wanha puree luuhun ſaakka.

Ele polta poltettua,
paiſta ennen paiſtettua.

Ele pyttyyn hyppää: rikot taaleen.

Ele pyyllä neittä pyydä,
orawalla morſianta:
ſaat pyyllä pyhän pitäjän,
orawalla oikulliſen.

Ele ſaamattomalle lapſelle nimeä pane.

Ele ſorra ſorrettua,
särje ſärjetyn ſydäntä.

Ele ſuulla ſuurentele,
ellet kunnoſſa kykene.

Ele unia — Ellös uskoko.

Ele usko aamuruskoa,
elekä waiwaiſen tytärtä.

Ele usko juopunutta:
juopunut walehtelepi.

Ele usko uron puheita,
miehen walskin wannomia:
uſein uro puheenſa,
mies walski walanſa syöpi.

Ele usko uron waloja,
miehen wäärän wanneloita:
pettäpi uro walanſa,
syöpi koira kahlehenſa.

Ele wainen neiti nuori

pyydä ſulhoa ſukilla,
miestä kirjakintahilla:
ſaat ſa ſuuttoman ſukilla,
kielettömän kintahilla.

Ele wähääkään ylenkatſo.

Ele yskä yksinäistä,
akan tauti ainoata!
anna akkain rykiä,
koukkuleukain kokia;
rykiä rykisſä niskoin,
panna ſelkäpaahtehisſa.

Ele yskä yksinäistä,
akan tauti ainoata:
anna akkojen rykiä,
piippuſuiden piukotella.

Ele äyriä idarra:
taikka taalarin menetät.

Eles warſa — Ellös warſa.

Eletty eileinen päiwä,
tämä päiwä tähän päästy;
auta Herra huomenaki.

1380. Eletty eileinen päiwä,
tämä päiwä tähän ſaakka,
neuon Jumala huomiſeen pitää.

Eletty on ennen meillä,
wielä nytki nytkytellään.

Eletähän että myöten,
syödähän ewästä myöten.

Eletään, kuin woidaan, ei niin, kuin
tahdotaan.

Eletään, kuin woidaan,
syödään, kun saadaan.

Eli häihin menee häwiäksensä, eli
häpiäksensä.

Elkäte emot poloiset
lasta pientä peittehessä,
tuiksenne tuuwitelko,
waroiksenne waapotelko.

Elkäte pojat poloiset
käykö naimahan pyhinä.

Elkäte tytön typykät
kowin konstia kysykö:
konstilla on kowa kulakka,
naastilla nawakka ruoska.

Elköhön emoton lapsi
kauan kuunnelko käkeä,
pohjan puolelta mäkeä.

1390. Elköhön emoton lapsi
kuunnelko kewätkäkeä

pohjapuolelta mäkeä:
kyynärän ikä kulupi,
waakſan warſi wanhenepi,
kuultua kewätkäköſen.

Elköhön poloinen poika
puuttuwalla polwellanſa
naiko naista nuoremmaista,
kowin kauniſta katſelko.

Elköhöt pojat poloiſet
pyytäkö pyhäną naiſta:
ſilloin pää on palmikoſſa
huonon kun hywänki neiden.

Elköhöt pojat poloiſet
tieltä kirkko kihlaelko:
ſilloin porſaski punainen,
ja ſikaki ſilkki pääſſä.

Ellös uskoko unia,
ajatelko aawehia:
uſein pettäwät unoiſet,
aawehet walehtelewat.

Ellös wainen neiti nuori
rengin reilihin ruwetko,
kauppohin kaſakkamiehen:
renki lyöpi reiliſtänſä,
kaupoiſtaan kaſakkamieſi.

Ellös wainen neito rukka
hurjan hurſtille ruwetko,

lakanoille juomalallin:
hurja löisi hurstiltansa,
wiinawilli wierestänsä.

Ellös wainen tyttö parka
huolta huowille pitäkö,
mieltä miekan kantajalle:
huolet huowilla tupana,
miekan ponsi porstuana.

Ellös warsa ennätelkö
edellä emähewoisen:
eli längin lyötänehe,
rahkehin rawuttanehe.

Elo kurjen, elo kärjen,
elo waiwaisen warikſen.

Elohon eläwän mieli,
ehkä ſurma ſuun edessä.

Elossa eläwän mieli
wielä haudan wierelläki.

Elä hullun mieltä myöten,
ole itſe wiiſahampi.

Elä, kuin elätti karhu,
ole, kuin orit hewoinen.

Elä maalla maan tawalla;
tahi mene maalta maattomakſi.

Elä maassa maan tawalla;
ele maasta pois pakene.

Eläisi kesällä kenki,
heinäajalla heikompiki,
waan on pakko pakkaisella,
suru suurella lumella.

Eläminen että myöten,
soutaminen wettä myöten.

Eläwäinen lasten tauti.

Eläwän silmät aina näkee,
kuolleen ei koskaan.

1410. Eläwätä on lapsen tautiki.

Elää koira yhden talon,
kahden koira kuolee.

Elää, kuinka taitaa: jos ei wiljoin, niin waiwoin.

Elää niin, kuin märkä palaa.

Elää toukkaki puun raossa.

Elää wasikka juomallaki.

Emollehen muut eränsä,
saajallehen saalihinsa,
minä wieno wierahalle,
kykkärä kylän akoille.

Emollista neuotahan,
itse oppii emoton.

Emän eljet tyttärellä,
pojalla iſän aſumet.

Emännällä on kolme kieltä,
yksi puinen, toinen luinen,
kolmanſi kiwinen kieli:
puiſella puhuu tuwaſſa,
luiſella lukon takana,
kiwiſellä kellariſſa.

Emännällä on kolmet kengät,
yhdet luiſet, toiſet puiſet,
kolmannet ketiſet kengät:
luiſilla käwi kotona,
puiſilla kyläſſä kulki,
ketiſillä kirkkotiellä.

Emäntä elonſa päällä:
kakſi kättä reitten päällä.

Emäntä hywä kotona:
pirtin lämminnä pitäpi.

Emäntä hywä talosſa:
ſuitſua kohentelepi,
kekälettä kääntelepi.

Emäntä pahatapainen:
rengillenſä reiloapi,
miehellen mitä ſanopi.

En anna lepälle ſuuta,
kättä en koiwulle kokota.

En elä minä hawuilla,
enkä lehwillä lihoa;
elän lehwän lekkujoilla.
hawun alla astujoilla.

En kiitä meristä miestä,
kowan kosken laskiata:
meri on mielen päästä wienyt,
koski korwat särkenynnä.

En laula talon tawoilta,
kuku pöydän kunnialta;
laulan taskuni tawoilta,
kukkaroni kunnialta.

En mahdu minä manalle,
sowi tuonelan tupihin:
Manan neidet riitelewät,
Tuonen tyttäret toruwat.

1430. En minä sinä ikänä,
kuuna kullan walkiana,
pole en päätä puolisoni,
päätä allini alenna.

En mä kaadu korkialta:
lawitsalta lattialle.

En mä kuuselle kumarra,
petäjälle päätä käännä.

En mä sinnes suohon sorru,
kunnes kannan kahta kättä,

wiittä ſormea wiritän,
kynttä kymmentä ylennän.

En ole houkka houkutella,
mielipuoli mielitellä,
heikko helmasta weteä.

En ole narri narrattaa,
höyhenlintu höyhettä.

En ole tietäjän ſukua,
enkä lapſi Lappalaiſen.

En peljästy perhoiſia,
waikka lentäwän näkiſin.

En tiedä tekiätäni:
liekkö telkkä tielle tehnyt,
ſorſa ſuolle ſuorittanut,
koskelo kiwen kolohon.

En tiedä tekiätäni:
liekkö telkkä tielle tehnyt,
tawi rannalle takonut.

1440. Enemmin ſeiſowaſſa wedeſſä matoja on, kun juokſewaſſa.

Enemmän korwa kuulee, kun ſilmä näkee.

Enemmän tiedät, kun tänne tulet.

Enempi wähempi härkä,
matalampi korkiampi,

musta mulli walkiampi,
mielin kielin puhuttaisſa.

Ennen aſia tutkitaan,
ennenkun mieſtä hutkitaan.

Ennen hepo kuolee, kun ruoho
kaswaa.

Ennen Jumala ilmanſa aſettaa,
kun ihminen ſydämenſä.

Ennen Jumala ilmanſa parantaa,
kun paha ihminen tapanſa.

Ennen kaikki katajan marjat yhtä
aikaa kypſyy, kun kaikki piiat yhtä
aikaa naidaan.

Ennen kalliot kiwiä,
umpilammit ahwenia,
kun mun puuttunee puheeni.

Ennen kierrän kenkiäni,
ennenkun kierrän kelwotonta.

Ennen kurki kuoliana,
ennenkun ſuo ſulakſi ſaapi.

Ennen kuuſia kumarran,
kun kumarran kunnotonta.

Ennen lehmättä keſällä,
ennenkun jouluna akatta.

Ennen leipä leikin lyöpi,
ennenkun etehen saapi.

Ennen leppeä lepytän,
kun lepytän lempolaista.

Ennen liewä liukenepi,
ennenkun kierä kehkenepi.

Ennen lyhyt rikan maasta,
kun pitkä tähden taiwaasta.

Ennen maa repiää,
kun huora häpiää.

Ennen maidotta kesänä,
ennenkun jouluna ukotta.

Ennen metsä puita puuttu,
metsä puita, maa kiwiä,
ennenkun runo sanoja,
hywä laulu lausehia.

Ennen mies maansa myöpi,
ennenkun sananſa syöpi.

Ennen pahaan suuttuu,
ennenkun paha puuttuu.

Ennen palwelen pajuja,
ennenkun palwelen pahoja.

Ennen puu taittuu, kun taiwaaſen ylettyy.

Ennen rauta katkeaa,
kun miehen sana ratkeaa.

Ennen saat kiweltä kielen,
waadit paadelta pakinan,
ennenkun lemmon leukaluusta.

Ennen saattaa — Parempi saattaa.

Ennen saatu ei elätä, jos ei Jumala
wastaista anna.

Ennen tehnyt työn tekepi,
alkawa ajattelepi.

Ennen waris kun waiwan nähnyt.

Ennen wettä weljeltänsä,
kun welliä wierahalta.

Ennen wirsta wäärää,
kun waaksa waaraa.

Ennen yötä yksin wietän,
kuusen kengällä kulutan,
kun kahden, pahan keralla,
kunnottoman kumpalina.

Ennättäneen muna luodalla.

Ennättäwän muna luodolta.

Ensimäinen hetki hirresäki pahin on.

Ensimäinen yö pahin hirsipuussa.

Enſin aſiaa tutkitaan,
ſitte ſelkää ſutkitaan.

Enſin lasta lattialla,
ſitte pellolla perettä.

Entinen aikani, nykyinen mieleni.

Entiſellä ei eletä,
jos ei wuodet uutta anna.

Erehtyy hewonenki neljältä jalalta,
ſaati ihminen yhdeltä ſanalta.

Eri maa, eri elämä,
eri lintu, eri ääni.

Eri tupa, eri tapa.

Erittäin on ottajia,
erittäin ojentajia.

Erittäin on ſonnanluojat,
erittäin oluen juojat.

Erittäin on wiiſaus,
erittäin wiekkaus.

Erittäin ämmät tanſſi,
toiſin muorit mutkaeli.

Erohetket hartahimmat.

Eſipuhet lain täyttää.

Eſiwalta on alamaiſen peili.

Etehen eläwän mieli,
kuollut taakſi katſokohon.

Eteenſä eläwä ajattelee,
taakſeen kuolewa katſelee.

Etſi hywää, kun kala ſywää.

Etſiwä hewoiſen kaupan löytää.

Ewäällinen ſyö, turkillinen makaa,
minä köyhä käännättelen.

Haapanen hako lipiä,
siikanen kala siliä.

Haasta maalla eli wedellä:
kummassai on kuulioita.

Haastaen sanat sulemmat,
käyden matkat leppiämmät.

Haastaissa sanat suloisemmat,
käydyt maat leppiämmät.

Haastata hullua: saat tapasi tietä.

Haastata hullua, tuudita kolhoa:
saat päähäsi kummaltaki.

Hae pappi pohjan maalta,
hewoinen Hämehen maalta.

Haittana hako wesillä,
tiellä köyhä rikkahilla.

Hakee hakewa powestansaki.

Hakkaa puuta pöllömpiki.

Halaus halun lisää.

Halko kirwehen nenässä,
puru weitsen tutkamessa.

Halla ei haaska tyttäriä,
ruoste piikoja pila'a.

Halla hanhen ſiiwen alla,
talwi joutſenen takana.

Halla hanhen warpahilla,
lumi joutſenen jäljillä.

Halla hiljan kylwäneellä,
nälkä ſiemenen ſyöneellä.

Halla matalan meren kylmää,
wähä köyhän wäſyttää.

Halla matalan panepi
kalja köyhän juowuttapi.

Halla myöhäiſen panepi,
ſika ſyöpi aidattoman.

Hallaa hankeen, leipää lehteen,
käki kukkuu.

Halpa köyhän kalu on.

Halpa waimo hajalla hiukſin.

Halpa waimo haltiaton,
awoin pieletön weräjä.

Halpa waimo hapſetonna,
paha hännätön hewoinen.

Hampahiſſa koiran miekka.

Hankeen hallaa — Hallaa hankeen.

Hankitessa aika menee.

Hankkehessa laiskan aika.

Haoksi makaajan onni,
nukkunehen kuollehekši.

Haoksi onni untunehen,
kannonpääksi päihtynehen.

Harakka ei ole lintu, kotiwäwy ei ole mies, piikko ei ole waate, löttö ei ole wirsu, seula ei ole astia, kylkeinen ei ole huone.

Harakkata ammuttihin,
waara kohtasi waristа.

Harwoin hanhet suutasuksen
sisarukset silmätysten.

1530. Harwoin harwa syöttelepi,
senki suurilla kaloilla.

Harwoin hauki wierahana
köyhän miehen kattilassa,
siika ei sinä ikänä,
lohen poika polwenahan.

Harwoin helluntai tähätön,
mittumaaria jywätön.

Harwoin hywänä, kauan pahana,
iän kaiken ilkiänä.

Harwoin härkä linnasta palaa, sarwipuolla silloinki.

Harwoin isää iäksi,
äitiä elinajaksi.

Harwoin ja hartaasti.

Harwoin kaksi kolmannetta.

Harwoin katti hiiren wieressä kajoomatta makaa.

Harwoin kiukku kiitettäwä.

1540. Harwoin köyhä hapainta saapi, surmiksensa silloinki.

Harwoin köyhää kumarretaan, pilkalla silloinki.

Harwoin löytyy hanhen muna korpin pesästä.

Harwoin nähden on harakkaki kaunis.

Harwoin on käynyt hiiri kissan häissä, senki kostoon kowaan.

Harwoin on leipää koiran kontista löytty.

Harwoin orjaa kiitetään.

Harwoin saapi orja lemmen,
orja lemmen, wanki wallan,
ei miniä milloinkaan,
pojan waimo polwenaan.

Harwoin sarwi sokian kädessä,
pilli kyntäjän piwossa.

Harwoin sarwi sokian suussa:
silloin soittaa, konsa saapi.

Harwoin suussa hauin liemi,
siian ei sinä ikänä.

Harwoin syytön pää werta wuotaa.

Harwoin syötti harwa werkko,
silloin suurilla kaloilla.

Harwoin waiwainen wesillä,
senki kostohon kowahan.

Harwoin weiot wieretysten,
emon lapset laidatusten.

Harwoin wieraissa käytäwä:
harwoin hywänä pidetään.

Harwoin wuohta siunatahan,
miniätä kiitetähän.

Harwoin yhtehen yhdymmä,
näemmä toinen toisiamme,

näillä raukoilla rajoilla,
poloisilla pohjan mailla.

Hattu päässä tuhma mies
kumartaa ketä kerkiää.

Hattu päässä herrat käywät,
kuningas kypärä päässä.

Hauki syöpi sammakonki
seljän suuren uituansa,
mies naipi pahanki naisen
wiikon ilman oltuansa.

Hauki tiesi haudan pohjan,
Jumala meren sywyyden,
tuuli haaksen päiwäykset,
kotka lintujen sataman.

Hauki tupen pituinen,
kyntömiehen ikäinen.

Haukka — Hawukka.

Haukkuu koira huonompiki
hywän koiran kahleissa.

Haukkuu pahaki koira
hywän miehen kahleissa;
ei hauku hywäkä koira
pahan miehen kahleissa.

Haukottelee harwoin syönyt,
kiiskottelee kauan maannut.

Hauku halli häntääſi.

Hauku koira kotonaſi,
ole ääneti kyläsſä.

Haudottu paju parempi
lyöty lapſi armahampi.

Hautoen pajut paremmat,
lyöden lapſet armahammat.

Hawa'a akka: pääſi palaa.

Hawa'a akkaki, kun pää palaa.

Hawisſa ſodan jako on.

Hawukka ſawutta elää.
paha lintu lämpimättä.

Heinäinen hewoinen, olkinen härkä.

Heittää luu lihawastaki pitää.

Heitä tyhjä — Luo tyhjä . . .

Hellittäpi hieno paita,
nuoren neitoſen tekemä.

Hellä hepo warſoiltanſa,
waimo watſanſa wäeltä.

Hellä herkuilla pidetty,
arka armoin kaswateltu.

Hellä purtu, arka lyöty.

Hellät työttömän kätöſet,
arat armoin kaswatetun.

Hellät työttömät kätöſet,
arat airon lyömättömät.

Helpot päiwät: ei työtä, ei ruokaa.

Helppo köyhä narrattaa,
hywä nöyrällä ajaa.

Hengisſä härkä ſilloin wielä on,
kun weistä hiwotaan.

Henkenſä edestä kukin waiwaa
näkee.

Henki on eläkkeen poika.

Henki on kultaa kalliimpi.

Hepo hellä warſaanſa,
ukko hellä akkaanſa.

Hepo hellä warſalleen,
waimo warn lapſilleen.

Hepo hellä warſastanſa,
waimo watſanſa wäestä.

Hepo huono, akka tiine,
itſe mies wähäwäkinen.

Hepo äiän warsoja tekee:
länkipäähän kuolee.

Hernethalmeen kautta tie suorin on.

Herra estä, kuta ei ruumis kestä.

Herra ilmansa merellä,
ämmä maalla makkaransa.

Herra kulkewi hatussa,
kuningas kypärisfänsä.

Herra kun hengen ottaa,
piru perilliſiä tuottaa.

1600. Herra on hywimmälläki,
jaloimmallai Jumala.

Herra tunnetaan hatusta,
kypäristähän Kuningas.

Herrain elo, köyhäin wero.

Herran heinäsato on latwassa, talonpojan juuressa.

Herroikſi herrain koiratki:
hännättömät, hailuttomat.

Herroikſi herrain koiratki:
luppakorwat, kippurahännät.

Herroilla hewoiſen mieli,
warſan mieli wanhemmilla.

Herroilla hywät hewoiſet,
wahwat warſat wanhemmilla.

Hewoinen kun loppuu, aja neliſen;
leipä kun loppuu, syö ſaikkaa.

Hewoinenki hengähtäpi
matkan pitkän juostuanſa.

1610. Hewoiſella herrat käypi,
jalot jalan liikkumatta.

Hewoiſelle heinätukko,
miehelle mitä kutaki:
tupakaista tullen mennen.

Hewoiſesſa henki miehen,
ratſusſa rahan wahinko.

Hewoiſesſa miehen henki,
waimosſa talon pidäntö.

Hewoistanſa hullu kiitti,
mieletön miniätänſä,
epätietö tyttöänſä.

Hiidestä hywä hewoinen,
wuoresta walittu warſa,
hywällä hyppittäjällä,
ajajalla ankaralla.

Hiili on nuoren hiassa,
tuli neidon povkiassa,
kekäleitä kantapäässä.

Hiiri perehen toran syö.

Hiiri syöpi köyhän säästön.

Hiiri syöpi saidan säästön,
kärppä wie itaran kätkön.

Hiisi korpi käymättömän,
korpi käynehen urohon.

Hiisi on hywimmälläki,
jaloimmallaki Jumala.

Hiisikö lie hiwukset wienyt,
piru pääni polttanunna.

Hiki hellän, lämmin laiskan,
pakkainen pahan urohon.

Hiki laiskan syödessänsä,
wilu työtä tehdessänsä.

Hiki miehen hiihtäneen,
jano juosseen hewoisen.

Hiki miehen hiihtäneen,
jano waimon jauhaneen.

Hiki on hywän hewoisen,
waahti warsan kunniata.

Hiljaa ajain kylään pääſee.

Hiljaa härkä kyntää,
taſaſen jäljen tekepi.

1630. Hiljaa kylään kerkiää,
juosten tielle jätetään.

Hiljaa tehty hywin tehty.

Hiljainen hywä tulepi,
myöhäinen kotia ſaapi.

Hiljaiſet herrain hankkeet.

Hiljaiſet herrain pikaiſetki.

Hiljalleen huono käypi,
ſauan woimaton pitäpi,
woipa käypi ſauattaki,
kepittäki keikkaiſepi.

Hiljalleen raukeaa nukkuwan
rukous.

Hiljan hywä työ tulepi,
ajatellen aiwan kaunis.

Hiljan kauas keritään,
juosten matka kuljetaan.

Hiljan lapſet lehterisſä! —
taikka ſaarnaan kaiken päiwän.

1640. Hillawuosi hallawuosi.

Himo hiirenki tekepi,
kärv käypi kärpäisenki.

Hirmuinen hiaton paita,
hiapuoli hirmuisempi.

Hiwus on pitkä piikaisilla,
hiwus pitkä, mieli lyhyinen.

Hiwuwatpa hihnaisetki,
kuluwatpa kultaisetki,
ratkeawat rautaisetki.

Hoi on, hoi on huolta paljon,
tekemättä työtä paljon.

Hoi sanoi horjattihin:
kaikki piiat korjattihin,
minä huono heitettihin,
penkin alle peitettihin.

Hoida Herra huolellista,
kaitse lasta kaihollista.

Hoida honkaista wenettä,
katajaista kaaren päätä;
hoida hongan westäjätä,
katajan kaputtajata.

Hoikka on huolewa hewoinen,
murehtiwa waimo musta.

1650. Horjahtaa hewoinenki neljälta jalalta, ſaati ihminen kahdelta.

Hotaſekkas hongan okſa,
pudota petäjän purſto.

Houkutellen hullun kanſſa,
mielin kielin mielettömän.

Houſut huolella pitäpi,
miehen waattehet warulla,
paitaiſet pahoilla mielin,
ſukat ſuurella ſurulla.

Houſut huonokſi menewät,
waattehet warattomakſi,
kun on huonot houſun ſaajat,
waatteheu wähäwaraiſet.

Hukaſſa hywät humalat
pahan akan taikinaſſa.

Hukuttaa weſi wiiſaanki,
upottapi uimarinki.

Hullu haudasta janopi,
mielipuoli naurihista.

Hullu huolenſa puhupi
huolen tuntemattomalle.

Hullu huolenſa ſanopi,

ikäwänsä ilmoittapi,
tuskan tietämättömälle,
ikäwän osattomalle.

1660. Hullu hywän hylkeäpi,
pahan puoleensa wetäpi.

Hullu hätäynyt on.

Hullu juopunut on.

Hullu juopupi hutulta,
mieletön metson rokalta,
wiisas ei juowu wiinaltaka,
humallu olueltaka.

Hullu kaiken tietonsa sanoo.

Hullu katselee, kun wiisas warkaisiin menee.

Hullu kiitti itsiänsä,
mielipuoli poikiansa,
mieletön emänteänsä,
epätieto tyttöjänsä.

Hullu kiitti miestänsä,
mielipuoli naistansa,
epätaito lapsiansa.

Hullu koko wirtensä laulaa,
hullu kaiken taitonsa ilmoittaa,
hullu walehille nauraa.

Hullu kyläſtä keſtin kutſuu,
epätaito tanhualta.

Hullu mies humaltununna,
puolikuollut nukkununna.

Hullu omaanſa laittaa,
toinen hullu kiittää.

Hullu paljon työtä tekee,
elää wiiſas wähemmälläki.

Hullu piimällä janopi,
epätyty taikinalla.

Hullu pilaan ſuuttuu.

Hullu pitkään puhupi,
köyhä kauas kiinnittäpi.

Hullu pitkään puhupi,
wiiſas kauan arwelepi.

Hullu putkehen puhupi,
mieletön awaimehen.

Hullu putkehen puhupi,
mielipuoli pillin päähän.

Hullu puuroa puree,
mieletön ilman nielee.

Hullu ſaapoa wihaapi:

ſiitä ſaapi ſaamatonki,
ottapi olematonki.

Hullu ſitä makſaa,
jonka tinkiä jakſaa.

Hullu ſotkoa ajapi,
mielipuoli koskeloa.

Hulla ſuuna, haukka päänä,
mieletön kitana kaikki.

Hullu ſyöpi ſiemenenſä,
konna myöpi kontunſaki.

Hullu ſyöwälle torupi,
tekewälle tappelepi.

Hullu tyhmää kiittää,
wiiſas hywää ylistää.

Hullu tyyneelle torupi,
taſaiſelle tappelepi.

Hullu walehelle nauraa,
tyhmä tyhjähän ihastuu.

Hullu waſikan kanſſa kilpaa juokſee.

1690. Hullu wiiſasta neuwoo:
wiiſas willihin tulepi.

Hullu wirren tyyni lauloi,
mieletön pani lopulle.

Hullua elä härnöitä,
lahoa elä huiſuta.

Hullua huſuttaa, pölhöä puistella:
ſe on yhtä.

Hulluilla herrat kyntäwät.

Hulluki hywän näkepi,
maun maistapi ſokia.

Hulluki hywän tuntee,
ſokianki ſuu makia.

Hullulla hywä hewoinen
kaikkien ajeltawana,
waiwaiſella waimo kaunis
kaikkien katſeltawana.

Hullun ajatukſet owat hajalla,
kun akanat tuulessa.

Hullun ewäs enſin syödään.

1700. Hullun ſaapi kyntämättä,
mielettömän kylwämättä.

Humala oluen kunnia on.

Humalassa hullut kaikki,
pahat paljo juotuanſa.

Humalassa hullut miehet,
wiinapäisſä willittynä.

Humalassa huurin haarin,
wiinassa pahoin pakisen.

Hunaja kielessä, myrkky mielessä.

Huojas howimiesten eläntö,
työtä päätä warjellessa.

Huokaellen huoles käypi,
laulellen halun alainen.

Huolellinen huokoapi,
huoleton huhuelepi.

Huolena hywä hewonen
huonon miehen tanhuassa,
katumoina nainen kaunis
kainun miehen kainalossa.

1710. Huolet huowilla tupina,
miekan ponnet porstuina,
ummiskengät kellarina,
ruoska suolaisna kaloina.

Huoleton hewoton poika,
aiwan huoleton akaton:
pidä ei piiskasta muretta,
kanna ei huolta kannuksesta.

Huoleton hewoton poika:
herran ääritti hewoista
kahden kannuksen keralla,
wiiden, kuuden witsan kanssa.

Huoli hoikaſſi wetäpi,
kaiho muita kaidemmakſſi,
muret muita mustemmakſſi.

Huoli huonokſſi tekepi,
muret tuopi mustan muodon.

Huoli linnun pojistanſa,
waiwa waimon lapſiſtanſa.

Huoltako taitawan laulaisſa.

Huono huonoa tapaſi:
ſiitä waiwaiſet ſikiſſi,
konttiſeljät kollahutti.

Huono lintu ſe on, joka ei woi
höyheniään kantaa.

Huonot päiwät, hoikat ſääret.

1720. Huopaa wariſki wastatuuleen.

Huoppa huonon wäkiä.

Huora huoran tyttärestä,
waras warkahan pojasta.

Huora kaikki ſiukuikſenſa,
waras kaikki weljikſenſä.

Huora minua kiitti,
waras minua moitti,
hywä antoi ilman olla.

Huora muoristai tulepi,
muori huoran tyttärestä.

Huoran itku, warkaan wala,
juopuneen Jumalan kiitos:
ne ei merkitse mitään.

Huorat hullukſi tekewät,
ſalawaimot waiwaiſekſi.

Huoria hywätki naiſet,
ei porttoja puoletkaan.

Huowaa waris wastatuuleen.

1730. Hupa aika himmerkisſä,
hauska Kieſukſen kodossa.

Hupa aika ystäwisſä,
ei ikäwä häisſäkään.

Hupa howisſa elämä,
waikka päälle waarallinen.

Hupa huowisſa eleä,
waara päätä warjellesſa.

Hupa huttu, wiepä welli,
kaali kaikkia parahin.

Hupa huttu, wiepä wieli,
rieska kaikkein kawalin.

Hupina käki metsäsä,
neito nuori nuotehesa.

Huttu, puuro miehen ruoka,
woi, welli wasikan juoma,
kapakaali koiran ruoka.

Huuhtikuu huuhtelepi
lumen maasta, jään wedestä,
ohrat aitan loukkahasta.

Huutoa käki wappuna hongan
holostaki.

1740. Huuto hätäisen kumpali on.

Huuto on hädän weli.

Hylkeellä walaskala pyytään.

Hylkeien päällä walaskalat
ongitaan.

Hympyrä hywällä syötti,
kampura weden kaloilla.

Hyppiset hypertelepi,
kädet kääpäröittelepi,
kun lie mieli miestä saada.

Hyppää kun kala merrasa.

Hyppää wasikan kansa,
haasta kera hullun miehen.

Hywin kyllä hullu kynti:
kynnärän waon wäliä,
puolen toista toisinaan.

Hywin kylmi kynteliä,
pahoin paawalin paleli:
siit' on halla heinäkuussa,
talwi keskellä keseä.

1750. Hywin tehty, paljon woitu.

Hywä antaa wähästänsäki,
paha ei paljostansakaan.

Hywä arkaa ajaa,
leppiätä lennätellä.

Hywä hoikka huowin waimo,
paksusta papin emäntä.

Hywä huttu, lämmin lankainen.

Hywä hyljätään pahoilta,
paha ei kelpaa kellenkään.

Hywä hywällä saadaan,
sokialla silmäpuoli.

Hywä hywään sopii:
nahkawaatet pakkaisehen.

Hywä hyypältä puhua,
mäen päältä mällitellä.

Hywä joka — Hywä ken.

Hywä kaali tarwitſee paljo höyſtöa.

Hywä kaikkiin kelpaa,
terwa kaikkiin tarttuu.

Hywä kaikkiin ſopii,
ei paha puoliinkaan.

Hywä kello hywin kuuluu,
paha rämpöttää pahasti.

Hywä kello kauas kuuluu,
paha wielä kauemmakſi.

Hywä, ken kimpuſſa,
parempi, ken takana.

Hywä kieli on parempi, kun
kymmenen kapan kylwö.

Hywä kiitetyn mieli,
paha laittajan kieli.

Hywä kiitetyn mieli,
wetelä kiitokſen liemi.

Hywä koira kuoltuanſa,
ilkiä eläesſänſä.

Hywä kukin kuoltuanſa,
ehkä paha eläisſänſä.

Hywä kuollut, kaunis kadonnut,
eläwä ſitäi parempi.

Hywä kuulun kauas,
paha kahta kauemmakſi.

Hywä kyllä: kynnä paljo,
paa waakſa waon wäliä.

Hywä lapſi itſe witſan tuo,
paha ei witſasta parane.

Hywä lapſi laiskan waimon,
wiriänki wiiwyttäpi.

Hywä lehmä permuisſa,
paha päiwän ampumisſa.

Hywä mieli mieheläkän,
hywä mieheltä kotiin.

Hywä mies, hywä hewoinen,
waimo kohta kolmantena,
taitapi talona olla,
weromiesſä wieretellä.

Hywä minä, ſinä ſitäin parempi.

1780. Hywä naipi naapurista,
paha taipalen takoa.

Hywä naipi naapurista,
ſonni kotiſuojukſista.

Hywä oli entinen elämä,
kun oli tekiät työllä,
rannalla rahan hakiat.

Hywä olo, laiskat päiwät:
ſyö, minkä ampuu.

Hywä on akka aikanansa,
jos toruuki toiſinansa.

Hywä on akka arwollansa:
kinnas wanttuen watopi.

Hywä on apu altaki päin.

Hywä on emänta kotona,
waikka wettä keittäköhön.

Hywä on herroisſa elämä,
waan on päälle waarallinen,
kansſa kaulalle kamala.

Hywä on huonoki hädäsſä,
tahkimuski tarpehesſa.

1790. Hywä on huowisſa eleä,
waru päätä warjellesſa.

Hywä on hylkehen eleä:
ſyöpi luotansa lihoa,
juopi wettä wierestänsä.

Hywä on hyllyltä puhua,
aitan päältä ammotella.

Hywä on hywä puhuttunaki.

Hywä on hywästi eleä,
kaunis kuolla kunnialla.

Hywä on iſon pinon wieresſä
lastuja noukkia.

Hywä on ja hyödyllinen
olla yljällä yhdellä;
paha on ja waarallinen
olla monen morſianna.

Hywä on jalkaki jänistä
ſuden ſuusta ſaatuanſa.

Hywä on jouhewa hewoinen,
paha waimo hapſellinen.

Hywä on joukoſſa Jumala,
kaunis Kieſus kumpalina.

Hywä on juoma hurskahille,
paha paljon juonehille:
hurskahat iloittelepi,
hullut tappeloittelepi.

Hywä on kirwes kiertehestä,
weitſi wienokarkiasta,
wiikatet murenewasta.

Hywä on kärwäiſenki apu.

Hywä on lapſen lasna olla
hywän wanhemman waraſſa,
hywä wanhan wanheta'ki
hywän nuoremman nojaſſa.

Hywä on lapſi laiskan waimon,

käsikukka kunnottoman:
kun tulepi työlle lähtö,
istuksen imettämähän.

Hywä on lyhyt hypätä,
matala meri mitata,
hullun mieli houkuteltu.

Hywä on lämmin laihan lapsen,
ei ole liiaksi lihawan.

Hywä on menewätä ajaa,
peljättää pakenewata.

Hywä on mies Jumalan luoden,
itse tahtoen tawaton.

Hywä on mämmi jäämähänki,
kelpaa kaali huomenaki.

1810. Hywä on neiden toiste tulla,
tytön käydä keikutella,
ison tuttuhun tupahan,
emon kaunon kartanohon.

Hywä on neiti pyyttäisså,
kaunis kaupateltaisså,
portto pois ajettaisså,
luisku luowuteltaisså.

Hywä on olla autuasna,
waikka ei waiwaisna pahempi.

Hywä on olla hympyrällä,
kaunis kampura jalalla.

Hywä on olla hympyrälla,
lysti lyngällä eleä.

Hywä on olla kimpussa,
parempi kimpun takana.

Hywä on olla ollussansa,
eletysſänsä elää.

Hywä on olla ylläpäänä,
kosk' on ylläpään pitäjä.

Hywä on paha johonki,
kelpaa kehno kuhunki.

Hywä on pieles pienoinenki
talwella takawarana.

Hywä on pirtti pikkuinenki,
kota kolmiſoppinenki.

Hywä on purresta puhua,
wenehestä wieretellä.

Hywä on puuro tähtehenä,
kelpaa kaali huomenaki.

Hywä on puusta puhua,
mäen päältä mällötellä.

Hywä on riista riistan päällä,
ſiunaus ſitäi parempi.

Hywä on ſitä ottaa, joka itſe
menee.

Hywä on ſokioitten maaſſa ſilmä-
puolen eleä.

Hywä on ſukſi ſuunnallinen,
ſiiwo päällinen ſiwakka.

Hywä on ſuolla ſuuri jalka,
kirkoſſa kepiä kenkä.

Hywä on ſuolla ſuuri wirſu,
lialla lewiä kenkä.

1830. Hywä on ſyödä ſilmilliſen
ſokian kalawadiſta.

Hywä on ſyönyttä ſyöttää,
paha kuollutta koſtuttaa.

Hywä on tadet tanhualla,
paha pirtin lattialla.

Hywä on taitawan laulaa.

Hywä on tiellä tiipotella,
kell' on kengäſſä hewoinen,
raudaſſa rahan alainen,
ſukka jalka wiskariſſa.

Hywä on toiſen lanteilla tuleen
iſtua.

Hywä on totta tarpeheſſa,
heitteä hätäwaraſſa.

Hywä on totta torkuttaa,
hywä käskeä hyweä.

Hywä on tyttö tynnemmästä,
piika suusta pienemmästä:
ei se suutu sulhaſille,
eikä miehille melua.

Hywä on tyttö tynnempänä,
piikalapſi pienempänä,
poika on raiwona parempi,
oritwarſa ärhökänä.

1840. Hywä on tynnä tyttölapſi,
raiſuna orit hewoinen.

Hywä on täti niemen nenäſſä.

Hywä on ukko huonompiki,
tarpehen on tahkimuski:
tuopi tuohta wirſukſeni,
pajun niintä pauloikſeni.

Hywä on ukko hympyräſtä,
kaunis kampura jalasta:
hympyrä hywällä ſyötti,
kampura weden kaloilla.

Hywä on wanhan waeltaa
hywän nuoremman nojalla.

Hywä on ylhäältä — Hywä on puusta.

Hywä on ystäwä kyläſſä,
perehesſä peljättäwä.

Hywä on ystäwä tiessä,
parempi reppu reessä.

Hywä on yöllä soudeskella,
kuutamella kuljeskella.

Hywä on yöllä yksin soutaa,
kuuwalolla kulkotella:
täynnä on rannat reinikoita,
täynnä reinikat tulia.

1850. Hywä paha johonki on.

Hywä paha pitäminen,
tehty kauppa kiittäminen.

Hywä paljon maksaa, wielä enemmän se on wäärti.

Hywä puu kaswaa hywän hedelmän, paha pahan.

Hywä päiwä huomispäiwä:
joka piika miehen saapi.

Hywä suulas, paha kielas,
waiti olewa kaikki woittaa.

Hywä sydän huoraksi saattaa,
wapa tahto warkahaksi.

Hywä tahto huoraksi,
paha tahto warkahaksi.

Hywä tapa tappelusſa:
ſe lyö, ken kerkiää.

Hywä toiſen houſuilla tuleen
istua on.

1860. Hywä Tuomas joulun tuopi,
paha Nuutti poies wiepi.

Hywä wieras pereen elättää,
paha elon lopettaa.

Hywä wirka warkahalla,
mutta on kaulalle kamala.

Hywä wirſi, kaunis ääni,
laulaja ſitäi parempi.

Hywä wirſi pitää kakſi kertaa
laulettaman.

Hywä wähä, tyhjä paha.

Hywällä on nimiä paljo,
pahalla tapoja paljo.

Hywän pinon ääreesſä on hywä
lastuja poimia.

Hywän tunnen tutkamista,
pahan pirtawaattehista.

Hywät kaupalla hywisſä,
ſokioisſa ſilmäpuolet.

Hywät minua hylkii,
pahat minulle pyrkii.

Hywät piiat, tytöt kauniit;
mistä pahat waimot tulewat?

Hywät päiwät saanehella,
pahat ilman jäänehellä.

Hywät saadaan hywillä,
sokioilla silmäpuolet.

Hywät suossa suuret wirsut,
kirkossa kepiät kengät.

Hyysſä, jääsſä järwen rannat,
homehessa hoskan herrat.

Hädässä ystäwä tutaan.

Häisſä syödähän surutta,
eletähän huoletonna.

Hämäläinen etsi akkaansa,
akka wieressä.

Hännän alla koiran kunnia.

Hännässa koiran ilo.

Häntänä hywä hewoinen,
paha piika palmikkona.

Häpiä hewon purema,
häpiämpi naisen lyömä.

Häpiä on häistä tulla,
juosta juomahan joesta.

Härkä ei linnasta pala'a,
lammas lautamieheltäkä.

Härkä hywä teurahakſi,
riihen nurkka kärpiokſi,
kannun uurre ſiemyekſi.

Härſyttele koiraa! kyllä ſiitä
kumpanin ſaat.

Hätä hullu on, ei mies.

Hätä kauppaa tekepi,
mies päältä katſelepi.

Hätä keinon kekſii.

1890. Hätä kädessä: häät piwossa,
ylkä tietämättömissä.

Hätä käski härjän juosta,
pakko paimenen pa'eta.

Hätä neitoiſen kädessä:
wiikot wiimeiſet edessä.

Hätä neuon kekſii.

Hätä neuoo Lappalaiſen ampumaan.

Hätäinen on hullu,
nälkäinen on raiwoſa.

Hätäiſen härkä hewoinen.

Hätäkö häpeemättömän elää.

Hätäkö hylkehen mereſſä,
tuska miehen jalkapuuſſa?

Hätäko ſen uida, jonka päätä
kannatetaan?

1900. Hätäyneellä on monta ääntä.

Hätäyneestä hullun löydät.

Hätäynyt kaikki kokee.

Hätäyntynyt hullu on.

Häwiää kylän käwiä.

Häälywäinen waiwaiſen onni.

Höyhen lentäwän nokaſſa,
kakſi käywän kainaloſſa.

Höyhenistään lintu, tawoistaan
mies tutaan.

Idän ilmat ilkeimmät,
pohjan pakkaiset pahimmat.

Idän kesä, idän talwi,
idän ilkiät satehet,
idän tuuletki ikuiset,
idän kaikki säät katalat.

1910. Idän kuuta kaswawakſi,
luotehen lowenewakſi.

Idän poudat poukeimmat,
lännen tuulet länſeimmät.

Idän päiwä enſimäinen,
idän päiwä wiimeinenki.

Idän päiwä talwellaki,
idän keskellä keſeä.

Idän ſuwi, idän talwi,
idän hywä wuoden wilja.

Idästä iki satehet,
pohjaiſesta poudat pitkät.

Idästä iſot satehet,
idästä ikuiſet tuulet.

Iha köyhän laihaki.

Ihmehekſi — Imehekſi.

Ihminen on, kun Jumala luopi,
tawat on, kun itse tahtoo.

Ihmiselle — Miehelle.

Iho on kirja, waatet warsi.

Iho on köyhän kirjawaatet.

Ikä härjän kynnättää,
ei koko ko'onkaan hywä.

Ikä kultainen kulupi,
aika armas rientelepi,
jos en laula polwenani,
hyrehdi sinä ikänä.

Ikä pitkä isännälle,
perä paksu emännälle.

Ikä pitkä piikanaki.

Ikä yksi ihmisellä,
monta aikaa iässä.

Ikäwä eläwää kuolettaa on.

Ikäwä erätön ilta,
pitkä päiwä saalihiton.

Ikäwä iloton ilta,
ikäwämpi yö uneton.

Ikäwä isän tulepi,
kun poika poies menepi,
lapsi loitos erkanepi.

Ikäwä isättä olla,
outo äitittä eleä,
waiwa suuri wanhemmatta.

Ikäwä nälkä työksi on.

Ikäwä odottaessa,
kauka pitkin katsoessa.

Ikäwä odottajan aika,
pitkä saamattoman päiwä.

Ikäwät on illat pitkät,
päiwät kahta katkerammat.

Ilkiä Iharin koski
saatti Sarsan waiwaiseksi,
pani piiat kyntämähän,
waiwaiset wakoamahan,
wäkipuolet wääntämähän.

Ilkiä isäni, epatto emoni,
minä miesi täydelläni.

Illalla isäni kuoli,
aamulla talo häwisi.

1940. Illalla olin iloinen,
aamulla alakuloinen.

Illan wirkku, aamun torkku:
se tapa talon häwitti.

Illasta ilmaa kiitä,

aamulla uniſioa,
akkoaſi yön takoa.

Illasta ilmaa kiitä,
wuonna toisna morſianta,
kolmanna kotiwäwyä,
partaſuuna poikoaſi.

Illoin ilmat kiitettäwät,
huomenin hywät emännät.

Ilman wiiſas wietteleksen,
maan kumma kuwaeleksen.

Ilo köyhän kuolemasta,
pilkka waiwaiſen pidosta.

Ilo nuoren, ehkä köyhä,
waiwa wanhan, waikka rikas.

Ilo nuoren luotionki,
waiwaiſen, wiheljäiſenki,
kohden kowa-onniſenki.

Ilo ſiinä, kusſa nuoret,
ſauan kolket, kusſa wanhat.

1950. Iloisſahan lapſen mieli,
kun on kattila tulella,
naatin kanta kattilasſa.

Iloisſahan muut eläwät,
leikisſähän leikamoiwat,
minä hoikka huolisſani,
palo pakko-päiwisſäni.

Ilolla haaskataan, itkulla taka-
ſin woitetaan.

Ilona käki metſäſſä,
lammas laihohalmeeſſa.

Ilona käki metſäſſä,
lapſi pieni lattialla.

Ilosſa ikä kulupi,
riemuloisſä reiahupi.

Ilosſa ikä kulupi,
riemusſa rehettelepi.

Ilta paimenen wetäpi,
koti karjan kollottapi.

Iltarusko ſelwä ilma,
aamurusko pilwipäiwä.

Iltawirkku, aamutorkku:
niitä ei tarwita talosſa.

1960. Imehekſi kirppu pääſſä,
wahingokſi täi ſukaſſa.

Immen itkut, lesken lenget,
waan ei partaſuun urohon.

Iſo heitti iljenelle,
maammo maalle paljahalle,
weljet wiewille weſille,
ſiſaret ſulille ſoille.

Iſo hywä iskeä,
koko hywä koskea.

Iſo ſuu, wähä willoja.

Iſo woittaa, pakſu painaa,
pitkä puolenſa pitäpi.

Iſoisſa iſoisten käynti:
ſokioisſa ſilmäpuolten.

Iſosti iſot ajawat,
ſuuret hewon ſurkumatta.

Iſosti iſot eläwät,
awarasti autuahat.

Istu maahan ja malta,
pane viippuun ja polta.

1970. Istualta hywä lähteä on.

Istualta rikas haastaa.

Istualtaan kylläinen puhuu.

Iſä heitti, äiti heitti,
heitti kaikki heimokunta,
waan ei heitä Herra Kieſus,
hylkää hywä Jumala.

Iſä kulta, äiti kulta,
ne ei wielä kullan kullat;
ſe on wasta kullan kulta,
joka on kulta kumpalina.

Iſä käski rikkaan,
äiti käski rakkaan,
itſe etſin kauniin:
pian rikas köyhtyy,
rakkauski löyhtyy,
kaunis on aina kaunis.

Iſännittäin koirat haukkuu,
emännittäin lehmät lypſää.

Iſännällä riihen puinti,
emännällä lehmän lypſy.

Iſännän jalka pellon ſonnittaa.

Iſännän ſilmä hewoiſen lihoittaa.

Iſäntä hywä metſäsſä,
waikka maatkahan majaſſa.

Iſäntä hywä talosſa,
waikka ilman istukahan.

Iſäntä kylää käypi,
hewoinen hawuja syöpi,
warſa warpuja purepi.

Iſäntä minun nimeni,
pöydän pää minun ſiani.

Iſäntä olutta juopi,
peret piinaa pitäpi,
lapſet nälkää näkepi.

Iſäntä on iſäntä leppäinenki,
renki renki tamminenki.

Iſästä, äitistä eroitettu,
nahkatuppeen kiinnitetty.

Itara wähän emäntä,
tyyris pikkuiſen pitäjä.

Itara wähän pitäpi,
auli kaikki antelepi.

Itkien emolta ſaapi,
maanitellen maalimalta.

Itku ei eſtä kuolemasta,
parku päiwiſtä pahoista.

Itku köyhän ikkunalla,
walitus weräjän ſuuſſa,
portilla paha porina,
uunin päällä ulwominen.

Itku pitkäſtä ilosta,
parku paljon nauramasta.

Itku ſilmähän tulepi
pahan miehen wuotehella.

Itſe haukun wierahani,
itſe nuolen kattilani.

Itſe hywä lapſi witſan tuopi,
pahasta ei ole puidenkaan.

Itſe kiitän itſeäni,
itſe mie tapani tunnen.

Itſe kiitän itſeäni,
kun ei muut minua kiitä.

Itſe lääkärit läſiwät,
itſe puoskarit potewat.

Itſe mies waimon hallitſee,
porwari pukkinſa pään.

Itſe ſyötin, itſe juotin,
itſe iskeä lupaſin.

Itſe tiennee kukin taikinanſa.

Itſe toſi, itſe leikki.

Itſe unnisſa aſuja
toiſta unnista hakepi.

Itſe wahti makkaranſa ſöi.

Itſelleen porſas kiuſaa tekee, kun
purtilonſa kaataa.

Itſeſtään hywä ihminen aſian
arwaa.

Itſeſtään paha pappi ſaarnaa.

Itä ei lakkaa tuulemasta, en-
nenkun ſataa; akka ei lakkaa to-
runmasta, ennenkun itkee.

Itä keſän iſtuttaa,
länſituuli lämmittää.

Itä talwen iſtuttaa,
itä ilman lämmittää.

Itätuuli itkutuuli,
waimoin walitustuuli;
länſituuli, lämmin tuuli,
miehet ſaattapi kotia.

Jaakkona ſulalla, Uotina orrella.

Jakajan oſa wähin on.

Jalan alta jaettu ſyödään.

Jalan tiestä jotaki, istun tiestä ei mitänä.

Jalaton — Jaloiton.

Jalka lasta liekuttapi,
käſi rihman keträ'äpi,
ſuu laulaa ſomimman wirren.

Jalka on wanhan haudaſſa,
toinen haudan partahalla.

Jalkawaimotki pahimmat
kirkkotiellä kiirehdäkſen,
ſiniſukkahan ſiroksen,
punapaulahan paneksen.

Jalkoihin — Jaloista.

Jalo on jouſi janhukſinen,
koiwun kylki keihäswarſi.

Jaloiſſa jäniksen woitto,
akan kehnon kielesſänſä,
miehen mieleſſä jaloſſa.

Jaloista jaloa mieſtä,
päästä neitoa parasta.

Jaloiton jalo ſodaſſa,
päätön päiden leikkelyſſä:

ei ole jalkoa paeta,
eikä päätä päälle mennä.

Janhus jouſessa pitäwi,
koiwun kylki kirwehessä.

Jatka jauhoja Jumala,
kyllä itſe wettä hankin.

Jatkain laiwatki tehdään.

Jauhan minä Jaakolleni,
waikk' ei Jaakko mulle jauha.

Jo joutui warahin wappu,
jouluaatto aikaiſehen.

Jo jäi jää käywältä,
kierä rannan kiertäjältä.

Jo kaikki mailma on mullin mallin,
elämä edestakaiſin.

Jo meni aika, kun akka kuoli,
ei ole waraa toista naida.

Jo meni mäti kalalta,
muna muikulta putoſi.

Jo minua jotki jolkki,
jotki jolkki, kutki kolkki:
ſian ſarwet, koiran koiwet.

Jo minusta mies menepi,
kullan keittäjä kulupi,
rahan ſaaja raukenepi.

Jo minä josſaki oliſin,
kusſaki kuljeskeleiſin,
ilman armotta Jumalan,
toimetta totiſen luojan.

Jo nyt jotaki: kun rakkaus ſynti
lienee.

Jo nyt loppui lappaminen,
akka rukan appaminen.

Jo nyt loppui lappaminen,
maholehmän tappaminen.

Jo nyt wanhanin warahin,
riuduin riihtä tappamasta,
päiwyin petkelen peräſtä:
leipä loppui leuoiltani,
hywä ruoka huuliltani.

Jo olen jonaki ollut,
en wielä ſutena juoſſut.

Jo olen kolmea kokenut,
wiittä kuutta wiskutellut,
kokenut kowia ſuita,
wiskutellut wiiſahia.

Jo olen wiirihin wihitty,
kisſan kanſſa kiinnitetty.

Jo on hiiſi hiukſet wienyt,
lempo liemenet kerinyt.

Jo on joukko joutamaſſa,
kun on pappi ſoutamaſſa.

Jo on kurja kuukistunna,
näljän kaima kallistunna.

Jo on lehmä leikit lyönyt,
lammas lappanut imehet.

Jo on leski leikin lyönyt,
wiettänyt iloisen illan,
entisen eläjän kanssa,
miehen mennehen keralla.

Jo on mailma mullin mallin,
elämä edestakaisin.

Jo on manni maansa myönyt,
konna heittänyt kotinsa.

Jo on mennyt mennyt wuosi;
menköhön tämäki wuosi
muiden wuosien mukahan.

Jo on minua jotki suotu,
jotki suotu, kutki saatu,
silloiksi likasioille,
paikoiksi pahoille mailla.

Jo on nikki niitä nähnyt:
hiwus säitä hirwiöitä,
hakkarainen haikioita.

Jo on nähty naidun warsi,
näkemättä naimattoman.

Jo on nähty nälkiäki,
nähty wiljawuosiaki.

Jo on ſormet ſoutimina,
käſiwarret waaruloina,
peukalo perämeloina.

Jo on ſuusſa ſukſen woidet,
tallella talin palanen.

Jo on ſuusſa ſuwinen palkka,
talwen palkka parran luona.

Jo on ſyöty ſaatu ruoka,
eletty käetty päiwä.

Jo on taittun't ſiskon ſilta,
weikolta wenet hajonnut.

Jo on tukka tuulta nähnyt,
hiwus säitä hirwiöitä,
parta päiwiä pahoja.

Jo on turwa turpehesſa,
armo kirkon aidan alla,
toiwo tuonelan tuwisſa.

Jo ſe aikaa kuoli, joka itſiänſä
laitti.

Jo ſe meni, kun putoſi.

Jo ſe nyt ſotia käypi,
jok' ennen patoja nuoli,
kattiloita kaaputteli.

Jo ſen on hukka huulillaki,
jonka kieli maasſa riippuu.

Jo siinä on hywin hyppitty,
kun on sukka suolle jäänyt,
kenkä mustaan mutaan.

Jo siinä on heti yksi, sanoi suutari lauantaina kengästä.

Jo silloin huuletki hukassa, kun kieli maassa laahaa.

Jo silloin kirkko täynnä,
kun ei pappi sisään sowi.

Jo silloin lakiki lainehtii, koska tuomari pikaria pitelee.

Jo tuli tyhjä toiwotusta,
walet wiikon wuotetusta,
tosi toiwomattomasta.

Jo tästä johin tulepi:
luiden lusket, päiden pauket,
hammasten hajotuswuoro.

Johin juojalle tulepi:
eli siltä pää menepi,
tahi pallia palapi.

Johin juowalle tulepi:
joko koira kengät syöpi,
eli kintahat katoopi.

Joisin ma joka olosen,
joka wiinan wiilettäisin,
kun ei kukkaro kuluisi,
rahatasku taas menisi.

Joiſin ma jokai päiwä,
kun ei kukkaro kuluiſi,
rahatasku raukeniſi.

Joka ainoanſa antaa,
ſe itſenſä häwittää.

Joka ajan woittaa, ſe paljo woittaa.

Joka ei katſo eteenſä, ſe katſokaan taakſenſa.

Joka ei kuuſinaista kukkaroon pane, ſe ei äyriä kokoon ſaa.

Joka ei mieltänſä — Ei ſe tapojanſa . . .

Joka ei ole wappuna waoſſa,
ſe ei pouka pohtimeſſa.

Joka ei ota ſaatuanſa,
ſe ei ſaa tarwittuanſa.

Joka ei puolesta ſanasta ymmärrä, ei ſe koko ſanasta wiiſaammaksi tule.

Joka ennen patoja nuoli,
nykyään ſotia käypi.

Joka enſin myllyyn tulee, ſe enſin jauhattaa.

Joka entistä kiittää, se nykyistä moittii.

Joka entistä kiittää, se wastaista toiwoo.

Joka halaa koira lyödä,
kyllä se kartun katsoo.

Joka helposti uskoo, petetään,
joka kauan käpsii, jätetään.

Joka herrain kansta marjaan menee, siltä otetaan marjat ja rowet.

Joka hiljaan hiihtää, se jalot jättää.

Joka hiljemmin hiiltyy, se paremmin palaa.

Joka huutoon tulee, huudossa pysyy.

Joka hylkää hywän wellin,
syö se kaalin syljetynki.

Joka hywän hylkää, se pahaan puuttuu.

Joka hywää etsii, paremman löytää.

Joka jouluhun eläisi,
jouluna jotai saisi:
elikkä elon paremman,
tahi kuolon kaunihimman.

Joka jouluhun eläiſi,
joulusta johin tuliſi:
elikkä elo parempi,
tahi kuolo rohkiampi.

Joka joutuu pitkään niemeen,
ſen johtuu monta mieleen.

Joka juo joka pikarin,
joka kannun kallistapi,
ſe ſaapi ſiniſen ſilmän,
kumahukſen korwallenſa.

Joka kaikki huonot korjaa,
ſe on Jumalan apumiesnä.

Joka kaikki makiat maistaa,
ſe kaikki karwaat kakaiſee.

Joka kaikki pyhät pitää,
ſe kaikki näljät näkee.

Joka kalan kansſa kiiski kutee.

Joka kalliin antaa,
ſe kaunihin kantaa.

Joka kauan elää, ſe paljon näkee.

Joka kauhalla alkaa, ſe luſikalla
päättää.

Joka kauhalla alottaa,
luſikatta lopettaa.

Joka keitetyn paistaa, ſe kypſen ſyö.

Joka keitetyn paistaa,
se makian maistaa.

Joka kerran kekſitään,
ſitä aina arwellaan.

Joka keſän — Joka koko keſän.

Joka kisſaa kiittää, ſillä ei muuta
eläintä ole.

Joka koko keſän onkii,
ſitä talwella nälkä tonkii.

Joka kuritta kaswaa, ſe kunniatta
kuolee.

Joka kuu kala kutepi,
ahwenainen aina kansſa.

Joka kuuſeen kurkottaa,
ſe katajaan kapſahtaa.

Joka kyrſän kylällä ſyö,
ſe lainan kotia tuo.

Joka laittaa pahaa, laittakoon ſu-
wista talwea; joka kiittää hywää,
kiittäköön hywää Jumalaa.

Joka lasna lastetahan,
miesnä mielehen tulepi.

Joka leiwillä — Joka kauhalla.

Joka lihaa etſii, ſe luun löytää.

Joka menee syyhymättä saunaan,
se syyhelmän saa.

Joka menee takuuseen, se menee
maksuun.

Joka mies joulun ajan, mutta tu-
ka pääsiäisajan.

Joka myötäisen makaa, se was-
taisen soutaa.

Joka nai walitun piian,
se saapi lonikin waimon.

Joka neulasta alkaa, se kangesta
lopettaa.

Joka on aina kylän luuta,
sillen sika antaa suuta.

Joka on ahnet tyytymätön,
sill' on puutos puuttumaton.

Joka on hauska haloilleen,
se on liuska leiwilleen.

Joka on julma juhdallensa,
se on walju waimollensa.

Joka on laiska lauantaina,
pää sydessä sunnuntaina.

Joka on lyömässä, se lyö;
joka on syömässä, se syö.

Joka on nahassa, se on rahassa,
joka on werassa, se on welassa.

Joka on nuorena nopia,
se on wirkku wanhanaki.

Joka on nuorna koriressä,
se on wanhana wantilla.

Joka on nuornaki nopia,
wiel' on walpas wanhempana.

Joka on nuotalle nopia,
käsiwerkolle käpiä,
se on laiska muulle työlle.

Joka on orjan päiwin päällä,
se on orjan yötä yllä.

Joka on rutto ruowillensa,
se on töillensä teräwä.

Joka on suden suussa, se on suden hännässä.

Joka on werassa, se on welassa.

Joka on wiekas warpahalta,
se on kannalta kawala.

Joka on ylen koria,
sillä on kewät kolia.

Joka on ylen ylpee,
kyllä sen nälkä nylkee.

Joka ottaa pahan paattiinsa, soutakoon maalle.

Joka paljon lupaa,
se wähän antaa.

Joka paljon pyytää, se wähän saapi.

Joka paljon saa, se enemmän pyytää.

Joka paljon walitsee,
se pahimman saapi.

Joka pelissä rikastuu, se tawoissa köyhtyy.

Joka pian uskoo, se pian petetään.

Joka piikana — Joka tyttönä.

Joka pitää kewiän käden, pitäköön raskaan kukkaron.

Joka pitää lawiat lanteet, pitäköön awarat ruokkeet.

Joka pitää suuren suun, pitäköön lewiän seljän.

Joka porsas aidan raosta tawataan, sitä aina wingutetaan.

Joka puolelta piwon kylwää,
se puolelta piwon leikkaa.

Joka puusta tuo tulepi:
köyhän miehen kirweswarsi.

Joka päiwä joulu meillä,
toisin päiwin pääsiäinen.

Joka päiwä leiwotahan,
joka päiwä leiwän nuusa.

Joka päiwä lämmin leipä,
joka päiwä leiwän puutet.

Joka ruoatta — Joka syömättä.

Joka ruton portahalla,
tuopa torkanto wedessä.

Joka sutta pakoon juoksee,
sitä karhu kohtaa.

Joka syyttä suuttuu, se lahjatta
leppyy.

Joka syömättä eläisi,
tarkeneisi waattehetta!

Joka säästää saadessansa,
sillä on ottaa tarwitessa.

Joka säästää saatuansa,
sillä on tarpeessa tawara.

Joka taajaan kylwää, se laajaan
leikkaa.

Joka tahtoo koiran suusta luuta,
antakoon lihaa siaan.

Joka talosta tie Turkuun menee.

Joka taulaa tekepi,
monta waiwaa näkepi,
monta koiwua kokepi,
pökkelöä pönnistäpi.

Joka terwaan tarttuu, se terwaan ryhtyy.

Joka toiselle hautaa hakee, itse kuoppaan kaatuu.

Joka tyhjänä menee, se paljasna pala'aa.

Joka typyttää tywenki,
se latwan laputtakohon.

Joka tyttönä torupi,
se naisena tappelepi.

Joka tynnelle torupi,
tatiolle tappelepi.

Joka tynnellä makaa, se tuulella soutaa.

Joka tywennön istuu, se tuulen soutaa.

Joka uhalla kuolee, se häpiällä haudataan.

Joka uhkauksesta kuolee,
se pilkalla haudataan.

Joka waaraan menee, se waarassa hukkuu.

Joka wanhaa kiittää, se nykyistä moittii.

Joka wanhoja puhupi,
luullahan walehtelewan.

2190. Joka warastaa neulan, se warastaa naulanki.

Joka werassa — Joka on werassa.

Joka witsatta elää, se kunniatta kuolee.

Joka wuolulla saadaan, se nuolulla syödään.

Joka wähän ylenkatsoo, se paljon kadottaa.

Joka wähästä rupeaa, se köyteen lopettaa.

Joka ylenkatsoo lahjan, se ylenkatsoo antajan.

Joka yöllä yksin käypi,
luullahan wasastelewan;
joka wanhoja puhupi,
luullahan walehtelewan.

Jokainen itsensä holhoo, waan Jumala holhoo kaikkia.

Jokainen joulun herra,
päätymiſen pääſiäiſen.

Jokainen ottakoon omasta nenäs-
tään kiinni, ſiinä on hywä käden ſia.

Joki wäärä ſoutaminen,
noro niemi noutaminen.

Joko kulta kukkaroſſa,
taikka ſanta ſieramiſſa.

Jolla ei ole riihirempaleita,
ſillä ei ole kirkkokempaleita.

Jolla on halu koiraa lyödä,
kyllä ſe aſeen löytää.

Jolla on huonet, ſillä on huolet,
jolla waimo, ſillä waiwa.

Jolla on härkä waljaſtettu,
ſiltä on raha paljaſtettu.

Jolla on kello kaulaſſa,
ſen on pää painoſſa.

Jolla on kenkä kengän päällä,
ſillä on welka welan päällä.

Jolla on lapſia, ſillä on huolia.

Jolla on lewiä lannet,
ſille pitää ſuuret houſut.

Jolla on lewiä leuka,
ſille pitää lewiä ſelkä.

Jolla on luita läämäsſänſä,
ſillä on läämänki takana.

Jolla on paikka paikan päällä,
ſillä on markka markan päällä.

Jolla on rahaa, ſillä on kukkaro.

Jolla on raunio rahoja,
ſillä on ſuowa ystämiä.

Jolla on riihiremputtimet,
ſillä on kirkkokemputtimet.

Jolla on Ruotſi Ruotſin maalla,
ſillä on Ruotſi tällä maalla.

Jolla on täti niemen nenäſſä, ei
ſe taipalella huku.

Jolla on waimo, ſillä waiwa,
jolla lapſi, ſillä kakſi.

2220. Jolla on waiwa, ſe walittaa.

Jolla on yhtä, ſillä on toista,
jolla kahta, ſillä kaikkia.

Jolta armo, ſiltä hirmu.

Jonaki pidetään, joka jotain on.

Jonka hepo hetteheſſä,
ſen käſi oma alinna.

Jonka jalka tasſaa,
ſen ſuu masſaa.

Jonka kello — Jolla on kello.

Jonka lehmä lähtehessä,
sen oma käsi lähinnä.

Jonka nuorena oppii, sen wanhana taitaa.

Jonka on wamma warpahassa,
sen kipu keskellä sydäntä.

Jonka rukka ruumenissa,
sen parta wihnehissä.

Jonka ruoka, senki ruoska,
jonka rokka, sen tupakka.

Jonka saapi wuolemalla,
sen syöpi nuolemalla.

Jonka tahdot pudottaa, pane powehen; jonka tahdot ilmi, sano akalle.

Jonka usiampi kokki,
sen wetelämpi welli.

Jonka wampa warpahassa,
sen kipu sydänalassa.

Jonka wiina wiiwyttää,
sitä sika siirryttää.

Jonne kaakku kannetaan,
sieltä toista toiwotaan.

Jos ei riistamaa ole Marken päiwänä marjametsän wäärti, niin laske siat siſälle.

Jos ei tärpä täſtä lammiſta, kyllä hän tärppää toiſesta.

2240. Jos ei wappuna — Joka ei wappuna.

Jos hullu taitaiſi waiti olla,
niin uſein wiiſaana pidettäiſi.

Jos kalikkaan ſattuu, niin koiraanki koskee.

Jos kettu kuolee, kyllä häntä jää.

Jos kiwi niin kelpaiſi syödä, kun weſi juoda, toki ei moni työtä tekiſi.

Jos lie pyytäjä typerä,
niin on antaja itara.

Jos lie ſyytä lykkiäſſä,
niin ompi lykittäwäſſäin.

Jos minua lasna laitetaan,
kyllä minä miesnä muistetaan.

Jos minun Heikki heittänee,
kyllä minun Olli ottanee.

Jos oiſi olutta kyllin,
kyllä oiſi ystäwiä.

Jos oisi rauniot rahoja,
kiwet pienet penninkiä.

Jos oisi sata sadinta,
wiisikymmentä wipua,
tuhat teiren tarhaisinta,
marras ne tyhjänä kokisi.

Jos on koiria, kyllä on kapuloita.

Jos on mies wähä, kyllä on laki luja.

Jos on mies wäärä, kyllä on laki suora.

Jos on mulla muoto musta,
muoto musta, kaidat kaswot,
syöden kaunoinen tulepi,
hywä muoto nunnostellen.

Jos on oksissa omenia,
niin on kuusessa hawuja.

Jos on olutta, kyllä on ystäwiä.

Jos on päiwiä idässä,
idän päässä on kymmeniä.

Jos on tielläki pituutta,
kyll' on wartta wirsullaki.

Jos on wiikon wihmonnunna,
kauan kastettai pitäpi.

Jos on wirsussa waroa,
kyll' on tielläki tiloa.

Jos porſas meni, kyllä purtilo jäi.

Jos pukſut ſoutaa, kyllä ei hattu wapiſe.

Jos puu lahoo, kyllä okſa pitää.

Jos puu lahoo, kyllä on okſa terwet.

Jos ſa herroa hywäilet,
ruoki herran koiriaki.

Jos ſa laittanet pahoa,
laita talwea ſuwista;
jos ſa kiittänet hyweä,
kiitä ſääskistä keſeä.

Jos takki tawat ſanoiſi,
puhuiſi paita pellawainen,
monta ei mieſtä uskottaiſi,
neittä ei wietäiſi wihille.

Jos tämä päiwä loppuu, toiſia walkenee.

2270. Jos ykſi neuo pettää, niin toinen auttaa.

Joskus ſokiaki maaliin ampuu.

Josſa peura piehtaroipi,
ſihen karwa katkeapi.

Josta ennen jokonen juokſi,
nira nytki nirnettäpi.

Josta paljo puhutaan,
sitä paljo pidetään.

Jota enemmän kissa silittää,
sitä korkiammalle häntä nousee.

Jota enemmän sontaa liikuttaa,
sitä pahemmin se höyryää.

Jota kantaja parempi,
sitä juttu selkiämpi.

Jota kilwoin kihlatahan,
ei kilwoin wihille wiedä.

Jota kiwut kiintiämmät,
jota waiwat waikiammat,
sitä kirjat selkiämmät.

Jota koulu kowempi,
sitä oppi selkiämpi.

Jota koulu kowempi,
sitä pappi parempi.

Jota suurempi konna,
sitä parempi onni.

Jota usiampi härkin,
sitä huonompi rokka.

Jota usiampi keittäjä,
sitä wetelämpi welli.

Jota usiampi lapsi,
sitä usiampi isämeitää.

Jota wanhempi, ſitä pahempi.

Jota wiina wiiwyttää,
ſitä ſika imettää.

Jota witſa wiukiampi,
ſitä lapſi rakkahampi.

Jotaki joesſa ompi:
hakojaki, haukiaki.

2290. Jotaki joukosſa puhutaan.

Jotaki joutawa tekepi:
istupi, ajattelepi.

Jotaki joutilas tekepi:
kaitſepi kylän kanoja.

Jotaki juomarille tapahtuu:
eli kisſa kengän ſyöpi,
eli waattehet palawat.

Jotka ennen — Joka ennen.

Joudu joulu, milloin joudut:
jo on paita paikattuna,
pyhäliinat pyykittynä.

Jouduin joutawan jäljille,
aina-käywän askelille.

Jouduin wanhakſi warahin,
epatokſi ennen muita.

Jouhewa hywä hewoinen,
paha waimo hapſellinen.

Jouhista hywä hewoinen,
paha piika palmikoista.

Joulu juhlista jaloin,
pappi paras wierahista.

Joulu-aatto pitkä päiwä,
laiskan waimon työpäiwä.

Joulukſi kettuki kenkirajanſa kokoaa.

Jouluna jollaki, kekrinä kelläki, kuten pääty pääſiäisnä.

Jouluna Jumala ſynty,
paras poika pakkaiſella.

Jouten ſyönyt ſairastaa,
jouten juottilas lepääpi.

Julkiat ſudella ſilmät,
julkiammat warkahalla.

Julkiſet ſudella ſilmät,
huoran ſilmät julkiſemmat.

Jumala antaa antajalle,
antaja taſan panepi.

Jumala antakoon kotia,
kodisſa kowan waraa.

Jumala auttakoon kaikkia matkamiehiä, paitſi wiinan weräjiä.

Jumala hywät walitſee.

Jumala jaon jakaapi,
kuka kullenki tulepi.

Jumala kiwen kowakſi,
weſi raudan karkiakſi,
tuuli taiwahan wilukſi.

Jumala mielen antaa,
humala mielen ottaa.

Jumala mielen antaa,
mies mielen kantaa.

Jumala on joetki luonut,
luoja luonut lähtehetki.

Jumala palatakſemme tuulen kääntäköön, ſanoi akka, kun wastatuulta ſouti.

Jumala warjele — Warjele wakainen luoja.

Jumala wiaton on, ei mies parahinkaan.

2320. Jumalalla on juuret ſuuret,
Maarialla maata paljo.

Jumalalla on onnen ohjat,
luojalla lykyn awaimet,
ei katehen kainalossa,
wihan ſuowan ſormen päässä.

Jumalalla on wiljan juuri,

luojalla lykyn awaimet:
antaa kellen aattelepi.

Jumalan annot kuulumattomat o-
wat.

Jumalan kanssa on paras kaup-
paa tehdä.

Jumalassa on juoksun määrä,
ei miehen ripeydessä.

Juo kurkku, maksa kaula.

Juo olutta juopunutki,
soutaa wettä nupunutki.

Juo wiina, ele mieltäsi.

Juo wähemmän, katso kaluſi.

Juoda jouluna pitäpi,
lihaa syödä laskiaisna.

Juoda juomarin pitäpi,
jos ei muuta niin wetoista.

Juoda juomarin tulepi,
milloin mettä, milloin wettä.

Juodaan jokiwedetki,
kosk' ei läsnä lähdetwettä.

Juodaan olutta janottaki.

Juokse suſi sukillasi:
kettu kenkäsi warasti.

Juokse sutta pakoon: karhu wastaasi tulee.

Juoksepi hywä hewoinen
uuden kellon toiwehella.

Juoksewa johonki saapi,
käypä kauas kerkiäpi.

Juopuneella on monta juonta,
harwoin yhtäkään hywää.

Juopuwat oluen juojat,
waipuwat walehteliat,
kielen kantajat katoowat.

Juoskohon suku sutena,
lanko lammaspaimenena,
itse olen miesi täydelläni.

Juosten matka joutusampi,
waikka käyden kewiämpi.

Juosten matka lyhetään,
käyden kauas keritään.

Juostessansa koira wanhanee.

Juota mies juowukssiin,
jos tahdot tapansa tietää.

Juttu jutusta tulepi.

Jutussa Jumalan walta,
tasawalta tappelussa.

Jutut on julkiset Jumalan,
sana kallis kaikkiwallan.

Juuressa heinän sato en.

Juuresta puuhun noustaan, ei latwasta.

Jywillä sika lihoopi,
waimo wanha taikinalla.

Jäljellä jänis metsässä,
mie sitäi jäljemmällä.

Jäljestä jänis sotahan.

Jäljestä jätetty saapi.

Jäljestä pahan torujan
sanat mielehen tulewat.

Jäljestä parahat porsaat pojitaan.

Jäljetyksen jäärät käywät,
perätyksen pienet pässit.

Jälki jäänehen wetäpi.

Jälki käynehen näkypi,
sia maahan kaatunehen.

Jäniksellä on pitkät jäljet.

Jänikselläon pitkät sääret,
takaiset jalat kewelät.

Järkeä kerjätessäki tarwitaan:
ettei kahdesti yhteen taloon mennä.

Järki miehen — terä weitſen kunnia.

Jätetty tehdä taitaan, ei haaskattu.

Jätetyllä on matka kaikki.

Jätetään hywätki neidet,
naidaan pahatki piiat.

Jätetään jalkawatki,
petetään wiiſahatki.

Jäädä hywästäi pitäpi,
elää pahanki kanſſa.

Jääkſi jänkä luotehella
keskellä keſäſydäntä.

Jääminen hywälläki on.

Jääpi ſuuta ſurmallenki,
kieltä maasſaki märätä.

Jäämät hywätki, naidaan pahatki.

Kaali kartanon pitäpi,
wellinki weron wetäpi,
puuro puita louhittapi.

Kaali kiehui kaiken päiwän,
liha liiwakſi likoſi.

Kaali kolkka koiran ruoka,
wellinki waſikan juoma,
puuro huttu naisten ruoka,
liha rokka miehen ruoka.

Kaali minun kaimani,
welli minun weljeni,
puuro paras ystäwäni.

Kaali talon kaswattapi,
wellinki weron tekepi.

Kaatun kerran puu kituwa,
kuolee kauan ſairastanut.

Kahden kauppa, kolmatta korwalle.

Kahden kerran köyſiki wahwa on.

Kahden puut, kahden petäjät,
kahden wastat kammitſalla,
kahden wirſut penkin alla,
kahden kalſutki ſopeſſa.

Kahdesti katala naipi,
kolmasti kowa-oſainen.

Kahu kauas kuuluu,
tora toiſehen talohon.

Kaikessa kalu kulupi:
taulana, tulikiwenä.

Kaikesti kala wesillä,
ajoin toisin apajoilla.

Kaikilla kaskessa työtä,
ei yhdellä kyntäjällä.

Kaikilla wiisas rahan ottaa.

Kaikissa kalu kulupi,
taulana, tulukssinaki.

Kaikissa katala yksin,
toista ei turwana ikänä.

Kaikissa näissä ollaan, sanoi Pirjo joulu-aamuna kartiskassa.

Kaikissa näissä ollaan, sanoi sammakko haran piijissä.

Kaikista hakewa hakee,
hakepi powestansaki.

Kaikiste — Kaikesti.

Kaikki hullut köyhät waimot,
rikkahat hywät emännät.

Kaikki häissä, harwa hädässä.

Kaikki kangasta kutoisi,
mutta ei polje puoletkaan.

Kaikki kankahan kutopi,
tuhmaki tuputtelepi,
keskipaikan kelkyttäpi,
kun alun alottanepi,
ja lopun loputtanepi.

Kaikki kankahat sulapi,
lätäkötki lämpiäpi;
ei sula sydän suruinen,
hautou haluinen rinta.

Kaikki kannettu näkepi:
imehiä illan tullen.

Kaikki kannettu näkepi,
syntynyt sylin pitäpi,
emon tuoma tunnustapi,
kuolewa koettelepi.

Kaikki karhun tuntee, karhu ei ketään tunne.

Kaikki kauhaisen tekepi,
waan ei pontta puoletkaan.

Kaikki kaunihit kotona,
ihanat isän majassa,
kempit kirkkowaattehissa,
waan on korppi toisen kodissa,
waris toisen wainiolla.

Kaikki kosiat kopeita,
kaikki wangit waiwaisia.

Kaikki kulkewa näkepi,
monta käypä kohtaapi.

Kaikki köyhän halmeessa itää.

Kaikki köyhät hiljaisia,
kaikki rikkahat kopeita.

Kaikki laulawan wirteen soppii.

Kaikki mailma mullin mallin,
elämät edestakaiset.

Kaikki miehet mämmin päällä,
urohot oluen luona,
mutta ei miestä misså kussa,
koska miestä tarwitahan.

Kaikki muistin muut kaluni,
unikontti jäi kotihin.

Kaikki muut pahat paranee,
yksi paha ei parane:
ei parane piikarakko,
eikä waimoinen wahinko.

Kaikki on katala nähnyt,
koitellut kowa-osainen.

Kaikki puhujan suuhun tulee.

Kaikki purtua purepi,
kaikki pantua panepi,
häwinnyttä hälwääpi.

Kaikki rahan käsittäwät,
waan ei puoletkaan pidätä.

Kaikki rahan saa, waan ei tunne pitää.

Kaikki saatua sanowat,
sekä pantua panewat,
sanowat sanan-alaista,
osaawat onnetonta.

Kaikki suuna, kun simppu päänä.

Kaikki talo tarwitsee:
suuret neulat, harwat seulat,
työreet, takareet.

Kaikki talossa tarwitaan:
kinkerin koukut ja kaakin raudat.

Kaikki tarpehen talossa:
nykä weitsi, nyrhikirwes.

Kaikki tarpehen talossa:
pienet neulat, suuret seulat.

Kaikki tekewän käteen tulee.

Kaikki totta, mitä teiri laulaa.

Kaikki wanhaksi käkeepi,
mutta ei pääse puoletkaan.

Kaikki wanhoiksi käkeepi,
waan ei kukaan waiwaiseksi.

Kaikki weisata pitäpi,
mitä on wirtehen wedetty.

Kaikki wiedyltä warkaat.

Kaikkia katua ſaapi:
ei waraista nouſemista,
aikaista alottamista.

Kaikkia Kauon ſäkisſä,
monta monnon kukkarossa.

Kaikkia muuta mies katupi:
paitſi nuorta naimistanſa.

Kaikkia muuta pappi wähästyy,
waan ei taulaa piipun päällä.

Kaikkia ſairaan mieli tekee.

Kaikkiahan mies katupi,
joka nuorna naimistanſa,
lasna lapſen ſaamistanſa,
pienenä perehtimistä.

Kaikkien ſanat ſakowat,
jokaiſen juonet käypi
päälle lapſen armottoman,
emottoman enſimäisnä.

Kaikkiruokainen köyhän lapſi.

Kaipoen kalaeräſet,
lewitellen lehmän anti.

Kaipoitellen kanat munii,
lepytellen lehmät lypſää.

Kaitainen kaſakan takki
kahden hengen kattehekſi.

Kaitana kala pitäpi,
lewiänä lehmän anti.

Kaiwa toiselle hautaa, kaadu itse siſään.

Kakku kaunista, puuro puhdasta.

Kako ei ennen — Jtä ei lakkaa.

Kako kaakun, pohja puolen,
itä ei ſe aina anna.

Kakſi hywänki herrat on.

Kakſi kantawan oſalla: joko luo,
taikka kantaa.

Kakſi kauppoa tekepi,
kolmas päältä katſelepi.

Kakſi kowaa kokee: meidän poika
ja Jumala.

Kakſi kowaa kokee:
ſilmäpuoli ja ſokee.

Kakſi kunniaa liinalla,
ykſi ainoa piialla.

Kakſi miehen mustuudesta,
makkaran kiperyydestä.

Kakſi on kaunista keſällä:
lehti puussa, ruoho maassa,
tuomen kukka kolmantena.

Kaksi on parempi, kun yksi.

Kaksi on yhden — Kaksi yhden.

Kaksi orrella pysyy.

Kaksi piialla muretta: pelkää jäämänsä, toiwoo saawansa.

Kaksi potewan ehdolla: taikka kuolee, taikka paranee.

Kaksi päätä kalikallaki.

2460. Kaksi rikasta riitelee: susi ja hewoisen warsa.

Kaksi sanaa wanhaa wirttä, hyryä lisäksi.

Kaksi silmää päässä on.

Kaksi silmää wierahalla,
kolme Komisarjuksella.

Kaksi tapaa sairahalla:
joko kuoli, taikka kostui.

Kaksi tapaa wierahalla:
toinen tulla, toinen mennä.

Kaksi tietä tiinehellä:
taikka luo, taikka kantaa.

Kaksi waltaa wasalla:
hoti elää, hoti häwiää.

Kaksi weistä warkahalla,
kolme koiran nylkiällä.

Kaksi weistä warkahalla,
tyhjä tuppi wiedyn wyöllä.

Kaksi wiittä kymmenessä,
wiittäkymmentä sadassa.

Kaksi wuotta koira kaswaa,
kolme wuotta wahwistupi.

Kaksi yhden hywänki herra,
kolmansi koko kuningas.

Kaksin on aina kaunihimpi,
kaksin kaiketi parempi:
kaksin on kalat wedessä,
kaksin ilman lintusetki,
kaksin aidan seipähätki.

Kaksin on kalat meressä,
kolmen kuorrehet kahulla.

Kaksin täällä kaikki owat,
kaksinpa kalat meressä,
kaksin ilman lintusetki.

Kaksittain kaikki paras:
kaksi orrella pysypi.

Kala kaunis kiitetähän,
korkiassaki kodissa,
wesiwelli heitetähän
matalampihin majoihin.

Kala kaunisna pitäpi,
weden wilja wirkiänä.

Kala lauluhun tulepi,
weden koira weisuhunki.

Kala se on kiiskiki,
lapsi se on tytärki.

Kalalle kala käskee,
liha linnun pyydykselle.

Kalalle kala wetäpi,
lintu linnun soitimelle.

Kalan pyyntö kaiotellen,
lewitellen lehmän anti.

Kalan pyyntö kansallisen,
metsänkäyntö miehellisen.

Kalatuutta Kauko itki,
kalakonttinen seljässä,
weli toinen werkotuutta,
werkkotakkainen seljässä,
kolmansi osan kowuutta
osallisna ollessansa.

Kalja köyhän juowuttaa.

Kalja nauraa oluen töitä,
wesi wiljan wirkkehiä.

Kaljalla työt tehdään,
oluella pidot pidetään.

Kalkinen kahdesti naipi,
kolmasti kowa-osainen.

Kallis kauppa rahattoman,
waikka hahden partahalla.

Kaltinen — Kalkinen.

Kalu katsoa pitäpi,
ennen saatu säilyttää.

Kalu mielen muuttaa.

Kalu työn tekee, ei mies.

Kalua kuollessaki tarwitaan.

Kalutaan lihawan luuki,
syödään liha laihemmanki.

Kamala kirnua nuolla: ei mahu
pää, eikä ulotu kieli.

Kanan kauppa orren alla,
neidon nelisnurkkaisessa.

Kanan laulu, piian nauru,
niitä ei tarwita talossa.

Kanat orrelle, laiska työlle.

Kansa kahta, sota kolmea.

Kantaneehan suo warista,
suo warista, maa jänistä,
nurmi nuorta neitokaista,
pelto pieniä kanoja.

Kapia kalainen pöytä,
lewiämpi leipäpöytä.

Kapia kaſakan — Kaitainen kaſakan.

Karhu on karkia metſäſſä,
karhun rauta karkiampi.

Karhu on karkia metſäſſä,
miehen hirmu hirwiämpi.

Karja kirjawa kedolla,
ihmiſen ikä kirjawampi.

Karjaſſa talon juuri,
emännäſſä karjan juuri.

Karkko wettä waitelepi,
kaikki karkkoſet janowat.

Karpiosta kalja pannaan,
olut tyyris tynnyristä.

Karſo kahtia näkepi,
ſilmäpuoli ſinne tänne.

Karttuſa kanſan käſi on.

Karwa katehen ſilmään,
noki noidan ſieramihin.

Karwainen tämä kalakſi,
ſuolainen ſianlihakſi.

Kaſariwaski ja rikkaan lapſi.

Kastekortta katsotahan,
etähältä etsitähän,
apilahat aidan alla.

Kastupi kiwiki wiimein,
kuhun aina syljetähän.

Kaswaa kiwinen pelto,
waan ei kaswa kakkarainen.

Kaswaa lapsi kannetusta.

Kaswaa rupinenki porsas,
waan ei karwoitu keralla.

Kaswot piian puhetmiehet.

Katista karhu paisuu.

Katkera kahdesti naida,
kolmasti kosissa käydä.

Katselee kissaki muurin takaa.

Katso eteesi, sanoi jänö pojalleen: jo sinulla on niin suuret silmät pääsä, kun minullaki.

Katso kalusi, muista murusi, ajattele asiasi.

Katso koiraa kuonoon, ele karwaan.

Katso omasi, ele toisen omaa.

Katsoo kattiki kuninkaan silmiin, jos ei muolta, niin uunin päältä.

2530. Katſoo lehmäki uutta konttia.

Katti yksin ſaaliinſa syö,
köyryſelkä ſitteki on.

Kattila hywä tulella,
jospa wettä kiehukahan,
emäntä hywä talossa,
waikka ilman astukahan.

Kattila pataa panee:
musta kylki kummallaki.

Kattila pataa ſoihmaa: ſinä musta, minä walkia; yhden mustat on molemmat.

Kattilanſa ala kukin walkiata korjaa.

Katumaksi mainen kaunis,
ſitä kaikki kauloapi;
huolekſi hywä hewoinen,
ſitä rikas riitelepi.

Katumoikſi waimo kaunis
kainun miehen kainalossa,
huolikſi hywä hewoinen
huonon miehen ſoimen päässä.

Kauan kauas käetään,
kauan kaukana ollaan.

Kauanko makkaralenkki koiran kaulassa.

Kauanko walet koiran kaulassa.

Kauanko wiisi miestä wirstaa käywät.

Kauas hywä sanoma kuuluu,
paha paljoa etemmä.

Kauas kaukainen sanoman wie.

Kauas kuuluu karjan torwi,
pitemmälle piian wirhe.

Kauas käetään, porstuasta palataan.

Kauas wiisas katselepi,
etemmä ajattelepi.

Kaukaa paha tuodaan,
lähes hywä heitetään.

Kaukaa wiisas maalle kaartaa.

Kaukaa wiisas puuhun nousee.

Kaukana ammoo, likellä puskee.

Kauneutta kaksin silmät,
työn tekewi toisellaki.

Kaunis kaakku päältä nähden,
ei ole sunattu sisältä.

Kaunis kaakki päältä nähden,
kowin kuorelta siliä,
waan on silkkoa sisässä,
akanoita alla kuoren.

Kaunis kaakku päältä päin,
akanainen alta puolin.

Kaunis kaikkein mielen noutaa.

Kaunis kaikki woittaa.

Kaunis katsoo karwansa, ruma
työhön rupee.

Kaunis kaupoille parempi,
ruma töille runsahampi.

Kaunis lapsi: henkeä waja.

Kaunis nuori, ruma wanha.

Kaunis on hywän muotoinen.

Kaunis on kala wedessä,
kaunihimpi kattilassa.

Kaunis on kantoki, kun kaunistetaan.

Kaunis on katsella parempi,
ruma työhön rohkiampi.

Kaunis on kattila tulella,
waikka wettä kiehukahan,
tarpehen talossa waimo,
waikka ilman istukohon.

Kaunis on kaula liikutella,
kun on kaula kaunistettu.

Kaunis on teiri kattilahan,
repo kaunis kaupunkihin,
neiti nuori wuotehelle.

Kaunis on waimo kartanossa,
lapsi pieni lattialla.

Kaunistuu kantoki, kun karwitaan.

2570. Kaura miehen werkaan saattaa.

Kauroilla kutsutaan,
kannukſilla ajetaan.

Kauroilla ottaa, kannukſilla ajaa.

Kauroja kakarin ſuuhun.
käen ſuuhun hernehiä.

Keittää hulluki huttua,
mutta ei taida tamputtaa.

Keittää köyhä kärſi,
waan ei kärſi jähdyttää.

Keitä munaa, et ſaa lientä,
neuo hullua, et ſaa mieltä.

Keitä wähä ja hywää, pane minun kuppi täyteen.

Kekrikſi kettu kengän rujeensa myö.

Kekrinä kelläki, jouluna jollaki,
pääſiäisnä päätymiſen.

2580. Kelkka pilkkaa tekepi
talonpojan puure'estä.

Kellä ei liene muuta huolta,
ſe poikanſa naittakoon.

Kellä ei liene muuta työtä,
ſe talonſa muuttakohon,
kalujanſa kannelkohon.

Kellä ei ſuurta kellaria,
ſillä ei ſuurta kunniata.

Kellä kieli kerkiämpi,
ſillä maito makiampi.

Kellä ukko, ſillä lukko.

Kelpa'aa ketun eleä,
metſän wiljan wilwotella:
pohjatuuli, päiwäpaiste.

Kelpaſi ennen kestin käydä,
kestin käydä ja kiſata:
markan makſoi mallaskappa,
killingin humalanaula.

Kelpaſin minä keſällä,
pädin päiwäpaistehella;
tuli talwi, ei tahdottu,
ſydänkuilla ei ſyötettynä.

Ken edelle ennättäpi,
ſitä ei jäljelle jätetä.

Ken ei anna annetusta,
se ei anna aitastansa.

Ken ei kissa elätä,
hiiriä elättäköhön.

Ken ei mahdu marjamaalle,
se käyköön karjamaalle.

Ken ei palaa paina,
sitä pala painakohon.

Ken ei syötä koiraa,
se warasta syöttäköhön.

Ken ensin kowan kokepi,
saapi pehmiän perästä.

Ken hywin tekee, paremmin eestänsä löytää.

Ken hywän hirwen hiihtää,
se hywän taljan makaa.

Ken hywät tawaksi saapi,
Suomen suot siltoapi.

Ken istupi wyö sylissä,
kauan housut kainalossa,
wiikon wirsua tekepi,
kauan tuohta katselepi.

Ken kaikki makiat maisti,
kaikki karwahat kakasi.

Ken kaikki pyhät pitäpi,
se kaikki näljät näkepi.

Ken kaikki työt tekepi,
ſe kaikki kowat kokepi.

Ken kallihin antaa,
ſe kaunihin kantaa.

Ken kuin mahtaa, ſe niin ahtaa.

Ken kuin tahtoi, ſe niin ahtoi.

Ken kunnialla elää,
ſe kunnialla kuolee.

Ken kyllin keſällä kyntää,
jouten joulua pitäpi.

Ken kyllin kyläsſä juopi,
ſe huolen kotia tuopi.

Ken mitä kaapii, ſe ſitä ſaapi.

Ken mitä teki keſällä,
wielä tahtoo talwellaki.

Ken on riski riiteliä,
ſe on riski riihen puija.

Ken pahan tawat ſanopi,
ſe taiwaan tähdet lukepi,
meren aallot arwoapi.

Ken teki ketä — Ken mitä teki.

Ken tuutipi poikalasta,
ſepä totta torjuttapi;
ken ſe tuutipi tytärtä,
ſe waan tyhjää tekepi.

Ken tywen typyttelepi,
latwanki laputtakohon.

Ken werassa, se welassa.

Kenen jalka kapsaa,
sen suu napsaa.

Kenen jalka kapsahtaa,
sen suuhun napsahtaa.

Kenen jalka sonnassa,
sen suu raswassa.

Kenen oma, sen i armas,
kenen armas, sen i kaunis.

Kenen on kello — Jonka kello.

Kenen ruoka, sen i ruoska,
kenen tuoppi, sen tupakka.

Kenenkä hewoinen suossa,
se lähinnä nostamassa.

Kengätön kesällä kettu,
kengätön on talwellaki.

Kenkki kenkkiä kysypi,
hywä työ toistamista.

Kenkki kenkkiä waatii,
hywä päiwä wastausta.

Kenkki kenkki waatii,
hywä sana wastinnetta.

Kenkä jalan mukaan.

Kenpä köyheä käkiſi,
lehmitöntä leyhkäſiſi.

Kenpä moittipi keſeä,
ken hyweä hylkäiſepi.

Keppi on kelwoton tueksi,
ſaua ſairahan warakſi.

Kernas köyhä kuolemahan,
walmis waiwainen ſotahan.

Kerran eläwän ſilmät nähdään,
ei kuolleen koskaan.

Kerran hywänä, kakſi pahana,
iän kaiken ilkiänä.

Kerran keksiä pitäpi,
toiſen kerran kellistellä.

Kerran kurki puuhun,
ſilloinki jalka poikki.

Kerran köyhä köykähtää,
ei ſiwolleen ſilloinkaan.

Kerran köyhä lehmän tappoi,
nahan pitkäksi wenytti.

Kerran köyhä löyhähtäpi.
ſenki kostohon kowahan.

Kerran ſaapi orja lemmen,
orja lemmen, wanki wallan;

ei miniä milloinkaan,
pojan waimo polwenaan.

Kerran, toiſen, köyhä käypi
rikkahan owen etehen.

Kerran, toiſen, köyhä rukka
ſyöpi wiimeiſen weronſa,
aiwan ainoan palanſa.

Kerranko mies muonasta luikkaa.

Kerta joulu wuodessa.

Kerta kekriä pidetään,
toinen kerta kellistellään.

Kerta käydään Kemissä,
toinen kerta Torniossa.

Kerta mies petetään, waan ei
enää toista kertaa.

Kerta miestä merkitähän,
kerta miestä, kuu hewoista,
wuoſikauſi morſianta.

Kerta riihen tappajana,
kakſi kaalin appajana.

Kerta ſyntynyt kuolee.

Kerta wiiſaski petetään.

Kesti kestiä kyſypi,
hywä pöydän pää pyhiä.

Kesti kestiä waatii,
pöydän pää pyöräystä.

Kestää Turun ämmän kirkon käynti.

Kesä keikkuen tulepi,
talwi suuta muitsistellen.

Kesä kerkeimmällään,
nälkä närkeimmällään.

Kesää kekriin, syystä joulun,
äsken talwi tasahtaa.

Kettu on koiralle sukua,
korppi haukan heimolainen.

Ketuilla ketut pyytään.

Ketulla on kewiät kengät,
ne ei pauka pakkaisella,
ei kolka kowalla säällä.

Ketä kerran keksitään,
sitä aina arwellaan.

Kewiät on lesken — Leskellä on kewiät.

Kewäinen kehno ilma,
hyweä ajattelepi.

Kewät keikkuen tulepi,
talwi suuta wääristellen.

Kewätrusko talwen jatko,
syysrusko kesän jatko.

Kewätſadet kaswattaa,
ſyysſadet kadottaa.

Kewättä kynteliltä, ſyksyä Uolowilta.

Kewäällä on kelta kaunis,
ſyksyllä matara kaunis.

Kewään jatkoa talwiſet tuulet.

Kielellänſä lintuki laulaa.

Kieli kellosta putoſi,
katoi ääni kalkkarasta.

Kieli kärkkäältä palaa.

Kieli on köyhällä rahaa,
ſuu kurialla kunniata.

Kielſi wanha Wäinämöinen
atroa poron peräſtä,
Lapin maasta taikinata.

Kielſi wanha Wäinämöinen
eloa emännätöntä,
koiratonta kartanoa.

Kielſi wanha Wäinämöinen
itſemennyttä manalle,
omin tunnoin tuonelahan.

Kielſi wanha Wäinämöinen
humalaſſa huutamasta,
wiinaſſa wiheltämästä.

Kielsi wanha Wäinämöinen
kukkaroa paikattua
wyöltä miehen naimattoman.

Kielsi wanha Wäinämöinen
kullalle kumartamasta,
hopialle horjumasta.

Kielsi wanha Wäinämöinen
siian suolta suolimasta,
syömästä kalan kutuja.

Kielsi wanha Wäinämöinen
tytöstä emon tukia,
wanhan äitinsä waroa.

Kielsi wanha Wäinämöinen
wanhan nuorta tahtomasta,
kaunista käkeämästä.

Kielsi wanha Wäinämöinen
wenehessä wieremästä,
purressa parahtamasta.

Kielsi wanha Wäinämöinen
wesillä wiheltämästä,
lainehilla laulamasta.

Kielsi wanha Wäinämöinen
yksin öillä kulkemasta,
maantiellä makoamasta,
sydän-yöllä soutamasta.

Kielty on kaupalta rahaton
ehkä hahden partahalla.

Kielty on kissa kellarista,
pissi piimähuonehesta.

Kielty on kissa kirkosta,
pääsee koira jolloin kulloin.

Kierielee kanan munaki.

Kieriwät munatki pesässä.

Kierrä minua, elę kiroa:
sanoi kiwi kyntäjätä,
niini köyden wääntäjätä.

Kihku lapsen kirkkoon,
kihku kirkosta kotihin.

Kiiskinen kaloja wanhin,
wata wanhin pyydyksiä,
pata wanhin astioita.

Kiitellen kissa poikia tekee.

Kiitos ruoasta, tupakka kiitoksesta.

Kiittäin pahat naidaan,
hywät ilman kiittämättä.

Kiittäin tyhmä työnsä tekee.

Kiittää wuohiki wierasta.

Kiitä huomena hewoista,
partasuuna poikoasi,
tyttöäsi mieheläsä,
itseäsi ei ikänä.

Kiitä huomena hewoista,
wuonna toisſa morſianta,
kolmanna kotiuroa,
partaſuuna poikoaſi.

Kiitä illalla ilmaa,
harmaapäänä poikoaſi.

Kiitä kiiskistä — Kiitä ſääskistä.

Kiitä kiwistä maata, laita lantta
ſawea.

Kiitä miestä, ele kylää.

Kiitä muille muita maita,
itſelle omia maita.

Kiitä paarmaista keſeä,
mäkäräistä wuoden päätä.

Kiitä peltoa kiwistä:
ſe ei ſiementä kadota.

Kiitä pientäki hepoa,
pyri ſuurenki rekehen.

Kiitä ſääskistä —, Kiitä paarmaista.

Kiiwas akka kirnuteſſa,
olutta pannesſa äkäinen,
koko lempo leipoeſſa,
wasta wiiſas wuotehella.

Kipaten kiltaan, kontaten kotia.

Kipinästä maa kytepi,
tora tappelun tekepi.

Kipiä kiwellä lyöty,
kipiämpi kirwehellä.

Kirjawa keſäinen Kieſus,
monenmuotoinen Jumala.

Kirjawa keto keſällä,
ihmiſen ikä kirjawampi.

Kirjawa tikka — Tikka kirjawa.

Kirjawasta karja kaunis.

Kirki piiasſa palapi,
kirki piian kintahasſa.

Kirkko keskelle kyleä,
pappi kirkon partahalle.

Kirkkohon kipiä jalka,
paha jalka pappilahan.

Kirkon kirwes ja rautalapio:
ne köyhän welan makſaa.

Kirſi piiasta kiriſee.

Kirſi pojasſa palapi,
paha tammi pakkaiſesſa.

Kirwes hywä — Hywä on kirwes.

Kirwes kyntäjän waſara,
tappara kylänkäwiän,
kiwi kuokka köyhän miehen.

Kisſa kiitellen eläpi,
katin poika kaunistellen,
koira päätä ſilitellen.

Kisſa köyhän piika,
koira köyhän renki,
katinpoika palwelia.

Kisſa on koiran renki:
elää wähemmälläki henki.

Kisſa tupahan tulepi:
hiiret häihtywät kolohin;
uros owen aukaſepi,
naiſet kaikki karſinahan.

Kisſa ykſin — Katti ykſin.

Kisſan ilo hiiren itku.

Kisſan kiuas, ämmän loukas,
miehen puhdas pöydän pää.

Kisſan tulleſſa tupahan
hiiret reikihin menewät.

Kitun toukkaki puun raoſſa.

Kiuſa lankee omaan kuppiin.

Kiwen mie — Luulin mie kiwen.

Kiwi ei jauha kiewastellen,
ilman orjan olkapäittä
piian pienittä käsittä.

Kiwi ei jauha kiwoitellen,
heinä ei heitellen ko'ota.

Kiwi ei kiellä kyntämästä,
kanto wiljan kaswamasta.

Kiwi on orjan kirjakangas,
saawintanko saumasukka,
pankko orjan päänalanen.

Kiwi on orjan kirjawaippa,
pätsi orjan päänalanen.

Kiwinen maa wiljan kaswaa,
kiukkuinen akka työn tekee.

Kiwinen pelto, kiikkaat housut,
wuotawa wene ja riitainen akka,
ne on neljä hankalata.

Kiwiä kowaisimetki,
maata marjamättähätki,
tyttöjä papinki piiat.

Kiwonen kirvelepi
kiwen tyhjän jauhajata.

Kodon wilja kaukanaki.

Kohdalten on muilla korjat,
minun wäärälten wähäisen.

Kohta lapsi-kuollehella,
toinen wäärin mennehellä.

Kohta syöty saatu riista,
ajettu hywä hewoinen.

Kohta syöty saatu riista,
maattu entinen emäntä.

Kohtuus paras kustaki,
kohtuus hywä makkaroistaki.

Koira haukkui konteloa,
wanha piika panteloa.

Koira haukkui, tuuli kantoi
tapojani sinne tänne;
minä miesi täydellinen.

Koira kodissaan kopia,
kukko höystettunkiolla.

Koira koiran tuntee.

Koira kotoansa naipi.

Koira kutsuen tulepi,
hywä wieras kutsumatta.

Koira käski hänteänsä,
häntä käski karwojansa,
karwat alkoiwat kahista.

Koira lyöpi leikkiäki,
sika totta tonkaisepi.

Koira nimen antaa,
mies nimen kantaa.

Koira on kowille luotu:
kiwille makoamahan,
kalliolle kuolemahan.

Koira on suden sukua,
korppi haukan heimolainen.

Koira syöpi koipikengät,
nauttipi nahan palaiset.

Koira syöpi oksehensa,
paha akka antimensa.

Koira welatta elää.

Koira äiän haukkuu,
tuuli enemmän kantaa.

Koiralla ei ole kunniata,
eikä häjyllä häpyä.

Koiran häntä kosioille,
oman kylän ottajille,
kun ei tuone tuonnempata,
etsine etäämpätä,
wetäne weden takoa.

Koiran suuhun hampaat jääwät.

Koiran weitsi wieraan pöytään.

Koiran woitto ensimäinen,
miehen woitto jälkimäinen.

Koiraparwi: poikaparwi.

Koirat haukkuu, kosiat tulee,
minä waiwainen alasti.

Koirat kutsuen tulepi,
hywät ilman lykkeleksen.

Koiwun oksa konnan palkka,
nuora pettäjän perintö.

Koiwusta ruoka, silmästänsä juoma.

Kokenut kaikki tietää,
waiwainen kaikki kokee.

Kokille kopu tulepi,
kun sika sikunan juopi,
porsas wiinan porkkoapi.

Kokki ruokansa kokepi,
makiansa maistelepi.

Kokki suolan koittelepi,
puhetmiesi morsiamen.

Kokki teki pöperää,
ruoka tuli wetelää.

Kokoa kylä kysypi,
waan ei karwan kauneutta.

Kolmannesta kowasta pahaki palaa.

Kolmas wasta tuskan näyttää.

Kolme miestä pienessäki paatissa
tarwitaan: yksi syö, toinen soutaa,
kolmas peräpuikkoa pitää.

Kolme on katsoa kamala:
wenet wedellä soutajatta,
hepo tiellä haltiatta,
paha waimo wartiatta.

Kolme on kiirettä kesällä:
yksi on rutu rukiilla,
toinen heinällä helinä,
kolmas kallis kauran niittö.

Kolme on koskea kowoa:
Hämehessä on Hälläpyörä,
Kaatrakoski Kainuhussa,
ei ole Wuoksen woittanutta,
ylikäynyttä Imantran.

Kolme on koskea kowoa
tämän ilman kannen alla,
kolme synkkeä saloa,
kolme wuorta korkiata.

Kolme on kowin pahoa:
hepo wedellä, wenet tiellä,
paha waimo wallan päällä.

Kolme on miehellä pahoa:
yksi wuotawa wenoinen,
toinen heittiö hewoinen,
kolmansi toruja akka.

Kolme yötä itkee tyttöki lapsen itkua; muun aikansa itkee miestä.

Kolmea ei tule uskoa: wenettä wesille, hewoista tielle, waimoa talon päälle.

Kolmea on paha katsoa: olkia kengässä, naskalia taskussa, ementätä ikkunassa.

Kolmikuisssa kolkan kuulee,
kuusikuisssa kukan ottaa.

Kolmisäinen Jumalan köysi.

Kolmiöisen wasikan korsi suussa.

Kompastuu hewoinenki kulkeissaan,
saatikka ihminen puheissaan.

Kompastuu hewoinenki — Erehtyy hewoinenki.

Konkelo koristelepi
wyyhdillä wisun emännän,
aiwan karstin kankahilla.

Konna kalja oluen suhteen.

Konna konnan tuntee.

Konna mies aseetonna,
paha paimen weitsetönnä.

Konsti kamala asia on.

Kontio kowa metsässä,
uron kuolema kowempi.

Kontti konnalla seljässä;
jonka saapi konnuudella,
sen kokoopi konttihinsa.

Kopia koira kotonansa.

Kopia kutsuttu wieras,
ujo outo kutsumaton.

Koreile toisten häisssäsi.

2810. Koreutta kirkkokenkä,
siweyttä silkkisukka.

Koria kotoinen leipä,
jos on täynnä tähkäpäitä.

Koria kutsuttu wieras,
koriampi kutsumaton.

Korjataan pahallaki koukulla uunia,
kun ei parempata ole.

Korkia kotoinen kynnys
toisen kerran kaswatessa.

Korpi kaapu köyhän miehen.

Korpi kurjalla kotina,
salo sauna waiwaisella,
kangas kamaritupina.

Korpi luo komian kuusen,
kangas kaunihin petäjän.

Korpin nuornaki hewoinen,
ſuden koira wanhanaki.

Korppi kuiwalla ajaa.

Kortta kaukaa haetaan, apilas aidan wiereen jätetään.

Korwa enemmän maita käypi, kun jalka.

Korwa enimmän maita kulkee.

Korwakuuloonſa koiraki haukkuu.

Koſi kullalla tytärtä,
hopialla houkuttele,
ſuoſittele ſormukſilla,
ſilkkinauhoilla ſitele.

Koska aamuna paljo yrttiä kaswaa, ſilloin ſiat loistaa.

Koska hyttiſet paljo hewoiſia leikkaa, ſilloin on ſadet läsnä.

Koska kisſa karhukſi pääſee, katſo ſilloin karjaſi.

Koska köyhän pyykki kuiwaa, ſilloin rikkaan happanee.

Koska naapurin nurkka palaa, ſilloin on omaki nurkkaſi waarassa.

Koska on miekka hullun wyöllä, ſilloin werta wuodatetaan.

Koska rikkaat riitelewät,
silloin köyhän tukka tuoksuu.

Koska sammakko aamulla paljon
parkuu, silloin on sadet läsnä.

Koska sankarit sotiwat,
silloin turkan tukka tuoksuu.

Koska tippui tynnyrini,
ystäwiä oli yltäkyllin,
tuli tytyäksi tynnyrini,
ystäwätä ei yhtäkään.

Koska tynnyrini tippui,
moni minussa kiinni rippui;
olut tynnyristä puuttui,
kohta kaikki minuun suuttui.

Koska Urpo turkki päällä,
silloin kesä paita päällä.

Koskas helwetti täytyy.

Koskas hywä pahaa tekee.

Koskas laiskan työn teentö:
syksyllä lokoa paljon,
kewäillä wettä paljon,
talwella wilun wihakka,
kesällä palawan pakko.

Koskas laiskan työn teentö:
talwella kylmä, kesällä helle,
ei koskaan kohda'kuwaista.

Koskas tappi janoaa?

Koskee kowa pappilaanki.

Koskee se hepoon, joka kankeenki.

Koskee se koiraan, joka kalikkaanki.

Koskee se koiraan, joka karwaanki.

Koskee se käteen, joka lyötäwäänki.

Koskee se puuhun, joka lyötäwäänki.

Kosket suuret suljetahan,
jaloimmat jakſetahan,
waan ei ſuuta ſuunnattoman,
eikä lemmon leukaluuta.

Koti hywän kiittää,
talo hywän tarwitſee.

Koti on muilla koppeloilla,
kartano kanoilla muilla;
minä koppelo koditon,
minä kana kartanoton,
minä pyy peſätön lintu.

Kotihinſa kuollut wiedään.

Kotikauppa paras kauppa.

Kotikisſa hiiren ottaa.

Kotikoira woittaa metſäkoiran haukkumasta.

Kotkan tiet on taiwas alla,
hahtien jäljet merellä,
pojan polut tyttölöissä.

Koto hywä kiittää.

Koto paha muistaminen,
pito hywä jättäminen.

Koto sia pahan orpanan.

Koto tähteen sia on.

Kotoansa koiraki kopeilee.

Kotokatti hiiren murtaa.

Kotona kodon sanomat.

Kotona kowan wara.

Kotona kullaki paras.

Kotona lapsi enolassa,
tätiläässä wieras lapsi.

Kotonansa hywä koira haukkuu.

Kotonansa koiraki kopia.

Koukun sawu henki mulla,
maitowelli suurin surma.

Koura kolkkaan, kahmalo keskelle
paikkaa.

Kowa kaikkiin koskee,
pehmiä ei puolinkaan.

Kowa kotonsa pitää.

Kowa kowalle wastaa.

Kowa on kuolema kesäinen.

Kowa on surma silmin nähden,
kuolema käsin pidellen.

Kowaa kowan ajalla,
pehmiämpää perästä.

Kowat on kourat kuolemalla.

Kowin kielti Wäinämöinen,
epäsi suwannon sulho,
atroa pòron perästä,
Lapin maasta taikinata.

Kowin korskui konnan ruuna,
hirnahti häjyn hewoinen.

Kowuudeksi lumi lehteen.

Kuha kuulu, lahna laaja
wenehessä köyhän miehen.

Kuha suuri, lahna laaja
katsoa katehen silmän,
wenehessä wierahassa.

Kuhun miekkansa Kuningas,
sihen köyhä kirwehensä.

Kuhun puu kaatuu,
ſiinä puu maatuu.

Kuinka lienee kunki laatu
eläisſänſä ennen ſaatu,
kun pitäpi, niin pyſypi.

Kuitu maasta korjataan,
tilka maahan heitetään.

Kuitu maasta ottaminen,
tilka maahan jättäminen.

Kuka ei kullalle kumarra,
horju ääresſä hopian?

Kuka Jumalan neuot tieſi?

Kuka kaikkein kielen taitaa,
kielen taitaa, mielen noutaa?

Kuka koiran hännän aidalle nos-
taa, jos ei itſe wiitſi?

Kuka kotowarkaan katſoo?

Kuka kyrſän kyläsſä ſyöpi,
ſe huolen kotia wiepi.

Kuka ſolmi kananmunan,
kierſi köyttä ruumenista?

Kuka tieſi, kenkä luuli
lapſen orwokſi tulewan?

Kuka tieſi, kenpä luuli
peipoiſen ylennehekſi,

ketonurmen kaswaneeksi,
lapsen laihan paisuneeksi?

Kuka tiesi kunki mielen,
kenkä kenenki sydämen?

Kuka uskoi, kenpä luuli:
kiiskistä kalan tulewan,
ahwenesta aimo ruoan,
leiwän särpimen särjestä?

Kukapa kylleä kysypi,
olewata onnahtapi?

Kukapa tässä kukkunepi,
kenpä kielin laulanepi,
kun tämä kana katopi,
munalintu muunnahtapi?

Kukapas kissan silmät pesi,
jos ei itse wiitsi?

Kukas keksi köyhän lapsen
kesannolla kenkiwäksi,
rannalla rakentawaksi?

Kukas tyytymättömän täytti?

Kukkis pois, torpan kukko,
tassimasta talon kanoja.

Kukko jywään tulepi,
kananpoika uutisehen.

Kukko kylän ilmoittaa,
haukku koira korwessaki.

Kukko lauloi Kuurin maassa,
kana kaakotti Wirossa.

Kukko on päällä kurjanaki,
kana alla armonaki.

Kukko sulla, kukko mulla,
kukko meillä kummallaki.

Kukko teille, kukko meille,
kukko kaikelle kylälle.

2910. Kukko sanoo: ruoki minua Sipin
päiwään asti; heitä sitte hännästä hankeen.

Kukkupi käkeä kaksi
kahden puolen kaiwotietä;
satuin noita kuulemahan,
hywä oli kuulla kummaistaki.

Kukkuu käki kurjallenki,
heläjäpi herjällenki.

Kuku kultainen käköinen,
helkyttele hietarinta
kultoa kujoiset käynnä,
hopehia tanhuaiset!

Kulkiessa matka kuluu,
wiipyessä wiikon päiwät.

Kulta kylmä kumpalikši,
wilu waimokši hopia.

Kulta ruskia, ruis ruskiampi.

Kultaa kewäinen ruoho,
tautia talwenalainen.

Kultaa yössä kuluu.

Kultainen kotielanto — Ah kulta!

Kuluu aika seisottuna,
sen paremmin istuttuna.

Kuluu kuikistellenki, menee maistellenki.

Kuluu pidettäwä, otettawa onnahtaa.

Kuluu päiwä pilwessäki,
ikä ilman naimattaki.

Kuluu päiwä pilwessäki,
ikä yksipuolisnaki.

Kuluu päiwä pilwessäki,
murenee murehessaki.

Kumartapi kuusen latwat,
järähtäpi järwen rannat
kuningasten kulkiessa,
waltojen waeltaessa.

Kumma kuusinen lusikka,
katajainan kauhapahka.

Kumman kulkewa näkepi
talon toisen tyttäressä.

Kumman kuulepi Jumala
lukianko, laulajanko.

Kummat kulkewa näkepi,
kymmenet kylänkäwiä.

Kummikſi on kurki puusſa,
imeekſi waris weſillä.

Kun ei auta armo luojan,
ei auta oma yritys.

Kun ei kylmä kyntelitä,
ei palele paawalilta;
kylmää kynnet kyntäjältä,
warpahat wakoajalta.

Kun ei kylmä kyntelinä,
ei palele paawalina;
ei ole hellet heinäkuulla,
lämmin keskellä keſeä.

Kun ei nuorra wiiwykkiä,
ei ole wanhana waraa.

Kun ei tapaa hamarasta,
niin jääpi terällenki.

Kun ei wappuna waosſa,
niin ei pouka pohtimesſa.

Kun ennen kuoltiin, niin wiiltiin.

Kun enſimäinen lumi aidan rakoja
tukkii, ſilloin on wanhoilla akoilla
hywä kylwää.

Kun et ſaata, niin ſyötä.

Kun hullu markkinoille tulee, ſilloin ſakſa rahoja ſaapi.

Kun hullu wiiſasta neuvo, wiiſas willihin tulepi.

Kun härkä kyntelinä räystään alta juo, ſilloin maariana kukko janoon kuolee.

Kun jouhi ſaadaan, niin hewoista tehdään.

Kun jääpi terältä, niin jääpi hamaraltaki.

Kun kaikki yhden kiwen päälle ſylkee, pian ſe kastuu.

Kun kakſi waraſta riitelee, niin talonpoika lehmänſä ſaa.

Kun kauhalla aljetaan, niin luſikalla lopetetaan.

Kun kerran tulee aljetuksi, niin aina tulee annetuksi.

Kun kisſa karhuksi kaswaa, waro ſilloin ſilmiäſi.

Kun kisſa karhuksi pääſee, niin kaiken karjan tappaa.

Kun kisſasta karhu kaswaa,
niin hän kaiken karjan kaataa.

Kun koiraski kowan näkee,
wielä seli munan tekee.

Kun konna pääſee korrelle,
niin hän pyytää orrelle.

Kun kowaaki kalwetaan, totta ſiitä hiukka lähtee.

Kun kowan näkee, niin koiraski kantaa.

Kun kowan näkee, niin koiraski pojan tekee.

Kun kukko Sipin päiwänä kulpasta juo, niin maariana iſosta allikosta.

Kun kynſi kaswaa, niin kynä katoo.

Kun kynſi katoo, niin kynä kaswaa.

Kun kynä katoo, niin kynſi kaswaa.

Kun käſi hywän tekepi,
ſitä ſilmä katſelepi.

Kun käteen, niin kärſään.

Kun laiska liikkeelle lähtee,
niin hän kotonſa koipee.

Kun lapsi saa, mitä itkee,
niin se on ääneti.

Kun lie tosi, niin seisokoon;
kun lie walet, niin waipukoon.

Kun mies wanhenee, niin tarha
pienenee.

Kun minä kuolen kuulu piika,
katonen kasariwaski,
jäämät sulhoiset surulle,
miehet mielimurtehille.

Kun minä suutuin surwomasta,
wäsyin wettä kantamasta,
suurus suustani putosi,
hywä leipä leuoiltani.

Kun nurkka palaa, niin on toi-
nenki waarassa.

Kun ohran hiukset näkywät, war-
resta silloin wiikatteesi.

Kun oisi kiwi leipänä ja wesi juo-
mana, sitte laiskan elää kelpoaisi.

Kun oisin paimenna poloinen,
eli paimenen tytärnä,
kuuluisi kulosta ääni,
heläjäisi heinikosta.

Kun oisin poikana poloinen,
kalki jousen kantajana,

ei ne pyyt pyhää pitäiſi,
orawaiſet oiſi jouten.

Kun olin ennen nuorra miesſä,
miekkani kädesſä kääntyi
kun kewyiſin haawan lehti,
eli leppäinen palikka.

Kun olin ennen nuorra miesſä,
nuorra miesſä naimatonna,
moni katſoi muotohoni,
warteheni walkoitteli.

Kun olin ennen nuorra miesſä,
ſylen ſyöksin keihäswartta
peltohon alaperähän,
maahan mättähättömähän.

Kun olin miesſä nuorempana,
herſyin heinän karwaiſena:
aidan kolkat woita lypſi,
kiwoiſet muni munia.

Kun olin miesſä nuorempana,
toki tunſin laskuwäylät,
kosket kulkia oſaſin:
touſa oli toiſesſa kädesſä,
toiſella pidin pereä.

Kun olin miesſä nuorempana,
tunſin mie tupakan juoda,
piipun ſuuſsani piteä.

Kun olin miesſä nuorempana,

wielä wiinan juomatonna,
piti piikaiſet hywänä,
waimot pääni walkiana.

Kun oliſi — Kun oiſi.

Kun oliſin — Kun oiſin.

Kun on kaukana, niin ammoo,
kun on likellä, niin puskee.

Kun on kurja kumpalina,
niin on karhu kantapäillä.

Kun on kuuſen kaatajata,
kyllä on okſan ottajata.

Kun on liki, niin puskee,
kun on kaukana, niin ammoo.

Kun on miniä mielellinen,
niin on lanko laadullinen.

Kun on oikein otawa,
ſarwet ſuoraan ſuwehen,
purſto perin pohjaiſehen:
ſilloin nuorten nouſuaika,
wanhojen lepuu-aika.

2990. Kun on onneni kowempi,
niin on ſuuni rohkiampi.

Kun on peukalo urosta,
niin on naista naukiampi.

Kun on puola puolikypſi,
niin on pelto kokokypſi.

Kun on päiwä puolessa,
niin on nälkä suolessa.

Kun on pääsnyt suusta,
niin pitää päästä kukkarosta.

Kun on ruossa, niin on reessä;
karhella kahden isännän.

Kun on ruossa, niin on reessä,
ylisellä pieleksessä.

Kun on usma uunna wuonna,
silloin halla heinäkuussa,
talwi keskellä keseä.

Kun on wampa warpahassa,
sydäntäki syytelepi.

Kun on ämmä puhetmiesnä,
niin on piru konttimiesnä.

Kun pää poikki pannaan,
jo silloin jalatki jokeen joutaa.

Kun rikkaat riitelewät, silloin köyhä rauhan saapi.

Kun rupesi, niin repesi.

Kun tahdot talwisen waimon,
ota olkihuonehesta,
riusan warresta walitse,
kiwenpuusta kihlaele.

Kun tulee alotetuksi,
niin tulee kulutetuksi.

Kun tulee otetuksi,
niin tulee annetuksi.

Kun tulepi tuskan soutu,
hätäpäiwä päälle saapi,
silloin luotan luojahani,
turwaan Jumalahani.

Kun tämä kana katopi,
punaposki pois tulepi,
siwu tästä tiet tehdään,
rannan kautta raiwataan.

Kun tämä kana katopi,
tämä lintu liikahtapi,
niin tämä kartano katopi,
tämä linna liikahtapi.

Kun työ loppuu, loppuu leipäki.

Kun warkaat riitelewät, silloin ta-
lonpoika hewoisensa saa.

Kun wäärän puun pesään panee,
wähempi muita mahtuu.

Kuni korennot koliſi,
sini räätikät menestyi.

Kuningas kurjaki kotonansa.

Kuningasta kuuleminen,
herroja kumartaminen.

Kuningasta kuuleminen,
waltoa wapiseminen.

Kunis huiskat hunnullisna,
sinis huiskat huolellisna;
kunis liikut liinallisna,
liikut liioissa sanoissa.

Kunnia edellä käypi,
tapa tallustaa jäljessä.

Kunnia hywä tapa, ehkä yksin huonehessa.

Kunnia hywä tapa, puuro hywä ruoka.

Kunnia hywä tawaksi,
wiljawuosi wierahaksi.

Kunnia hywä tawara,
hywä wieras wiljawuosi.

Kunnia sille, jolle kunnia tulee.

Kunniaa sonnin suuret sarwet.

Kunniaksi härjällä suuret sarwet.

Kunniata Kaian kaikki:
wyöllähän kodan awaimet.

Kunpa nyt oisi suuta korwiin ja watsaa polwiin, sanoi kerjäläinen munarokkaa syödessä.

Kuolema kowinta työtä,
majan muutto ſurkeinta.

Kuolema on kuuro ja ſokia: ei kuule, eikä näe, koska häntä rukoillaan.

Kuolema ruton ſeasſa,
uni torkan portahalla.

Kuolten koira tapanſa heittää, paha koira ei kuoltenkaan.

Kuolten työ loppuu.

Kuoltuanſa koira paranee.

Kupu ſyöpi kukkaiſetki,
watſa waskirenkahatki.

Kurja akkaki aſeetta.

Kurja kankahan kutoja,
waiwainen wenetten ſeppä.

Kurjaki kotonanſa kuningas on.

Kurjalla ei ole kotia,
katalalla kartanoa.

Kurjella on kumia kulkku,
kajawalla pitkä kaula.

Kurjen teitä kulkeminen,
käyminen kärjen uroa.

Kurki laiskan pellon ſonnittaa.

Kurkko-huttu, huora-emäntä.

Kusſa ei ole pelkoa, ſiinä ei ole häpyä.

Kusſa ei ole pelkoa, ſiinä ei ole toiwoa.

Kusſa haaska, ſiinä korpit.

Kusſa kaakku leiwotaan,
ſiinä toista toiwotaan.

Kusſa kaakku syödään,
ſiinä kakſi ſaadaan.

Kusſa kipu, ſiinä käſi,
ſiinä ſilmä, kusſa armas.

Kusſa kotka lounahtaa,
ſiinä kinnut pienemmätki.

Kusſa laki lakkaa, ſiinä waiwaiſuus alkaa.

Kusſa minun kultani kuiskuttaa,
ſinne minun ſilmäni luikuttaa.

Kusſa on Jumalan kirkko,
pirun on kappeli likellä.

Kusſa on musta kauhan warſi,
ſiin' on laiska piian warſi.

Kusſa on syömärit urohot,
ſiin' on koirat koukkuſeljät.

Kusſa on waimot wattikkaiſet,
ſiin' on waiwaiſet waſikat.

Kusſa pelko lakkaa,
köyhyys tykö pakkaa.

Kusſa peura pehtelepi,
ſiihen karwa katkeapi.

Kusſa työ tehdään,
ſiinä ruoka ſyödään.

Kusſa woitto, ſiinä'i wahinko.

Kusſa wähä kimalaiſia,
ſiinä wähä hunajata.

Kuta en kuulle laulajakſi,
enkä tienne tietäjäkſi,
ſen minä ſiakſi laulan,
muutan mullan tuhniakſi.

Kuta kukko noukahtaa,
ſe kanahan kapſahtaa.

Kuta wanhempi pukki,
ſitä kowempi ſarwi.

Kuteelleen kangas kaunis,
leipä hieretjauhoillehen,
neiti kaswanaiſillehen.

Kutojaanſa tutkamenſa,
luojaanſa kerinpalaiſet.

Kutſumaton wieras keittämätön
rokka.

Kuu keſään kirwiäiſestä,
wähä wästäräkkiſestä.

Kuu kiurusta keſään,
puoli kuuta peipoiſesta,
wiikkokauſi kiwenwiasta,
yksi päiwä pääskyiſestä,
wästäräkistä ei wähäkä.

Kuu leiwosta keſähän,
puoli kuuta pulmoiſesta,
wiikko wittalintuiſesta,
tuskin päiwä pääskyiſestä.

Kuu lierusta keſähän,
wiikko wittälintuiſesta.

Kuuloanſa koiraki haukkuu,
ei aina näkemiänſä.

Kuultelee hywää syömätönnäki.

Kuultuanſa koira haukkuu,
eikä aina nähtyänſä.

Kuuluiſa rikkaan tauti,
mutt' ei köyhän kuolemaka.

Kuuluu kurikan ääni,
naulan päähän napſuttaa.

Kuuluu kuuman kuikkuna,
waikk' ei mämmin mähkinä.

Kuuluu rikkaan potiki,
ei köyhän kuolokaan.

Kuumeheksi kuun kehikkö,
poutimoiksi päiwän säärі.

Kuumeheksi kuun kehäinen,
sateheksi päiwän sappi.

Kuuntelee, kun torutaan,
kääntelee, kun lyödään.

Kuuro päiweä kulupi,
hywä hetki heiahtapi,
köyhän miehen kenkiessä,
waiwaisen watustaessa.

Kuuro päiweä kulupi
köyhän kauan kengittäissä:
milloin rätti räpsähtää,
kulloin paula pauskahtaa.

Kuuro päiweä kulupi
laiskan kauan kenkiessä.

Kuuron pilwestä satapi,
kajanneesta kaiken päiwän.

Kuusen juuret kuiwettuwat,
waan ei kuiwu kyyneleni.

Kuuset paukkaen palawat,
ämmät ähkäen eläwät.

Kuwa kaunis syömättä, mutta ei ihminen.

Kuwa syömättä eläpi,

mieſi leiwällä, lihalla,
puurolla, kalarokalla.

Kuwaiſenſa kukkoki tekee.

Kuwukſi kulon kewäiſen,
ſykyſyiſen taudikſenſa.

Kuwustanſa kukko laulaa,
wihkostanſa lehmä lypſää.

Kydyn kytken kynnykſehen,
nadon naittelen kyläle,
anopen ſuſille ſyötän,
apen karhuille rewitän.

Kydyt kyinä kynnykſessä,
nadot nauloina owisſa.

Kyliä myöten kerjääjä kulkee.

Kyljet luita werkkaiſemmat.

Kylkehen kyläinen ruoka,
ſe kohti kotoinen ruoka.

Kylkehen kyläinen ſyönti,
äsken kohtuhun kotoinen.

Kyllin ſyönyt röyhtelee,
nälkäistä näännyttää.

Kyllä aika tawaran nauttii.

Kyllä aina antaa ſaapi.

Kyllä akoilla unia on, waiwainen ne kaikki selitti.

Kyllä eläwä kuolewanſa tuntee.

Kyllä eläwä palawanſa tuntee.

Kyllä etſiwä hewoiſen kaupan löytää.

Kyllä heliſewä hyppääwiä ſaa.

Kyllä hepo kannukſen tuntee.

Kyllä hewoinen ajajanſa tuntee.

Kyllä hipiä lämpimänſä tuntee.

Kyllä huntu huolta tuopi,
palttina pahoa mieltä,
liina liikoja ſanoja,
pellawa perättömiä.

Kyllä huoli wirttä ſaapi,
muret wirttä muiſtuttapi,
kaiho kantapi ſanoja,
mielalaiſet arweloita.

Kyllä hywin ſyöden kalua menee; elää köyhä wähälläki.

Kyllä hywin eläisſä paljoki kuluu.

Kyllä hywä hewoinen pian pyrystä pääſtää.

Kyllä hywä hiljaiſenſa takaa ſaa,
waan ei paha pikaiſtanſa.

Kyllä hywä itſenſä lyöpi,
paha ei lyödenkään parane.

Kyllä hywä lapſi itſe witſanſa
tuopi.

Kyllä hywän pinon tyköna on hy-
wä lastuja poimia.

Kyllä hywästäki kuollaan,
pahastaki parataan.

Kyllä hywää jäämänki on.

Kyllä härkä häntänſä tarwitſee,
jos ei ennen niin keſällä.

Kyllä härkä juuret syö, kun kukka
maahan ſaa.

Kyllä härkä jäniksen tapaa,
jos ei muolla niin kattilaſſa.

Kyllä häpeemättömän hywä elää
on.

Kyllä häwyttömän elää kelpaa.

Kyllä ikä tawarata kokoo,
waikka ei tawara ikää liſää.

Kyllä ilma ääntä wetää.

Kyllä jalan juuresſa kunki tauti on.

Kyllä jalka kengän ſoittaa.

Kyllä Jumala hywä mies on:
korjaa monta pahaa miestä.

Kyllä Jumala luodut lapſet ruokkii.

Kyllä Jumala omanſa korjaa.

Kyllä Jumala Tiitukſen löytää,
jolla kostaa pahoja töitä.

Kyllä Jumalalla päiwiä on.

Kyllä kakſiki ſammakkoa yhteen kaiwoon mahtuu.

Kyllä kantawa kuormanſa tuntee.

Kyllä keſä kasteenſa kuiwaa.

Kyllä keſä kuiwaa, minkä keſä kasteleeki.

Kyllä kieletön menepi,
kunne mieletön ajapi.

Kyllä kipiä lämpimänſä tuntee.

Kyllä kirweswarſi tapoja antaa.

Kyllä kitua kestää.

Kyllä koira haawanſa nuolee.

Kyllä koira koiran tuntee,
keri kekſi kumpalinſa.

Kyllä koira ontuu, koska tahtoo.

Kyllä koira päänsä silittäjän tuntee.

Kyllä koira weljensä löytää.

Kyllä kotohiiri korren murentaa.

Kyllä kowa kenkä jalan sylkyttää.

Kyllä kowa puolensa pitää.

Kyllä kuiwa rikka hännästä heltii.

Kyllä kukolla wirsiä on.

Kyllä kulta iltaisella,
huora, luisku huomenella.

Kyllä kuollut kuuntelee,
mitä jäänyt huutelee.

Kyllä kuollut paikkansa pitää.

Kyllä kurki niittää,
minkä kurki sonnittaaki.

Kyllä kuulen torwen äänen,
waikk' en näe soittajata.

Kyllä kuulepi Jumala
ilmanki kuuluttamatta,
näyttämättäki näkepi.

Kyllä kuuluu: sanoi paimen pilliänsä.

Kyllä kuuluu: ſanoi torwen tekiä.

Kyllä kyntäjät eläwät,
atran painajat aſuwat,
koska me meriſet miehet
aina aikahan tulemma.

Kyllä kypſi kerkiäpi
waimon antawan kädestä.

Kyllä laiskalla pyhiä on.

Kyllä lapſi ſen tuntee,
joka päätä ſilittää.

Kyllä leipä ſyöjän ſaapi,
wehnäleipä liiatenki.

Kyllä limpa linnun ſaapi,
kampura kalan hakepi.

Kyllä luoja luodun tuopi,
antaa aiwotun Jumala.

Kyllä luonto luokſi tuopi,
oma weri ottelepi,
lämpöinen lähentelepi,
liinahursti liittelepi.

Kyllä lun lihan kaswattaa.

Kyllä lyhyt ſiihen raiskan maasta ſaa, kun pitkä tähden taiwahasta.

Kyllä lyöpä aſeen löytää.

Kyllä maa miehen pettää,
kun mies maansa pettää.

Kyllä maa omansa perii.

Kyllä maalla majaa on,
suolla kurjenki sioa.

Kyllä maalla wiisaita on,
kun wedellä wahinko saapi.

Kyllä mahtuu kaksiki sammakkoa
pappilan kaiwoon.

Kyllä mailma masentaa.

Kyllä mailma nuijii.

Kyllä mailman ranta miehen käymään opettaa.

Kyllä mailmaan ääntä mahtuu.

Kyllä makaawalla unta on.

Kyllä matalaki kanto kuorman kaatoa.

Kyllä matka kuormaa lisää.

Kyllä menewän matka joutuu.

Kyllä miero waiwaisensa waalii.

Kyllä mies jäljestäki kelpaa.

Kyllä mies meren kiertää,
ei kierrä wahinkoansa.

Kyllä monta kirjawaa kisſaa Suomesſa on.

Kyllä monta wuohta yhdenmoista on.

Kyllä munatki peſänſä hierelee.

Kyllä muolla — Moni muolla.

Kyllä mykkä kielenſä nouteen tuntee.

Kyllä mäki welkanſa makſaa.

Kyllä märkä maa weden wetää.

Kyllä neitſyt neuon tieſi:
kun ei naitu, oli ilman.

Kyllä neuo niiſiin tulee,
kun on kangas kaitehesſa.

Kyllä neuo tuuleen tulee,
kun wenet weſille ſaapi.

Kyllä on aamuja idäsſä,
ehtoita luotehesſa.

Kyllä on aikoa idäsſä,
idän pääsſä huomenia.

Kyllä on juonia joella:
joka mutka ſoutamista.

Kyllä on ketulla mieltä,
mutt' on ſurma ſukkelampi;

millon wiskopi wipuhun,
saattapi satimen alle,
kullon raudat rapsahtapi,
pahat sangat paukahtapi.

Kyllä on ketulla mieltä,
paljo juonia pahalla.

Kyllä on kihlan kantajata,
taalarin taritsiata,
ei ole lapsen syöttäjätä,
ei emon elättäjätä.

Kyllä on kiukaita, jos kisojaki.

Kyllä on korppia, kussa raatoja.

Kyllä on käskiän wäkeä,
lainan ottajan eloa.

Kyllä on käskiän wäkeä,
onnettoman olkapäätä.

Kyllä on köyhän kyyneleitä,
rikkahan ilopitoja.

Kyllä on maata kyntäjällä,
kyliä käweliällä.

Kyllä on maata kyntäwällä,
wettä wiljoin soutawalla.

Kyllä on miehiä merellä,
lakkipäitä lainehilla.

Kyllä on miestä kirkkomäellä

houſu päällä horjumaſſa,
wästi päällä wärjymäſſä.

Kyllä on monta moneſſa,
paljo papuja padaſſa.

Kyllä on naideſſa eloa,
kihlateſſa killinkiä.

Kyllä on naittaiſſa kalua,
kihlattaiſſa killinkiä.

Kyllä on okſan ottajoa,
kun on kuuſen kaatajoa.

Kyllä on okſan ottawia,
kun on tammen taittawia.

Kyllä on päiwiä idäſſä:
kaikki läntehen katoowat.

Kyllä on päiwiä, kun oliſi makkaroita.

Kyllä on rikkautta,
kuſſa on rakkautta.

Kyllä on ſaatuja ſanoja,
niinkun kuuſeſſa käpyjä,
petäjäſſä helpeheitä.

Kyllä on ſielun ſeulomiſta
ruumihin rumia töitä.

Kyllä on ſyyſtä puuta puida,
kewättä ketoa käätä.

Kyllä on tiellä tenkeliä.

Kyllä on tielläki tiloa,
jos on wartta wirſullaki.

Kyllä on tulta tuhniossa,
tauloa takan läwessä.

Kyllä on työtä kärſiessä,
kypſen kyrsän joutuessa.

Kyllä on työtä tekiällä,
wettä wiljoin ſoutajalla.

Kyllä on työtä tiinehessä,
joko luo, joko kantaa.

Kyllä on unta makaawalla,
wettä wiljoin ſoutawalla.

Kyllä on wasken walajoa,
waikk' ei ole tinan tekiätä.

Kyllä on wirttä laulajalla,
runoja rupeajalla.

Kyllä on yöllä ekſyneitä,
päiwällä palanneita.

Kyllä on yötä, kyllä jäätä
juosta herrojen hewoisten.

Kyllä on yötä, kyllä työtä,
kyllä puita ja päreitä.

Kyllä on yötä Uolewista,
päiweäki Paawalista.

Kyllä on yötä yökytellä,
annan päiwän aikuista.

Kyllä onni työt tekepi,
aitta kankahat kutopi,
laari langat kehrä'äpi.

Kyllä orit tamman potkun tunteè.

Kyllä paha hewoinen pian päällisensä syö.

Kyllä paha puolensa pitää.

Kyllä paha sanomattaki tulee.

Kyllä pahalla katsojalla warkaita on.

Kyllä pahassa wastus on.

Kyllä palli kansan kirkkoon tuo.

Kyllä papilla puheita on.

Kyllä pidettäwä kuuluu,
piekšettäwä pehmiää.

Kyllä pienellä eläimellä monta tietä on.

Kyllä pispalla pappia on.

Kyllä päiwiä kesällä,
sykysyllä puhteita.

Kyllä päiwä pitkä on,
wuosi wieläki pitempi.

Kyllä pääsi pestyksi tulee, kun et itse saunassa ole.

Kyllä rahalla rihmoja saa.

Kyllä reki warsan tielle opettaa.

Kyllä renki reiän löytää.

Kyllä rikas aina naidaan,
mutt' ei köyhä koskaan.

Kyllä rikkailla rohtimia on,
kun köyhät kehrätä jaksaa.

Kyllä routa porsaan kotia tuo.

Kyllä rukki ruoan tuopi,
kehräwarsi keittämistä.

Kyllä ruoka syöjän saapi.

Kyllä saikka syöjän saapi,
juojansa olut punainen.

Kyllä sakko rahoja saapi,
neiden kihla kintahia.

Kyllä sana lewiää.

Kyllä sanan saapi.

Kyllä sattuu hepoon, jos kankeenki.

Kyllä se kerkiää: häistä läksiäisiin.

Kyllä se on joutamassa,
joka on jokia soutamassa.

Kyllä se oras tuntuu, josta touko tulee.

Kyllä se syitä löytää, joka lasta piestä tahtoo.

Kyllä sen neula syö, minkä neula saaki.

Kyllä sen päiwä kuiwaa, jonka yö kastelee.

Kyllä sen wako tuopi, minkä oja wiepi.

Kyllä sihwilä — Saapi sihwilä.

Kyllä siinä kuulia on, kussa puhujaki.

Kyllä siinä on näkiä, kussa tekiäki.

Kyllä siitä porsaasta sika tulee.

Kyllä sika sukiansa tuntee.

Kyllä silloin papuja tulee, kun papumaa on Marken päiwänä marjametsän wäärti.

Kyllä sitte wiisaita on, kun ensin wahinko tulee.

Kyllä sopu sianſa saa.

Kyllä sowinto siaa antaa.

Kyllä ſukka ſuuta ſaapi,
liinaſukka liiatenki.

Kyllä ſukka ſuuta ſaapi,
paha kinnas kännälmystä,
tyttöinen toraſanoja.

Kyllä Suomi ſonnin kuohitſee.

Kyllä ſuſi poikauſa ulwomaan o-
pettaa.

Kyllä ſuſi ſyitä ſaa, kun mieli
lampaan lihaa tekee.

Kyllä ſyljetty ruoka ſyödään.

Kyllä ſyöpä ſelwittää,
purewainen puhdastaa.

Kyllä ſyötäwä kulupi,
otettawa onnahtapi.

Kyllä taiwas ſanoja wetää.

Kyllä takaa ajawalla matkaa on.

Kyllä tappi juoda ſaa.

Kyllä tehty ſeiſoo: lapſi tyttären
watſaſſa.

Kyllä teko puut lappaa.

Kyllä terwetki kuolee,
potewaki paranee.

Kyllä tie taloon wiepi,
rata köyhän kartanohon.

Kyllä tie tateesen wiepi.

Kyllä tiedän naisten naurun:
nawan alla on naisten nauru.

Kyllä tiedän tiedon toisen,
taidan taidonki paremman.

Kyllä toisen housuilla hywä tuleen
istua on.

Kyllä toisen kukkarosta hywä kaup-
paa tehdä on.

Kyllä tuoni woiton tuopi,
mana maansa suojelepi.

Kyllä tuulet tulewat,
kun wenet wesille saapi.

Kyllä tyhjä kouria antaa.

Kyllä tyhjä kukkaro weden päällä
pysyy.

Kyllä tyhjä puolensa pitää.

Kyllä tynnesäki lahdessa kala ku-
tee.

Kyllä työ tekeen opettaa.

Kyllä työ tekiänsä neuvo.

Kyllä täsſä taſan pannaan:
kakſi miestä ja yksi ſilmä.

Kyllä wahinko mainimattaki tulee.

Kyllä waka wannoa tohtii.

Kyllä wanhalla wikoja on,
ylenkyllältä kipuja.

Kyllä waras weljenſä walitſee.

Kyllä wasta, koska kohta.

Kyllä weiſaajalla wirſiä on.

Kyllä weſi juomakſi, jos kiwi leiwäkſi.

Kyllä wuoſi ewäänſä syö.

Kyllä wuoſi weronſa wiepi,
ajastaika antimenſa.

Kyllä wäiwet nautanſa tuntee.

Kyllä wälittäin kituaki kestää.

Kyllä wäärä puolenſa pitää,
katſokoon ſuora itſenſä.

Kyllä yskän ymmärrän, waikka
en rykiä taida.

Kyllä yskän ymmärrän,
waikka en taudin tapoja tiedä.

Kyllä yö wartta antaa.

Kyllä ähkää kestää, mitä muuta tullee.

Kylmä kulta kumpalikſi,
walju waimokſi hopia;
paret piika piskuinenki,
waimon lapſi waiwainenki.

Kylmä on kyläinen ſauna,
waikka löyly lyötäköhön.

Kylmä ryyſyjä kyſypi,
wilu walju waattehia.

Kylmät talwen lämpimätki,
lämpimät keſän wilutki.

Kylä hywä heittäminen,
akka paha muistaminen.

Kylä hywä jätettäwä,
koto huono muistettawa.

Kylä köyhän kellarikſi,
miero waiwaiſen warakſi.

Kylä niin, kuin pidetään.

Kylä ſiellä, kusſa kukko,
haukkuu koira korwesſaki.

Kylä talon woittaa,
pitäjäs kylän hywänki.

Kylän lempi, kodin konti.

Kylän wiriä, kodin laiska.

Kyläsſä kukko laulaa; haukkuu peni pellonki takana.

Kynnyksiin kyläinen ruoka.

Kynnys on hirttä korkiampi,
piha askelta pitempi.

3340. Kynsillään kokko parahan pitää.

Kynsistänsä kotka syöpi.

Kynteli kowan kyſypi,
Paawali pajattelepi:
joko on kankaita kudottu,
alotettu aiwinoita.

Kynteli kowin kyſypi,
Paawali pajattelepi:
joko on ruohtimet ruhottu,
joko tappurot tapettu.

Kypenistä maa kytepi:
wähästä paha tulepi.

Kypenistä maat kytewät:
ſanoista ſodat tulewat.

Kypſi liha elättää,
tuores liha kuolettaa.

Kypſynyt hywä, kauankiehunut makia.

Kypärissä kyntää, kinnaskädessä kylwää, paitaisilla leikkaa.

Kyselläsaapi muinainen morsian.

Kysy menneenwuotista lunta.

Kysy, mistä Kuningas kultaa saa.

Kysy sitä, onko pappi kirjamies.

Kysyen kylä löytään.

Kysyjä ei eksy.

Kyty kyinä kynnyksessä,
nato nauloina pihalla.

Kyynärän ikä kulupi,
waaksan warsi wanhanepi,
kuultua kewätkäköisen.

Kyytimies kylän warassa,
matkamies ewähiensä.

Käden täysi härkäki.

Kädessä kärppä pinossa:
käykän toista pyytämään.

Kädestä kärsään köyhän saalis.

Kädet kärkiään palapi,
takapuoli ei tiedä'kään.

Käkeykset wäärin käywät,
lupaukset luiskahtawat.

Käki kukkuu: halloikſi hankeen, leinoikſi lehteen, wiljawuodekſi warpuun.

Käki kukkuu: leipää lehteen, hallaa hankeen.

Käki tuo ſuwen ſanoman,
pääsky päiwän lämpiämän.

Kärſi kowaa, kyllä pehmiä peräſtä tulee!

Kärſi pahaa, toiwo parempaa!

Kärſiwä kaikki woittaa.

Kärſiwän oſa paras on.

Käſi kaunihin tekepi,
ſilmä kaunihin näkepi.

Käſi kaunihin tekepi,
ſitä ſilmä katſelepi;
ſuu ſanan hywän puhupi,
ſitä mieli muiſtelepi.

Käſi kypſehen menepi,
käſi toinen taikinahan.

Käſi käden peſee, molemmat kädet kaswon.

Käſikkää me käymmä,
ſormikkaa me ſowimma,
rinnoin riihihuonehehen,
kilpoa kiwen etehen.

Käske kehnoa, käy jäljessä!

Käskemättä työlle, luſikatta ruoalle.

Käyden kylään pääſtään,
juosten tielle jäädään.

Käyden maat leppyſemmät,
juosten matka joutuſampi.

Käydä käſketyn pitäpi,
olla nöyrän neuottawan.

Käymättä ſaapi olla, waan ei wiipymättä.

Käynyt matkanſa ſanopi,
käymätön ajattelepi.

Käynyt tienſä tietää, ſaanut ſäkkinſä kantaa.

Käypi kettu kengillänſä,
ſaukko ſaadusſa nutusſa.

Käypi laiska langoisſahan.

Käypi ſyönti ſyönnin päällä,
waan ei lyönti lyönnin päällä.

Käypi wiiſaski wipuhun,
hullu huhtopi ſiwutſe.

Käypi wiiſaski wipuhun,
kawalaki kammitſahan.

Käwelee ſonni ſarwienſa nojaſſa.

Käärmettä kukolla kannus,
ſuden luuta koiran hammas.

Köyhyys ei käske warastamaan,
eikä rikkaus kiellä warastamasta.

Köyhyys käden kitkettää,
hulluus wäärin lauſuttaa.

Köyhyys käden kätkee.

Köyhyys ſaattaa walehteliakſi.

Köyhyys ſotii: tie eteen, keppi käteen.

Köyhyys tuo toran talohon,
riidan liika rikkauski.

Köyhyyttänſä köyhä werasſa käy.

Köyhä antaa kontiſtanſa,
rikas ei aitaſtanſakaan.

Köyhä ei kaadu korkialta:
luudan päältä lattialle.

Köyhä elää, kuin märkä palaa.

Köyhä häwinneen nimi on.

Köyhä kankahan kutoja,
waiwainen wenetten ſeppä.

Köyhä toiwo rikastuwanſa,
rikas pelkää häwiäwänſä.

Köyhälle rikas antaa,
minkä itſe halpaa.

Köyhän lapſi työt tekepi,
kaikki kankahat kutopi,
kaikki rihmat kehrääpi,
kaikki lapſet liekuttapi.

Köyhän on oſa orren päässä,
pala patſahan nenässä.

Köyhän on ſahti ſammakolta,
orawalta ohrajuomat.

Köyhästä naimaan, pohatasta hewoiſen oſtoon.

Köytetty kotihin ſaapi,
köyttämätön tielle jääpi.

Köytetty tiellä kestää,
köyttämätön hajoapi.

Laari langat kehreäpi,
aitta kankahat kutopi.

Laatien aſiat ſuoriuwat.

Laatua työ waatii,
ſiiwoa ſikoin ruoka.

Ladossa heinä lawossa,
yliſellä pielekſessä.

Lahja lahjoa kyſypi,
hywä ſana wastausta.

Lahjat lainki lumoowat,
oikeuden wäärin wiewät.

Lahopuu weden wetäpi,
mies wanha oluen juopi.

Laiha lintu lapſillinen,
lapſiton lihawa lintu.

Laiha ſeppä palkatonna,
paha paljon palkan kanssa.

Laiha wuohi kytkyessä,
waimo miehen antimilla.

Laihan koiran haukku ei kuulu kauas.

Laihat pellot, laiska iſäntä,
maat karut, makaaja mieſi.

Laikka lainan kyljessä on.

Laina lakkiſi kylähän:
jätä pääſi paljahakſi.

Laina-lakki, laina-takki,
laina-kintahat kädessä,
laina-kihlat kintahisſa.

Laiska häwinneen nimi on.

Laiska joka miehen renki on.

Laiska lahdessa aſupi,
teräwäinen niemen päässä.

Laiska lahdessa, wirkku niemen
nenässä.

Laiska lahtehen menepi,
kirsmitellen, kiskotellen,
käſiwarſia ſiwellen,
ojennellen olkaluita.

3430. Laiska lakkaamatta työtänſä mainii.

Laiska lakkaamatta töitänſä luette-
lee.

Laiska Lappihin menepi,
weltto wettä ſoutamahan.

Laiska lapſille parempi,
ruma työhön rohkiampi.

Laiska maalle ſoutaa,
weltto weſille heittää.

Laiska on luotu laulajakſi,
huorakſi ſepän emäntä,
ſepän lapſet warkahakſi.

Laiska rantaan ſoutaa,
wiriä wedellä wetää.

Laiska ſuwella walkia on.

Laiska tahtoo kakſi palkkaa.

Laiska tulemaan, nöyrä lähtemään.

Laiska töitähän lukepi,
wirkku ei mitään wirka.

Laiska wiluun kuolee.

Laiska äiti kaswattaa wiriät lapſet.

Laiskuus on hywä lahja,
joka ſen oikein käyttää.

Laita lapſi myllyyn: ſika ſäkin repii.

Laita lasta kylään: mene itſe peräsſä.

Laittain Suomi kiittää.

Laki juttuin weräjä on.

Laki kowa on, ei mies.

Laki laulajan palapi,
runon kulkku kuiwettupi,

rahatonta laulamasta,
kullatonta kukkumista.

Laki on niin, kuin luetaan,
asia niin, kuin ajetaan.

Laki on niin, kuin luetaan,
työ on niin, kuin tehdään.

Lalli etsi lakkiansa,
Lallin lakki päälaella.

Lammas huuti lakkiansa,
oinas otsawillojansa.

Lampaan ääni on wähä,
waimon ei wäheäkään.

Lamussa jotain on: sanoi ukko,
kun wirsuun halmetta teki.

Langot waiwaisen läheiset,
omaiset onnettoman.

Lapasissa on lasten kangas,
wirti wanhan kankahassa.

Lapsella on lapsen mieli,
tyhmällä on tyhmän kieli.

Lapsempana lastataan,
wanhempana wastataan.

Lapsen mieli lampahalla,
emäsian porsahalla.

Lapsesta mies tulepi,
penikasta kunnon koira.

Lapset kuninkaanki lapset.

Lapset lapsia tekepi
wanhemmille wastukseksi.

Lapset lastuiset kotonsa
tekewätki, särkewätki.

Lapset lausuwat tosia,
halki haastawat asian,
puhelewat puhki kaiken.

Lapsi itkien emolta,
kysyen kylän akoilta,
maanitellen maalimalta.

Lapsi kaswaa, hammas karkenee.

Lapsi, kunnes lattialla,
äsken poika portahalla.

Lapsi nuoremman nimi on.

3470. Lapsi on lapsi kuninkaanki poika.

Lapsi on turwa laiskan waimon,
wiriänki wiiwyttäpi.

Lapsi suuhun suurimmatki,
piika päähän pienimmätki.

Lapsi suuhunsa korian,

nuori päällenſä panepi,
wanha akka wakkaiſehen.

Lapſiparwi köyhän ſärwin.

Laske huora huoneheſi,
warasta ei wainiollenkaan.

Lasna lasta lastataan,
mieſnä mielehen tulepi.

Lastuwalkia, lainapannu.

Laukku laulajan ſeljäſſä:
jonka ſaapi laulamalla,
ſen lakopi laukkuhunſa.

Laulaa lapſi ſyötyänſä,
itkee ilman oltuanſa.

Laulaen pappi rahan ſaapi.

Laulaen ſanat ſiſiiwät,
ſoittaen ſomatki wirret.

Laulaen ſanat ſulemmat,
wirret ſoittaen ſomemmat.

Laulaja kukolla poika,
laulaja itſeki kukko.

Laulajan laki palapi,
runon kulkku kuiwettupi.

Laulanko lyhyen wirren,
tihiämmin tilkutan ma;

ryyppään wajaiſen ryypyn,
pitemmältä piiſoapi.

Laulanta runolla työtä,
kukunta keſäkäellä,
painanta Sinettärillä,
kuonta Kankahattarilla.

Lauloi kakſi laulajata
kahden puolin pöytälaidan,
ſatuin noita kuulemahan:
hywä oli kuulla kummaistaki.

Laulu laiskana pitäpi,
wirret työtä wiiwyttäpi.

Laulu lapſen liekuttajan,
torkka willain wetäjän,
nälkä kankahan kutojan.

Laulu työkſi huokiampi,
luku ſielulle parempi.

Laulu työkſi lankiapi
hewoiſen hywän re'eſſä.

Lauluanſa lintu kaunis,
taitoaan taloinen tyttö.

Lauantaina pitkä päiwä
laiskan waimon työtä tehdä.

Lawia uron tarha.

Lawiapa mailma onki: ſanoi akka,

kun kepillään saunan akkunasta ulos sohi.

Lehti puuhun, ruoho maahan,
minä marras maan rakohon,
minä turkka turpeheſen.

Lehtipuuta loppukuulla,
hawupuuta alkupuolla.

Leikatusſa ei ole leikkaamista,
haudotusſa hautomista.

Leikki ſe on leiwän loppu,
ſe tuska tupakan loppu.

Leikki ſianſa, koira kotonſa.

Leipä on kaunis kumpanikſi,
hywä wuoſi wierahakſi.

Leipä on leiwottu pajusſa,
ſärwin ſäätty naurihisſa.

Leipä ſuusſa, mieli pääsſä.

Leipänſä edestä koiraki haukkuu.

Leipää leiwän muruiſetki,
woita woin kirpoiſetki.

Leiwästä on hywä ruoan apu.

Lempiäkſi lehteen, hallakſi hankeen.

Lempo huoli lehmistään,
Tuoni toikkohännistään.

Lempo leskelle menepi,
tauti taljan maannehelle.

Lempo leskelle menepi,
tuoni toiſen tähtehille,
kalma naijalle kahdesti.

Lempo lesken lepyttää,
mahon naiſen naurattaa.

Lempo ſuota ſoutakoon,
hiiſi hiihtakoon ſuloa.

Lennä metſo, minne lennät:
yhdet hawut ruokanaſi.

Lentäen kipu tulepi,
lewäellen pois menepi.

Leppä leppeä ſanopi:
pahka kummanki kyljesſä.

Lepän juuri ruohon kaswattaa.

Leskellä on kewiät kengät
miestä toista toiwoesſa.

Leskellä on kowempi koura,
kun on kuiwa kuuſen okſa.

Leski lyöpi leikistäki,
nappa'api nauruistaki.

Leten tauti tulee, lewäten lähtee.

Leuoista lehmä lypſää,
ei koko warrenkaan ko'osta.

Lewitellen lehmän anti,
kaipoitellen kalan ſaalis.

Lewitetty on lesken wuode,
lesken talja tallaeltu.

Lewiällä lesken ſilmät
miestä toista toiwoessa.

Liehiällä lesken mieli!
miestä uutta odottaessa.

Liemi ahkion wetäpi,
kala pienen pulkkaraiſen.

Liha, leipä miehen ruoka,
puuro, piimä piian ruoka,
wellinki waſikan juoma.

Lihainen kieli leikkaa luiſen kaulan.

Lihan uuſi lihoittaa,
kalan uuſi kuolettaa.

Liian liikkuwa näkepi,
moninaiſet muilla mailla.

Liian ſaapi liikkuwainen,
enemmän etſittelewä.

Liika lykky juomarilla,
josk' on koskehen meniſi.

Liika lämmintä ſukassa,
kylmää liika kintahassa.

Liika maahan — Maahan liika.

Liika ſurma liikkujalla.

Liika waiwa wierahista.

Liikkuu tuppi linnan työssä,
olkapää omassa työssä.

Liikkuwan sääreen ſänkiki pistää.

Liikuta laiska, kierrä kaatawa.

Likempänä oma ſuu, kun kontin ſuu.

Liki nälkäinen puree.

Liki on lieska kukoata,
liki reppänä lakea.

Lintu laulaa kielellänſä,
kurja kuki kulkullanſa.

Lintu on luotu lentämähän,
huolellinen laulamahan.

Lippu liinaa, lappu lautaa:
mene ſen kanſſa hautaan.

Lippu liinaa, lappu lautaa,
oſa on kunki kuoltuanſa.

Liſäkſi rikka rokaſſa,
hämähäkki taikinaſſa.

Liſänä rikka rokaſſa,
ſiſiliſko taikinaſſa.

Liukas lintu lentäessä,
liukkahampi linnun saaja.

Lohi suuri, laaja lahna
miehen toisen karpahassa.

Loihtia lumelle kuoli,
noita newan notkelmalle.

Loimme raukka lumpehelle,
lummet lumpsahti merehen;
kawahdimme kaislaiselle,
kaisla katkesi jäljestä.

Loisin on wesi weneessä.

Loisin sialla ei ole kärsää,
loisin kanalla ei ole noukkaa.

Lokki luotohon munipi,
kajawa kiwikarihin.

Loppu lohta, pää kaloa
päiwän Perttulin perästä.

Loppu ruokaa, alku wierasta.

Loppu wiimein hywästäki on.

Loppuwata kyyhkyisen weisu on.

Lopusta on hywä lakata.

Luja pitää, wahwa kestää,
kehno kesken katkeaa.

Lujassa on leipä luussa.

Lukkari lumelle kuoli,
kellon ſoittaja kedolle.

Lukkari on papin lakkari.

Lukkari perän pitäpi,
pappi melan hallitſepi.

Lukko ſuulla ſurwoiſenki,
takaſalpa tamppuiſenki.

Luku rahalla, arwio kalulla, määrä ſuoloilla.

Lukua kylä kyſypi,
ei ko'on korkeutta.

Lumi luikan ſiiwen alla,
talwi joutſenen takana.

3570. Lumoja — Loihtia.

Luo Jumala, laita luoja
ſurettawat ſulkiakſi,
peljättäwät pehmiäkſi.

Luo Jumala luotuhuni,
ele mieliſuotuhuni:
luotu luokſenſa wetäpi,
mieliſuotu ſurwoapi.

Luo Jumala wihattawakſi,
ele armasteltawakſi;
wihattawa wiljoin ſyöpi,
armasteltawa anopi.

Luo tyhjä tukasta maahan,
pane paljas lattialle.

Luonosſanſa mies lujempi,
tawoisſanſa taitawampi.

Luonto huoraksi tekepi,
oma tahto warkahaksi.

Luonto luodun luoksi tuopi,
weri wierehen wetäpi.

Luonto on oppia lujempi.

Luonto woittaa harjoituksen.

3580. Luota luun liha makein.

Luotahan tuli polttaa,
läheltään lämmittäpi.

Luotu on köyhä kulkemahan,
waiwainen waeltamahan.

Luotu on köyhä kuolemahan,
waiwainen häwiämähän.

Luotu on köyhä kärsimähän,
waiwainen walittamahan.

Luotu on laiska laulajaksi,
weltto wetten ſoutajaksi.

Luotu on lintu laulamahan,
humalainen huutamahan,
wiinainen wiheltämähän,
huolellinen laulamahan.

Lupa hywä, kakſi käteinen.

Lupa katſoa, ehk' ei ostaa.

Lupa kyſyä, waikka ei wara ostaa.

Lupa miestä ei köyhytä.

Lupa on hullua hakea.

Lupa on koiran luuta purra,
hirwen hankea hypätä.

Lupa on koiran luuta purra,
kokin ſuoloa kokea.

Lupa on leikkiä puhua,
ehk' ei tarwes irwistellä.

Lupa on leikkiä puhua,
waan ei pakko wiiſastella.

Lupa on lustia puhua,
taitawasti tarinoia.

Lupaukſet — Käkeykſet.

Lupaus hywä, anto parempi.

Lupaus on hywä, mutta anti kei-
kan poika.

Lupaus on welkaa pahempi.

Lutun yö, Annan aatto:
kukko kolmesti orrelta]putoa.

Luu jakaajan käteen.

Luu lihan jakaajalle,
huora wiikon walitsialle.

Luu lihan kaswattaa.

Luu lihan walitsialle,
kuori leiwän alkajalle,
huora kauan etsiälle.

Luulet lumpehen pitäwän,
meren kaislan kannattawan.

Luulia pahoin tekepi,
epäluulo tappelepi.

Luulin lumpehen lujaksi,
weden kalwon kantawaksi;
waan ei lummet luottanunna,
weden kalwo kannattanna.

Luulin mie kiwen kowaksi,
mies wieras sitä kowempi;
weden luulin wiekkahaksi,
waimo wieras wiekkahampi.

Luun alla wanhan wäki,
sieramissa warsan henki.

Luun päältä liha makein.

Luusa wanhan woima,
wäki warsan sieramissa.

Luusta lehmä lypsää, waan ei
sarwistaan.

Luusta on kukolla noukka, siihen hywän jywän tuntee.

Luut lihoista, päät kaloista, kuoret leiwistä kowista, pahimmat palanehista.

Luuta hewoisen kawio on.

Luuta lasten, lientä lasten, ei lasten lihoa täydy.

Luuta läsſä liha makein.

Luwalla hywä elää on.

3620. Lyhyestä laulu kaunis, loppuwasta luontewampi.

Lyhyet walehen jäljet.

Lyhyt nenä — Nenä lyhyt.

Lyhyt on laki lampahilla ſuden ſuutua pitäisſä, karhun päälle kaiwatesſa.

Lykyllä ſodasſa ajetaan, ei uron uljaudella, eikä miehen karskeudella.

Lyö helmillä hewoista, paiska'a pawun jywällä.

Lyö kakulla kiweä, eli kiwellä kakkua: ſe on yhtä.

Lyö kulta kuoliakſi
miehen etſiwän etehen.

Lyö tahi peſe ſikoa:
ſika winkupi ſikana.

Lyöden lapſet rakkahammat,
hautoen pajut paremmat.

Lyönti lyönnistä tulepi,
kosto korwapuustistaki.

Lyöttäpi lyhyt ſatula,
ketopelto köyhyttäpi.

Lähde ainoa awukſi,
Kieſus kulta kumpaliksi.

Lähde hullun kera haastamaan,
waſikan kansſa juokſemaan.

Lähde pyytä pyytämään,
kadotat koppelon kotoa.

Lähde ſutta pakoon: tule karhu
wastaan.

Lähellä on länget olkapäätä.

Läheltä naiminen parempi,
kaukoa hewoiſen kauppa.

Lähes lämpöinen wetäpi,
luokſehen tuloinen tuopi.

Lähimäistänſä lempoki nuolee.

Lähtemähän wieras tullut,
syömähänki, juomahanki,
wiipymään, wiruumahanki.

Lähtemättä wälttää, wiipymättä
ei wältä.

Lähtewä ei huoli jääwän päiwistä.

Lähtewätä katsotahan,
saapoa ihastutahan.

Lähtömieli wierahalla,
kun on kintahat kädessä.

Läksin sutta pakoon: tuli karhu
wastaan.

Lämmin hywä kesälläki,
ruoka wiljawuosinaki.

Lämmin laiskan syödessään,
wilu työtä tehdessään.

Lämmin lammissa kesällä,
kylmä kiwi lähtehessä.

Lämmin on emoisen sauna
ilman löylyn lyömättäki,
se kylmä kyläinen sauna
ehkä löylyn lyötäessä.

Lämmin paita liinainenki
oman äitin ompelema;
wilu waippa willainenki
waimon wierahan tekemä.

Lämmintä ſykyſyruſko,
talwen jatkinta kewäinen.

Lämpöiſet keſän wilutki,
kylmät talwen lämpöiſetki.

Lännen tuulet länſiämmät,
idän pakkaiſet pahimmat.

Länſituuli, lämmin tuuli,
pohjatuuli, poukkatuuli.

Läsnä hewoiſen puumerkki on.

Läsnä leipä taikinaſſa,
läsnä piika kaswawaſſa.

Läsnä lyhwen molemmat päät oi.

Läsnä nainen neitoiſeſſa,
waimo wuoden koſjotuſſa.

Läsnä on ſiinä lämmin leipä,
kun on leipä kiukahaſſa;
läsnä ſiinä lämmin neito,
kun on neito wieresſäſſi.

3660. Läsnä ſaawan nenä, läsnä ſilmä kowa.

Lästä naiminen — Läheltä.

Lästä poika naitetaan,
tytär kauas kaimataan.

Lästä polttapi tuloinen,
taampaaki lämmittäpi.

Löytää hywäki wertaiſenſa.

Maa kaswaa maatesſaki,
pelto pehtaroitesſaki.

Maa kaswaa maatesſanſa,
wilja wiehkuroidesſanſa.

Maa naittaa pahatki piiat,
iſän pelto ilkiätki.

Maa naittaa pahatki waimot,
pelto tytöt tyhmemmätki.

Maa omanſa perii.

Maa wahwa, Jumala wäkewä.

Maahan liika maidostaki,
ſaatikka kala rokasta.

Maahan ſilmät maatun piian,
aholle hewon ajetun.

Maailman ranta on pitkä ja mutkikas.

Maalla maan tapa.

Maalla maatonki eläpi,
weſillä wenehetönki.

Maallanſa mies paljo makſaa.

Maalle maa kaataa,
weſille wenet kumoapi.

Maalta mies pois ſaadaan,
waan ei ſaada tawoiltaan.

Maan tähden matalatki,
pellon tähden peipoiſetki.

Maan tähden pahatki naidaan,
pellon tähden peipoiſetki.

Maantie köyhtyneen,
kirkon nurkka nukkuneen.

Maaſſa maan lajihin,
taloſſa talon tapahan.

Maaſſa miekka mielettömän.

Maaſſa mieli waiwattoman,
alahalla aiſapuolen.

Maaſſa on matalan käynti,
ei ole puuſſa pitkänkään.

Maasta leipä kynnetään,
waimosta wäki tulepi.

Maasta pieniki ponnistaa.

Maata matkainen ſyötyänſä,
matkalle lewättyänſä.

Maata meitä Matti käski,
lewätä lewiä lakki.

Maata mies ſyötyänſä,
kera naiſen naituanſa.

Maata ruoalta hywältä,
toiſet työlle wehkaiſelta.

Maaten murkina kyläsſä,
odotellen illallinen.

Maaten ſaadahan maruet,
lewäten perä lewiä.

Mahdoit maata Matti parka,
wiinapötſö wieretellä,
kun ne poukka'a populit,
ſylkyttää Syöjättäret.

Mahti ei mene maan rakohon,
waikka mahtajat menewät.

Mailta miehet melskaawat,
mailta miehet, luilta koirat,
kälykſet kanan munilta,
lapſet leiwän kannikalta.

Maiskis manſikka karhun ſuusſa.

Maiskis manſikka kyntäjän ſuusſa on.

Makaa koira heinäkuorman päällä:
ele ſyö itſe, ele anna muille.

Makaa laiska ſyötyänſä,
istuu ilman oltuanſa.

Makia on lehmän maito,
makiampi mammon maito.

Makia uni manattu,
tuo mielen toran alainen.

Makkara kihiſi kiukaalla,
minä perſo penkin alla.

Makoinen matokopuli,
karwas hiiren karruttama.

Makſa welkaſi, paikkaa houſuſi!

Makſettu häritetty haawa.

Malta aikaa: aika wanhin on.

Malttaa köyhä keittää,
waan ei malta jäähdyttää.

Manalan Matti köyhät naipi,
Tuonen Tuomas korjoapi.

Marjan appo ajan hukka.

Martti maalle, kartti jäälle,
kylän miehet kankahalle,
paimenet kylän kululle.

Matala kynnys ſiſään mennessä,
korkia ulos tullessa.

Matala köyhä kannonki pääsſä.

Matala minä Matille,
ylen pieni Pietarille.

Matala mätäs re'en kaataa.

Matala on köyhän mahti,
lyhykkäinen orjan lykky.

Matalat jalat madolla
yli aidasta hypätä,

lyhyt kieli käärmehellä
wettä lakkia merestä.

Matista puhteet putoo,
Maariasta ehtoot katoo.

Matka maansa myönehellä,
tien wieri wäsynehellä.

Matka murheeksi, tukka purjeeksi.

Matka pitkä, maa kiwinen,
hepoinen wähäwäkinen.

Matti pihden nostaa,
Matti pihden kaataa.

Mekostansa mies tutahan,
puu hywä hedelmistänsä.

Mene hullun — Lähde hullun.

Mene tupen kansa tappelemaan.

Mene wasikan kansa juoksemaan,
akkain kansa torumaan.

Menee ojasta allikkoon.

Menee päiwä pilwesäki,
ikä pitkä piikanaki.

Menee päiwä pilwesäki,
kuluu aika akkanaki,
piikana ei pidätä'kään.

Menee wiisaski wipuhun,
kuolee rynkäki ritahan.

Menemättä saapi olla,
ei saa olla wiipymättä.

Menewätä ei pidetä mämmilläkään, kuollutta ei koiran hännälläkään.

Menewätä on woi lämpimän leiwän päällä.

Meni kun Mähöisen wiina pitkin Kuittilan kujoja.

Meni pyytä pyytämähän,
koppelo kotoa pääsi.

Meni sutta — Lähde sutta.

Mennessä matala kynnys,
palatessa korkiampi.

Mennä määrätyn pitäpi,
jos hän päiwän kestäköhön.

Merellä on matka suora,
mutta maalla mukawampi.

3740. Merellä silmät, metsässä korwat:

Meren kierrät, miestä et kierrä.

Meren kiertää suurenki,
miestä ei kierrä pientäkään.

Merestä nälkä tulee,
mereen nälkä menee.

Merestä wedet suuret,

luotehesta ſäät lumiſet.

Meret ſuuretki ſulawat,
ei ſula ſydän ſuruinen.

Meri miehen mieltä luopi,
aallot aiwoa liſääpi.

Meſimarja maanittaisſa,
luisku luowuteltaesſa.

Meſimarja mielittäisſä,
omena otettaesſa,
kulta kuiskuteltaesſa,
portto pois ajettaesſa.

Metſällä ſilmät, merellä korwat.

Metſäsſä orjan keräjät.

Miehelle wahingot ſaapi,
eikä kannoille, kiwille.

Miehellä on miehen kalutki.

Miehen mitta, miehen määrä,
ei ole miehen mieltä pääsſä.

Miehen ſana miehen kunnia.

Miehet mailla tappelewat,
miehet mailla, waimot woilla,
kälykſet kanan munilla,
ſiſarukſet ſormukſella.

Miehittäin on myllynkäynti,
waimottain lehmän anti.

Miekka mieletön minulla,
minä hullu hallitsia.

Mielellään koira merrassa,
kun kauniisti kannetaan.

Mielellään mies tekepi,
tahallaan naisen naipi,
tuopi luokseensa torujan,
rinnallensa riitelijän,
tasallensa tappelian.

Mieli ei särje miehen päätä,
wäki ei wäännä hartiota.

Mieli harras työn tekepi,
ei woima wäkewänkään.

Mieli markkoja parempi,
toimi töitä kallihimpi.

Mieli miehelle tekepi,
mieli mieheltä takaisin.

Mieli miehenä pitäpi,
on kokoa konnallaki.

Mieli on jäämähän parempi,
kun on kesken katkemahan.

Mieli neiden mieheläkän,
mieli mieheltä kotihin.

Mieli neiden mieheläkän,
mieli toinen tuonelahan,
korkiastaki kodista,
kaunihista kartanosta.

Mieli neiden mieheläkäu,
tapa toiſehen talohon.

Mieli wiety, pää jätetty,
aiwot otſasta otettu.

Mieli wiety, pää jätetty,
hirtetty humala hurja.

Mieltä ei panna puntarilla,
kaata ei kauhalla älyä.

Mieltä kerjätesſäki tarwitaan.

Mieltä melkiä pitäpi:
ſitä aina tarwitaan.

Mieltä mieſi tarwitſee,
taitoa tawinki poika.

Mieltä on urohon päässä,
woimoa härjän otſassa.

Mies kaswaa hammas karkenee.

Mies, kuin puheenſa pitää,
waimo, kuin ſukkanſa ſitoo.

Mies kun köyhtyy, pökſyt löyhtyy.

Mies käski koiroanſa,
koira häntäkarwojanſa.

Mies köyhtyy, pökſyt löyhtyy.

Mies luotu akan waraksi,
akka lasten wartiaksi.

Mies lyö, koira härisee.

Mies maallanſa — Maallanſa.

Mies makaa, onni walwoo.

Mies makaa, waatet walwoo.

Mies mennesſään, koira tullesſaan.

Mies mennyt, mela pudonnut,
wenet haapainen hajonnut.

Mies meren takana,
ſurma ſeljän takana.

Mies miehen tuntee,
tupakan ſuuhun tunkee.

3790. Mies miestä, kakſi karhua wastaan.

Mies miestä koittelee,
toinen toista woittelee.

Mies miestä wastaan,
ſuſi ſikaa wastaan.

Mies minua talottaa: ſanoi karhu
warpuista.

Mies musta, leipä walkia.

Mies nuori ſakon wetäpi,
orit aidan karkoapi.

Mies on luotu liikkuwakſi,
waimo pirtin wartiakſi.

Mies on mies woitettunaki.

Mies paikkanſa pitää.

Mies pohatta naidesſaan,
tyttö terwet tullesſaan.

Mies rikas rahoja täynnä,
tasku täynnä taalereita.

Mies rukka ſoutelee,
mieli rukka melailee.

Mies ſe, joka mielenſä hallitſee.

Mies ſe, joka ſananſa pitää.

Mies ſe, joka ſyksyiſen päiwän
puheenſa pitää, kewäiſestä ei puhumiſtakaan.

Mies ſe karhun kaatelee,
metſän onnen ottelee.

Mies ſe on metſän käwiä,
uros korwen kolkuttaja.

Mies ſyöpi, mies ſaapi,
miehelle antapi Jumala.

Mies tulepi neuotusta,
koira neuomattomasta.

Mies tulee räkänenästä;
ei tule tyhjän itkiästä.

Mies tulee räkänenästä,
toinen holjan toljanasta,
waan ei tyhjän naurajasta.

Mies tuntee neitoiſenſa,
neitoinen kyperäpäänſä.

Mies wanha oluen juopi,
lahopuu weden wetäpi.

Mies wieras minun opetti
kengän kylmän kenkimään,
rätin märjän mähkimään.

Mies wieras wian näkepi
waimon wierahan tytöſſä.

Mies wieras wilusti lauſui,
wilummasti waimo wieras:
nosti witſalla unesta,
kadikalla karkotteli.

Mies woitettu, kun woittamatonki.

Miesſä nuorra naimatonna,
ſukatonna, paidatonna.

Miestä aſiaan tarwitaan,
tekee työtä tyhmempiki.

Miestä myöten miekka wyöllä,
kilpi kantajan mukahan.

Miestä päiwäkſi, koiraa wiikokſi,
hewoista kylän wälikſi.

Miestä päiwäkſi, koiraa wiikokſi,
naista kaikekſi iäkſi.

Miestä toiwoin pojastani,
eipä miestä tullutkana.

Miestä toiwoin pojastani:
pian söi, wälehen kenki,
pian pistihen pihalle.

Mikkelistä ämmät pirttiin,
nauriit kuoppaan.

Mikä huutain tulee, se wiheltäin
menee.

Mikä lie minusta nähty,
kuka kumma kekſittynä,
kun ei naitu naintawuonna,
otettu oritkeſänä.

Mikä lie minusta nähty,
kuka kummainen katſottu,
kun ei naitu naapurihin,
otettu omille mailles.

Mikä lie minusta nähty,
kuka kummainen katſottu,
kun ei naitu naintawuonna,
kirkiwuonna kihlattuna,
wiety wiimeisſä keſänä.

Mikä lie pinoſſa puuta,
koiwua kokematonta,
ſekin tyttöä taloſſa,
piikoa pitämätöntä.

Mikä lienehe minulla,
waan en terwet liene'kään:
mies werewä wieresſäni,
ilo mennyt mieleſtäni.

Mikä maariana malolla,
se wappuna waolla.

Mikä miehissä saadaan,
se miehissä syödään.

Mikä nuolulla saadaan,
se nuolulla syödään.

Mikä on köyhin köyhimmiä,
waiwaisimmia wajawin:
se on ahnet tyytymätön,
sillä on puutos puuttumaton.

Mikä otti kärpän pinon raosta?

Mikä sodassa saadaan,
se sodassa syödään.

Mikä tapa tallukkaana,
se sama emäsikana.

Mikäs köyhän häwitti, jos ei tyhjä toiwo?

Milloin laiska työn tekepi:
talwella ei tarkene,
kesällä ei kerkiä,
syksyllä on suuret tuulet,
kewäällä wettä paljon.

Milloin laiska työtä raatoi:
talwella on wilu wihakka,
kesällä palawan pakko.

Milloin lientä leiwän kanssa,
milloin leiwättä lihoa.

Milloin puski, milloin nuoli.

Millä ei ole alkua, sillä ei ole loppua.

Miniästä mieli karwas,
pojasta iäinen itku.

Minkä huiskit hunnutonna,
senpä huiskit huoletonna;
minkä liikut liinatonna,
liikut liioitta sanoitta.

Minkä hywin teet, sen hywin edestäsi löydät.

Minkä koski tuo, sen wirta wie.

Minkä käsi tekee, sen jalka kantaa.

Minkä liikut liinaisissa,
liikut liioissa sanoissa;
minkä paukut palttinassa,
paukut mielessä pahassa.

Minkä saapi wuolemalla,
sen syöpi nuolemalla.

Minkä tähden Mikko souti:
sen tähden, kun seljälle joutu.

Minkä wanha raatoi, sen antoi kuin Jumala; minkä wanha söi, sen poltti, kuin tuli.

Minkä wanha wanhanee,
mieli myötään menepi.

Minulla woitto, ſinulla kunnia.

Minun on turwa turpehessa,
armo kirkon aidan alla.

Minä herra, ſinä herra:
kumpi meistä kontin kantoi.

Minä mies merellä,
ſinä manni manterella.

Minä muita, muut minua,
koko mailma toinen toista.

Minä muita, muut minua,
kylän waimot toinen toista,
palkatta panettelewat.

Minä olen mieſi, ſen ſika'i tieſi.

Misſä kisſa, kun hiiret pöydällä?

Misſä miehiä, ſiinä mieliä.

Misſä monta lääkäriä,
ſiinä waara ja wahinko,
kulut, ſuuret kustannukſet.

Misſä wäkiä, ſiinä leipiäki.

Misſä'i miestä mainitaan:
maalla'i, merellä'i,
waan ei tuonen turpeessa.

Misſäs harakka, jos ei ſian tappajaiſissa.

Misſäs koira wanhenee, jos ei yksiä jälkiä juostesſaan.

Misſäs köyhä häwiää, jos ei warrotesſanſa.

Misſäs köyhä muusſa häwiää, jos ei toiwosſa, rikkaaksi tulewanſa.

Misſäs lika, jos ei rattaasſa.

Misſäs piika wanhenee:
toiwoo ſaawanſa, pelkää jäämänſä.

Mistä hoikin, ſiitä poikki.

Mistä miehet kotoiſin,
ſieltä naiſet ſukuiſin.

Mistä otti: leiwän korwesſa.

Mistä outo tieſi: tuli tupaan, meni peſään.

Mistä tyhjä röyhtelee?

Mistä waimo kotoiſin,
ſieltä mies ſukuiſin.

Mistäs woi lehmättömälle?

Mitenkä käwi kärpän nylky,
orawasta nahkan otto.

Mitä emä edellä,
ſitä porſaat peräſsä.

Mitä emä laulaa,
ſitä poika wiſertäpi.

Mitä enemmän elää,
ſen kummempia kuulee.

Mitä enemmän elää,
ſen uſiamman kärpäiſen näkee.

Mitä harwoin pidetään, ſe kauan
kestää.

Mitä hukka hukasta,
karhu kakſihäntäiſestä?

Mitä iſä ikänſä,
ſitä poika polwenſa.

Mitä koira ei näe, ſitä ei hauku.

Mitä koira kunnialla,
kuta mies häjy häwyllä?

Mitä kukko noukahtaa,
ſe kanahan kajahtaa.

Mitä kuulupi kylään,
naapuriin napſahtaa.

Mitä käſi tekee, ſitä ſilmä näkee.

Mitä köyhä kirwehellä,
kuta ſilmällä ſokia?

Mitä köyhän koreudesta:
löttöwirſut jalaſſa.

Mitä köyhän kynnännästä,
waiwaiſen wakoannasta:
kun kynti kylän akoille,
mieron miehille wakoili.

Mitä lasſa lauſutahan,
mieſſä mielehen tulepi.

Mitä lehmän lypſännästä,
kun maitonſa maahan kaatoi.

Mitä miehen mustuudesta,
kun on muuten mieltä pääsſä.

Mitä miehen mustuudesta,
makkaran kiweryydestä?

Mitä miehen mustuudesta,
urohon mataluudesta,
että on mieſi metſän käyppä,
uros ilweksen wetäwä.

Mitä nuorena oppii,
ſen wanhana muistaa.

Mitä nuori oppii, ſen wanha pitää.

Mitä on hullun mielesſä,
ſe on hullun kielesſäki.

Mitä outo tietää: tulee tupaan,
istuu syömään.

Mitä pakſumpi, ſitä parempi.

Mitä paljosta kalusta,
koska päällä martahalla,
ſydämellä ſairahalla.

Mitä pappi paremmalleen woipi?

Mitä pitkästä iästä,
koska ſuurella ſurulla.

Mitä puuttuu, se parataan:
kun herätään, niin halataan.

Mitä päiwiä idässä,
kaikki läntehen lahoowat.

Mitä pääsſä päiwän kaiken,
ſitä yölläki unisſa.

Mitä rikas huolii: panee woita
kaalihinki.

Mitä rikas paistaa, ſen köyhä
maistaa.

Mitä ſe haittaa, jos talonpoika
tyttärenſä naittaa?

Mitä ſilmä näkee, ſitä käſi tekee.

Mitä ſuu makiata, ſitä watſa täyn-
nä.

Mitä takana puhutaan, ſiihen ta-
kaa wastataan.

Mitä tiesſänſä näkepi,
ſitä maasſanſa sanopi.

Mitä wielä: wettä tiellä,
kakſin kerroin kohwa päällä.

Mitä wuohen määkymästä,
kun ei kaurihit kojoa.

Mitäs huono huokaelet,
kun on turwa kelkasſaſi.

Mitäs köyhä kyläsſä käy:
ſuu auki ſäkki ſiſälle.

Mitäs muuta, kun kättä myllyssä?

Mitäs rikas muuta köyhän tekee,
kun potkaiſee.

Monen leipä — Ennen leipä.

Monena mies eläesſänſä:
milloin kyydilla ajapi,
milloin toista kyyditſepi.

Moni enkeli edesſä,
takana tuli punainen.

Moni hullu maan päällä:
tupa tehty jään päällä;
käy kyläsſä kyſymään,
pitääkö ſen pyſymään.

Moni hurskas huoran poika,
ääretön äpärä lapſi.

Moni kantaa witſaa omaan ſelkään.

Moni laitos kiitollinen,
moni kiitos laitollinen.

Moni matkasſa tulepi
joutawalle juomarille:
kinnas kirpoopi kuhunki
ſaapukka johonki ſaapi.

Moni matkassa tulepi,
tapahtupi taipaleella.

Moni meitä muistelepi
koiruudella, konuudella,
miehuudella ei milloinkaan.

Moni miehestä menepi,
urohosta urkenepi,
poika polwikautenansa,
wiimein konna kuoltuansa.

Moni mies eläessänsä:
koiran häntä kuoltuansa.

Moni muita naittelepi,
itse naisi naittajaki.

Moni muolla mulkosilmä,
kotonansa kyynysilmä.

Moni neiti naitaisi,
harwat ilman heitettäisi,
jos takki tawat sanoisi,
paitakerta kertoaisi.

Moni on illalla iloinen,
aamulla alakuloinen.

3940. Moni on kaunis katsannolta,
äsken tyly työnte'olta.

Moni on neito naitaisssa,
orpana otettaissa,
portto pois ajettaessa,
luosku luowuteltaessa.

Moni ſoiſi nuori neito,
mieheläkän mentyänſä,
olewanſa iſon kodisſa,
armahan emonſa luona.

Moni wanhakſi waropi,
mutta ei pääſe puoletkaan.

Moniki pohatan poika
kowin on kodiltaan kopia,
ſuwultanſa ſangen ſuuri.

Moniretkinen aſia, monimutkainen
jokiki.

Monta ei neittä naitaiſi,
harwo wietäiſi wihille,
jos hamoinen haasteliſi,
paita eljet ilmoittaiſi,
nuttu nukkerehteleiſi.

Monta juojalle tulepi:
eli kintahat katoopi,
eli koira kengät syöpi.

Monta juonta juopuneella:
ei tiedä mitä tekepi,
joko itki, eli nauroi.

Monta juonta juopuneella:
ei ole yhtäkään hyweä.

Monta juonta juopuneella:
muuna itkee, muuna nauraa.

Monta kantoa kaskella,

kaikki ei koiwun kantoloita;
äiä neitoa kykällä,
ei kaikki hywäntapoja.

Monta koiraa kirjawata,
ſata wuohta yhdenmoista.

Monta mielehen tulepi,
monta mielestä menepi,
kulowettä kulkieſſa.

Monta muoria minulla,
monta leiwän leipojata.

Monta muoria minulla,
monta muoriteltawata:
en tiedä kuta kumarran —
kumarran wähä kutaki.

Monta mustoa merellä:
ei ole kaikki hylkehiä.

Monta ojaa pienykäistä
ſuuren joen kaswattawat.

Monta on monesſa, paljo on pakſusſa.

Monta on mutkaa joesſa,
monta retkeä aſiaſſa.

Monta on mutkaa matkaſſa,
monta Mattia maantiellä.

Monta on mutkaa matkaſſa,
pahan miehen retkesſä:

millon rätti räiſähtää,
kullon paula paukahtaa.

Monta on tiellä tengelmyſtä,
matkoiſſa iſot imehet.

Monta on tuulta tuulewata,
monta ſaapoa ſadetta
päälle lapſen armottoman,
warattoman waimo päälle.

Monta pienoiſta ojaa
ſuuren kosken kaswattawat.

Monta ſyytä porſahalla:
maa kylmä, kipiä kärſä.

Monta tietä pienellä eläimellä.

Monta tuima niitä ſaapi,
joita ei tuhma tunne'kaan.

Monta tuima näitä ſaa: ſanoi ſontiainen, kun pään ſeinään lenti.

Monta wuohta yhdenmoiſta,
ſata wuohta ſarwipäätä.

3970. Monta wäärää wakoa
kiwiteillä kynnetähän,
monta wäärää waloa
lakiteillä wannotahan,
monta neittä kaunistaki
kosketaan iſän kotona.

Morſian mokalla huulen,
kaaſo kallalla kypärän.

Muilla on kauhtanat komiat,
ſinertäwät ſilkkiwiitat;
mulla nuttu nukkawieru,
takki tappuran näköinen.

Muilla on pitkät piipunwarret,
kopat kouran täyteiſet;
minä tynkyllä typytän,
nahkawarrella naputan.

Muilla on täsſä mustat kengät,
ſaappahat ſoman näköiſet;
minä wirſusſa witistän,
tuohikengässä kitistän.

Muilla onni työn tekepi,
haltia rahan hakepi;
minun onneni makaapi,
haltiani hairoapi.

Muille nauraa pitäpi,
ei emoiſen tyttölöille,
ei waimon watſan wäelle.

Muinaiſet ajat paremmat,
päiwät kahta kaunihimmat,
päiwän laskut laupiaammat,
koriammat huomenkoitot.

Muinan meille yö tulepi,
muinan päiwä walkenepi.

Muista kummat kuulukohon,
hätäkellot häilyköhön;

ei emoiſen tyttölöistä,
ei waimon watſan wäestä.

Muistan lasna olleheni,
muistan lasna, muistan naisna,
en neinnä ſinä ikänä.

Muistan murrin ſyntyneen,
karwakoiran kaswaneen.

Muita naipa naittelepi,
itſe naida pyytelepi.

Mulla on tuuli turwanani,
waranani wastaranta.

Multa on tuuli turwan otti,
wastaranta wallan woitti.

Muna neuoo kanaa.

Muna on monasti wiiſaampi kun kana.

Munan tuo, kanan wie.

Muodokſi molemmat ſilmät,
työn tekepi toiſellaki.

Muodosſaan muna parempi,
kanan ſaalis kaunihimpi.

Muoto ei panna murkinakſi,
kaunis karwa kattilahan.

Muoto meillä mullin mallin,
elämä edestakaiſin.

Muoto on Herran muokkama,
kaswo Kiesukſen kanima.

Muoto on parempi, kun waatet.

Muotoa molemmat ſilmät,
ajaa aſian yhdelläki.

Murehekſi muru piwossa.

Murehena hywä pala takana.

Muret miehen mustuttaa,
kaswon kaidakſi tekepi.

Muret muodon mustuttaa,
ſaapi kaswon kalwehekſi.

Muret mustakſi wetäpi,
huoli muita hoikemmakſi,
ikäwä iättömäkſi,
tauti talwen karwaiſekſi.

Muret tuopi mustan muodon,
huoli harma'an hapenan.

Muret tuotti mullan karwan,
pahat päiwät pitkän parran,
huoli harma'at hiwukſet.

Murkina, kun ſyödään,
puolinen, kun pidetään,
ilta itſeſtään tulepi.

Muru mieli muukalaiſen,
paha mieli palkolliſen.

Musta kenkä köyhyeſſä,

ſametti ſaristuesſa,
werkawaatet wanhatesſa.

Musta maannehen ſia,
matala laiskan tiiski.

Musta minä muiden nähden,
walkia oman emoiſen.

Musta on Mustalaiſen jouluki.

Musta on unoiſen ſilmä,
mustempi unen näkiän.

Musta piru ainaki on,
huhtapiru ſitä'i mustempi.

Musta tie kotahan wiepi,
toinen kippa kellarihin.

Mustat mulla muutki päiwät,
mustapa minä itſeki.

Mustikka ei mäkeä muuta,
maita ei manſikka pahenna,
wattu ei waaroa alenna,
puola ei polta kankahia.

Muu maa mustikka,
oma maa manſikka.

Muuahtalla mulkoſilmä,
kotoſalla kyynyſilmä.

Muulloin mukki tapettu,
weret wielä kankahalla.

Muun maan mustikka,
oman maan manſikka.

Muunna lientä — Milloin lientä.

Muunna wiljemmin, muunna wajemmin.

Muunna wiljoin, muunna waiwoin.

Muuriainen munanſa kantaa,
wähä waimo lapſenſa.

Muut istun iloitſemahan,
minä istun itkemähän.

Muut kaikki pahan tekepi,
minä ykſin ſyyn alainen.

Muut kuulee kirkon kellon,
minä kurja karjan kellon.

Muut miekkoiſet mieroa käywät,
minä raukka riihtä puin.

Muut ne ei minua tunne,
kun ne kakſi kappaletta:
alimainen aidan witſas,
perimäinen pellon ſeiwäs.

Muut ne ei minua tunne,
mie waan muita tunnuſtelen.

Muut ne kaikki katosala,
minä raukka räystäsala.

Muut ne kulkewat kotihin,

minä wieno wierahaſen,
koito kylmähän kotihin.

Muut ne wellowat werassa,
ſametisſa ſaatteleksen;
minä en ſaa ſaraistakaan,
tammaa en tappuraistakaan,
pidä en piikkoista hametta.

Muut nukkui, minä makaſin:
kisſat lakki lapſen maidon.

Muut näkewät papin parran,
minä kurja kuuſen latwan.

Muut raukat rahalla juowat,
minulle ilman annetaan.

Muut ſanowat ſaamianſa,
tuomianſa tunnustawat;
minä ſanon ſaamatuutta,
tuomatuutta torkuttelen.

Muut ſyöwät murukaloja,
minä kiiskiä kitustan.

Muut täſſä olutta juowat,
minä wettä wiilettelen.

Mykkä wiiſas, hullu wäkewä.

Myöhäinen herrain kiiret.

Myöpi maa myöjänſäki,
ostaa ostajanſaki.

Myöten päiwää myllyt käywät,
akat wastoin wirtoaki.

4040. Myötä köytetty menepi,
tielle jääpi köyttämätön.

Myötä onni kuuſellaki,
kansſanſa katajallaki.

Myötä on onni kuuſesſaki,
keralla karangasſaki.

Myötä-maa re'en wetäpi,
wasta maa pidättelepi.

Myötämäesſä auttajia,
wastamäesſä ei ketään.

Myötänſä paha tapa wie.

Mämmi ſaattapi mäelle,
puuro puita nylkemähän,
wellinki welalliſekſi,
kaali kartanolliſekſi.

Määrä ſuuſſa, ſiemyys tuopiſſa.

Naapuri näittää, naapuri laittaa.

Naarat naisista ylinnä,
keuhkot keittokattilassa.

Nahka herra wettä wastaan on.

Nahka raadosta rahaa on.

Naida nallinki pitäpi,
saada waimo waiwaisenki.

Naida nuorena pitäpi;
wielä on wara wanhanaki.

Naimaton mies ja hännätön koira.

Nainen kuoli: nauha taittui;
mies kuoli: talo häwisi.

Nainen naista soimatkaan,
nainen naista, toinen toista,
elkähän tytär tytärtä,
neiti neittä morsianta.

Naintą nuorella iällä,
kuolema ikälopulla.

Naisesta naurawasta,
orihista ontuwasta,
miehestä makaawasta:
warjele tuli punainen.

Naisilla on pitkä hiwus, lyhyt mieli.

Naitaa piika päänsä harjaa.

Naittaisſa kalua kyllin,
kihlaittaisſa killinkiä.

Napaskosſit naitetaan,
itſe naiwat ilkiwallat,
miehet naiwat mieltä myöten.

Narri naistanſa kehupi,
epäkelpo lapſianſa.

Narri nimen antaa,
mies nimen kantaa.

Narrikſi itſe narraaja,
pilkakſi pilkan tekiä.

Nato naiſista parahin,
nadon tyttö neitoiſista.

Naura hywälle, naura pahalle,
naura naiſen kuolemalle.

Naura, naura; et nauraen mieltä
päähäſi ſaa.

Naurattaa naisten neuot,
waan ei miesten milloinkaan.

Nauretaan naineita,
itketään kuolleita,
wuoſikauſi kumpiaki.

Naurismaan kautta tie ſuorin on.

Nauru hywälle, nauru pahalle,
nauru keskinkertaiſelle.

Nauru hywää, nauru pahaa,
nauru köyhän kuolemata.

Nauru köyhän — Ilo köyhän.

Nawan alla naisten nauru,
helmoissa tytärten herja.

Nawat syöpi nauriiton,
kuoret kuopaton purepi.

Nawetasta naisen löydät,
riihestä riwahkan piian,
joka on joutuisa jalalta,
sormilta hywin soria,
askareihin aina walmis.

Ne on miehet mielelliset,
jotka katsowat etensä.

Neiden mieli miehelään,
tapa toiseen taloon.

Neitsyelle nöyrä olla,
taputella, suuta nuolla.

Neitsyt neljän lapsen äiti,
wasta waimo wiidennellä.

Neittä katsotaan nenästä,
jaloista jaloa miestä.

Neittä päähän katsotaan,
jalkoihin jaloa miestä.

Nenä lyhyt tulialla,
silmä pitkä odottajalla.

Nenä ſaapoa näkypi,
takaraiwo lähtewätä.

Neuo hullua: ei ſaa mieltä;
keitä munaa; ei tee lientä.

Neuo niiſſin tulepi,
kun on kangas kaitehesſa.

Neuo nuottaan tulepi,
toinen neuo taikinaan.

Neuo tuhmaa: ei tuhma opi;
keitä munaa: ei muna pehmiä.

Neuo työn tekee, ei wäen paljouskaan.

Neuolla työt tehdään,
ei wäen wäkewyydellä.

Neuon neitoinen pitäpi:
kun ei naida, ompi ilman.

Neuon neitoinen pitäpi,
tuuman tyttö tietelepi:
ſukasta ſäkin tekepi,
kalſuſtanſa kantoneuon.

Neuot nuottoa pitäpi,
toiſet neuot taikinata.

Niin härjätki, kuin miehetki:
hywällä hywät, huonolla huonot.

Niin jauhan iſän kiwiä,
kun lehteä lennätellen;

wäännän wierasta kiweä,
kun on wuorta wieritellen.

Niin kauan oppia, kun ikääki.

Niin kuokitaan, kuin ruokitaan.

Niin käydään, kuin käytetään.

Niin köyhä elää, kuin märkä palaa.

Niin laki, kuin luetaan.

Niin metsä wastaa, kuin huuhutaanki.

Niin miniä miehelässä,
kuin wanki Wenäehellä,
waan on wahtia wajalla.

Niin minun emoni heitti,
kuin on wäärän wärttinänsä.

Niin minun iſoni heitti,
kuin on kieron kirweswarren.

Niin monta mieltä, kuin päätä.

Niin mun heitti heimokunta,
kun orawa kuiwan kuuſen.

Niin mun heitti ſiskoiſeni,
kuin on kartun kankahalle.

Niin mun heitti weikkoiſeni,
kun kala kiwiſen rannan,
lohi luotoiſen apajan.

Niin mun ſiskoni ſiwuſi,
kuin on kieron keträpuunſa.

Niin mä wierin weljistäni,
kuin puut pinosta wieri,
kiwet saunan kiukoasta.

Niin neiti iſon kotona,
kuin kuningas linnasſansa,
waan on miekkoa waja'a.

Niin näkyyki, kuin kuuluuki.

Niin oli entinen eloni,
kuin keſäinen päiwän nouſu;
niin on nyt minun eloni,
kuin pimiä pilwen ranta.

Niin ollaan, kuin oletetaan.

Niin on aſiat — Aſiat on.

Niin on talotki, kuin pitäjätki.

Niin on hännätön hewoinen,
kuin on pirtti porstuaton,
tahi piika pintilätön,
eſiliinaton emäntä.

Niin on lykky lykylliſen,
kuin kewäinen päiwän nouſu;
niin on lykky lykyttömän,
kuin syksyinen yö pimiä.

Niin on maalla piikaiſia,
kuin merellä ſiikaiſia.

Niin on mieli miekkoſien,
autuallisten ajatus,
kuin keſäinen päiwän nouſu,
aamun armas aurinkoinen.

Niin on mieli nuoren miehen,
kuin on wellowa wetoinen
eli aalto altahasſa.

Niin on mieli nuoren neiden,
kuin wetoinen altahasſa:
käikkyä läpättelepi.

Niin on neiti luotunaki:
taattolasta mieheläkän,
mieheläſtä tuonelahan.

Niin on neiti taattolasſa,
kuin marja hywällä maalla;
niin miniä mieheläſſä,
kuin koira pahasſa ſääſſä.

Niin on, niin on niitun aidat,
kuin on niitun niittäjätki;
niin on niittuin weräjät,
kuin on tylſät kirwehetki.

Niin on niinet pitkät puuſſa,
kuin on niinipuu itſeki.

Niin on niittyin aſiat,
kuin on heinät pielekſeſſä.

Niin on niittyjen aſiat,
kuin on niityt aidattomat.

Niin on piika pintilätön,
kuni päitsetön hewoinen.

Niin on pirtti porstuaton,
kuin on hännätön hewoinen.

Niin on seppäki — Sini seppäki.

Niin on tieki, kuin taloki,
niin on wyöki, kuin uroski.

Niin on waimoton mies, kuin on
hännätön koira.

Niin pahnat, kuin karjaki.

Niin paljo köyttä, kuin kaulaaki.

Niin pitiki pitkän piian:
että sai lyhyen miehen.

Niin puhetta, kuin juomistaki.

Niin renki kuokkii,
kuin isäntä ruokkii.

Niin rikkaan raswainen,
kuin köyhän raswatonki.

Niin soudan isoni purtta,
kun lehteä lennätellen;
soudan wierasta wenettä,
wedän kuin wesi hakoa.

Niin suu linnulla, kuin linnun pojallaki.

Niin suu sorsalla, kuin salakallaki.

Niin ſuu ſärjellä, kuin ſärjenki
poikaiſella.

Niin työ, kuin tehdään,
aſia, kuin ajetaan.

Niin töytyy olla, kuin oletetaan.

Niin wastataan, kuin kyſytäänki.

Niin wiiſas, kuin wanhaki.

Niin wiſſi, kuin aamen kirkoſſa.

Niiniwyö wyöntekiällä,
warpaſolki wasken walajalla,
rajakengät ſuutarilla,
lainawakka wakkurilla.

Niinkuin korwesſa huuhutaan,
niin korpi kaikaa;
niinkuin tyhmälle puhutaan,
niin tyhmä wastaa.

Niitty on pellon emä.

Niitä kaloja ſaadaan, joita onki-
taanki.

Niitä olut tekee, joita ei kalja tie-
dä'kään.

Niitä woipa tekee, joita paha woi-
dun mieli.

Nilkis, nalkis, naiſen kirwes:
muunna puuhun, muunna luuhun,
muunna keskelle kiweä.

Nilkis, nalkis, naiſen kirwes
uron uljahan tyköna.

Nippi näpistä tulepi,
pikku Heikki leikkilöistä.

Niukka liſäkſi, miſſä wähä on.

Noh! ſe on talonpojan käsky.

Noin ſoiſi wihan ſuopa:
ſoiſi ſuolle portahakſi,
kaattawakſi karjan tielle;
mutta ei ſuonut ſuuri luoja,
antan't autuas Jumala.

Noin tunſi tulen iſäntä,
wirkkoi walkian pitäjä:
poies turwaton tuwasta,
armoton katokſen alta.

Noiſſa ſuuriſſa ſodiſſa
moni mies ja waimon poika
mätänepi männistöſſä,
haawistoſſa happanepi.

Noista wiiſas wirren laati,
joita ei tuhma tunne'kaan.

Noista wiiſas wirren otti:
hullun pitkistä puheista,
mielettömän lauſehista.

Noita nuolia wanupi,
Lempo lehtikeihäitä.

Noita wieras talossa on.

Noria on wäätty witsa.

Nosta koira kaiwosta: jamahtaa jalkaasi.

Nosta koira kaiwosta:
luistaa wettä päälleſi.

Nosta koira, kosta koira:
katso, ettei käteeſi pure.

Nosta konna mättäälle:
niin hän niskaasi hyppää.

Notkia weden selkä on.

Notkiat siwut wedellä.

Noutaan nokineniä,
kysytään kyntäjätä.

Nuolee petoki poikaansa.

Nuoren mieli on kun weſi kaukalossa: läikkyy ulos molemmin puolin.

Nuoret miehet naimattomat:
sukattomat, paidattomat.

Nuoret nuorien seassa,
wanhat wanhojen keralla.

Nuorra naiman pitää;
ompa waadet wanhanaki.

Nuorra naista kiitetään,
wanhana sotaurosta.

Nuorra wahwa köyhän lapsi.

Nuorra wauras köyhän juhta.

Nuorra witsa wäännettäwä.

Nuoruus ja hulluus, wanhuus ja
wiisaus.

Nuoruus-aika koiruus-aika.

Nuot on kolme kowille luotu:
onet orja, koito koira
ja heikko hewoisen warsa,
tanterilla seisomahan,
kiwillä makoamahan.

Nuotta paras pyydyksiä,
kirnun mäntä tarpoimia.

Nuotta wanhin pyydyksiä,
pata wanhin astioita.

4190. Nurin nuttu, wäärin waate,
onni oikein puolin.

Nurin nuttuni rapa'an,
wäärin wäännän waatteheni,
onnen oikein asetan.

Nurmi maahan, lehti puuhun,
minä mato maan rakohon.

Nurtukset, nartukset naitetaan,
heiskat, teiskat heitetään.

Nykii kalaki ongessa.

Nyt nämät nykyiset miehet
maaten maitansa pitäwät,
penkin päässä peltojansa.

Nyt on Matti maansa myönyt,
ilkiä isänsä pellon.

Nyt tuli warahin päiwä,
joulu joutui aikaisehen.

Nyt tämä nykyinen kansa
syöpi maansa makkaroina,
ihroina isonsa pellon.

Näin tässä mailmassa marsitaan,
sukat ja säärykset parsitaan.

Näkeminen luodut päiwät,
syöminen säätyt ewähät.

Näkemiset luodut päiwät,
tehdyt kengät kiskomiset.

Näkiä walehtelepi
syödäksensä, saadaksensa,
kylläisnä eleäksensä.

Näkywät eläwän silmät,
ei kuolleen sinä ikänä.

Näkö on, kuin Jumala luopi,
tawat on, kuin itse tahtoo.

Nälkä ei näy, waan koreus näkyy.

Nälkä hiukka syötyä,
nälkä ilman oltua.

Nälkä huonon leiwän särwin on.

Nälkä kuiwan leiwän särwin.

Nälkä laiskan — Lämmin laiskan.

Nälkä Lappalaisen ampumaan opettaa.

Nälkä leiwän särwin.

Nälkä maansa myönehellä,
siemenensä syönehellä.

Nälkä matkamiehen särwin on.

Nälkä miehen kahleissin saattaa.

Nälkä neuoi näille töille:
warahin warastamahan,
oman toisen ottamahan.

Nälkä neuoo Lappalaisen ampumaan.

Nälkä noidaksi tekepi,
paha aika tietäjäksi.

Nälkä ruoan suoloapi.

Nälkä sirkan — Nälkä hiukan.

Nälkä syömähän opetti,
emoni kiroamahan.

Nälkä syömättä tulepi,
wilu päiwän paistamatta.

Nälkä syönehen warahin,
wilu myöhän kylwänehen.

Nälkä toran perehesen saattoi.

Nälkä tuo toran talohon.

Nälkä warain nousnehella,
halla myöhän kyntäneellä.

Nälkäinen kirppu kipiästi puree.

Nälkäinen syöpi jänikſenki.

Näſäwiiſas näin tekepi:
muille muonanſa jakapi,
itſe nälkeä näkepi.

Odota, kun annetaan; ole läsnä, kun taritaan.

Odotellen onkikala.

Odottain aika kuluu.

Odottain hywä pannaan.

Odottain kalaki onkeen tulee.

Odottapi tullut wieras kattilata kiehuwakſi.

Odottawan onkeen kala tulee.

Oh ſitä ilmaa, kun pihalla kirmaa!

Oho! luuletkos hewoiſen lehdellä ſeiſowan?

Oho! ſanoi outo olutta: kannun joi, kakſi okſenſi.

Ohoh kullaista kotia: jos oli leipää wähemmin, niin oli unta wiljemmältä.

Ohoh kumma kuiwa leipä, ſyödä kyntäjän keſällä.

Ohrilla otetaan, kannukſilla ajetaan.

Oi waiwaista nuorempata, ku ei kuule wanhempata.

Oikein on otawa tehty,
taiten taiwas kirjotettu.

Oikein otawat käywät,
taiten tähdet taiwahalla.

Oikeus kowa on, ei mies kowa.

Oisi aikoa iässä
walitenki waimo naida,
tuten neiti tunnustella.

Oisi joulu jolla kuulla,
maaria on maaliskuulla.

Oisi onni ostannassa,
lykky tieltä löydännässä:
ostaisin paremman onnen,
pahan onnen pois panisi.

Oisiko silmä muolena ja käsi kattilana: ei silloin nälkää nähtäisi.

Oisin mieki miehen werta,
kun oisin pohatan poika:
kun oisi pelto pienoinenki,
keko kellon suuruinenki.

Oiwa kyttö kytkyessä,
oiwa waajassa wasikka.

Oja maan ylistää, wesi laaksot täyttää.

Ojasta allikkoon waiwaisen onni.

Oksahansa omena puu,
wesahansa tammen kanto.

Oksahansa paha puu kaswaa.

Oksainen paha puu on.

Oksaksi paha puu.

Oksana paha puu, harjana hywä
hewoinen.

Ole itse mies, salli muitaki.

Ole, kuin orithewoinen,
elä, kuin elättikarhu.

Ole mies: kärsi kaikki.

Ole mies mokoma:
auta toista ahteessa.

Ole miesnä miesten kanssa,
sunna koirien seassa.

Ole nuori nuorten luonna,
wanha wanhojen keralla.

Ole orjana kokilla,
käskyläisnä keittäjällä:
wedä wettä, kanna puita,
näe nälkää kaiken päiwän.

Ole sinä mies merellä;
minä olen manni manterella.

Olen musta muiden nähden,
walkia oman urohon.

Olen ollut orjanaki,
olen orjoa pitänyt.

Oletko syönyt sian sydäntä,
purrut koiran korwallista.

Olin ennen ottomiessä,
käwin kappa kainalossa,
wielä nytki wirka parka
käypi pitkin naurismaata.

Olin mieki miesnä muinen
mieslukuja laskettaissa,
miehiä miteltäessä,
arwaeltaissa uroja.

Olisi se suussa, kun nenässä.

Olkiwuosi ohrawuosi, hillawuosi
hallawuosi.

Olkinen ohrainen wuosi.

Olkaan asia riitamies.

Olkaan mieli musta tahi walkia;
ei tehtyä tekemättömäksi saa.

Olkohon osa kokolla
kiekin saamista kaloista,
ilman linnun iskemistä,
warpuisen warustamista.

Olkohonpa ollehekši:
musta koira kuollehekši.

Olkohonpa ollehekši:
sika salmen uinehekši.

Ollaan hywin mielin, waikka puul-
la poikki puolin.

Ollaan niinkun ſaadaan,
ei niinkun tahdotaan.

Ollaan wuoſi onnettaki,
ei leiwättä puoltakaan.

Ollaan wuoſi orjanaki
ajastaika armon alla.

Ollaan wuoſi wankinaki,
aika aidan tynkenäki.

Ollaan wuoſi woitettunaki.

Ollaan wuoſi wuoresſaki.

Oluella on onni kaunis:
juodahan janoamatta;
hywä lykky neitoiſilla:
naidahan käkeämättä.

Oluella on onni oiwa:
janottaki juotanehe;
ei ole piialla pahempi:
kokemattai naitanehe.

Oluessa hullut kaikki,
pahat paljo juotuanſa.

Oluessa ollesſani
kyllä oli kalua paljon;
olut päästä olkenee,
kalu kauas kulkenee.

Oluesta on juoden kelpo,
syöden herkkurnokaisista,
unesta makoamalla,
pahasta pakenemalla.

Olut ei tiedä juojaansa ammees-
sa, eikä ihminen isäntäänsä kotona
kaswaessansa.

Olut ei tiedä juojoansa,
pika pieni wiejeänsä.

Oma kiitos haisee.

Oma kunki kaunihimpi,
musta muiden walkiaki.

Oma kunki kaunihimpi:
sammakonki nuiapäänsä.

Oma lapsi armas lapsi,
lapsen lapsi lakſukainen.

Oma lapsi lapsukainen,
toisen lapsi lastukainen.

Oma lysti leikkiin, oma tahto tans-
simahan.

Oma löytty löytö on,
wieras löytty warastanta.

Oma löytty, wieras warastettu.

Oma maa manſikka,
muu maa mustikka.

Oma miehen ostanehen,
myönehen ei mitään.

Oma mieli miehen mieli,
waimojen wasikan mieli.

Oma osa ensimäinen,
toisen tarwet tuonnemmainen.

Oma sielu sedän poika.

Oma sika, oma papu,
oma herran hernetpelto.

Oma suu on likempänä, kun kontin suu.

Oma suu tikan pojan surma.

4310. Omaa säkkiä kuki täyttää.

Omaansa kuki kiittää.

Omaansa lempoki nuolee.

Oman kattilan ala jokainen walkiata korjaa.

Oman kattilansa alle kuki hiiliä kokoo.

Omanaan sen pitää, minkä merrasta löytää.

Omansa hymä kenenki:
omanso mökön munansa,
kaakkolinnun poikaisensa,
sammakonki lakkopäänsä.

Omanſa tietää, toiſen ei tiedä.

Omat kunki kaunihit,
muſtat muiden walkoiſetki.

Omat maat makuiſimmat,
omat maat mieluiſimmat.

Omenainen oma kunki,
muſta muiden walkoinenki.

On aikaa herrain kiireiſſä.

On aikoa iäſſä:
miehen waimonſa walita,
kumpalinſa kuulustella.

On aikoa iäſſä:
tehdä kauppa kahtainki.

On herra herrallaki,
iſännälläki iſäntä.

On herra herrallaki,
waiwaiſellaki Jumala.

On herra herroillaki, jos ei muuta, niin Jumala.

On herroilla huomenia,
talonpojilla päiwiä.

On herroilla hywääki huowia, tarwitaan raſuwäkiki.

On hiirellä uſiampiaki reikiä.

4330. On hiisi hywimmälläki,
jaloimmallaki Jumala.

On himo hirwelläki,
halu haapalimmallaki.

On hulluja kylwämättäki.

On hywä wähäki, leipää palaki.

On hywällä montaki nimeä, pahalta katoo ainoaki.

On joessa jvita kuita:
hakojaki, haukiaki.

On joukko Jorottaria,
paljo Paawon tyttäriä:
juowat joulutynnyrini,
syöwät syöttiläsſikani.

On joukossa jotaki,
karjasſaki kirjawia,
ſukukunnassa ſuſia,
petoja perintehessä.

On joulu köyhälläki,
laskiainen laihallaki.

On kalikoita, jos koiriaki.

4340. On kaloja tynnessä wedessä, jos juokſewasſaki.

On kekri kehnollaki,
laskiainen laiskallaki.

On kekri köyhälläki,
joulujuhla waiwaiſella.

On kieltä matoinki ſyödä,
ääntä ilmahan kadota.

On koiria, jos kalikoitaki.

On kuowilla nokkaa, mutta on kunnotonta.

On kurjessa luuta, jos lihaaki.

On lampaan pääsſä hywiäki paikkoja.

On luoja köyhälläki,
waiwaiſellaki Jumala.

On maata metſon matoa,
kuuſia orawan olla.

On maata muuallaki,
ilmoa edempänäki.

On mieltä metſollaki,
jos metſonki ampujalla.

On miestä jäälläki nähden,
ehk' ei piippua pirtisſäkään.

On naidessa eloa,
humalaſſa rikkautta.

On nauloja, jos reikiäki.

On neuoja, jos pahoja päiwiäki.

On niitä syöty, ehk' ei saatu:
sanoi Hämäläinen silakoita.

On näihin osa minunki:
Jumalan jywäkekohin,
onnen ohrahaasioihin.

On näitä nähty, ehk' ei syöty:
sanoi Hämäläinen silakoita.

On näkiöitä, jossa tekiöitä.

On oltu orjanaki,
on orjan pitäjänäki.

On onni orwollaki,
waiwaisellaki Jumala.

On ontta ilman olla.

On ottaa'ki, on jättää'ki
hywän miehen naurismaassa.

On parta pukillaki,
waan ei miehen mieltä päässä.

On parta pukillaki,
waan ei panna pöydän päähän.

On puuta metsässä tuhmaki tuimella.

On päiwiä, jos pahoja säitäki.

On sappi särjelläki.

On sielu waiwaisellaki.

On sillä jäljet, waan ei jänistä.

On ſuſiaki ſuwusſa,
pereheſſä perkeleitä.

On ſuuna, kun ſimppu päänä.

On ſuuta ſanan ſiakſi,
päätä mielen kukkaroksi.

On ſuwusſa ſuſiaki,
perintieſſä perkeliä.

On ſyöjä ſäästäjällä'i,
ottaja idartawalla'i.

On tielläki ſioa,
mutt' on wartta wirſullaki.

On tuollaki puolen mailmaa: ſanoi akka, kun kepillään aidan raosta pisti.

On työn aika laiskallaki,
ſäästön aika ſyöjälläki.

On työtä ostamattaki.

On työtä turkittaki,
takittaki tarkenepi.

On walta wallallaki,
wäki Wäinämöiſelläki.

On wara katſoa, ehk' ei ostaa.

On waras warkahallaki.

On weiſuja weiſaajalla.

On wettä ja tulta waiwaiſellaki.

On wettä köyhälläki,
rikkahallaki likoa.

On wettä waiwaiſellaki.

On wikoa wiinallaki,
jos lie muuki willitys.

On wirka warkahallaki.

On wuoden woitunaki,
keſäkauden keitonaki,
ajan aidan witſanaki.

On wuotta woita ſyödä,
aikoa hywin eleä.

On wälin aika linnasſaki.

On yötä yökköiſellä,
Annin päiwän aikuiſella.

Onneanſa kuki kiittää.

Onnellaan mies eläpi,
waan ei paljolla wäellä.

Onnellaan mies ſodasſa,
ei wäen paljoudella.

Onnen tytär enſimäinen:
kaikki kankahat kutopi,
kaikki lapſet liekuttapi.

Onneton ſe maakunta, jonka lä-
witſe kuningas kulkee.

Onneton ſe waltakunta, jossa on
lapſi kuningas.

Onneton weljensä orja,
sisarensa käskyläinen.

Onnettoman ohran kylwö
päiwän pääskyä pesähän.

Onni miehen edellä käypi,
tapa tallaapi takana.

Onni orjana pitäpi,
onni orjan käskiänä.

Onni ottaneen, wilja wieneen, köysi
kaipaajan kaulaan.

Onni uudelle tuwalle,
lapsenlykky lattialle.

Onni uutehen tupahan,
hywä wuosi wierahaksi,
Jumala käwiämeksi.

Onni yksillä, kesä kaikilla,
Jumala jokaisella.

Opeta koiraa lihaa syömään.

Opettaa susiki poikansa ulwomaan.

Opi ripiäksi: saat kopeikan.

Opiksemme onnen heitto,
wiisaudeksi wahinko.

Opiksi herran puustit.

Opiksi koiralle kylmäsauna.

Opittuansa kuki pitää.

Oppi hywistä, pelko pahoista.

Oppia ikä kaikki.

Oppien ſepätki tulewat.

Oppien tieto liſätään.

Oppinut oluen juopi,
oppimaton okſentapi.

Orahasſa oljen alku,
warſasſa hywän hewoiſen.

Orahasſa olki nähdään.

Orahasta touon tunnen,
miehen nuoren nouſennasta.

Orahasta touon tunnet,
pojasta mokoman miehen.

Orahasta touon tuntee,
alusta hywä-ikäiſen.

Orawan leipä, ſonnin ſahti:
ne miehen waolle heitti.

Orit aidan karka'api,
mies hywä ſakon wetäpi.

Orit aidan karka'api,
tamma purkapi weräjän.

Orit kuoli: osta toinen;
mies kuoli: myö maa.

Orit olkia wetäpi,
tamma muita tarwespuita.

Orja raataa ajakſenſa,
poika polwipäiwäkſenſä.

Oſa Ollille, pala Paawolle;
Mikolle ei mitään.

Oſa orjana pitäpi,
käſi toiſen käskyläisnä.

Oſa orjana pitäpi,
lykky toiſen lyötäwänä.

Oſaapi orawa juosta
ſalon halki, toiſen poikki,
kolmannen wähän witahan.

Oſakkaalta akka kuoli,
hewonen oſattomalta.

Oſakkaan onni walwoi,
lykylliſen lyyrätteli;
minun malkion makaſi,
minun utran ainaeli
kiwen alla kinnas kädessä,
hawun alla hattu päässä.

Oſakſeni oſattu, palakſeni pantu,
hywän muorin anto.

Oſallaan mies eläpi;
koira toiſen kohtalolla.

Oſalliſen woi putoſi,
oſattoman piimä kaatu.

Oſallisten onni walwoi,
lykyllisten lyyräeli;

minun malkion makaſi,
minun wienon wieretteli
oſallisten orren pääsſä,
lykyllisten lyyhtehillä.

Oſani paloi palossa,
turmeltui tulen ſiſäsſä,
pahana palokeſänä,
tuliwuonna woimatonna.

Oſinehen mies merellä,
lykkynehen lainehilla.

Oſtaiſi koiraki leipää,
waan ei ole rahaa.

Ota, kun annetaan,
ole läsſä, kun lyödään.

Ota lintu lentämästä,
karhu kankaan takaa,
ilman nuolen nopſamatta,
kowan onnen ottamatta.

Ota luuta koiran ſuusta:
anna läskiä ſiahan.

Ota omasta nenästäſi kiinni: ſiinä
on hywä kädenſia.

Ota oppi hywäkſeſi,
waroitukſet wanhempaſi.

Ota ſiitä, kusſa on; pane ſiihen,
kusſa tarwitaan.

Ota tulta orjan rauta,
wuole woita emännän weitſi.

Ota täyſi, anna täyſi,
täydestä luku parempi.

Ota wanhan neuo, ele oſaa ſyö.

Ota wastahan waroitus,
ojennukſekſi opetus.

Ota weitſi wyölleſi,
katſo waimo wiereheſi.

Ota weitſi wyöltäſi,
aja waimo wierestäſi.

Otawaſſa on orjan merkki;
ei ole kuuſſa, ei kukoſſa,
eikä päiwän koitannaſſa.

Otetaan wähä hywäkſi:
pannahan papu kahdekſi.

Ottaa huoran huoneeſenſaki; wa-
rasta ei wainionſakaan peräle.

Ottaiſin minäki orjan,
pitäiſin minäki piian,
kun ſe ſyömättä eläiſi,
tarkeneiſi waattehetta.

Ottaja ja antaja:
katin hännän kantaja:

Ottaja odottelepi,
antaja ajattelepi.

Otteilla otetaan, kannukſilla aietaan.

Oudoista omat tulewat,
hywät weljet wierahista.

Outo oudoſsa kyläsſä,
wieras maalla wierahalla.

Owen ſuuſsa loiſen lehmä,
peräsſä perehen lehmä.

Paarma on maidolle parempi,
sääski woille säästösämpi.

Pa'eten pahasta pääsee,
syöden leipäkannikasta.

Paha ei parkuen parane,
tule ei huuten huokiampi.

Paha koira puree,
hywä liehakoitselepi.

Paha laiskan partaweitsi:
weren otti, karwan jätti.

Paha lapsi lasna kauan,
lehmä wiikon lähtemäisnä.

Paha lapsi lasna kauan,
paha warsana hewoinen.

Paha lapsi perso lapsi.

Paha lehmä, joka kiulunsa kaataa.

Paha lintu pesänsä hieroo.

Paha luulee pantawan,
hywä ilman oltawan.

Paha maansa myöjä,
pahempi siemenensä syöjä.

Paha mieli metsäisen:
sanoi syönehen kotoisen;
kotoinen kowin wihainen,
tiesi paljo tehnehensä.

Paha mies maka'awasta,
waimo paljon naurawasta.

Paha mies makaelia,
paha wuotawa wenoinen.

Paha nimen antaa,
mies nimen kantaa.

Paha on ihka parratonna,
pitkäpartaisna pahempi.

Paha on juurtunutta pajupenſasta
häwittää.

Paha on lainawaatteilla herrastaa.

Paha on mieli paitulaiſen
palanutta paitoanſa,
kyynnyttä kypäriänſä.

Paha on mieli pantawalla,
ſurkia ſanottawalla;
ei paniallaan parempi.

Paha on nahatonta nylkeä.

Paha on olki paidasſa, naskali taskuſſa, emäntä ikkunasſa.

Paha on olla paimenesſa,
poikalapſen liiatenki,
kun ei tyttöä keralla.

Paha on olla palkollisna,
paha palkan makſajana,

Paha on olla parratonna,
paha pitkän parran kansſa.

Paha on orja palkatonna,
paha paljon palkan kansſa.

Paha on orjana eleä,
käydä toiſen käskyläisnä.

Paha on paljaspään kansſa tukkanuottaa wetää.

Paha on paljo tyttäriä,
poikia pahempi paljo:
pellon pienekſi jakawat,
niemekkeikſi iſonſa niityn.

Paha on palkaton kaſakka,
outo orja waatteheton,
ruoaton ſitäin rumempi.

Paha on palkkaki pahalla.

Paha on pirtti porstuaton,
paha porstua oweton.

Paha on purewa koira,
paha waimo riiteliä.

Paha on ſeppä palkatonna,
paha ſuuren palkan kansſa.

Paha on syödä ſaamatonta,
ajoa näkemätöntä.

Paha on syödä ſiemenenſä,
maanſa pettää pahempi.

Paha on yhden waimon walta,
kahden walta warsin hullu.

Paha palkka padan pesiän:
padan lohko päähän lyöty.

Paha pantawan mieli,
pahempi panian kieli.

Paha peloittaa, harmaa hirwittää.

Paha saa pahan palkan.

Paha siiwo pappilassa:
tunkiot salituwissa.

Paha sika, monta wikaa:
maa kylmä, kipiä kärsä.

Paha sitä hewoista juottaa,
joka ei päätänsä alas paina.

Paha työ, pahempi palkka.

Paha waimo lapsellinen,
hywä hännätön hewoinen.

Paha waimo toruwainen,
hywä koira haukkuwainen.

Paha wallan tarwitsee.

Pahahenki papin renki.

Pahaki hywennetään
hywässä anoppelassa;
hywäki pahennetaan
pahassa anoppelassa.

Pahalla sialla on paljo wikoja:
milloin on maa roudassa,
milloin kärsä kipiä.

Pahalla työllä on paha palkka.

Pahan akan kansa torua ja wasikan kansa kilpaa juosta: se on yhtä.

Pahasti pahoin kerätty,
wäärin wäärydellä koottu.

Pahoilla pahat majoa.

Pahoin käy pahoin manattu,
wäärin menee wäärin saatu.

Pahoin on tehnyt linnan pappi,
maan pappi sitäin pahemmin,
kun wihki Wirottarihin,
tunki Turmiottarihin,
pani naisiin pahoin.

Pahoin on tehnyt paljo nainut,
wiidesti wihillä käynyt:
ei tunne anoppiansa,
eikä appensa kotia.

Pahoin työt, pahoin asiat,
pahoin palkat maksetaan.

Paimen toisin puhuu,
toisin karja katoo.

Paistapi Jumalan päiwä
muuallenki maalimassa,

ei iſoſen ikkunalle,
ei weikon weräjän ſuulle.

Paistapi punainen päiwä,
Herran kehrä hellittäpi.

Pakkainen pahatapainen:
alta jalkoja anopi,
kieltä ſuusta kiuſoapi.

Pakkainen Puhurin poika
keſät hekkuu hettehellä,
talwet taiwahan nawalla.

Pakkainen pyryn peräſtä,
paha ilma pakkaiſesta.

Pakkainen pyryn peräſtä,
ſuwi ſuuresta lumesta.

Pakkainen talwen tawakſi,
ſydänkuille kunniakſi.

Pakſu ſiemen kadottaa,
harwa ſiemen kaswattaa.

Pakſumpi weri, kun weſi.

Pakſusta pala parempi.

Pala on pahalta tähdettä,
warſin pahalta ei palaaka.

Pala palan wiettää.

Pala ſuuri ſuun repäiſee
pian pieneltä pedolta.

Palaa painaa pitää.

Palawat warkaan wuohen ſilmät.

Paljo hywästä annetaan,
wielä enemmän makſaa.

Paljo hywästä makſetaan,
ei ole ſilläkään makſettu;
wähä pahasta annetaan,
ei ole ſenkään määrti.

Paljo juonia joella:
joka ſoppi ſoutaminen.

Paljo kuluu korkiana,
paha huonona pyſyä.

Paljo kuluu kunniaſſa,
menee mieli-antimeſſa.

Paljo kuluu, wähempi kestää.

Paljo maalla wiiſahia,
kun merellä wahinko ſaapi.

Paljo meitä ja pahoja,
wähä teitä ja hywiä.

Paljo naitaiſſa kalua,
humalaſſa rikkautta.

Paljo on mustia merellä,
ei ole kaikki hylkehiä;
paljo kantoja kaskella,
ei ole kaikki karhunpäitä.

Paljo on pahasta työtä,
iso waiwa ilkiästä.

Paljo on tikalla huolta,
ja paljo tikan pojalla.

Paljo on työtä parrastaki,
paha parratta eleä.

Paljo on työtä tiinehessä,
askaretta ajettuwassa.

Paljo on työtä wanhatessa,
wanhana paha eleä.

Paljo paljosta tarwitaan,
wähästä wähempi waiwa.

Paljo paljosta pitäpi,
wähästä wähempi waadet.

Paljo se katsoo, joka omansa katsoo.

4560. Paljo sillä pitää jauhoja olla,
joka jokaisen suun tukkii.

Paljosta on hywä tiliä tehdä.

Palokärki ikänsä huonethirsiä hakkaa, ulkoisessa yön makaapi.

Palokärki paljo puita hakkaa, mutta wähän pinoja tekee.

Palwele pahaa, saat palkanki pahoin.

Pane kakſin kattiloita
yhdelle tuliſialle,
ele kakſin tyttölöitä
yhden yljän wuotehelle.

Pane kisſa hiiren wahdikſi.

Pane kisſa kiikkuun,
pistä tupakka piippuun.

Pane koira makkaran wahdikſi.

Pane paha matkaan: mene itſe
kansſa.

Pane paha: mene myötä;
laita lapſi: käy peräsſä.

Pane powehen: putoopi;
ſano akalle: ſaapi ilmi.

Pane pukki — Pane wuohi.

Pane ſilloin ſika säkkiin,
kun ſuu auki ja kärſä kädesſä.

Pane tuhma huhmarohon,
ſurwo ſiinä ſen ikäſi:
tuhma tuhmana pyſypi.

Pane täyteen, kyll' on aikaa: ſa-
noi waras.

Pane warſa waljahiſin,
ſuwikunta ſuitſi ſuuhun,
puikkohin punainen ruuna.

Pane wuohi kaalimaahan,
koira makkaran wahdikſi.

Pannaan ſuu ſäkkiä myöten.

Pannaan taſan Matti weljeni:
ſinulle kauha, minulle kattila.

Pantti oman kotia tuo.

Paperista papin pää.

Papilla on ſanoja, kun pärethalkoja.

Pappi herroista parahin,
lohi kaikista kaloista.

Pappi paras wierahia,
joulu juhlia jaloin.

Pappi walloista parahin,
wäwy muista wierahista.

Papu ei pouka pohtimeſſa,
jok' ei ole wappuna waoſſa.

Parahaſſa on wiejän mieli,
enemmäſſä ennättäjän.

Parahaſſa on wiewän ſilmä,
enemmäſſä ennättäwän.

Paraiten pappiki ſaarnaa.

Paremmin juokſee woideltu ratas.

Parempi aamulla warain ſuurusteaa, kun kaiken päiwän ilman olla.

Parempi aita ſortoinenki,
kun on aiwan aidatonna.

Parempi ajaa, kun wetää.

Parempi anoa, kun itſe ottaa.

Parempi antaa, kun anoa.

Parempi antaa, kun ottaa.

Parempi armo, kun hirmu.

Parempi armo, kun kowa tuomio.

Parempi armo, kun uhkaus.

Parempi emoiſen witſa,
kun wieraan wehnäleipä.

Parempi hewoinen hyyrtehesſä,
kun tyttären helma jauhosſa.

Parempi hewon puohon katſoa,
kun kehnon weistäjän käſſiin.

Parempi hywä ero, kun paha yhteys.

Parempi hywä ruoka heittää,
kun waiwaiſen watſa haljeta.

Parempi hywä tyhjä, kun häpiällinen lahja.

Parempi hywän miehen kirweswarſi, kun pahan miehen talous.

Parempi hywä neuo, kun paha työ.

Parempi jalkaki jänistä,
kun kaikki koiran hännän alla.

Parempi jotain, kun ei mitään.

Parempi jäämään, kun puuttumaan.

Parempi katsoa eteensä, kun takaansa.

Parempi katsoa, kun katua.

Parempi kerran, kun ei koskaan.

Parempi kerran kyllältä, kun aina niukalta.

Parempi kerran liika, kun aina niukka.

Parempi kerrassaan kuolla,
kun iän kaiken kitua.

Parempi kerta kyllin syödä,
kun on aina ruikutella.

Parempi kiiski, kun tyhjä tiiski.

Parempi koti koiwuinenki,
kun on kylä kynäppäinen.

Parempi kuningas kuuluwissa, kun näkywissä.

Parempi kunniata kourallinen,
kun häpiätä helmallinen.

Parempi kuolla, kun kerjätä.

Parempi kuolla, kun kitua.

Parempi kuorma kirrillä, kun kaksi maalla.

Parempi kuorma ladossa, kun kaksi ulkona.

Parempi kuppa kengässä,
kun näppy warpahassa.

Parempi kurppu kengässä,
kun ryppy warpaassa.

Parempi kyntäjän kypäri
rannan kiertäjän rahoja.

Parempi kyntäjän kypärä,
wakoajan warwasriepu,
kun on tengat tienkäwiän,
markat maiden mitteliän.

Parempi köyhän kunnia,
kun rikkaan kulta.

Parempi köyhän suolainen,
kun rikkaan raswainen.

Parempi laiha sopu, kun lihawa riita.

Parempi laiha sowinto, kun lihawaki woitto.

Parempi lapo ladossa, kun kaksi karheella.

Parempi lehmä lypsää, kun tappaa.

Parempi leipä, kun kulta.

Parempi leipä lepäämässä,
kun watsa repeämässä.

Parempi lykky, kun ryppy.

Parempi löytty, kun warastettu.

Parempi löytty, kun öyhkätty.

Parempi mieli, kun liukas kieli.

Parempi myödä, kun ostaa.

Parempi naurawa, kun itkewä.

Parempi naurawan suuhun katsoa,
kun itkewän.

Parempi nuorta neuoa, kun wanhaa kiukaalle nostella.

Parempi näkymä, kun kuulema.

Parempi oja tukkia, kun joki.

Parempi olema, kun uupuma.

Parempi oma olkileipä,
kun on wieras wehnäleipä.

Parempi oma olkiwuodet,
kun on wieras höyhenwuodet.

Parempi oma paha, kun toisen hywä.

Parempi omalla maalla
juoda wettä tuohisesta,

kun on maalla wierahalla,
juoda tuopista olutta.

Parempi omalla maalla
juoda wettä wirsun alta,
kun on maalla wierahalla
kultakupista olutta.

Parempi paha walehena, kun totena.

Parempi pahaki leikki
hyweäki tappeloa.

Parempi paikka kengässä,
kun ryppy warpahassa.

Parempi paikka waattehessa,
kun tamppu taikinassa.

Parempi pajuilla maata,
lehtowieresä lewätä,
kun on huoran hurstin päällä,
pahan waimon waipan alla.

Parempi pajuilla maata,
lepän oksilla lewätä,
kun on lesken wuotehella,
ennen pidetyn pieluksilla.

Parempi pajuilla maata,
lewätä lepän wesoilla,
olla koiwun oksaisilla,
kun on hurjan hurstiloilla,
wiina-willin wuotehella.

Parempi pajuinen keppi,
kun on miekka markkahinen.

Parempi pajuinen linna,
kun on wahwa waskilinna.

Parempi pajuinen saua,
kun on miekka kultawästi:
kuluu kulta miekan päästä,
wäsyy wästistä hopia.

Parempi pajussa maata,
leppiämpi lehtoisessa,
kun on paimenen siwussa,
orpolapsen kainalossa.

Parempi pala leipää, kun keko kultaa katowuonna.

Parempi pala suussa, kun haawa päässä.

Parempi palaki suussa,
kun on aiwan annitonna.

Parempi palainen suussa,
kun on kymmenen kylällä.

Parempi papin wihoissa, kun sepän wihoissa: pakanatki tulee aikaan papitta, waan ei sepättä.

4670. Parempi pieni anti, kun suuri lupaus.

Parempi pieni kala, kun tyhjä pala.

Parempi pieniki kala, kun tyhjä kuppi.

Parempi piian ſukka, kun lesken wakka.

Parempi pitkää lyhetä, kun lyhyttä jatkaa.

Parempi puistaa, kun warastaa.

Parempi puoliki piwossa,
kun on kaikki katehessa.

Parempi pyy kädessä,
kun kaksi oksasella.

Parempi pyy piwossa,
kun metsäs metsässä.

Parempi pyy piwossa,
kun teiri taiwas-alla.

Parempi päiwä elettynä,
kun kaksi kuoltuna.

Parempi päälle, kun waille.

Parempi päätä palwella, kun häntää.

Parempi rakko warpahassa,
kun kurppu kengässä.

Parempi reppu re'essä, kun ystäwä tiessä.

Parempi rikkaan ruoka jäämään,
kun köyhän watsa repeämään.

Parempi rohki wieras, kun kankainen sukulainen.

Parempi rukiinen waimo, kun ohrainen armo.

Parempi rukiinen waimo, kun sekainen roua.

Parempi ruoka syömättä, kun watsa asettumatta.

Parempi ryppy kengässä, kun rakko warpahassa.

Parempi saattaa, kun syöttää.

Parempi sian tuhrima sykysyllä, kun miehen kyntämä kewäällä.

Parempi syönti syönnin päällä, kun lyönti lyönnin päällä.

Parempi syönyttää syättää, kun kuollutta kostuttaa.

Parempi tyhjä kukkaro, kun lainattu raha.

Parempi tähdet jäämään, kun kesken loppumaan.

Parempi tähteen päälle tulla, kun haaskan.

Parempi uikka, kun tuikka.

Parempi waatia, kun warastaa.

Parempi wampa warpahasſa,
kun kurttu kengäsſä.

Parempi warain ſuurustaa, kun
kaiken päiwän ſyömättä olla.

Parempi weden warasſa,
kun on weljenſä warasſa.

Parempi wieras, kun wähä ſukua.

Parempi wiiſaus, kun wäkewyys.

Parempi wirsta wäärää,
kun waaksa waaraa.

Parempi wuoſi korire'ellä, kun ikä
kaikki puure'ellä.

Parempi wähä annettu, kun pal-
jo luwattu.

Parempi wähä hian ſuusſa, kun
kaikki ſuolesſa.

Parempi wähä hywää, kun paljo
pahaa.

Parempi wähä istua, kun paljo
ſeiſoa.

Parempi wähä istuttua,
kun paljo ſeiſattua.

Parempi wähä, kun ei mitään.

Parempi wähä waattehesſa,
kun kaikki watſasſa.

Parempi yksi hyppäämässä, kun kaksi kaatumassa.

Parempi yksi kipu, kun yhdeksän.

Parempi yksi näkiä, kun kuusi kuuliata.

Parempi yksi pyy piwossa, kun kymmenen oksalla.

Parempi yksin öitä olla,
kun kahden pahan keralla,
wiiden kuuden kunnottoman.

Parin linnutki pesiwät.

Parta miehen kunnia.

Parta wanhan kaunistaa.

Partamies papin näköinen,
parraton pahan näköinen.

Partamies pukin näköinen,
parraton papin näköinen.

Partaweitsi pahan miehen
weren wie, karwan jättää.

Pata kattilaa panepi,
musta kylki kummallaki.

Pata kattilaa soimaa,
mustat molemmat owat.

Pelko hywä talossa.

Pelkokoira paljo haukkuu.

Pelottaa pimiä pilwi,
ſawen karwainen ſatapi.

Penikasta koira kaswaa.

Peret pellon ruokkii,
pelto perehen ruokkii.

Periltä paras palata.

Perſo lihan kypſenä paistaa.

Perſo wieras warain nouſee.

Perä pilwiä ſatapi.

Peräſtä pahan torujan ſanat ſuuhun tulewat.

Peſe ſilmäſi, karſi korwaſi.

Peſe ſilmät, pää ſilitä,
harja'a hatun alukſet.

Peſtaiſin minäki piian,
orjan ottaiſin minäki,
kun oiſi rauniot rahana,
kiwet pienet penninkinä.

Pettää paha puheenſa,
katkaa peto kahleenſa.

Petä enſin peltoſi:
pelto makſapi petokſen.

Petäjäinen peiko leipä
lapſen laihana pitäpi,
kaitana miniän kaswon,

pojan kaswon joukiana,
wanhemman wähäwäkisnä.

Peukalo miestä, waakſi waimoa.

Pian heikko hengästyy,
wälehen wähä wäſypi.

Pian hullu hullumpanſa
ſywän ſalmen ſauottapi:
itſe ſoutapi matalan.

Pian hurſkas hullummalla
ſeljän ſuuren ſoudattapi.

Pian kuluu perikalu,
ilman toimetta tawara.

Pian kypſi kerkiäpi
emännän hywän kädeſſä.

Pian lyhyt wirſi weiſattu on.
Pian on houkka houkuteltu,
pää wetelä wiepoiteltu.

Pian on huima houkuteltu,
mieletön käſin pidelty.

Pian on hullu houkuteltu,
mieletön miehelle wiety.

Pian on juostu pitkä matka,
wälehen wäli lyhempi.

Pian on ſouttu ſoukka ſalmi,
matala meri mitattu,
lyhyt mieli liikutettu.

Pian on ſouttu ſoukka ſalmi,
melottu meri matala
lyhyt mieli mittaeltu.

Pian on ſyöty ſaatu riiſta,
ajettu hywä hewoinen.

Pian pitkä katkeaa,
lyhyt kauan kaswaa.

Pian pitkä lyhetään, lyhyttä kuan jatketaan.

Pian ſyö warſa päälliſenſä,
paha waimo tuomiſenſa.

Pian tyhjä täytyköhön,
kauan täyſi kestäköhön.

Pian uupuu pikkarainen,
wäſypi wähäwäkinen.

Pidä maalla maan tapa,
taikka mene maalta pois.

Pidä puoleſi Jumalan wilja,
ſyntinen on kimpuſſaſi.

Pidä ſilloin puſſi auki, kun porſasta taritaan.

Pidä ſuuſi, tahi korjaa luuſi.

Pidä tallella talosſa
warawihko Walpurille:
wielä Erkkiki inupi,
Urpanuski uikuttapi.

Pidä tapaſi, kunnes elät.

Pidä tapaſi, nuole napaſi.

Pieni pala watſan täyttää,
ſuuri palá ſuun rewäiſee.

4770. Pieni piiasta parempi,
waimo watſa-römppöiſestä.

Pieni Pietari perältä,
Matti arkusta awara.

Pieni pitkälle ulottuu.

Pieni pitkälle wenypi,
walkoinen näkypi kauas.

Pieni pyy kahden jakaa,
kolmen otta'a orawa.

Piennä heinnä, nuorra ruoho.

Piha on askelta pitempi,
kynnys hirttä korkiampi,
kun on wieras weikon waimo
emon entiſen ſiaſſa.

Pihlaja ylös pitäpi,
haapa hangelle wetäpi,
petäjä peräti wiepi.

Piiat pirttiin, nauriit kuoppaan.

Piika ei ole ihminen,
wuohi ei ole eläin,
tamma ei ole hewoinen,
kiiski ei ole kala,

rowet ei ole astia,
pata ei ole kattila.

Piika ei tiedä wiejeänsä,
neiti nuori saajoansa,
jos on kanssa kaswakahan,
yksissä ylentykähän.

Piioista pidot tulewat,
hywät neuot neitoisista.

Piioista pidot tulewat,
häät hywät talon tytöistä.

Piioista saadaan ämmiä,
imelistä mämmiä.

Pikarista piiat juowat,
waimot kannusta kawalat,
miehet juowat mieltä myöten.

Pikarista piiat juowat,
wanhat ämmät ämpäristä,
lapset lakkiwat kapasta,
ukot uudesta pytystä.

Pikemmin lyhyt rikan maasta,
kun pitkä tähden päänsä päältä.

Pikemmin wiljawa wesi lakastun.

Pilkka sydämen särkee.

Pilkka tulen toisinaan omaan eikkaan.

Pilkka waiwaisen pidosta,
nauru köyhän kuolemasta.

Pilkkaa miestä, ele miehen lakkia!

Pilkkaa toista, pilkkaa:
sattuu omaan nilkkaan.

Pilli pieni piriſepi
pyyn pettäjän piwossa.

Pillin pienoiſen pirinä
pyyt okſilla pettelepi.

Pimiä iſoton pirtti,
ehkä päiwä paistakaan;
ſokia emoton ſoppi,
ehkä kun kumottakaan.

Pirtti ſuojan nimi on: ſanoi akka,
kun neulanſa jäähän pisti.

Piſin ſormi ſuuhun ennättää.

Pistä pitkään, wedä löyhään,
joudu toiſehen talohon.

Pitkä aika odottawalla,
päiwä ſaalihittomalla.

Pitkä häntä lämpymällä on.

Pitkä mailman ſiwu on.

Pitkä mies ſeiſoalta on.

Pitkä on piru metſäſſä.

Pitkä on päiwä syömättömän,
wuoſi wieläki pitempi.

Pitkä on wirsi tuhman wirsi:
kaksi kaunista sanaa.

Pitkä on yö kylässä,
pitempi kylän takana,

Pitkä parta, lyhyt mieli.

Pitkä yön siwu on.

Pitkän pinon rinnalla on hywä
lastuja noukkia.

4810. Pitkänlaiset on herrain hankkeet.

Pitkät esiwallan kädet on.

Pitkät hiukset, lyhyt mieli.

Pitkät kädet kuninkahalla,
käsiwarret wahwanlaiset.

Pitkät on herrain kiireet.

Pitkät päiwät työttöminä,
yöt pitkät unettomina.

Pito hywä jättäminen,
koto paha muistaminen.

Pitäisi pojan poloisen
pitää pitempi mieli,
eikä eukolle torua,
wanhemmalle wastaella.

Pitäisin minäki piian,
orjan ottaisin minäki,
kun oisi tuohi waatteena,
sawi ruokana parasna.

Pitäiſipä piikaiſien
kahden puolenſa katſella,
ennen kihlan ottamista,
kauppahan rupeamista.

Pitäjällä talo on,
eikä paikalla hywällä.

Pitäminen päätynyttä,
ſaatua ſyleileminen.

Pitää antaa wieraanki ſuunſa ſulata.

Pitää juoda joulupäiwä,
tansſia Tapaninpäiwä.

Pitää ſaukko ſaadut karwat,
kuikka kuulut höyhenenſä.

Pohja poudat ponnettomat,
itä ilkiät ſatehet.

Pohjaiſella on tyyni waimo,
ſuwella wihainen akka.

Pohjan poudat ponnettomat,
idän ilkiät ſatehet.

Pohjaton kun papin säkki,
pitkä kun nälkäwuoſi.

Pohjatuuli ja akkain torat:
ne ei märkitſe mitään.

Poies aina, poies aina,
waikk' ei mielikään tekiſi.

Poies muuttaa pitäpi
tawan=tietysta talosta
tawan=tietämättömähän.

Poies sai minun osani,
kateheſen kohtaloni.

Poies tieltä poika Jussi:
anna tulla aika Jussin.

Poies tieltä pojaton akka.

Poies tieltä talonpoika:
päästä herra helwettiin.

Poies tieltä, ulos jaloista,
tie auki: herraswäki tulee.

Poies tunkiot tuwasta,
poies tyttäret talosta.

Poika on pohatan lapsi,
tytär lapsi tyhjän eukon.

Poika syntyi, polte syntyi,
polte syntyi, kaski kaswoi;
tytär syntyi, tyhjä syntyi,
tyhjä syntyi, kaiho kaswoi.

Poika syntyi, polwi muuttui,
lapsi sai, laji paheni.

Poikaa isän polulle,
lasta wanhemman ladulle.

Poikaa isän polulle,
tytärtä emon jäljelle.

Poikalapsi pillomusna,
raiwona orit parempi.

Poikia tuntuman pitää.

Pois — Poies.

Pojalla isän asehet,
äitin eljet tyttärellä.

Pojassa talon tawara,
pojan työssä, taidossansa.

Pojasta johin tulepi,
tyhjän toiwo tyttärestä.

Pojasta polwen muutet:
joko hywään eli pahaan.

Porotuuli pohjatuuli
wäärin wääntäpi wenehen,
sylen purtta syytelepi,
sai araksi airolliſen,
perämiehen pelkuriksi.

Porsas kiusoa tekepi:
kaataa kaukalon kumohon.

Porsas Puolahan menepi:
sikana takasin saapi.

Porstuasta talo tutaan,
owiloista arwatahan.

Potra on poikana elää,
naasti olla naimatonna:
akka ei arttia wetele,
lapsi ei leipää anele.

Potra on poikana eleä,
onni olla naimatonna:
ei ole naista naukumassa,
eikä lasta itkemässä.

Poudakſi kuun kehä,
ſateheksi päiwän ſappi.

Poudakſi pilwet pohjaiſessa,
ſateeksi ſappi päiwän alla.

Poudan pohjainen tekepi,
ſelkiän ſeljän takainen.

Pouta miehiä jaloin
armahalla heinäajalla.

4860. Pouta paras häinämies on.

Pouta pilwien peräſtä,
ilo wiimein itkustaki.

Poutaſäikſi kuu kehipi,
ſateheksi päiwä ſappii.

Powi kaikki pohtaa.

Pu, pu, pu, pu, poikaiſeni!
ele mene wiiſahan wipuhun,
ele köyhän kynökſelle.

Pu, pu, pu, pu, poikaiſeni!
ele mene köyhän halmeeſen,
ſiellä on wipu, kun wiitta.

Puhdas on pesty kekälet.

Puheista puheet tulewat,
kipunasta maat kytewät.

Puheista puheet tulewat,
sanoista sanat sakoowat.

Puheista puheisün tullaan.

Puhtaassa wedessä hywä uida on.

Puhtaus on puoli leipä
waiwaisellaki warana.

Puhu miestä kaiken päiwän,
ele mainitse nimeä.

Puhuen asia hywäksi tulee.

Puhuttu puhet, ammuttu nuoli.

Puhuwan suuhun kaikki tulee.

Puiden pojasta mies tulepi,
pahasta ei puidenkaan.

Puilla portit suljetahan,
puilla suuretki weräjät.

Puilla puut parannetahan,
waimot waimon tyttärillä,
waskella hewoisen warsat.

Puilla suljen suuren portin,
suljen suurenki weräjän,
en sulje pahoa suuta.

Purnollisen puoli suora,
tilallisen tie siliä,

waralliſen waimo kaunis,
woilliſen kukot makiat.

Pukki iſäni, wuohi emoni,
minä mieſi täydellinen.

Pukki ja oinaan pää on werisſä.

Puoli tuleen, toinen tuhkaan.

Puoli wuotta puikkarista,
kuutta kolmia korasta.

Puolihullu puheisſanſa,
äsken wiiſas wuotehella.

Puolikypſi puolimarja,
ohra täydellä jywällä.

Puoli noita wieras talossa.

Puoliorpo iſätön lapſi,
kokoorpo emoton.

Puolukkainen puolikypſi,
ruistähkä täyſi kypſi.

4890. Purewata peljätään, ei liehakoitſewata.

Purtilo ſikoa myöten.

Puulla puu paikataan,
waskella hewoiſen warſa.

Puulla puusti kostetaan,
halolla kadikan haawa.

Puulla puusti — Puulla puu.

Puulla toinen mies toiſen aſian ajaa.

Puuluſikka ſyö hopialuſikan.

Puupaljin ſepän emäntä.

Puuro hywä ruoka, kunnia hywä tapa.

Puuro ruoan puuttehessa,
tanokenkä köyhetessä,
werkawaatet wanhetessa,
ſametti ſaristuessa.

4900. Puusniekka puoli miestä:
korjaa wanhoja akkoja,
polttaa pellon aitoja,
syöpi talon lehmiä.

Puussa toiſen kipu on.

Puustilla puusti kostetaan,
halolla hywäki haawa.

Puuta myöten ſiirto juokſee.

Pyhä ei kiellä pyytämästä,
ſapatti ſamoamasta.

Pyhä papin arkioin on.

Pyhänä pahatki piiat
palttinaiſihin panewat,
tinawöihin wyötteleiwät,
kautokenkihin kaniwat.

Pyhänä pahatki piiat

päänsä silkillä sitowat
ja panewat palmikolle.

Pyhänä sika'i silkkipäässä.

Pyry pakkaisen perästä,
paha ilma pakkaisesta.

Pystykuu weden wetäpi,
laukko maahan laskettapi.

Pystypää pidetty piika,
alapää hepo ajettu.

Pyy pieni lintu panee taikinapytyn kumoon.

Pyyt syödään pyydettäissä,
kalat kuiwaeltaessa.

Pyytäwä kaloja saapi,
nukkuwa unen näkepi.

Pyöriä saa hiiri terwassa.

Päin härkä pahaan säähän,
perin tuulehen hewoinen.

Päin isännät, päin emännät,
selin kissat, selin koirat,
riehtilät remuamahan,
kattilat kamuamahan.

Päin ottaman pitäpi,
joko hywää, taikka pahaa.

Päiwä jatketaan päreillä,
weisuilla wähät oluet.

Päiwä kuoltessa kulupi,
toinen maahan saattaessa.

Päiwä pitenee, lankasäiet lyhenee.

Päiwä päätyy kuoltessaki,
toinen maahan multaessa.

Päiwä yksi miehen päätä,
tunti tukkoa urohon.

Päiwällistä pää syhyppi,
otsa orjan murkinata.

Päiwällä silmät, yöllä korwat.

Päiwän ruoka aamiaisissa.

Päiwä soudin Päiännettä,
kelkyttelin Keitelettä.

Päiwän tyttö nauraa yön tytön töille.

Päiwät pyörin petkelessä,
kiwen puussa keikuttelen.

Pärehessä päiwän jatko,
weisussa wähän oluen.

Pärehestä päiwän miekka.

Päret jousi, puikot nuolet,
ei ne kauas kannattane.

Pää miehen miessä pitää.

Pää puhun, koppa kolisee, ei mieli haittaa.

Pää päiwälle tulee.

Pää saajan, pyrstö pitäjän, keskipaikka keittäjän.

Päähän neittä katsotaan,
jalkoihin jaloa miestä.

Päällä keuhko kattilassa,
huora kirkossa ylinnä.

Päällä keuhkot kattilassa,
huorat waimoin seassa.

Päällä syönehen karwa on.

Päältä nuori neitsykäinen,
alta ammon naitu waimo.

Päältä tunnen päiwäkauden,
silmistä hywän sikiön.

Pääsee pyrkiwä puuhunki.

Pääsen kolmesta pahasta:
wenehestä wuotawasta,
hewosta pakenewasta,
akasta äkisewästä:
wenehen tulella poltan,
hewoisen hukille syötän,
akan taudilla tapatan.

Pääsikö piika pintehistä,
waimo watsan wääntehistä?

Pääsyt kuollut wuorostansa,
mätänewä määrästänsä.

Pääsſä ruumiin toimi on.

Päästä konna korrelle:
itſe hyppää orrelle.

Päästä laulu laajenepi,
wirſi weiſaten wenypi.

4950. Päästä matoki kuolee.

Päästä pakſu köyhän lapſi,
peräpuolelta putikka.

Päästä pinoki aljetaan.

Päästään matoki enſiſſi kuolee.

Päätä juttu waatii, ei pitkää partaa.

Päätänſä käärmetki karttaa.

Pöytä tähdetten ſia on.

Naatapi pahaki piika
nuoren ſulhon toiweella.

Raha ei ratko kormanoa,
paina ei mieli miehen päätä.

Raha ei ſaamatta ſikiä,
nouſe ei touko kylwämättä.

Raha kaikki rakentaa.

Raha kaikki tekee.

Raha kaupan tekee.

Raha mielen muuttaa,
halut älyn pettää.

Raha on Kurstin kukkarossa,
olut Kirstin kellariſſa.

Raha on ſaaneen kynneſſä,
ei tarwitſewan taskuſſa.

Raha rikkaan Jumala,
uni köyhän kestapito.

Raha rikkahan kulupi,
pää menepi köyhän miehen.

Raha rintaa liſääpi,
raha mielen rohkaiſepi.

Rahana naimaton kaikki.

Rahatuutta mieli raskas,
ei kaupan kalleutta.

Rahtu lähtee lujastaki,
kun lujaa kalwetaan.

Rahwas ruoan syöpi,
rauta heinän katkaisepi.

Rajakengät suutarilla,
paikkapökſyt räätälillä,
kalsokirweet sepällä.

Rajakenkä suutarilla,
lainawakka wakkurilla,
puulukko sepän owella,
warpasolki walajan wyöllä.

Rakastaa piruki poikaansa.

Rakkaus lain täyttää,
kaikki hywäksi käyttää.

Rakko laiskan kämmenessä,
känsä työttömän kädessä.

Rakko työttömän kädessä,
rupi laiskan lantehessa.

Raskas on rahaton renki,
paha palkaton kasakka.

4980. Raswa rauhan kattilassa,
waikka wettä kiehukahan.

Rata maansa myönehellä,
tien wieri wäsynehellä.

Ratto rauhassa elää,
soria sotahan kuolla.

Rauha eläwille, lepo kuolleille.

Rauha paljo rahaa maksaa.

Rauha rahan woittaa.

Rauha ruokaaikana herroisſaki on.

Rauhan posket on aina ſiliät.

Rauhassa hywä eleä,
ſuwannossa ſoudeskella.

Raukeaa rahaton orja,
pyſy ei palkaton kasakka.

4990. Rauta kultaa kalliimpi.

Rautainenki raukenepi
kesäheinän lyötyänsä.

Re'essä ruolla heinä,
karheella kahden isännän.

Rehelliſyys maan perii.

Reikä on tehty rengin ſuuhun,
johon palkkansa panepi,
ansionsa ammentapi.

Reista'a rekiwetoa,
koita kolmitalwiaista,
jaksaako mäessä mennä,
woiko wuorelle kohota.

Reki ei pääse edelle hewoista.

Reki on rengillä matala,
kasakalla kaidat laidat.

Reki warsan tielle opettaa.

Reki warsan waatii
maata myöten marsimaan.

Reki warsan waatii,
talo miehen tarwitsee.

Reki warsan waatii,
talo miehen tastii.

Retkellä repo metsässä,
retkemmällä kurja raukka.

Riemu on rauhan tytär.

Rieska leipä, huora emäntä.

Riewuilla köyhät koreilewat.

Riidalla toinen puoli mailmaa elää.

Riidasta torat tulewat,
torasta weriset murhat.

Riidoiksi waimon warat.

Riista rikkahan pihalla,
kaali köyhän kamarissa.

Riita riistalla tulepi,
kapelu kalan wähällä.

Riita rikkaat häwittää.

Riita, tora kahden kesken,
suuta, kättä muiden nähden.

Riita waimojen waroista
miehelähän mentyänsä.

Riiteli kälystä kaksi
kahden puolin kaalimaljan:
satuin noita kuulemahan,
lemmon kuultawat molemmat.

Rikas kätkee rikkautensa,
köyhä ei kätke köyhyyttänsä.

Rikas maita riitelee,
köyhä unta kiittelee.

Rikas poika naidessaan,
riski piika mennessään.

Rikas pääsee rahallaan,
köyhä selkänahallaan.

Rikas riemuten edellä,
köyhä kiljuen perässä.

5020. Rikka raha hengen suhten.

Rikkaan hywä hewoinen,
rahallisen waimo kaunis.

Rikkaan raha — Raha rikkaan.

Rikkaan tauti ja köyhän taari, ne
kauas kuuluwat.

Rikkaasta hewoista, köyhästä akkaa.

Rikkaat hywin eläwät,
köyhät kiljuen perästä.

Rikkahilla on maiden riita,
köyhillä unen keräjä.

Rikkaus ſopii peittoonki,
köyhyys nouſee pöydälle.

Rikki pieletön weräjä,
halpa lapſi haltiaton.

Rikkilakki liinawaimo,
puulukko ſepän emäntä.

Riko ei mieli miehen päätä,
lohi ei koskea ſokaiſe.

Rinnan rikkaat ajawat,
käſityksſin köyhät käywät.

Rinnan rikkaat ajawat,
köyhät yksſin köykyttäwät.

Rinnassa ſärjellä ſappi,
wäki warſan ſieramissa.

Riski waimo riitelewä,
tekewä toruwa akka.

Risti rikkaan pihalla,
kanto köyhän kartanolla.

Rohkia rokan ſärpää,
kainu päälle katſelepi.

Rohkia rokanki syöpi,
kainu ei ſaa kaaliaka.

Rohkia ruoan hakepi,
ujo nälkää näkepi.

Rohkiampi ruoan ſyöpi,
mies kehno ohitſe käypi.

Routa porſaan kotia tuo.

Routawuonna roudan ſelkään,
ſulawuonna lehteen.

Ruho rammalla ſaadaan,
ſilmäpuolella ſokia.

Ruja rammalle menepi,
ſokialle ſilmäpuoli.

Rukawaara ruskia,
kompakko korkia,
weſi alla walkia.

Ruma työlle rohkiampi,
kaunis kaupoille parempi.

Ruma työllä runſahampi,
kaunis katſoa parempi.

Ruma työtä kiirehtii,
kaunis warttanſa kalipi.

Ruoakſi welliki rupiaa.

Ruoaſſa henki on.

Ruoaſſa työn alku,
juomaſſa puheen alku.

Ruoaſſa työn alku, työſſä talon alku.

Ruoka enſimäinen, työ jälkimäinen.

Ruoka muodon muodoſtaa,
waatet warren kaunistaa.

Ruoka muotoa, waatet wartta.

Ruoka niin, kuin wieras.

Ruoka orjan ensimäistä,
palkka anſion peräſtä.

Ruoka ruumiin tekepi,
waatet warren walmiſtapi.

Ruoka rauha linnasſaki.

Ruoki minua Sihwerin päiwään,
heitä ſitte hännästä hankeen: ſa-
noi kana.

5060. Rupi rikkahassa, paiſet pajariſſaki.

Ruskia repo kuoltuanſaki.

Ruumenſäkki ruunan wyöllä,
kakkara orihin wyöllä,
rahataſku tamman wyöllä.

Ruumis terwet, ruoka makia.

Ruunaa rupeamakſi, miestä päi-
wäkſi.

Ruunun rotta, woudin kisſa.

Ruwesſa porſas kaswaa,
läskinä liha ſyödään.

Ruwet työttömän käſiſſä,
rakot laiskan kämmenpäiſſä.

Ryhmys rähmys työn tekepi,
kaunis katſoo karwoanſa.

Rypee pestyki ſika rapakoſſa.

Ryppylakki liinawaimon,
puulukko ſepän emännän.

Ryyppy ryyppylle wetäpi.

Rähmi kirjawa keſällä,
ihmiſen ikä kirjawampi.

Räkänenästä mies tulepi,
waan ei tyhjän itkiästä.

Saa — Saapi.

Saadakſeen kisſa naukuu,
ottaakſeen koira haukkuu.

Saalis miehen yllyttää
paljoaki pyytämähän,
liikoa himoamahan.

Saalis miehen yllyttää
pyhänäki pyytämähän.

Saalis säkkiin pannaan, ei waiwa.

Saamiſesſa ſaukon ruoka.

Saamiſet luodut lapſet,
ſyömiſet hywät ewähät.

Saaneella oſa on, ei anſainneella.

Saaneen hywä, ſäästäneen parempi.

Saaneen ſia, ei anſainneen.

Saanunna ſika jänistä,
jänis puuhun päästyähän.

Saanut ſaappaat pitäpi,
ſaamaton rajaiſet kengät;
köyhä käypi kengättäki,
wirſusſaki wiipottapi.

Saapas jalaſſa — Saappaaſſa jalan.

Saapi hiihtäjä hikenſä,

jauhaja jalon wäkenſä,
riihen puija lämpimänſä.

Saapi hiihtäwä hikenſä,
willan lyöjä lämpimänſä.

Saapi nähdä kumpika meistä toinen on.

Saapi olla lähtemättä,
ei ſaa olla wiipymättä.

Saapi panna patoa monta
yhdelle tuliſialle,
waan ei monta morſianta
yhden yljän wuotehelle.

Saapi pyytäwä pyyn poikiaki.

Saapi ſaatua ſiiwollaki ſyödä.

Saapi ſe ſyitä, joka lasta pieſtä tahtoo.

Saapi ſihwilä ſianſa
alla muiden astioitten.

Saapi ſiiwilä ſianſa
päällä muiden läntymysten.

Saapi ſurma ſaunastaki,
ottapi owen takaa.

Saapi tyhjän tekemättä,
kowan onnen ostamatta.

Saapi tyhjän tekemättä,
walehen watomattaki.

Saapi työ tekiänsä, leipä syöjänsä.

Saapi weljen wehnäisillä,
sisaren sianlihalla.

Saapi woilla wierahia,
oluella ystäwiä.

Saappahassa jalan jatko
piian pienen pintelissä.

Saappahassa menee, wirsussa palajaa.

Saas tästä suuni parka,
waikka itse ilman jäisin.

Saattapi hywä Jumala
hywänki talon emännän
säätä säkki kainalohon,
kontti selkähän kohata.

Saattapi hywä Jumala
panna rengin re'en perähän,
kannoille kasakkamiehen.

Saattapi hywä Jumala
tehdä orjasta emännän,
piiasta elon pitäjän.

Saattapi hywä Jumala
tehdä orjasta isännän,
kasakasta kaupan miehen.

Saattapi hywä Jumala
yletä aletun mielen,
aleta yletyn mielen.

Saatu on saalis suurempiki
wähemmälläki wäellä.

Saatu säkkiin pannaan,
ei wasta toiwotettu.

Sadetta sykysyrusko,
talwen jatkoa kewäinen.

Saita aina säkkinsä pohjan löytää.

Saita leipiä lukepi,
arinalla arwelepi.

Saiwar saalas, täi tekiä.

Sakia on kansan kattila.

Sakiampi on kansan, kun yksinäisen kattila.

Sakiampi weri, kun wesi.

Sakoisampi sawi, kun santa hiekkapellolla.

Samasta koirasta karwoja, josta haawaki.

Sametti saristuessa,
musta kenkä köyhtyessä.

Sammuu syöjäin tuli,
wiriäpi tappeliain.

Sampo wanhani sanoilla,
lahoi Louhi luottehilla,
wirsillä Wipuinen kuoli,
leikin lyöden Lemminkäinen.

Sana pääſee ſuusta, kun kärppä,
ſiitä tulee iſokſi, kun härkä.

Sana ſanasta, kakſi paraasta.

Sanasta miestä, ſarwesta härkää.

Sanasta ſana itää, kypenestä maa kytee.

Sanoi wanha Wäinämöinen:
ei ſitä pitäiſi syödä
ſiian ſuolta, hanin wuolta,
ahwenen alaiſta puolta,
kuujaiſen kutumätiä.

5130. Sanoista ſodat tulewat,
kipenistä maat kytewät.

Sanoo antan't antaneenſa,
waan ei ſyönyt ſaaneenſa.

Sappi ſärjen — Rinnasſa ſärjellä.

Sarka werka köyhän miehen,
waski waiwaiſen hopia.

Sata luuta hanin päässä:
ne kaikki nimelliſiä;
puoli porſaan kyljessä:
ei ole niillään nimeä.

Sata on ſurmoa urohon,
tuhat miehen kuolemata.

Sata päätä lappeessa,
tuhat ämmän ſeikeessä.

Sata ſauva ſataa,
tuhat keppiä tulepi
myöhäſelle murkinalle.

Sataa ſawinen pilwi,
muiten musta hirwittää.

Sataa ſarwinen pilwi,
musta pilwi peljättäpi.

Sataen ſuwet tulewat,
keſäpäiwät kerkiäwät.

Sataen ſuwi tulepi,
wuoten weſi lankiapi.

Satehekſi päiwän ſappi,
poudakſi kuun kehä.

Satehekſi ſykſyruskot,
talwen jatkokſi kewäiſet.

Satehella ſika wiiſas,
ehtoolla laiska wiriä.

Satehet ſuwen ſaattawat,
ſatehet lopettawatki.

Sattumoiſſa ſaukon ruoka.

Sana paljo maita käypi,
ſana paljoa enemmän.

Sawolainen pulloposki
ſyöpi puuron leiwän kanſſa,
meriläinen mekkotakki
ſyöpi liemen leiwättäki.

Sawu ſeppäin pajaſſa:
ſen ſepät ſuwatſewatki.

Se ei syynä, mikä wikana.

Se elähti, kehen kolahti,

Se enſin jauhattaa, joka enſin myllyyn tulee.

Se eteen: keppi käteen, mieſi matkaan, säkki ſelkään.

Se huoli, ſanoi ſepän muori, kun waſikka kuoli.

Se huolta häwinnehellä:
ſyöminen, makoaminen,
kylän penkki istuminen.

Se hywin syö, joka harwoin saa.

Se hywä talon emäntä,
ilo kaikelle kylälle,
oſa'a oluen panna,
wirutella wiinakullan.

Se ikänsä elää, joka aikanſa wältää.

Se kanaan koskee, kun kukko kurahtaa,

Se kisſa naukuu, kellä on hiiri ſuuſſa.

Se kisſaa kiittää, jolla ei muuta eläintä ole.

Se koira wingahtaa, johon kapula koskee.

Se koira winkaſi, johon kalikka käwi.

Se kosken tawat tietää, joka korwalla aſupi.

Se kun on Maariana malon pääſſä, ſe on Wappuna waon pohjaſſa.

Se kypſen maistaa,
joka keitetyn paistaa.

Se kyſyy, joka ei tiedä,
ſe ſiwelee, joka ei näe.

Se köyttä, mikä kaulaaki.

Se liiket liikunnoſſa
ei warahin nouſennoſſa.

5170. Se lintu, joka kowin warain aamulla wiſertää, on uſein ennen ehtoota hukaſſa.

Se matkaan pannaan, joka aikaan tulee.

Se mies, joka kalunſa katſoo.

Se mies, joka paikkanſa pitää.

Se neuonſa pitää, joka maanſa myöpi.

Se nimen ſanoo, kenen lapſi on.

Se nyt ſeiſoo, joka ennen juoksi,

Se on huono lintu, joka ei woi höyheniänſä kantaa.

Se on härkä hännätön,
ſarwiraawas ſarwiton.

Se on ſileä, joka ei ole ſaanut.

Se on tapa Tammelaſſa:
paras piika pappilaſſa.

Se on tehty, ku on tehty:
lapſi tyttären mahaan,
tyrät tekiän nahkaan.

Se on tietämätön pojaſta, ſaakö partaa, eli jääpi ilman.

Se on työllä katkaistu,
ruparuoalla rewäisty.

Se pahalla ſanalla muiſtetaan,
joka hywällä ſaadaan.

Se pilkka, joka korwan leikkaa.

Se ſaa walitun waimon,
joka nai hyljätyn piian.

Se ſiinä on wäkeä, kun näköäki.

Se ſuuſſa, ku ſydämeſſä,
ſe kieleſſä, ku mieleſſä.

Se ſuuſſa, mikä nenäſſä.

Se tarkka talon emäntä
itse rihmat kehrääpi,
itse kankahat kutopi;
kysy ei kynsiä kylästä,
tointa toisesta talosta,
pirran piitä naapurista.

Se tarkka talon emäntä
wie ei willoja kylään,
kuljettele kuontaloita,
tappuroita tarjottele.

Se toista unnista etsii, joka itse unnisa asuu.

Se tulee weitseksi wetää,
mikä wyölle aikahupi.

Se tuskan tunsi, joka tupen kääntsi.

Se työn työksi tietää,
joka tupen nurin kääntää.

Se unissa, kun mielisäki.

Se werkaa pitää, joka ei sarkaa saa.

Se ystäwä on, joka hädässä auttaa.

Se älähti, kuhun kolahti.

Sekalainen köyhän säkki.

Sekalainen seurakunta.

Sekö toista taluttapi,
joka on itſeki ojassa.

Selkä ſuora, ſääret wäärät,
kohdalleen kontin kannan.

Semmoiſet ſiat, kun pahnatki.

Sen hepo kotihin tuopi,
taluttapi tamma parka,
mi rekehen reuotahan,
korjahan kohotetahan.

Sen härkä kewäiſellä päiwällä niitystä syöpi, minkä heinäajalla wetäiſi.

Sen jälkeen lintu kutſutaan, kun poraa.

Sen koira — Sitä koira.

Sen koira kyläſsä ſaapi:
kolauksen korwallensa,
ſinimarjan ſilmällensä.

Sen käſi alinna, jonka hewoinen ſuossa.

Sen käſi oma alinna,
jonka hepo hettehessä.

Sen lintu tietää, kun kuwussa on,
ei ſitä, kun noukassa.

Sen on lakki oikiampi,
kunka kunnia parempi.

Sen orit kotihin tuopi,
liinaharja liuwuttapi,
mi on pannahan pajuille,
liitetähän liistehille.

Sen saapi, min hiiri kowaiſimesta.

Sen saapi ſanottuanſa,
jonka ilman oltuanſa.

Sen ſe kieletön wetäpi,
minkä mieletön panepi.

Sen ſuu nipſaa,
jonka jalka kipſaa.

Sen tekepi teiren poika:
marjat appapi aholta,
ſuolle ſoimahan menepi.

Sen teki teiren poika:
appoi marjaiſet aholta.

Sen tietää — Sen lintu tietää.

Sen werta rukoukſſa, min hywiä-
ki ſanoja.

Sentähden kettuki yli tien juokſee,
ettei pääſe alaitſe.

Sentähden ſepon wenoinen
rinta rautahan rakettu:
juosta halki hietaharjut,
ſomerikot ſoitatella.

Sentähden ſepottaretki

kituroiwat kihlomatta:
syli on syttä hartioilla,
waakſi warrella nokea.

Sentähden ſepällä pihdet,
ettei polta formianſa.

Sen tähden ſepät tekepi
rautoja rakoperiä,
kiskotuita kirwehiä:
palkan uuden ſaadakſenſa.

Seppä ja pappi ja willan lyöjä:
ne kolme kowaa miestä.

Seppä ja ſika ſaapi wanhasta uuden,
pappi ja koira haukkumalla ruoan.

Seppä syöpi ſammakonki,
kun ei ſaa ſian lihoa.

Seppä syöpi ſelwän leiwän,
auran painaja paremman.

Seppä syöpi ſelwän leiwän,
ſelwemmän ſepän emäntä.

Seppä syöpi ſelwän leiwän,
ſepän akka ſelwän ſilkan.

Seppä syöpi ſelwän leiwän,
takoja palan parahan.

Seppä tarpehen takopi,
tahko karwan kaunistapi.

Seuhtowatpa ſepätki,
waskirinnat riitelewät.

Seuraa lempoki lautamiestä.

Sia musta maannehella,
tiiski laiskalla matala.

Sian pää, matehen maksa,
woille wertoa wetäpi.

Sian tiedän, kusſa ſynnyin,
kansſa kaiken, kusſa kaswoin,
en tiedä ſitä ſioa,
kusſa kuolema tulepi,
tuonen hetki heiahtapi.

Sian tiedät, kusſa ſynnyit,
paikan tiedät, kusſa paiſuit,
ſe on paikka tietämätön,
kusſa kuoli kohtaapi,
hengen loppu loukahtapi.

Siellä hywä, misſä ei meitä:
woipuurotki keitetään.

Siellä kylä — Kylä ſiellä.

Siellä tuli, kusſa ſawu.

Siihen karwa kariſee,
kusſa hepo piehtaroipi.

Siihen karwa karwahtaa,
misſä peura pehtelepi.

Siihen korſi kurahtuu,
kusſa kuorma kaatuu.

Siihen kurki kuolee, kun ſuo ſulaa.

Siihen käypi käypä härkä,
kuhun juokſepi hewoinen.

Siihen köyhä kirwehenſä,
kuhun miekkanſa kuningas.

Siihen miestä — Äsken miestä.

Siihen puuhun lintu lentää,
kusſa urpia näkepi.

Siihen ſaapi käypä härkä,
mihen juokſewa hewoinen.

Siika ei tiedä syöjeänſä
eikä piika wiejeänſä.

Siinä härkä yön lepääpi
rinnalla hywän hewoiſen.

Siinä leipä syödään,
josſa leikki lyödään,
josſa olutta juodaan,
toista aina tuodaan.

Siinä leipä syödään,
josſa työ tehdään.

Siinä mies, kusſa toinenki.

Siinä miestä — Silloin miestä.

Siinä naula, kusſa tähti.

Siinä näkiä, kusſa tekiä.

Siinä on totuus, kusſa puntari.

Siinä paha, jossa pannaan,
siinä peto, jossa mainitaan.

Siinä paha, kussa pahaa puhutaan.

Siinä pieni pistelekſen,
kussa ſuuri kääntelekſen.

Siinä rikkautta, kussa rakkautta.

Siinä ſuſi, kussa mainitaan.

Siinä tarkka tarwitaan,
kussa wiiſas wastataan.

Siinä waris, kussa muutki linnut.

Siinä wasta kyllä on, josta tähteitä jää.

Siinä wirsta, kussa tolppa.

Siinä wuohi kalwaa,
kuhun on kerran kytkettynä.

Siinä yön, kussa yötyy,
siinä päiwän, kussa päätyy.

Siista kalun kokoo, ei ſuuri ſaamuus.

Siitä härkä syö, kusta wetääki.

Siitä jatko, kussa katko.

Siitä siasta kiinni pidetään,
joka aidan raosta löytään.

Siitä toinen ruoan syöpi,
kun toinen siwutse käypi.

Siitä tunnen — Tuosta tunnen.

Siitä watsa täynnä, josta suu ma-
kia.

Siitä wiisas wirren saapi,
josta ei tuhma tunne'kaan,
äkkioutoinen älyä.

Siitä ylitse mennään, mistä aita
matalin on.

Siiwo työtä kaunihimpi,
mieli muistoa parempi.

Siiwo töitä kaunihimpi,
muisto mieliä parempi.

Siiwolla sika re'essä,
alakärsä ahkiossa,
terwatynnyri teloilla.

Sika kaiken kesää kyntää,
ei juo jouluna olutta.

Sika koiraa pilkkaa,
takareki kelkkaa.

Sika lihawasta hywä on.

Sika muistaa syömisen,
unehuttaa lyömisen.

Sika neuvo poikoansa
aidan wiertä astuessa:

ele mene poikaiſeni
köyhän miehen kynnökſelle,
ele waiwaiſen waolle.

Sika paistaa kylkeänſä,
paha koira kuonoanſa.

Sika ſyöpi aidattoman,
halla myöhäiſen panepi.

Sikiäwät työn tekiät,
laiskat kaatuwat lakoon.

Sikäli weſa wedäkſen,
kukali kanto kaswaa.

Silitä kisſaa: nostaa häntäänſä.

Silitä, peſe ſikoa:
ſika winkupi ſikana.

Siliä ſowinnon jälki,
kaunis taitawan takoma.

Siliämpi ſiiwen jälki,
kun on wastan lehtewänki.

Siliänä lähtee luu koiran kontista.

Siliät ſowinnon posket,
kaunis mahtawan tekemä.

Silkit ja ſametit on haureuden
merkit.

Sille leipä leiwotaan,
kulta toista toiwotaan.

Silloin akka autusna,
kun on ukko humalasſa.

Silloin haakſi haltiaton,
kun on kippari kipiä.

Silloin itkin ilman ſyyttä,
ilman waiwatta walitin,
kun itkin iſän ſylisſä,
paruin äitin paarmohilla.

Silloin kala kiiskistä,
kun mies mielettömästä.

Silloin köyhä keittää, kun kattilan ſaa.

Silloin köyhä köyhtyy,
kun rikas rikastuu.

Silloin köyhä rikas,
kun watſa täynnä.

Silloin laki lainehtii, kun on juomari tuomarina.

Silloin lapſi, kun lattialla,
ſilloin poika, kun polwillaan.

Silloin laulan, konſa joudan,
konſa joudan ja kykenen;
kun en konſa jouda'kaan,
niin en ſilloin laula'kaan.

Silloin lintu laihimmallaan,
kulloin pojat pienimmällään.

Silloin lähtö — Lähtömieli.

Silloin maammo markan maksoi,
kun se nännillä imetti.

Silloin mies humalassa,
kun ei tuumaa tuuleen näe.

Silloin mies miessä,
kun kaksi lakkia päässä.

Silloin miestä merkitään,
pukarista punnitaan,
kun on tarwes tappeluhun,
eli mieli miekkaisille.

Silloin on aika joutawassa,
kun on pappi soutamassa,
lukkari perän pidossa.

Silloin on hunuletki hukaissa,
koska kieli maata kyntää.

Silloin on mieli melkiässä,
kun on toisen miehen päässä,
wäki wäljässä tilassa,
kun on toisen hartioissa.

Silloin on nälkä nähtäwässä,
kun on muona muulla maalla,
taikina rajan takana.

Silloin on silmä katsomassa,
kulloin pyydys pyytämässä.

Silloin on toimi toisahalla,
kun on toisessa talossa.

Silloin on tuuma tuonnempana,
kun on toisessa talossa.

Silloin paras lakata,
koska leikki korkeimmallaan.

Silloin poika — Silloin lapsi.

Silloin rauha lampahilla,
sudet kun keskenään sotiwat.

Silloin seppä takoo, kun rauta kuuma on.

Silloin sika säkkiin, kun päin on.

Silloin taitawa työn tekepi,
kun taitamaton hankitsee.

Silloin takoa tulepi,
kulloin rauta kuumettuna.

Silloin tali — Äsken tali.

Silloin waimo waiwan tiesi,
koska kantoi kolmikohdun.

Silloin wika myllyssä, koska lyhty lattialla.

Silloin witsa wäännettäwä, kulloin pehmeimmällään.

Silloin ämmä — Äsken ämmä.

Sillä akka woittaa, kun puolen puuta taittaa.

Sillä ei kyllä, kulla ei tähdettä.

Sillä ei pakſua paria,
kellä ei pakſut aitan parwet,
ſillä ei laajoa lajia,
kellä ei laajat pöytälaudat.

Sillä juttu julkiſempi,
jolla kantaja parempi.

Sillä kiiret, kellä kihlat.

Sillä pitää oleman pakſut ſääret,
joka woi hywät päiwät kantaa.

Sillä woitto, kellä kunnia.

Sillänſä ſianki kärſät,
kuin on kerran kesken jäänyt.

Silmä herra, mieli kuningas.

Silmä ſiistiä kyſypi,
watſa wadin kantimia,
peret pellon antimia.

Siltä armo, keltä hirmu.

Siltään ſikoiſen kärſä,
kuin on kerran kesken jäänyt.

Simo ſiltoja tekepi,
Martti maata wahwistapi,
Antti aiſoja panepi,
Nikolaus niwopi kiinni.

Sini juttu kääntyy,
kuni kantajat paremmat.

Sini korpi wastaa, kuni korwessa
huhutaan.

Sini palkkansa pahalla,
kuni palkan ansiotki.

Sini saari suojoapi,
kuni saaren puut näkywät.

Sini saari suojoapi,
kuni siintäwän näkypi,
sini äiti armastapi,
kuni kuulupi eläwän.

Sini selwempi asia,
kuni selwempi ajaja.

Sini seppäki sokia,
kuni wiinoa wähäisen.

Sini suuret silmät päässä,
kuni otsaki lewiä.

Sini syön kaloja kalki,
sini koito kuorehia,
kuni notkun nuottapunssa,
keikun keskellä wenettä.

5370. Sini weikko werhelepi,
kuni tarwitaan talossa.

Sinne kaakku kannetaan,
josta toista toiwotaan.

Sinne laulaja menepi,
kunne wirsi wiittoapi.

Sinne mieletön menepi,
kunne järjetön panepi.

Sinne naula menee, kunne kurikka ajaa.

Sinne on welka wiimeiſenki,
oſa pojan ainoanki:
maan alle mätänemähän,
kalmahan katoamahan.

Sinne ſilmäni palapi,
kusſa kultani eläpi.

Sinne, tänne, ſiilon karwa,
tuonne, tänne, torwihäntä.

Sinne waaja waipuu, kunne nuia waatii.

Sinne wuoti wuohen ſilmät,
kunne wuoti wuohen wuonat.

Sinnes huoli paimenella,
kunnes kaakku kainalossa.

Sinnes laajat lattiani,
kunnes laajat lammin rannat,
ſinnes oikiat oweni,
kunnes oikiat otawat.

Sinnes oikia aſia,
kunnes kantaja parempi.

Sinnes oppia, kunnes ikää.

Sinnes weikko werhoapi,
kunnes kuulepi eläwän.

Sinnes äiti armahtapi,
kunnes kuulepi eläwän.

Sinulla woitto, minulla kunnia.

Sinä wie minä wikajan,
menen puolin mielelläinki.

Sinään ruoka syödään, kuin syntyy.

Siſarekſet me kälykſet,
meidän miehet weljekſiä;
ken meillä torat torupi,
kuka riidat riitelepi?

5390. Sitkaista rykiän tauti.

Sitkiä keſäinen kuolo.

Sitta mieli neidon mieli:
muunna mieli mieheläkän,
muunna mieheltä kotihin.

Sitte kaupat tietään, kun markkinoilta palataan.

Sitte tali nähdään, kun watſa awataan.

Sitä ei ſilmä itke, kuta ei korwa kuule.

Sitä hiittä hirmuminen,
jonka hiiden hirmun alla.

Sitä hepo syö, mitä wetääki.

Sitä Jumala ruokkii,
joka maata kuokkii.

Sitä jänö jänölleen,
mitä itsellä jänöllä.

Sitä kieletön tekee,
mitä mieletön käskee.

Sitä koira kodokſensa kutſuu, miſsä yön makaa.

Sitä koiraki kodokſi,
kusſa on ollut yötä kolme.

Sitä kuningasta kiittää,
joka maata ſiittää.

Sitä kuusta kuuleminen,
jonka juurella aſunto.

Sitä köyhä kiittää, joka äiän antaa.

Sitä lintu pojalleen,
kuta linnulla itsellä.

Sitä maha täynnä, jota ſuuki makialle.

Sitä minä, kun muutki.

Sitä minä, mitä muutki:
ſyötän ſuuta eleäkſeni,
elän kerran kuollakſeni.

Sitä myöten kuokitahan,
kuta myöten ruokitahan.

Sitä myöten myllärii,
kun on mylly mieltä myöten.

Sitä myöten ſilmät ſuuret,
kun on otſaki lewiä.

Sitä porſas, kuta emä.

Sitä puuta puskeminen,
johon on klinni kytkettynä.

Sitä puuta puskeminen,
josſa enin einehiä.

Sitä ſaadaan, kuta onkitaanki.

Sitä ſikaa wingutetaan, joka aidan raosſa tawataan.

Sitä ſoutelee wenettä,
jonka juokſewan näkepi;
ſitä neittä naurattapi,
jonka naurawan näkepi.

Sitä ſuu julistelepi,
mitä mieli tietelepi.

Sitä ſuu pakaelepi,
mitä ſydän ſairastapi.

Sitä ſyödä mustan miehen,
mitä walkian urohon.

Sitä tehdä mustan miehen,
mitä walkian urohon.

Sitä waimot ryskääwät,

kun piiat pilalle ſaawat,
tytöt nuoret turmiolle.

Sitä watſa täynnä, mitä ſuu makia.

Sitä wieras kehuu, mitä lähteisſänſä ſaa.

Sitä wirttä laulaminen,
mikä mielehen tulepi,
ſitä wettä ſoutaminen,
jolla juokſepi wenoinen.

Siuna'a jalo Jumala:
ſinun ſiunata tulepi.

Siweys armon ſaa.

Siweys maan perii.

Siwiä ſika ſäkin naapuri.

Siwiä ſilmän edeſſä,
taikia takaiſin puolin.

Siwiä ſowinnon jälki,
karhia keräjän käynnin.

Siwiä ſowinnon poſki,
kaunis mahtawan tekemä.

Siwu on tehty tie ſioille,
pellon poikki porſahille.

Siwu tuulet tuulekohon,
ſiwu ſaakohot ſatehet,
kohda päiwä paistakohon,

ſuſi matkan ſurmatkohon,
karhu kuorman kantakohon.

Siwutſe ſioilla tienſä,
pihan poikki porſahilla.

Sodat ſonnasta tulewat,
tappelot tadettäjästä.

Sodat uskon ſuorittapi,
tappelot taſottelepi.

Soipa torwi kauas kuuluu.

Soipi wieras, waan ei heliſe.

Soiſi eukko tyttärenſä
paremmakſi itſeänſä,
ſoiſi tuomanſa hywäkſi,
kantamanſa kaunihikſi.

Soiſi jauhaja kiwoiſen
jauhamatta pyöriwäkſi.

Soiſi kyntäjä oroiſen,
jotta ei päiwäsſä wäſyiſi.

Soiſi orja yön tulewan,
wanki päiwän walkeawan,
kyytimies kylän näkywän,
matkamies kotinſa ſaawan.

Soiſi ſoutaja wenehen
ſoutamatta'i juokſewakſi,
ſoiſi kyntäjä orihin
ajamatta'i astuwakſi.

Soisin miehen werrakseni,
en paljo paremmakseni.

Soisin päiwät soitettawan,
illat tehtäwän iloa.

Soisin Suomeni hywäksi,
kaupunkini kaunihiksi,
maani marjan kaswawaksi,
itseni imantehekši.

Soisin Suomessa omassa,
soisin Suomenki takana,
hywin aina elettäwäksi,
kunnialla kuoltawaksi.

Soisit mun wihollisteni,
soisit suohon sortuwani;
nämät Herra eksyttäpi,
minun päästäpi pahasta.

Sokia emoton soppi,
ehkä kun kumottakahan.

Sokiaki soutelepi,
kampuki perän pitäpi.

Sontaa wähä sakko talossa on.

Sopii kaksiki patoa
yynnä yksille tulille,
mutta ei sowi neittä kahta
yhden yljän wuotehelle.

Sopisipa suuta antaa,
kun olisi kahden walta.

Soria ſotahan kuolla,
hemme miekan helskeeſen:
äkin poika pois tulepi,
potematta pois menepi,
laihtumatta lankeapi.

Sormet ſoittajan kuluwat,
wäki laulajan wäſypi.

Sormet ſoutaisſa kuluwat,
kädet wettä wellotesſa.

Sormet ſoutaisſa kuluwat,
wäki jauhaisſa wäſypi.

Sota kuokkii, rauha ruokkii.

Sota ſortaa, rauha rakentaa.

Sotamiehen akka ja kalamiehen koira: jääwät rannalle itkemähän.

Souten on ſaatu ſuuret hauit,
weden koirat kolkutellen.

Sowinnolla on ſia ſuuri,
ahdas riidalla aſunto.

Sowitettu on, ſynnytetty,
pakatſin rekipajukſi,
tuomi tuopin wantehekſi,
kannun laudakſi kataja.

Sowitettu on, ſynnytetty,
pieni ſuuren wastimekſi,
lyhyt pitkän puoliſokſi,
musta walkian waraksi.

Suatſeeko ſuuret tuota:
kolahusta korwallenſa?

Suden koira kuoltuaki,
miehen waimo wanhanaki.

Suden koira kuoltuaki,
pojan piika kelwotonki.

Suden koira wanhanaki,
miehen neiti kempinäki.

Suden koira wanhanaki,
weden werkko räämänäki,
pojan piika pidettynäki.

Sui koira, peſe koira,
koira on koira arwollaan.

Sui wierasta hewoista:
ſaat karwat palkastaſi.

Suitſee piika pakkaiſellaki.

Suitſet on ſuruista tehty,
päitſet päiwistä pahoista.

Sukkela wikkelän jättää,
wiekas kawalan pettää.

Sukſi on jalkoa ſukua,
jouſi kättä joukkioa.

Suku heitti, ſynty heitti,
ele heitä Herra Kieſus.

Suku on muuttunut ſudekſi,
heimo hengen ottajakſi.

Sukuhunſa ſuopetäjä,
tekiäänſä terwaskanto.

Sukuhunſa ſuopetäjä,
weſahanſa wehmaskoiwu.

Sukujanſa ſuuret naiwat.

Sula ſuu, ehkä pakkainen.

Suloinen ſyli iſoiſen,
äitin helma hempiämpi.

Suloinen ſuwella kuolla,
lämmin lähteä keſällä.

Suo Herra, lepy Jumala,
päästä päiwistä pahoista,
poikoa iſän perille,
lasta wanhemman ladulle.

Suo kaswaa ſorian koiwun,
kangas kaunihin katajan.

Suo muille hywää, ſuo itſelleſi parasta.

Suo ſiellä, wetelä täällä,
mätäs märkä kaikin paikoin,
ei kuiwaa kusſaan.

Suo ſiellä, wetelä täällä,
wastaranta kaikkialla.

Suo wilja wihattawalle,
raha raukoteltawalle.

Suojaa puna meressä,
wettä pilwi luotehessa.

Suojaa sykysyrusko,
takatalwea kewäinen.

Suojaksi sykysyiset tuulet,
talwen jatkoksi kewäiset.

Suojan sumu iltaisella.

Suojat on sorsalla siansa,
allilla asunnot tyynet;
minun on tuulessa tupani,
asuntoni alla tuulen.

Suo-kettu kawala kettu,
mäki-kettu wiekas kettu.

Suokohon sula Jumala,
antakohon armo luojan
aina sontaista pihoa,
kakaraista kaiwotietä.

Suokohon sula Jumala,
antakohon armo luojan
oluessa tuopit olla,
maljat maidossa märätä.

Suola, leipä miehen ruoka,
woi, welli waskan ruoka.

Suola ruoan kunnia.

Suolainen ja sakea,
se on köyhän makia.

Suoni ſulhaista wetäpi,
nuiska nuorta morſianta.

Suopi köyhä hyötywänſä,
potewa paranewanſa.

Suopi miehen werrakſehen,
poikanſa paremmakſehen.

Suorin ſoutoa pitäpi,
mielin mieſtä wastaella.

Suoſio leiwän liſää.

Suotta toiſtanſa ſanoa,
paha panna itſeänſä.

Suotu ſuodun ſurwoapi,
luotu luokſenſa wetäpi.

Suotuhunſa, luotuhunſa,
ei kauan katſeltuhunſa,
eikä mielentehtyhynſä.

Surkia ſurma ſilmin nähden,
kuolema käſin pidellen.

Surma hepo ſuitſitta,
karhu akka kahleitta.

Surma ſuuri — Suuri ſurma.

Surma ſyömättä eläpi,
maan kumma makoamatta,
kowa onni kuolematta.

Surmakſi ſudella walta,
wahingokſi on waimollaki.

Surman ſuu koriaŋaki,
jalan kenkä kaunisnaki.

Suru köyhän ſuurukſesta,
muret murkinalliſesta,
itku iltaruoistanſa.

Suru on juoda ſurman wiina,
katkera manalan kannu.

Suru ſian ſiirtäjällä,
muret majan muuttajalla.

Suru ſillä, jolla ſulho,
kiiret ſillä, jolla kihlat.

Suru ſuurustasta, muret murkinasta, poru puoliſesta, itku iltaiſesta.

Suru ſärkepi ſydämen,
huoli watſan halkaiſepi.

Surulla on ſuſi metſäſſä,
ſurummalla mie ſitäki.

Surut meillä ſuitſinamme,
pahat päiwät päitſinämme.

Suſi iſäni, karhu emoni;
kun minusta mies tuliſi!

Suſi ſuitſeton hewoinen,
karhu nainen haltiaton.

Suſi ſuitſeton hewoinen,
karhu waimo wallallinen.

Susi suorassa, lammas wäärässä.

Susi suutta julkiampi,
pukki parralta parempi.

Susi syöpi köyhän lapsen,
koira kulkewan purepi,
ulos tultuaan tuwasta,
owesta osattuansa.

Susi syöpi köyhän lapsen,
repo juoksewan repipi.

Sutta pakoon läksin:
karhu wastaan tuli.

Suu ei kulu suudellessa,
käsi kättä annellessa.

Suu ei laula suurukfetta,
rinta ei raswatta rimaja.

Suu eroa haastelepi,
sydän yhtehen sytepi.

Suu hywän pakaelepi,
kieli maistapi makian.

Suu linnulla, kun linnun pojallaki.

Suu makian maistaa,
kieli mielen ekfyttää.

Suu makian maistelepi,
kieli kypsen koittelepi.

Suu mettä lupaelepi.
sydän myrkkyä sytäpi.

Suu on ſydämen tulkki.

Suu piian eroa laati,
mieli toista toimittapi.

Suu pitää pantaman ſäkin mukaan, koska leipä loppuu.

Suu puhua pullottapi,
pää käskeä pällöttäpi.

Suu puhuu pullottelee,
mitä mieli ajattelee.

Suu ruoan tuntee, kieli kypſen koittelepi.

Suu ſaattaa ſuden ritahan, kieli kärpän lautaiſehen.

Suu ſanan erehdyttäpi,
kieli mielen ekſyttäpi.

Suu ſanan ereyttäpi,
mieli kohta korjoapi.

Suu ſorwalla, kun ſalakallaki.

Suu ſäkkiä myöden.

Suu ſärjellä, kun ſorwallaki.

Suu wetäiſi, ei wedä watſa.

Suu wiepi rewon ritahan,
marja teiren anſaiſehen.

Suu ykſin kakſin puhupi,
pätſi wiiſin kypſentäpi.

Suuhun lapſi korehenſa,
päähän piika kaunihinſa.

Suuhun lapſi kukkaiſenſa,
wanha ämmä wakkaiſeenſa.

Suuhun ſai ſuwinen palkka,
talwen palkka parran taakſi.

Suuhun ſutta, päähän neittä,
jalkoihin jaloa miestä.

Suuhunſa ſuruton lintu,
powehenſa pojillinen.

Suukſi hullu luotunaki,
mieletön ſanan ſiakſi.

Suuni itki, ſydämeni nauroi,
koska kuoli kumpalini,
waipui waippani alainen.

Suuni itki, ſydämeni nauroi,
kun tuo kuoli kuppelohäntä,
kaatui wanha kampelmanni.

Suuret on ſudella ſilmät,
ſuuremmat on ſulhoiſella.

Suuri kiitos ſoutajitten,
kakſi ilman iſtujitten,
perämiehen ei mitänä.

Suuri on hauki, laaja lahna
wenehesſä wierahassa.

Suuri on ſata ſaataesſa,
pienoinen pidettäesſä.

Suuri on ſuwi kateekſi.

Suuri on watſa waiwaiſella:
äiän welliä wetäpi,
kalalientä kaipa'api.

Suuri pala ſuun lewittää,
pieni kylläisnä pitäpi.

Suuri ſata ſaataesſa,
pieni ulos annettaisſa.

Suuri ſurma ſilmin nähden,
kuolema käſin pidellen.

Suuri ſuu, wähä willoja.

Suuri ſuuren, pieni pienen,
kökkälä taſaiſen paikan.

Suuri wihko ſuwipäänä,
warawihko Walpurina,
wielä Erkkiki anopi,
Urpanuski uupottapi.

Suurus murkinan petti,
pieni ſuuren jätti.

Suurus ſuuhun, mieli päähän,
Jumala ſydämihimme.

Suurus ſuuhun, mieli päähän,
talon työhön taitawasti.

Suurus ſuuhun, mieltä päähän,
kaikki päiwät mieltä myöten.

Suurus ſuussa, mieli päässä,
Kiesus keskellä ſydäntä.

Suuruspala murkinan hiiaa.

Suussa henki ſirkkuiſella,
watſan alla warpuiſella.

Suussa juojan ſiemenmäärä.

Suussa juomarin mitta.

Suussa juopuneen ſydän.

Suussa ompi orjan mieli,
waan ei pitkässä pinossa,
eikä pellon ſiemenessä.

Suussa on ſiemyen määrä.

Suussa ſiemeyden määrä.

Suussa ſydän särköiſellä,
noukassa kananpojalla.

Suussa wierahan koto.

Suusſanſa ſydän särjellä,
wäki warſan ſieramissa.

Suusta Jumalan korwaan,
armon kanssa ulos tulkoon.

Suusta Jumalan korwaan,
Jumalan korwasta kukkarohon.

Suusta orja ladon täyttää,
perästä pereen iſäntä.

Suusta röyhkä köyhä mieſi,
ruumihilta ruikamoinen.

Suusta ſyömärin näkepi,
ſilmästä pahan tekiän.

Suusta ſyönehen näkepi,
parrasta palan purian.

Suusta täynnä köyhän aitta,
peräſtä ei ole puolinkaan.

Suustanſa lehmä lypſää,
ei ſuurista ſarwistanſa,
eikä warresta iſosta.

Suuta on ſanan ſiakſi,
päätä mielen kukkaroksi.

Suutari on ſuden ſukua,
räätäli karhun weljen poika.

Suutari on ſuden ſukua,
ſuſi warkahan ſukua,
waras lemmon weljen poika.

Suutari on ſuden ſukua:
ſyöpi lihat, ſekä nahat.

Suutto tulee, ennenkun puutto.

Suwekſi ſykſyinen ruſko,
takatalwekſi kewäinen.

Suwen ſuitſu iltaiſella,
talwen talma aamuiſella.

Suwen tullen ſuot ſulapi,
ſuot ſulapi, maat walupi;
ei ſula ſydän ſuruinen,
ei walu wajainen rinta.

Suwi ſuuresta lumesta,
pakkainen pahasta ſäästä.

Suwituuli talwen tuopi,
koillinen keſän tekepi.

5610. Sydämen kyllyydestä ſuu puhuu.

Sydän kylmä kyyhkyläiſen
ſyödessä kylän kekoa.

Sydän tieſi ſyytä paljon,
watſa wiljalta wikaa.

Sykyſyinen hywä ſää
pahoa ajattelepi.

Sykyſyinen ſuuri kaakku
kewääkſi keiattapi.

Sykyſyinen yö ajapi
yhdekſällä hewoiſella.

Sykyſyinen yö pimiä,
talwinen on päiwä musta.

Sykyſyllä ſuuri ſyönti:
ſe kewääkſi kelpaapi.

Sykyſyllä yltäkyllä,
kewäillä kellä kulla.

Synnit pannaan pyttyyn,
pytty painetaan kyttyyn.

Synti puuron purennasta,
kaksi ilman nielennästä.

Syrjin seiwäs aitaan,
päin piika poikaan.

Syrjin syntyi Lappalainen,
poikkipuolin Pohjalainen,
witahan Wiron eläjä,
suorin uros Suomalainen.

Sywälle kala kokee,
parastaan mies hakee.

Syy juomassa, syy wasikassa.

Syy kurjan kerjäämään käskee.

Syy pahaa peljätä.

Syy sydäntä särkee,
muret muodon muuttaa.

Syy sysissä, syy sepissä.

Syyllinen sakon wetäpi,
hätäläinen huoran naipi.

Syyllinen sakon wetäpi,
orit aidan karka'api.

Syypää sakon wetäpi,
rangaistaan pahan tekiä.

Syysrusko lämpimiksi,
kelin jatkoksi kewäinen.

Syystäpä ſydän ſurepi,
watſa ei waiwatta walita.

Syytä enſin tutkitaan,
ſitte mieſtä mutkitaan.

Syö eläkſeſi, ele elä ſyödäkſeſi.

Syö hywäſti, juo hywäſti:
kyllä tonttu toiſta tuopi,
yksiſilmä yypöttäpi.

Syö koira okſeheſi,
ota konna anteheſi.

Syö ſuſi hewoiſen warſa,
ku ei kanna kahta mieſtä,
mieſtä kolmea kohota,
wiittä, kuutta wiilettele.

Syö, syö, syöttöporſas:
ſykyſyllä tapetaan,
kewäällä keitetään.

5640. Syö ſäästäen ſawea: ſanoi ſammakko pojallenſa.

Syö wähemmin, juo wähemmin,
osta weitſi wyölleſi.

Syöden kaunoinen tulepi,
hywä muoto munnoſtellen.

Syödeſſä laiskan nälkä tulee.

Syödä ſykſyllä pitäpi,
eleä elon ajalla.

Syödä syksyllä tulepi,
kewäillä kellistellä.

Syödä syntisen pitäpi,
mennä maata untunehen.

Syödään kaali syljettyki.

Syödään matkassa, mitä saadaan,
pannaan woita juuston päälle.

Syödään näljässä jänikſenki pää.

Syököön ſuſi hewoinen — Syö ſuſi.

Syöminen eleäkſensä,
eläminen kuollakſensa.

Syöminen on päätynyttä,
jyystäminen jäätynyttä.

Syömiſessä orjan huoli,
ei ole kuussa, ei kukossa,
eikä wierahan warassa.

Syömä syksyllä pitäpi,
kewätkuilla kuunteleman.

Syön mitä saan, mutta hywät mä
kalut pidän.

Syönehen hywä, sääſtänehen pa-
rempi.

Syönnissä hewoiſen mieli,
wangin mieli pääſennässä.

Syönyt on syöttää parempi,
kun on kuollut kostutella.

Syöpi hauki sammakonki,
seljän suuren uituansa,
appapi repo rawatki,
salon suuren juostuansa.

Syöpi hauki sammakonki,
seljän suuren uituansa;
naipi mies pahanki naisen,
wiikon ilman oltuansa.

Syöpi kissaki kalaa:
ei kasta käpälätänsä.

Syöpi koira kaatunutta,
haukkupi häwinnyttäki.

Syöpi koira kahleensa,
pettäpi paha sananſa.

Syöpi koira oksennukſenſa,
pettäpi paha walanſa.

Syöpi koira paljonki,
elää wähemmälläki.

Syöpi kissa saalihinſa.

Syöpi kolkko kowaiſimetki,
näkee nälkä kirwehetki.

Syöpi köyhä kaaliaki,
saatikka ſianlihaa.

Syöpi leiwän ſurwoiſenki,
kun on miestä mielen määrin,
omin ottamin urosta.

Syöpi leiwän ſurwoiſenki,
leikka'a lemettiſenki,
ſaati ſaikan wehnäiſen.

Syöpi mieſi woimatonki
woimalliſen woipytystä.

Syöpi nälkäinen jänikſenki päätä.

Syöpi nälkäinen jäniſtäki.

Syöpi rauta rieskaiſenki,
wiepi weſi ylenki mielen.

Syöpi ruma rukiiſenki.

Syöpi ruostet rautoaki,
weſi wiepi ylenki mielen.

Syöpi ſuſi hewoiſen warſan
korwen kolkan juoſtuanſa.

Syöpi ſuſi luetunki,
wiepi waras lukitunki.

Syöpi ſuſi merkitynki lampaan,
wiepi waras mitatunki kankaan.

Syöpi ſuſi nepaanſaki,
tappaa tauti lankonſaki.

Syöpi ſuu leipää, ſaatikka ſanoja
puhuu.

Syöpi ſuu leipääki, jos ſanoiaki
lauſuu.

Syöpi ſuu ſata'i kekoa,
kekoiſellaki eläpi.

Syöpi syöpä paljonki,
eläpi wähemmälläki.

Syöpi toukat ſenki kielen,
joka ei puhu polwenaan,
ſelwitä ſinä ikänä,
kuulu kullan walkiana.

Syöpi waiwainen jänekſiäki.

Syöttele ſanoilla miestä,
niin ei kulu laarin kulma.

Syöttäpi meri ſikanſa,
hywä järwi hylkehenſä.

Syöty leikattu leipä,
ſaatu luwattu lahja.

Syöty leikattu palainen.
annettu luwattu lahja.

Syötä koiraa, juota koiraa:
koira koirana pyſypi.

Syötä mies, juota mies: äsken
miehen tawat tiedät.

Syötä miestä syrjälläki,
istuallaki elätä.

Syötä wierasta ſanoilla,
kunnes keitto kerkiäpi.

Syötäwä kulupi,
pidettäwä pienenepi.

Säkkiinſä päin pappiki ſaarnaa.

Säkkinä köyhä kaikki.

Sänki pellon palkastansa,
ruoka tyttären kotoa.

Sänki pellon palkkio.

Sääli huttua, sääli watsaa:
wähä elättää, tyhjä kuolettaa.

Säät sodatki estää.

Säätä myöden sukſen juoksu,
wenehen weſiä myöden.

Söiſi kattiki kaloa,
ei kastaiſi kynſiänsä.

Söiſi ſuu, wetäiſi watsa,
waan ei kanna hoikat sääret.

Söiſi ſuu, wetäiſi watsa,
waan ei kestä waatetriewut.

Söiſin kyllä, joiſin kyllä,
täytyy olla tälläinsäki.

Taaja laajan woittaa.

Taattonsa tawat pojalla,
emon eljet tyttärellä.

Tahi — Taikka.

Taidossa talon pidäntö,
ei warahin walwonnassa,
eikä paljossa wäessä.

Taidoton taloton waimo,
kunniaton kellariton.

Taikia talona olla,
waikia warahin nosta.

Taikina hywä talossa,
emäntä hywä kotona.

Taikka jousi murtuu,
taikka jänne katkeapi.

Taikka kulta kukkarossa,
eli sappi sieramessa.

Taikka rauha, taikka rauta.

Taikka santa sieramihin,
eli kulta kukkarohon.

Taikka sirkan syötyänsä,
taikka ilman olluansa.

Taikka sirkka syötyä,
taikka ilman oltua.

Taikka suo sulaa, taikka kurki kuolee, yön yhdeksännen peräst.

Taikka syteen, taikka saween.

Taikka sywään, taikka saween.

Taikka tenka kukkarossa,
eli parta lietehellä.

Taitaa lukkari laulaa.

Taitaa mies soutaa, taitaa huowata'ki.

Taitaa soutaa ja sauoa'ki.

Taitamaton kauas käkee,
ei tiedä, jos ehtoon näkee.

Taiwas köyhän kattona,
maantie permantona.

Taiwas talwia tekepi,
rekisäätä reutuapi.

Taka tekee taitawaksi,
taka taitamattomaksi.

Takaa ajawalla matka on.

Takaa tuulee, edestä sataa.

Takana ikä eletty,
elämätön edessä päin.

Takana joulun talwi kaikki.

Takaperin kana työn tekepi,
herroille weron wetäpi.

Takoja taloa myöten,
miestä myöten meikuttaja.

Tallella ikä eletty,
elämätön etsinnössä.

Tallella kalu — Tallella ukko.

Tallella tyttö mättähässä:
ei kiitetä, ei laiteta.

5740. Tallella ukko uunin päällä.

Tallelle wanha panee, waikka ei muista.

Talli on seisoa hewoisten,
sauna akkain asua.

Tallissa hewoisen kauppa,
kanan kauppa karsinassa,
neidon nelisnurkkaisessa.

Talo elää tawallaan,
wieras kulkee ajallaan.

Talo elää tawallaan:
wieras syöpi rahallaan.

Talo siinä, kussa kukko,
ammo lehmä lehdollaki.

Talo tietää taukseusa,
wieras tietää edukseusa.

Talo työlle, wieras tielle,
hywistäki juomingista.

Talo töitänsä tekepi,
wieras käypi matkojansa.

Taloa myöten kaakku,
miestä myöten ripeys.

Talon kautta talwitietä,
naurishalmehen keſäistä.

Talon merkkiin waſikkaki pannaan.

Talon tähden tytöt naidaan,
pellon tähden peipoiſetki.

Talonpoika on wuoden poika,
kauppamies wenehen poika.

Talonpoika on wuoden poika,
wuoſi poika kaikkiwallan.

Talonpoika töiden ſeppä,
Sakſan mies ſanojen ſeppä.

Talonpojan lakki, herran hattu,
kuninkaan kypäri.

Talosſa taloa myöten,
miestä myöten mieheläsſä.

Talwella talojen kautta,
naurishalmetten keſällä.

Talwi joutſenen takisſa,
halla hanhen ſiiwen alla.

Tamman kauppa tanhualla,
neidon nelisnurkkaiſesſa.

Tanterella tamman kauppa,
tyttären iſon tuwasſa.

Taonta taloa myöten,
mieſtä myöten meikutanta.

Tapa entinen talupi,
wirka muinainen wetäpi.

Tapa hywä talosſa:
jos woiſi warahin nosta.

Tapa oiwa tappelosſa:
lyö, ken enſin kerkiäpi.

Tapa kansſani talupi,
wirka muunne wierähtäpi.

Tapa kunki tahdosſanſa,
terweys Jumalan kädesſä.

Tapa nainen nainehelta,
tee tila tilattomalle.

Tapa warren kaunistapi,
waan ei karwa kauniskaan.

Tapaa karhuki jänikſen,
jos ei muolla, niin kattilasſa.

Tapaturma miehen ſurma.

Tapaturmainen wieras ſaa tapaturmaiſet räätit.

Tapoja talo kyſypi,
mieſi mieltä koittelepi.

Tappurat talon kaluna,
ilman aiwinat apuna.

Taputusta tamman potku.

Tarttuu koira waiwaiſenki ſauaan.

Tarwes on härjällä häntä,
jos ei ennen, niin keſällä.

Tarwes on talossa waimo,
waikka wettä keittäkähän,
koukkua kopistelkahan,
kekälettä käännelkähän.

Tarwet kauppoa tekepi,
mies päältä katſelepi.

Tarwet kunnian pettää.

Tarwet neuon muistaa.

Tarwet tarkan tarkoittaa,
nälkä uſein syötättää.

Tarwet työn tekee.

Taſajako näljän tappaa.

Taſan matkoisſa ewähät,
taſan naiſet nuotiolla.

Taſan naiſet talkoossa,
taſan matkoisſa ewähät.

Taſan päiwä paistaa.

Taſan, taſan, taatto kulta:
ſulle kaali, mulle kattila.

Taſaiſempi on neiden tanssi,
kun pojan poloiſen tanssi.

Tasawalta tappelussa:
koskee, ken kerkiäpi.

Tasuutta mieli karmas,
ei ole osan wähyyttä.

Tattari talokši saapi,
tattari talottomakši.

Tauditta wanha kuolee,
tuuletta pölhö kaatuu.

Tautina hywä pala takana.

Tawallaan maa eläpi,
wirallaan wiimeinenki.

Tawallaan talo eläpi,
puilla pirtti lämpiäpi.

Tawat kunki kaunistapi,
ei parta pitempikään.

Tawaton — Taidoton.

5800. Tawoiltansa tautiaki sanotaan.

Tawoistansa mies tutahan,
lintu höyhenistänsä.

Tee hywin taikka pahoin: edestäši
kaikki löydät.

Tee hywää, naita poika,
työnnä tyttäret kylähän,
käy itse kiwen etehen.

Tee kiusaa: hakkaa päätäši nurkkaan.

Tee, minkä teet: edestäsi löydät.

Tee niinkuin käsketään,
waan ei niin, kuin hywin on.

Tee puiden pojasta miestä,
pahasta ele puidenkaan.

Tee säkki saadessasi,
kylläs aina sauan saat.

Tee työtä käskettyä,
syö ruokaa keitettyä.

Tee työtä sata ajastaikaa eläkkesi,
rukoile Jumalaa huomena kuollakses.

Tee työtä uskollisesti:
Jumala auttaa ihmeellisesti.

Tehden jotain tulepi,
tekemättä ei mitänä.

Tehden työstänsä pääsee,
syöden leipänsä palasta.

Tehden työt lewiäwät,
tekemättä soukistuwat.

Tehdyt kaupat kiittämiset,
hywät päiwät pitämiset.

Tehty kauppa kiittäminen,
tekemätön tietäminen.

Tehty on aljettu työ, aiwotellessa
aika menee.

Tehty seiso tehtyänsä:
poika tyttären powessa,
lapsi waimon lantehissa.

Tehty tie alotetusta,
käyty matka neuotusta.

Tehty työ alotetusta,
hankkehissa aika menee.

Tehty työ alotetusta,
walmis waimo kosjotusta.

Tekee joutilas jotaki:
kaitsepi kylän kanoja.

Tekee työtä hullumpiki,
hakkaa puuta pöllömpiki.

Tekee työtä tyhmempiki,
juodessa miestä tarwitaan.

Tekeminen luodut lapset,
jos on tielle tehtäkähät.

Tekeminen luodut lapset,
syöminen säätyt ewäät.

Tekemättä on äiä työtä,
äiä saamatta rahoa.

Tekemätön touko ei kaswa,
saamaton raha ei sikiä.

Tekewä torainen waimo,
talon waimo tappelia.

5830. Tekiä toruwa akka,
waimo riski riiteliä:
torisſahan työt tekepi,
riidoisſahan riihet puipi.

Tekiä työnſä tietää,
taitawa oman tapanſa.

Tekiän käteen kaikki tulee.

Teko pellon Jumala on.

Tekomieli ei tee mieſtä, kannan=
tawesi ei tee kaiwoa.

Telkkä poikia tekepi,
tawi luopi lapſianſa:
ne hauki hajottelepi,
weden koira wiettelepi.

Tengoin raha kaswaa,
tengoin raha katoaa.

Terwas tuohelle torupi:
ſinä konna käpriſtelet,
minä miehen lämmittelen —
yren tulta tuoheſſaki,
tekoajan terwakſeſſa.

Terwe löyly, terwe lämmin,
terwe kanſſa löylyn lyöjä,
lämpimän lähetteliä,
terwe terweytteliä!

Terwe maa, terwe mantu,
terwehekſi terwehtäjä!

Terwe maalle, manterelle,
terwe terweyttäjälle!

Terwe miehelle, kakſi koiralle.

Terwe nuori ſyötyänſä,
wanha yön lewättwänſä.

Terweys on kultaa kalliimpi.

Teräwä ſanoma ſauan nenäſſä.

Teräwä tekewän weitſi,
tylſä weitſi tyhmän miehen.

Tie käydä, hako lewätä,
hawun wierus haukotella.

Tie köyhän eteen, keppi kurjan kä-
teen.

Tie wiertä, hako lewätä,
ſeinän wieri ſeiſotella.

Tiedot tietäjän, taidot taitajan,
epätiedon ei mitänä.

Tiedä ei tie käwiätänſä,
hewoinen ajajatanſa,
eikä ſiika ſyöjeänſä,
neiti nuori ſaajoanſa.

Tiedä tieſi, muiſta muruſi,
katſo kaluſi, ajattele aſiaſi!

Tiedän paikan — Sian tiedän.

Tiedän ſilloin muiden ſynnyn,
kun tiedän tiaiſen ſynnyn.

Tiellä kisſat, tiellä koirat
pahan waimon leipoesſa.

Tiellä köyhä rikkailla,
haittana hako weſillä.

Tiellä morſian riihesſä.

Tiellä tyhjä tyttäriſſä,
haittana hako weſiſſä.

Tien wieri häwinnehellä,
rata maanſa myönehellä.

Tiet käywät kyliä myöten,
ihmiſet tietä myöten.

5860. Tietyn päälle hywä mennä, ei haaskatun.

Tietä edellinen tekepi,
jälki jäänehen wetäpi.

Tietää koira uineenſa, kun häntä kastun.

Tihku werkko lehmän werta,
ſurma kaikkien kalojen.

Tikka kirjawa metſäsſä,
ihmiſen ikä kirjawampi.

Tikka paljo puita puipi,
ei tee pitkiä pinoja;
ſika paljo maita tonkii,
ei juo jouluna olutta.

Tina kulta köyhän miehen,
waski waiwaiſen hopia.

Tina köyhällä hopia,
waski kulta waiwaiſella.

Toimella talo eläpi,
ei wäen paljoudella.

Toimi työn tekee, ei wäen paljous.

Toinen karhulla ajatus,
toinen karhun tappajalla.

Toinen kieli, toinen mieli.

Toinen mieli karhulla,
toinen karhun ampujalla.

Toinen naipi noppaneidon,
toinen ämmän ähkywäiſen.

Toinen puhuu niittua, toinen niitun aitaa.

Toinen päiwä, toinen neuo,
toinen tunti, toinen tuuma.

Toinen ſaamaan, toinen ſyömään.

Toinen taikka toinen, nahat nurin,
karwat wäärin.

Toinen tuomaan, toinen juomaan.

Toinen tupa, toinen tapa.

Toiſa kuuro kuulee,
toiſa ſokia ſoutaa.

Toiſen hepo, oma ruoska:
pian wirstan katkaiſepi.

Toiſen houſuilla on hywä tuleen
istua.

Toiſen huoneessa on ahdas köyhän
istua, pitkä ſeiſoaki.

Toiſen tonkia — Toiſin tonkia.

Toiſen waiwaiſen wahinko,
toiſen onni autuahan.

Toiſen weneessä on ainaki laa-
jempi lahnä.

Toiſin aioin touot maalla,
toiſin aioin haaſialla.

Toiſin annetaan, toiſin toiwotaan.

Toiſin ennen toimi käski,
toiſin ennen työ opetti:
toimi käski tonkimaan,
maa wäkewä wääntämään,

Toiſin ennen, toiſin eilen,
toiſinpa tätä nykyä.

Toiſin ennen touko kaswoi,
toiſin maa orahan otti,
toiſin paisto päiwä kulta,
toiſin kuutamet kumotti.

Toiſin kuuro kuulee,
toiſin merellä tuulee.

Toisin mie palo pakisin,
toisinpa käkesin kälkö,
toisin on kätehen käynyt,
toisin toiwoni osannut.

Toisin on hukalla huoli,
toisin ampujan ajatus.

Toisin tanssii wanhat ämmät,
toisin nuoret morsiamet.

Toisin tiesin, toisin luulin,
toisin toiwotin ikäni;
toisin tiesi suuri luoja,
toiwotti jalo Jumala.

Toisin toisessa talossa,
toisin ukset ulwaisewat,
toisin wierewät weräjät,
sanowat saranaraudat.

Toisin tonkia pitäpi,
toisin maata mullostella.

Toisin tuhma luulee,
toisin merellä tuulee.

Toisin täällä tuulee,
toisin ämmät luulee.

Toista karhu ajattelepi,
toista karhun tappaja.

Toista mies ajattelepi,
toista suu pakaelepi.

Toista naipa naittelee,
itseſtään ei wirka'kaan.

Toista partą pankuttapi,
toista ſydän ajattelepi.

Toista toiſella ſaadaan:
kolaus kotahalolla.

Toista toiſen wehnäleipä,
toista toiſen wehkainenki.

Toiwo köyhän elättää,
pelko rikkaan kuolettaa.

Toiwo tuo — Tuo toiwo.

Toiwoen hywät tulewat,
pahat kulkewat peläten.

Toiwoin miestä miekollista,
miekollista, markollista;
tuli kohden korſukenkä,
raparoſſu roſſutteli.

Toiwoo köyhä hyötywänſä,
potewa paranewanſa.

Toiwoſſa aika kuluu.

Toiwotaan meren takaista,
waan ei turpehen alaista.

Toiwotaan wetten takaa,
ei toiwota tuonelasta.

Toki tunnen tullin panoa,

hankkia wenehen hangan,
jos ei ole kaartaka wenettä.

Tolkku toimea tekepi,
miekka miestä merkitsepi.

Tora wanhalla tapana,
sadet säällä syksyisellä.

Torat riidoista tulewat,
isot tappelot torista.

Toruttaissa kuuntelee,
lyötäessä kääntelee.

5920. Toruwa tekiä — Tekiä toruwa.

Tosi toukoa pitäpi,
talonpojan taikinoa.

Tottunut työn tekepi,
tottumaton katselepi.

Totuus ei auta, tukka wetää pitää.

Totuus ei pala tulessakaan.

Totuus maassa wesoo.

Totuus tuokoon, wäärys wiekööu.

Touosta terän näkepi,
alusta hywäikäisen.

Tuhma lauluhun latopi,
wierittäpi wirtehensä

mitä sylki suuhun tuopi,
wesi kielelle wetäpi.

Tuhma on laatu Tuuterissa:
kun neidet kosissa käywät,
akat juohdessa ajawat.

Tuhma paljo työtä tekee,
elää wiisas wähemmällä'i.

Tuhma työssä tuskautuu,
wiisas ilmanki eläpi.

Tuhman wahinko, wiisaan oppi.

Tuikkaen tuli palapi,
wilkutellen walkiainen,
edessä lapsen armottoman,
kohdalla kowaosainen.

Tukala tuletta olla,
waiwa suuri walkiatta.

Tukko on hywä suuresta,
pakka ei paksusta pahempi.

Tule joulu, koskas joudut:
jo on paitani paikattuna.

Tule joulu, koskas joudut,
kyllä on kystä aitassani:
sirkan reisi, paarman jalka,
peipoisen peräpakara.

Tule kekri, joudu joulu,
kyllä on kystä aitassani:

ſiſiliskon ſilmäpuoli,
ſammakon ſakariwarwas.

Tule tänne ſyy parka:
täällä on wiiſi ennestänſä.

Tule täältä ſaamaan,
täältä ſaat wasten naamaa.

Tulee häiriö hywälle,
wiiſahallenki wahinko.

Tulee häiriö hywänki,
tapaturma taitawanki.

Tulee ilta toiwomattaki.

Tulee kerran raswaa köyhänki luſikkaan.

Tulee kiiret kisſallenki,
kun kana kannustapi.

Tulee mies Turun takainen,
ei tule turpehen alainen.

Tulee ſika riihen eteen: kolahtaa kärſä kynnykſeen.

Tulee ſilloin nauriita, kun juopunutki Jaakon päiwänä hewoiſen ſeljästä taimen näkee.

Tulee ſudenki weſi ſilmään, kun kuoppaan joutuu.

Tulee wahinko wiiſaallenki,
ajaa hiiſi hywälläki.

Tulee wahinko wiisahanki,
tuhman on toisessa kädessä.

Tulee wilppi wiisahanki,
häiriö hywänki miehen.

Tulee wäli linnaanki.

Tulee yrmy yhdestäki,
alapasko ainoasta.

Tulella on lawiat laidat.

Tulennasta mies tutaan,
astunnasta arwataan.

Tuli aika: airo taittu;
tuli toinen: mies häwisi.

Tuli ei polta tultuansa,
walkia waterianſa.

Tuli kato kahtaalta,
wahinko molemmin puolin.

5960. Tuli nippi näppilöistä,
pikku Heikki leikkilöistä.

Tuli opetti ſalwamahan,
kylä käymähan keräjät.

Tuli torat tunkiosta,
tappelo tadetläjästä.

Tuli turwa turwakkoihin,
wara wanhoin raſuhin.

Tuli tuska lutikoille,

torakoille toinen konsti,
jos tuli tuwanki poltti.

Tulin narri naineheksi,
en tullut elänehekſi:
nurin katſoi nurkkamuorit,
wäärin wäärti morſiamet,
oikein ei oma emäntä.

Tulipa lusti — Tuli tuska.

Tuloinenki tuikahtaa
yön pitkän palettuanſa,
wetoinenki wierähtää
joen polwen juostuanſa.

Tulta neiden pohkiaſſa,
kekälettä kantapääſſä.

Tulukſiihin tultakoon,
taulohin tawattakoon.

Tulukſiſta mies tutaan,
aſeiſtanſa arwataan.

Tulukſiſta mies tutaan,
paha akka pakinaſtanſa.

Tungetahan tuhrustaki,
käsketähän kählästäki.

Tunnen mie tupakan purra,
piipun ſuuſſani pitää.

Tunnusta työſi: ſaat puolen anteeksi.

Tuntee miehen mullistanſa:
hywällä hywätki härjät,
huonolla pahat huterot.

Tuntepi hatusta herran,
kuninkaan kypäristähän.

Tuntepi hiton hatusta,
linnun häjyn höyhenistä.

Tuntepi hywän tulosta,
astunnasta arwoapi:
tukka on tyyni tuulesſaki,
hiwus ei wisko wiimasſaki.

Tuntepi pahan tulosta,
astunnasta arwoapi:
ikenet on irwellähän,
ſilmät kiljan kaljallahan.

Tuntepi pahan tulosta,
astunnasta arwoapi:
tukka tuiskii tuulettaki,
hiwus wiskoo wiimattaki.

Tuntuu tuomi — Tuttu on tuomi.

Tuo hywä, taa parempi.

Tuo hywä toruja — Tekiä toruwa.

Tuo tie, taa weräjä.

Tuo tyttären — Tyyris on tytöllä.

Tuohesſa yrekſi tulta,
tekoajakſi terwakſesſa.

Tuohon istun, tuossa on lämmin,
tuohon muori muonan tuopi,
waari waattehen wetäpi,

Tuomari olutta juopi,
lakikirja lainehtipi,
oikeus uikſentelepi.

Tuomi wahwa wantehekſi,
waahder warſan wempeleekſi,
pihlaja rekipajukſi,
kannun laudakſi kataja.

Tuopi toiwo weden takoa,
ei tuo tuonelan tuwilta.

Tuo'pa tuuli terweyttä,
pilwi pitkää ikää.

Tuosta tunnen huolelliſen,
arwa'an alaiſen mielen:
alahana wyön pitäpi,
alempata huokoapi.

Tuosta tunnen laiskan miehen:
wiikon istu wirſut kädessä,
kauan houſut kainalossa,
millon rätti räpsähtää,
kullon paula pauskahtaa.

Tuosta tunnen laiskan miehen:
yhä töitähän lukepi,
arſinalla arwelepi.

Tuosta tunnen laiskan waimon:
kantoi willanſa kylähän,

kuljetteli kuontalonſa,
tappuranſa tarjoeli.

Tuosta tunnen laiskan waimon:
wiikon istui wyö ſylissä,
kauan kalſut kainalossa.

Tuosta tunnen nöyrän — Tuosta
tunnen wirkun.

Tuosta tunnen tarkan — Tuosta
tunnen wirkun.

Tuosta tunnen tuhman miehen:
nykä puukko, nyrhi kirwes,
tuohi tuppi wyötehellä.

6000. Tuosta tunnen tuhman miehen:
ſyltä pitkä piipun warſi,
koppa kouran täytehinen,
kolme rouhetta rotisſa.

Tuosta tunnen tuhman miehen:
tuhmasti pihalle ſaapi,
awokellossa ajapi.

Tuosta tunnen tuhman miehen:
wiikon wirſua tekepi,
kauan tuohta katſelepi.

Tuosta tunnen tuhman miehen:
wuoli kieron kirweswarren,
wäärän wärttinän wanuſſ.

Tuosta tunnen tuhman miehen:

wuoron wuoli, wuoron weisti,
wuoron kirwestä kiroſi.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
kehnon rihman kehrääpi,
pahan palttinan kutopi.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
kun on nurin nuttu päällä,
ſyltyssä ſukat jalassa,
lakki päässä kallellahan.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
kyſyi kynſiä kylästä,
tointa toiſesta talosta,
pirran piitä naapurista.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
lämmitti ſawuiſen saunan,
ahtoi riihen rippupäihin.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
pahasti pani oluet,
keitti ruoat kehnonlaiſet.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
pahoin paidat ompelepi,
päälle päärmehet tekepi.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
tuhmasti tulen tekepi,
pahoin pirtin lämmittäpi.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
tulen tuhkahan puhupi,

litehen lehettelepi —
nouſepi tuwalle tupſu,
paha katsku kartanolle.

Tuosta tunnen wirkun miehen:
pian ſyö, wälehen juopi,
rikenehen riihet puipi.

Tuosta tunnen wirkun miehen:
pian ſöi, wälehen kenki,
pian pistihen pihalle,
teräwähän töille lähti.

Tuosta tunnen wirkun waimon:
keitti ruoan herkiästi,
ſyötti wierahan wälehen,
nosti leiwät leppiästi.

Tuosta tunnen wirkun waimon:
ſen on huntu huutehessa,
warſi jauhon walkiassa,
perä petkelen tomussa.

Tuosta tunnen wirkun waimon:
takki on walmis tahtomatta,
eſiliinat etſimättä,
kintahat kyſelemättä.

Tuostapa emo torupi,
kantajani kalkuttapi:
toin tuhman tulen puhujan,
pahan paidan ompelian.

Tuota on: waiwaiſen wäkeä,
onnettoman olkapäätä.

Tupa on ſuuri tuonelaſſa,
manalla maja awara:
äiän mennyttä wetäpi,
langennutta lappa'api.

Tupa on tehty miesten tulla,
talli ſeiſoa oritten.

Tupakista tuska ſaapi,
pakko piippuun panosta.

Tupakka on Turusta tuotu,
räkäjuoma Rääwelistä,
ſawuruoka Sakſan maalta.

Tupakkia poltan tuskisſani,
haikua wetelen harmisſani.

Tupakkia tullen, mennen,
ſaaden, lähtien ſawua.

Tuppi on huowilla tupana,
miekan kärki kartanona.

Tuppo on hywä — Tulko on hywä.

Tuppurainen tappuraiſen takaus-
mies.

Tupu tuulelta munipi,
ahawalta aimolintu.

Turha ſe on, että koira hyttiſiä
haukkuu.

Turha ſe on, joka puuroon puree.

Turhan on tuli puhuttu,
waleheſen waiwa nähty.

Turkki on hywä tuulellaki,
ſen parempi pakkaiſella.

Turkki on hywä tuulisſäällä,
paita päiwän heltehesſä.

Turkki on tuulella parempi,
nahkawaatet wastaiſella,
paita päiwän paistehella.

Turkki tuulelle ſotipi,
nahkawaatet wastustapi.

Turku rahan tuntee.

Turku rahan wiepi,
rahan toiſen tuopi.

Turpopi ſika tulesſa,
kapahauki kattilasſa.

6040. Turwa tulee — Tuli turwa.

Tuska keinon kekſii, hätä neuon
muistaa.

Tuska tuulen ſoudattaa,
pakko alta painattaa.

Tuttu on tuomi muista puista,
appi muista ukkoloista,
anoppi kylän akoista.

Tuttu on tuomi muista puista,

wäwy muista wierahista,
nato tyttö neitoloista.

Tuulepi tuwan takana,
ei tuwassa tunnu'kaan.

Tuulet kurjalla tupana,
suojana wesisatehet.

Tuuli airon tutkaimessa,
lämmin ahkion läwessä.

Tuuli heitti tuulemasta,
kun sai pilwistä satehen;
paha akka torumasta,
kun sai weden silmistänsä.

Tuuli on turwan temmaissunna,
wastaranta wallan wienyt.

Tuuli pirtin jähdyttää,
pakkainen pahan nawetan.

Tuuli tuohen lähdettää.

Tuuli wiepi turwattoman,
ahawainen armottoman,
warattoman wastaranta.

Tuulla ja sataa,
se on pahan ilman tapa.

Tuuma miestä naista wöyriämpi.

Tuuwitti emo minua,
waapotelli wanhempani,

orrella osattomalla,
kätkyessä waiwaisessa.

Tuwasta on hywä palata.

Tyhjyys käden — Köyhyys käden...

Tyhjä ei pysy tynnyrissä,
walet wannetten sisässä.

Tyhjä neuo neulan tiestä,
nälkä naskalin nenästä.

Tyhjä tupa tullakseni,
autio asuakseni.

Tyhjä tuppi — Kaksi weistä.

Tyhjän tynnyrit sanowat,
wantehet walehtelewat.

Tyhjästä ei toden tekoa,
walehesta kunniata.

Tyhmä kauas käkee,
ennenkun lopun näkee.

Tyhmä on aina-tyytymätön,
sillä on puutos puuttumaton.

Tyhmä paljo työtä tekee,
elää wiisas wähemmällä'i.

Tyhmä tyhjää nauraa,
hullu paljon pauhaa.

Tyhmä tyhmyyttä puhupi.

Tyhmä töitänsä kehupi,
itseänsä kiittelepi.

Tyhmä uros, tylsä kirwes:
kowin koski koiwun kuori,
paholn potkaisi petäjä.

Tyhmän on sydän suussa, suu sydämessä.

Tykönä koiran aset.

Tylsä weitsi tyhmän miehen,
teräwä tekewän weitsi.

Typeräksi tyhmä luotu,
paha konnan koukkuiseksi.

Tyttöä ei pidä tawata
kiwiseltä kirkkotieltä:
siellä weltotki werassa,
laiskat lainawaattehissa.

Tyttöä pitää tawata
kiwen puusta kiikkumasta,
käsiwarsin waapumasta.

Tyttöä pitää tawata
riihestä rimuamasta,
heinästä hämyämästä.

Tytywäinen kiittää wähästäki.

Tytär polwen korkeuinen,
wakka waaksan korkeuinen.

Tytär ulos ulwotettu,
pojan pöydän pää luettu.

Tytöt on tyttöinä soriat,
neitoina ylen koriat,
äsken akkana äkäiset,
wihaiset wihittyänsä.

Tyynessä kala kutepi.

Tyyris on tytöllä werka,
pojan hattu halwemmasta.

Tyyristä kärwäisen mesi.

Tyyristä syödään, ei tyhjää.

Työ miehen kunnia.

Työ on liika, tuhma tunto,
waiwoja, matala mahti.

Työ on niin, kuin tehdään,
asia, kuin ajetaan.

Työ surwoissa, työ jauhaissa,
työ on ilman istuessa.

6090. Työ tehty, taottu rauta,
seppä palkko wajaa.

Työ tekewän, kisa näkewän.

Työ tekiäänsä kaipaa.

Työ tekiäänsä kiittää,
näkiä työnsä näkee.

Työ tekiäänsä neuoo.

Työ tekoonsa wetää.

Työlle pakko, ei ruoalle.

Työlle saattoi Wäinämöinen:
lauloa lotaiſemahan.

Työläs kynſittömän on puuhun
pääſtä.

Työläs leski lepytellä,
ennen naitu nauratella.

Työläs on koiran ſuusta luuta tem-
mata.

Työläs on paljaspään kanſſa hi-
wusnuottaa wetää.

Työläs on pirunki hangella pinoa
pidellä.

Työläs on tyhjää jakaa.

Työläs on wanhasta konkaria tehdä.

Työläs syödä ſaamatonta,
etſiä olematonta.

Työläs syödä ſaamatonta,
näkymätöntä hakea.

Työn loppu, toiſen alku.

Työn ſe uudesti tekepi, joka pa-
hoin tehdyn palkitſee.

Työnſä karwainen ihminen.

Työnſä muotoinen mies.

Työssä woima wahwistuu,
ruumis laiska lakastuu.

Työstä työhön — Unesta uneen.

Työstänsä orjan huoli.

Työstänsä talon muret.

Työt täällä, kädet manalla,
itse turkka tuonelassa.

Työtä kuolewa tekepi,
maalta lähtewä makaapi.

Työtä kuolewa tekepi,
waan ei muolle murehtiwa.

Työtä liian tuhma tunsi,
waiwoja matala mahti.

Työtä on hangen tullessaki,
työtä hangen lähtiessä.

Työtä kankahan alussa,
työtä kankahan lopussa;
kaikki keskeä kutopi,
tuhmaki tuputtelepi.

Työtä tyttöinen tekepi:
wiikon piikuutta pitäpi.

Työtä työn ajalla,
juttua jutun ajalla.

Tähässä ruoka rikkahanki,
jywässä kuninkahanki.

Tähtehestä ruoan alku.

Tämä mailma on kiperä ja kapera, kun pukin ſarwi.

Tämän elämän peräſtä loppuu, kun lanka keräſtä.

Tänne wierahia, tänne wierahien Jumala!

Tänäpänä kulta, huomena multa.

Tänäpänä on täiden päiwä, huomena ludetten päiwä.

6130. Täſſä tänäpänä, kuſſa huomena?

Täyſi koira, häntää wailla.

Täyſi ſuusta köyhän aitta, waan on tyhjänä takoa.

Täyſi täydelle pitäpi, koko kolmitalwiaalle.

Täyſi täydelle pitäpi, puoli puolimieliſelle.

Täyſi, täyſi, kyllä, kyllä, tämän iltaista iloa, päiwän laskun lauluntoa.

Täytenſä maa tunkee.

Täytyy köyhän kärſiä, pitää kiittää päälliſekſi.

Täytyy tätiä naida,
kun ei ole muuta morſianta.

Töistä miestä mainitaan,
waan ei ſuuristа ſanoista.

Törkiäki työn tekepi,
rupirikko ruoan ſyöpi.

Uipi hauki harjullenki
kyntäjän wakoa myöten.

Unet menee öitä myöten,
näöt niiden siwussa.

Unhotettu maksettu welka.

Uni ei tule useiñ
huolellisen huonehesen,
kaihollisen kartanohon,
murehellisen majahan.

Uni kulta on, ei muu kulta ole.

Uni on miestä uupunutta,
nälkä nousnutta warahin.

Uni on miestä uupunutta,
nälkä saanutta salolta.

Uni päätä torkuttapi,
martaus makauttapi,
nälkä näppipi sydäntä.

Uni tuopi tuhman turkin,
pahan paidan keträäpi,
pahan hankkipi hameen.

Unikeko on ryysyissä,
laiskan pelto ohdakkeissa.

Unisilmä sippurassa,
wiinasilmä killin kallin.

Unta täynnä unnon aitta,
wiljoa wiriän aitta.

Uro on luotu akan waraksi,
waimo pirtin wartiaksi.

Uro yriä murkinaton,
niuha syömätön hewoinen.

Urosin siat sikiiwät,
härjin karjat häwiäwät.

Urpa linnun wiiwyttää,
apilas hywän hewoisen.

Urpa linnun wiiwyttää,
urpa linnun, marja lapsen,
hywä sulho nuoren neiden.

Urpanus — Urpo.

Urpo rukat riisuu.

Urpo suweksi sääntää,
Perttu talweksi kääntää.

Urpu — Urpa.

Usein humalahurjan
koura tukkihin tulepi,
hapsihin hahattelepi.

Usein humalahurjan
oksennus olille jääpi,
waahti waipalle walupi,
korjata wihaisen waimon,
sekä tyynen työnnytellä.

Usein hywä emäntä

kuulepi kukotta nousta,
kanan lapsetta karata.

Usein hywä emäntä
saapi saunassa asua,
maltahia kääntämässä,
ituja imeltämässä.

Usein hywä isäntä
nousi nuotiotulelta,
hawasi hawusialta.

Usein hywä isäntä
saapi tuttua tupahan,
rakasta rahin nenähän.

Usein hywä pala makia on.

Usein hywän isännän
jääpi kinnasta kiwelle,
hattua hawun seljälle.

6170. Usein hywästä olosta ei tule mitään.

Usein jalon urohon
hawu päätä harjaapi,
warpa wartalon sukipi.

Usein käypi käypä härkä,
kun jo hengästyi hewoinen.

Usein köyhä köykähtää
rikkahan kodan etehen,
owille olewan miehen.

Usein köyhä tarwitsee.

Uſein utuinen äiti
rienſi rinnan lapſellenſa,
nännin ſuuhun ſurwoeli,
ei tainnut tajua panna,
eikä miehuutta liſätä.

Uſein utuiſen lesken
keskiöiſisſä unisſa
koura tyhjää kokoopi,
käſi waalipi waletta
kupehelta kummaltaki.

Uſein utuiſen lesken
puolet pään alaiſſanſa,
toinen puoli wuodettanſa,
kirppujen kiſattawana,
lutikkojen maattawana.

Uſein utuiſen waimon
maasſa mielensä matapi,
maasſa mustina matoina,
kirjawina käärmehinä.

Uſein wampa warpaasſa
ſydämelle ſylkähtäpi.

6180. Uſiampi päiwä, kun piiro.

Uskottawa kuolleen tauti on.

Uudella ſika lihoopi,
waimo wanha taikinalla.

Uudet luudat puhdasta tekewät.

Uupui ukko, waipui wanha,
kuoli waippani alainen.

Uurteessa paras siemyt on.

Uusi juttu wanhanaki.

Uusi kiitetty, wanha moitittu.

Uusi kiittää, kypsi laittaa.

Uusi luuta huiskii,
wanha tyyni kewäisee.

Uusi luuta uunin puhdistaa.

Uusi welka wanhanaki.

Uutteruus onnen woittaa,
uutteruus unenki poistaa.

Waakſa waimoa, peukalo urosta.

Waara maalla, waara wedellä.

Waatien härkäki hangen kaahlaa.

Waeltaa kerjätesſäki tarwitaan.

Wahingosta wiiſaakſi tullaan, ei rikkaakſi.

Waikia on wanhaa ſutta kirjalle opettaa.

Waikia warahin nosta,
haikia talona olla.

6200. Waikka ſuku ſutena juoksiſſi, kun itſe ihminen olen.

Waikka waiwa warpahasſa,
ſydäntäki ſyytelepi.

Waimo ja ſika eläwät aitasta.

Waimo on haaska, waimo hauta,
waimo puoli perkelettä.

Waimo waiwan nähtyiſensä,
muuriainenki munanſa.

Waimojen wakat kyläſſä,
minä luulin muikſi häikſi.

Waimot ſaastaiſet ſanoiſſa
toruwatki, leppywätki.

Waimowäellä on pitkät hiukſet,
mutta lyhyt mieli.

Wainiossa on wanhat kullat,
pellossa perihopiat.

Waipuu itse nukkuwaki,
waipuu nukkuwan rukous.

6210. Waipuwatpa waltamiehet,
kuolewat kuninkahatki,
waipui poika kaikkiwallan,
kuoli Herra Kiesus Ristus;
niin miks' en minä poloinen.

Waiti olewa kaikki woittaa.

Waiwa on olla waljahissa,
läyli längissä eleä.

Waiwa on olla walkiatta,
waiwa walkian warassa.

Waiwa suuri wanhatessa,
waiwa wanhana eleä.

Waiwa suuri wanhetessa,
wanhana paha eleä.

Waiwa waaralla eleä,
waiwa waaran liepehellä.

Waiwainen hätääntynyt on.

Waiwainen itse kaikki tekee, waiwainen kaikki toisella teettää.

Waiwainen joutuu pahan pakarin tupaan: ei pääse ulos, eikä saa lämpiäissä.

Waiwainen kanas käkee,
ennenkun ehtoon näkee.

Waiwainen kokki, joka ei hyppi-
sään nuolaise.

Waiwainen lintu, joka ei jaksa
höyheniään kantaa.

Waiwainen pahan pariin joutuu.

Waiwainen sammakko, joka haran
piihin joutuu.

Waiwainen sitä warrasta wääntää, josta ei näppiänsä nuole.

Waiwainen talo, jonka hiiret nälkään kuolee.

Waiwainen waiwaisen naipi:
siitä waiwaiset sikiiwät,
konttiseljät kollahtawat.

Waiwainen waiwaista koski
waiwaisella mättähällä;
siitä waiwaiset sikisi,
tuli turkin ompeliat.

Waiwainen waiwaista koski
waiwaisella mättähällä:
siitä waiwaiset wenähti,
wäskyseljät wällähytti.

Waiwainen walin alaisna,
kälkö nuorilla kälynä.

Waiwainen walittuhunſa,
kauan katſahdeltuhunſa;
lykyllinen luotuhunſa,
luotuhunſa, ſuotuhunſa.

Waiwainen wanhakſi joutuu:
kahdesti karjaan pannaan.

Waiwainen warain nouſi:
kowa onni kohta edesſä.

Waiwainen waris, joka pelkää joka ſängen pään pistämistä.

Waiwainen warista naipi,
korppia kowaoſainen.

Waiwainen warkaan kimppuun joutuu.

Waiwainen warras, joka ei tuleen tiukahda.

Waiwainen wähäwarainen:
lyhyt on ſeiſoallanſaki,
istualla ſen lyhempi.

Waiwaiſella waimo kaunis:
ſitä kaikki katſelepi;
köyhällä hywä hewoinen:
ſitä kaikki tahtelepi.

6240. Waiwaiſella waimowalta.

Waiwaiſelle armon tullen,
köyhälle Jumalan tähden.

Waiwaiſelle armon tullen,
rahaltanſa rikkahalle.

Waiwaiſen erä wedessä,
toiſen waiwaiſen kyläsä,
autuahan aitasſanſa.

Waiwaiſen hewoiſen warſa
kaikkien ajettawana;
onnettoman eukon lapſi
kaikkien ſaneltawana.

Waiwaiſen kaikki lapſet elää,
waiwaiſelta kaikki kuolee.

Waiwaiſen kalu toiſen miehen kas-
ſissa on.

Waiwaiſen onni edellä käypi,
toiſen waiwaiſen takana.

Waiwaiſen oſa — Waiwaiſen erä.

Waiwaiſen pää kopiſee.

6250. Waiwaiſen pöytä ei koskaan kastu.

Waiwaiſen waimo wallan päällä.

Waiwaiſen wara wetehen,
toiſen waiwaiſen kylähän,
autuahan aittahanſa.

Waiwaiſen woitto enſimäinen.

Waiwaista kaikki kiittää,
onnetonta kaikki moittii.

Waiwako hywän pinon wieressä
on lastuja poimia?

Wakka kantensa walitsee,
kerinkanta kumpalinsa.

Wakka kantensa walitsi,
wakan kansi kantimensa.

Wala warkaan miekka.

Walehella owat lyhyet jäljet.

Walehen tuopi, toisen wiepi:
se tapa kylän käwiän.

Walehia lasten laulut,
tyhjiä tytärten wirret.

Walitaan, mitä walitaan: ei rukiisesta leipää parata.

Walkeus nauraa pimeyden töille,
wesi wiinan wiisaudelle.

Walkeus nauraa pimeyden töitä.

Walkia kesäinen päiwä,
neitiwalta walkiampi;
sykysyinen yö pimiä,
pimiämpi miniäwalta.

Walkia kesäinen päiwä,
oma walka walkiampi;
wilu rauta pakkaisessa,
walta wierahan wilumpi.

Walkiata waroo se lapsi, joka kerran kyntensä poltti.

Walloilla wasikan mieli.

Walmis on lukkari sotahan, paljo ei pappikaan hätäy.

6270. Walmis waiwainen sotahan, kernas köyhä kuolemahan.

Walta miehen waimollensa, papin seurakunnallensa, kuninkaan koko wäelle.

Wampa warpahassa, kipu keskellä sydäntä.

Wanajan wedet sywimmät, Pirkkalan puut pisimmät.

Wanha härkä on kankiampi sarwestaan, kun nuori.

Wanha mies warikseen ampui, tiesi teiren saanehensa, koppelon kopannehensa, wesilinnun wienehensä.

Wanha wies warikseen ruoka, mustan linnun leiwän särwin.

Wanha määrä pappilassa: kuusi sikoa, seitsemän liikkiöä.

Wanha on wiisahin weneessä.

Wanha on wiisas, waikka ei wäkewä.

Wanhaa ſaa walitun piian,
ilkiän ikä kulunut.

Wanha ſauna, hywä löyly.

Wanha taiten waolla käypi.

Wanha waatteilla koreilee,
nuori muutoinki kaunis on.

Wanhaſſa waſaruus.

Wanhalla wara parempi,
kirſtun kanſi kiintiämpi.

Wanhalla warikſen ſilmä,
kärjen ſilmä neitoiſella.

Wanhalla wäliä kulkku,
nuorella teräwä hammas.

Wanhan lumen ſurma ſe on: ſanoi akka, kun Tuomaan päiwänä lunta ſatoi.

Wanhan mieli lapſeſſanſa,
lapſen kannoiſſa, kiwiſſä.

Wanhan waatet kaunistapi,
nuori on kaunis itſeſtänſä.

Wanhan äiän halaus:
tyhjän kannun kalaus.

Wanhaſſa wara parempi,
ehkä nuori nopſahampi.

Wanhaſſa wara parempi,
turwa toiſenpäiwäiſeſſä.

Wanhassa wara parempi,
waikka nuori hempiämpi.

Wanhemman mieli — Wanhan mieli.

Wanhuus on sairaus.

Wapun on pääskyinen piwossa,
käki Erkin kainalossa.

Warahin kirkkoon, hiljan keräjään

Warahin myllyyn, myöhän kyytiin.

Warahin waris jalalla,
ennen muita musta lintu.

Warahin waris jalalla,
musta lintu liikkehellä,
ettei kotka kaikki söisi,
iso lintu ennättäisi.

Warahinen wanhan nousta,
aikainen anoa lapsen.

Waras ilman pyytää.

Waras kaikki weljikseusä,
huora kaikki sisarikseusa.

Waras minua kiitti, huora minua laitti, hywä minun sillänsä heitti.

Waras minulle waarnan heitti,
tuli ei heittännä mitään.

Waras päiwää piilehtii,
pakenee pahantekiä.

Waras päiwää waraapi,
huora yötä toiwottapi.

Waras toistanſa waropi,
huora toistanſa hokepi.

Waras wannopi warasta,
huora huoraa kokepi.

Waras warkaan — Huora huoran.

Waras warkahan warasti,
piru petti perkelehen.

Waras wei warkahalta,
koira koiralta tapaſi.

Waras wiepi warkahalta,
ſaapi ilman ſaanehelta.

Waras wierahan ſilmä.

Waras wiriätä kiittää,
huora laiska laittaa.

Warasta, kun kisſa; ſyö, kun koira.

Warastettu ruoka makialle maistuu.

Wara-takki ahkioſſaki.

Wara-wihko — Suuri wihko.

Warhain — Warahin.

Waris aamulla warahin raakuttaa ſuloiſella äänellänſä; piian konttimies koko päiwän.

Waris aina kohdalle lentää, konſa murkinan omin takein löytää.

Waris huutaa iltaiſella huomeneksi hywää ſäätä: waris raakkuu aamuiſella päiwäkſi pahaa ſäätä.

Waris itki waiwojanſa, korppi päiwiä kowia.

Waris käypi aamuiſella, kun paras papin emäntä.

Waris lenti waahtokuulla, kewätkuulla keikutteli waimon rontin roiwahille, kunnottoman kuontaloille.

Waris lenti waahtokuulla, kewätkuulla keikutteli wyyhdille wiriän waimon, pankoille ani parahan.

Waris lenti wastatuulta, korppi ilmoa kowoa.

6330. Waris toiſtanſa torupi: tateeſſa omaki nokka.

Waris warista panepi: yhtä harmaat molemmat.

Waris woitti waakalinnun,
härkä juokſewan hewoiſen.

Waris woitti waakalinnun,
mies parka paremman linnun.

Warjele wakaa Jumala:
ſian ſuusta, ſokian kädestä.

Warjele wakainen luoja
akasta äkiſewästä:
en taida tulehen luoda,
enkä syöttää ſuſille.

Warjele wakainen luoja
kannusta kanan jalasta,
kukon ſuusta hampaita.

Warjele wakainen luoja,
kaitſe waara karjan mailta,
kapina kylän keskeltä.

Waroksi wieras koiraa lyöpi.

Warſa waiwaiſen hewoinen,
tytär lapſi tyhjän eukon.

Warſana pahat hewoiſet,
pahat lehmät lähteminä.

Warſi kun lapio, wirſi kun weiſaaja.

Warſin on waiwainen pitäjä,
jonka on pappi maankulusſa.

Waſen käſi oikian ſaattaa.

Waski on kulta köyhän miehen,
tina waiwaisen hopia.

Wasta aika sataa, kun heinät ladossa.

Wasta akka hawasi, tuli kun puolen päätä poltti.

Wasta alku rajaa.

Wasta alku tanssiin: sanoi sokia tapellessaan.

Wasta koira nineensa tiesi, kun häntä kastui.

Wasta syöpä, wasta saapa,
wasta ulkoa tulewa.

Wasta waiwat alkaa,
koska luulot loppuu.

Wasta'a sana sanalla,
säästä ruoskasi hewolle.

Wastako ne waimona waseti
pahat tawat tarttunewat:
jo oli sappi saataissa,
sinappi otettaissa.

Wastus waiwaisen joulnaamuna rengistään on.

Watsa lapsen warkaaksi,
witsa lapsen wiisaaksi.

Watsa opettaa Lappalaisen ampumaan.

Watsa suuri walwojalla,
pää paksu makoajalla.

Watsa wanhin pyydyksistä,
pata wanhin astioista,
kota wanhin huoneista.

Watsassansa orjan mieli,
waan ei pellon siemenessä,
eikä wierahan warassa.

Wedeksi itäinen tuuli,
wedeksi akan toratki.

Wedelle wenehen — Wesille wenehen.

Wedellä on notkia selkä.

Wedellä on nöyrät siwut.

Wedettä puhdas peseksen,
lipiättä linka'aksen.

Wedä Kiesus wierahia,
wedä wierahan waroa:
saisinpa itseki syödä.

Wehnäisiä toisen wehkaisetki.

Weikkoinen otettaessa,
murhamies maksettaessa.

Weitsi jakajan käteen jää.

Weitsi wanhan hammas,
hammas wanhin weitsi.

Weſasta ei pääſe makſamatta,
eikä wedestä kastumatta.

Weli welkaa tehdessä,
weljen poika makſaessa.

Weljellä weri wetelä,
wetelämpi wierahalla.

Weljet wieraista tulewat,
tutut tuntemattomista.

Wellinki welan tekepi,
kaali talon kaswattapi.

Wellinki weron wetäpi,
kaali kartanon pitäpi,
mämmi ſaattapi mäelle,
puuro puuta wuolemahan.

Wenehessä hywä olla,
maalla matka joutuſampi.

Wenäläinen wiekas poika,
kakſikielinen kalikka.

Werasſa, kun welasſa, napisſa,
kun taiwaan tähdessä.

Werhosſa Jumalan käſi on.

Werkka juokſun jättää,
härkä hewoiſen pettää.

Werkkaan märkää jauhetaan, hienoa tekee.

Wero wierahan wedetty,
että on annettu ateria.

Wertaistaan lintuki lähenee.

Weräjälle yhtä miestä,
kynnykſelle yhtä naista.

Weſi ei hullua hukuta,
ennen wiepi wiiſahanki.

Weſi ei pyſy wartahaſſa,
waikka tyhjä tynnyriſſä.

Weſi ja walkia — Wettä ja walkiata.

Weſi on pitkä piimän jatko,
akan itku leiwän ſatko,
yö lyhyen päiwän jatko,
kengän kapla piian jatko.

Weſi tyhjän kielen pääſſä.

Weſi wiereſtänſä wiruttaa,
walkia wiereſtänſä polttaa.

Weſi woittaa wiljallanſa,
maa woittaa nenäluwulla.

Weſille wenehen mieli,
mieli laiwan lainehille,
neiden mieli mieheläkän.

Weſille wenehen mieli
terwatuiltaki teloilta;
neiden mieli mieheläkän
korkiastaki kodista.

Weſtäjäänſä lastu tulee.

Wetelä kiitokſen — Hywä kiitetyn.

Wetelä on weljen kiitos,
matala iſän ylistys.

Wetelä weſi waraksi,
turha kiitos kunniaksi.

Wetelä weſi waraksi,
wetelämpi weljen malja.

Wetelät on weljen armot,
ſittaiſet ſiſaren armot,
emon armot aimaiſet;
ne on armot kun Jumalan.

Weti tukka eli parta, niin ſe käy yhteen.

Wettä ja walkiata wieraan waraksi.

Wettä koirain torahan,
tulta naisten tappelohon.

Wettä tyhjän — Weſi tyhjän.

Wetäpi hywä hewoinen
rekenſäki, länkenſäki.

Wie Jumala, minne wienet,
kun et waan kotihin weiſi.

Wie porſas Puolaan: ſaat ſikana takaiſin.

Wie ſika Saksaan, tuo ſika Saksasta: ſika on ſika arwollanſa.

Wie ſinä, minä wikiſen,
ole wiepänä wäkiſen:
minä tulen mielelläni.

Wie ſuſi — Syö ſuſi.

6410. Wie tuhka, jo hiilet meni.

Wiekas kieli on pahempi, kun ſodan miekka.

Wielä ehtii eläwä kuolla,
marras mennä maan rakohon,
tauti katſoa takanſa.

Wielä on aikoa iässä
katſoa hywänki kaupan,
walitunki waimon ſaada.

Wielä on huolta huomenaki,
wielä wastaki wajaa.

Wielä ruis Pietarin päiwästä ſiemenenſä werſoo.

Wielä ſen tulewan toiwoo,
joka ottapi ewästä,
syöpi lähtöruokianſa.

Wielä syödään ſyljettyki kaali.

Wielä tiedän tilkun maata
syömätöntä, lyömätöntä,

miekan miehen käymätöntä,
tapparan takomatonta.

Wiepi weſi rikkojaki,
hywä ſuurus ſurwojaki.

Wiepi weſi wietrianki,
ſyöpi ſuſi ylenki luonnon.

Wiepi weſi ylenki luonnon,
ottaa rauta rieskaltaki.

Wiepi wiita werkaaki,
tyytypi hapaaſenki.

Wierahat minulla weikot,
ſiwukulkiat ſiſaret.

Wieras on wieraan hewoiſen häntäki.

Wieras tulee ajallanſa,
talo elää tawallanſa.

Wieras waiwainen kyläſſä,
autuas omaſſa kodiſſa.

Wieras weikkoa parempi,
emän lasta laupiaampi.

Wierellä on wiholliſeni,
pöydän pääſſä pyöwelini.

Wiereskelee munaki peſäſſä.

Wierestänſä walkiaki polttaa.

Wierin maalle wierahalle,
tulin tuntemattomalle.

Wieriwät munatki kanan peſäſsä.

Wiha wiepi wiljan maasta,
kateus kalan merestä.

Wihainen koira paha,
kiukkuinen waimo pahempi.

Wihawainen wieras leipä,
waikka woilla woidettuna.

Wiidesti wiriä käypi,
kerran laiska katkaiſeksen.

Wiikatet karwan katkaiſee,
harawa kakſi kaapaiſee.

Wiikon wiinaton ſepäsſä,
kauan palkaton pajasſa.

Wiikon wiljainen makaſi,
wilja wierehen wetihen.

Wiikuna wihittäesſä,
portto pois ajettaesſa.

Wiina herkku herroisſaki,
paras pappien pariſsa.

Wiina miehen willitſee,
wie woiman wäkewältäki.

Wiina on wiiſaan juotawa,
ei tuhmalle tuotawa.

Wiina wiepi illan mielen,
aamu antapi takaſin.

Wiina wiepi miehen mielen,
olut oudokſi tekepi.

Wiina willihin tekepi,
olut tuopi toiſen mielen.

Wiina woittaa wiiſahanki,
tauti tappaa taitawanki.

Wiinnä, kuunna keſäinen ilma,
ſää ſyksyinen yhdekſänä.

Wiinnä, kuunna yö ſykyſyn,
ſeitſennä keſäinen päiwä.

Wiipyen erät paremmat,
kauan ollen kaunihimmat.

Wiipywän erä parempi,
odottawan armahampi,

Wiipyy kylän käwiä,
häwiäwät kappeliat.

Wiiſahin wanha merellä.

Wiiſas kaukaa puhupi,
edemmä ajattelepi.

Wiiſas kawalan pettää,
hullu wiiſaan willitſee.

Wiiſi nälkää wiruissa,
kuuſi ilman istuessa.

Wiiſi wanhalle tulepi,
kuuſi muuta kummempata.

Wiiſi wirkaa, kuuſi nälkää.

Wiiſiwirkainen on kuuſinälkäinen.

Wiittä on waiwainen wajalla,
ei yhtä ſianlihaa,
eikä kahta kaalinpäätä.

Wilja wieraita kokoopi.

Wilja woitti wiiſahanki,
tauti tappoi taitawanki.

Wiljamaalla on hywä elää.

Wiljawa weſi kyläſſä.

Willainen emoiſen witſa,
jos ruupeeman ruoskikahan;
witſa wierahan werinen,
jos on kerran koskekahan.

Willainen emoiſen witſa,
ruokoinen iſoiſen ruoska.

Willainen emoiſen witſa,
witſa wierahan werinen.

Willainen iſoiſen witſa,
emon witſa willaiſempi.

Wilu on pirtti wirkun waimon,
palawa pahan emännän.

Wilu on waippa willainenki
waimon wierahan tekemä.

Wilu on watſa warpuiſenki
jää-oksalla istuesſa.

Wilu on wiipan waipan alla,
ei wilu wenoiſen alla,
eikä ſulhoiſen ſiwuſſa.

Wilu on wiitta köyhän miehen,
kaita kauhtana kaſakan
perehelle peitteheksi,
kahden hengen katteheksi.

Wilu pirtti, raaka ſauna,
emäntä kylän käwiä.

Wilu warren kaswattaa,
poutaſää terän tekepi.

Wilu wiiden, kylmä kuuden,
kahden kaikkien parahin.

Wilu wiljan kaswattaa,
lämpöinen terän tekepi.

Wilu yhden, kolkka kolmen,
lämmin kahden joutilaan.

Wilun liika wanttuiſſa,
lämpimän ſukan teräſſä.

6480. Wiluwuoſi wiljawuoſi.

Wireys kowanki onnen woittaa.

Wireys wahingon palkitſee.

Wiriä wanhempi kaswattaa laiskat lapſet.

Wiriällä on wiiſi oſaa; laiskalla yksi, ſeki paha.

Wiriällä wiljaa, laiskalla lantaa.

Wirka entinen wetäpi,
tapa wanha tempaapi.

Wirkanſa puolesta kuki kopia on.

Wiſu wiljanſa pitäpi,
auli kaikki antelepi.

Witſa lapſen wiſahakſi,
watſa lapſen warkahakſi.

Woi meitä melkeitä,
hywän järwen hylkeitä.

Woi on Ruotſin ruoan alku,
kala ſuola Suomalaiſen,
Hämäläiſen hautanauris.

Woi toki toiſtä miestä,
jos lienen hywä minäki.

Woi tuota woitonta kylää,
kalatonta karkanoa;
kuinka woiwat woitta olla,
miten piimättä pyſyä.

Woi tätä eläntää,
kun on monta emäntää.

Woida rataista: paremmin juokſee.

Woilla Ruotſi ruoan alkoi,
Suomi ſilahka-kalalla,
Hämet hautanaurihilla.

Woilla woidan woudin rinnan,
tuomarin ſianlihalla,
jottei tuomari toruiſi,
eikä wouti wormahtaiſi.

Woimaanſa hyljetki kiwelle nouſee.

Woista Ruotſin ruoan alku,
Wenäläiſen wehnäiſeſtä.

Woittaa hännän, joka koiranki.

Wuo tieſi kalan elämän,
tuuli linnun päiwäkunnat.

Wuodelta hewoiſta kiitä,
toiſſa wuonna morſianta,
kolmanna kotiwäwyä,
partaſuuna poikaaſi.

Wuohen woi, waimon tawara:
niitä ei tarwita talosſa.

Wuohi waiwaiſen eläin,
huora waimo wanhan miehen.

Wuohi waiwaiſen eläin,
tyttö lapſi onnettoman.

Wuohi woitti wuonillaan,
kauris kaulawilloillaan.

Wuoron meille yöt tulewat,
wuoron päiwät walkenewat.

Wuoron pilwiſtä ſatapi,
kaſeiſta kaiken päiwän.

Wuoron waarina ollaan.

Wuoron waimot moiſiolla,
taſan naiſet talkoosſa.

Wuoron wieraisſa käydään,
harwoin hywin pidetään.

Wuoron woita, määrin mämmiä,
harwoin päiwiä hywiä.

Wuoronſa wanhan tulepi,
aikanſa kahilahanki.

Wuoſi on olla orjan määrä,
kaiken polwenſa miniän.

Wuoſi wanhalla ikää,
kuukauſi kulunehella.

Wuoſi wanhan wanhentaa,
kakſi lapſen kaswattaa.

Wuoſi weronſa wetää.

Wuoſi wiepi wuoden wiljan,
päiwäkunta päiwän palkan.

Wuotta myöten lintu ſoipi,
kewättä kala kutepi.

Wuowaa waris wastatuuleen,
mieſi onnehen kowahan.

Wähin paljo karttuu.

Wähitellen wilja makia.

Wähä elättää, tyhjä kuolettaa.

Wähä huolin pakkaiſesta,
kun ei päätäni palele.

Wähä hywä, tyhjä paha.

Wähä köyhällä kalua,
ei ſillenkään ſiaa.

Wähä lapſen mielen hywittää.

Wäha luku lukkarista,
ei paljo papistakaan.

Wähä luku wallattoman wihoista.

Wähä makiata ſyödään.

Wähä miehen mustuudesta,
kun on muutoin mieltä pääſſä.

Wähä miehen mustuudesta,
urohon mataluudesta,
kun hän miehestä menepi,
urohosta alkenepi.

Wähä mieltä hullun pääſſä,
ei ſiaa ſillenkään.

Wähä mätäs kuorman kaataa.

Wähä on pojista apua,
tyhjä toiwo tyttäristä.

Wähä on wuohen woiraſta,
pikkarainen piimäpytty.

Wähä ſaadaan wähällä,
pikkuruinen pikkuiſella.

Wähä waimo kullan wäärti:
hatusta hameen ſaapi,
paidan houſukankaasta.

Wähä waimoista waraa,
ellei oppia enempi.

Wähä wara purjehesta,
jos ei airoista apua.

Wähä warahin nouſennosta,
kun myöhän työlle ſaapi.

Wähä warjosta waraa,
tyhjä turwa toiſestanſa.

Wähä warkahan waloista,
itkusta pahan imeiſen.

Wähä wähästä annetahan,
pikkuruinen pikkuiſesta.

Wähä wähästä tulepi.

Wähä wäwystä — wäwystä wähä.

Wähäinen lintu munii wähäiſen munan.

Wähäiſestä waimo kaunis,
ſuuresta ſotahewoinen.

Wähällä hullun mieli noutaan.

Wähällä lapſen mielen noutaa.

Wähän waiwoista waraa,
kuolemasta kumniata.

Wähäsſä juopunut laulaa.

Wähäsſä paljo ſeiſoo.

Wähäsſä wahinko ſaapi,
pikaiſesti piikarikko.

Wähästä on — Wähäiſestä.

Wähästä paljo tulepi,
kipinästä tuli ſyttyy.

Wähästä walmis kuulee.

Wähät lapſet, wähät huolet;
iſot lapſet, iſot huolet.

Wäiwet nautanſa tuntee.

6560. Wäkeä ei panna puntarilla,
mieltä ei kauhalla ja'eta.

Wäki wääreä tekepi,
wäki wäärän oikaiſepi.

Wäkiſin koira haukkuu:
ſe ſinne'päin onki.

Wäkiſin koira metſään wiedään:
ei ſe hunno orawata hauku.

Wäkiſin työlle, ei ruoalle.

Wälehen koira pennut teki:
ſokiana ſyntyiwätki.

Wälehen wahinko ſaapi,
pikaiſesti piian rikko.

Wälehen wian näkepi
talon wieraan tawoissa.

Wälehen wähä wäsypi,
pian heikko hengästypi.

Wälehen wähä wäsähti,
pian uupui pikkarainen.

Wäli on wäätyllä witsalla,
wäli wääntämättömällä.

Wälinaika linnasſaki.

Wälttää pilkka pienemmästä,
ei re'ellä wedettäwästä.

Wälttää pilkka pienempiki,
ei korennon kannettawa.

Wästäräkki, wähä lintu,
kulki kurjen ſiiwen alla:
tuokin taittoi, alenti aiſan.

Wäwy wätkähti tupahan,
muna mutkahti patahan
ehtoiſen emännän kädestä.

Wäwystä wähän waraa,
tyhjä turwa tyttärestä,
miniästä mieli karwas,
pojasta iäinen itku.

Wäännä köyttä ruumenista,
ſolmi ſolmuhun munaa.

Wäärin menee wäärin ſaatu,
pahasti pahoin ko'ottu.

Wäärin ſaapi wäärin tullut,
työttä tullut tuhlatahan.

6580. Wäärä hirſi ei auta huoneentekiälle.

Wäärä niska nostesſanſa
kauan yöllä walwonehen.

Wääräkö piispan pappilaan on?

Yhden hywä tekee: kakſi makſaa.

Yhden jäljet yhtäälle,
kahden jäljet kahtaalle.

Yhden jäljet yhtäälle,
yhdekſän yhdekſäälle.

Yhden koira elää,
kahden koira kuolee.

Yhden ſanan ſanoo,
ſiitä tora tulee.

Yhden talon koira — Yhden koira.

Yhdeſſä ollaan: ſanoi akka, kun ſuden kanſſa ridaſſa oli.

6590. Yhdeſti nuori, kahdeſti wanha.

Yhdeſtä ylkä — Ykſin ylkä.

Yhdet kaikki yhdekſäſſä,
ykſi mieli miehen pääſſä.

Yhteen nenin iltaiſella,
ſelin perin aamuiſella.

Yhteenpäin ſudet ulwowat.

Yhtyy hywä hywään,
jalo toiſehen jalohon,
repo rannan kiertäjähän.

Yhtyy juokſewa johonki,
kunnei käypä kohtaakſen.

Yhtyy toiſinaan ſokiallenki raswaa luſikkaan.

Yhtä kaikki kaalin tähde,
joko alta, eli päältä.

Yhtä kaikki ykſinäiſen:
teki työtä, eli makaſi,
eli istui aiwan ilman.

6600. Yhtä luuta wuohen ſarwet owat.

Yhtä paljo mieltä kiiskillä, kun walaskalallaki.

Yhtä pitkät yhden jäljet,
waikia ei poikelta awarat.

Yhtä pitäwäiſet owat mustalaiſen hewoiſet.

Yhtä ſirkan — Taikka ſirkan.

Yhtä sutten ſilmän juokſee,
waikka kahda katſellaan.

Yhtä sutten ſilmän juuret,
yhtä roswojen ajatus.

Yhtäy toiſinaan — Yhtyy toiſinaan.

Yhtäälle yhden jälki,
kahden polku kahtaalle.

Yhtäälle yhdet jäljet,
monen jäljet monta tuowat.

6610. Yksi henki hewoisellaki.

Yksi hullu taitaa enemmän kysyä,
kun yhdeksän wiisasta wastata.

Yksi häwinneen kaikki on.

Yksi juo oluen punaisen,
toinen wettä wiilettäpi.

Yksi kaikki — Yhtä kaikki.

Yksi karkko wettä huusi,
kaikki karkkoiset janoiset.

Yksi lammas wettä määkyi,
koko karsina janoistui.

Yksi mielenä, toinen kielenä.

Yksi mieli ystäwillä,
ehkä päät erinnäiset.

Yksi naipi nuoren neitsen,
toinen ämmän ämmittää.

6620. Yksi oli lehmä maammollani:
sen häjy härjäks muutti,
piru pitkäpiimäiseksi.

Yksi on hywä, toinen parempi,
kolmatta ei kysytä'kään.

Yksi on tuuli tuttuani,
päiwä ennen nähtyäni.

Yksi puha peninki wie yhdeksän
hywää myötänsä.

Yksi pahan tekee, kymmenen koskee.

Yksi pahin porsaistaki.

Yksi puhuu ystäwälle,
ystäwä ympäri kylää.

Yksi puoli puuttununna,
toinen jäänynnä wajaa.

Yksi sana niin hywä, kun yhdeksänki.

Yksi sanoi ystäwälle,
ystäwä koko kylälle.

6630. Yksi sianki sikiöistä pahin porsas.

Yksi sitä, toinen tuota,
monikahdat muutamia.

Yksi suu, kaksi korwaa: sen tähden pitää enemmin kuulla, kun puhua.

Yksi suuna, toinen säkkinä.

Yksi synti warkahalla,
yhdeksän epäiliällä.

Yksi synti warkahalla,
yksitoista luulialla.

Yksi talon työ:
makaa eli syö.

Yksi tie, kaksi asiaa.

Yksi tie tuonelahan,
yksi ikuiseen ilohon.

Yksi tyhjä tyttäristä,
jos kylällä naitakahan,
tahi kuolkahan kotona.

Yksi tyhmä — Yksi hullu.

Yksi walehtelia saa yhdeksän walehteliata matkaan.

Yksi wäärä — Yksi paha.

Yksi yhähtää, toinen ähähtää.

Yksi älli ämmän päässä.

Yksin kyntäjän — Parempi kyntäjän.

Yksin pojiton pinolla,
tyttäretön huhmarella.

Yksin päiwin huomenia.

Yksin päiwin ikäki kulun.

Yksin ruoalla parempi,
kahden työssä kaunihimpi.

Yksin työllä tyttäretön,
yksin pojaton pinolla.

Yksin ylkä paras:
kaksin kumpiki katoopi.

Yksissä on yötä oltu,

erissä ewähät syöty,
kontit kostohon koettu.

Yksittäin piiat naidaan, yksittäin lampaatki keritään.

Ylemmä hiiren mieli, kun wehnäaumaan.

Ylen köyhä katsotaan,
kengät koirille syötetään.

Ylen köyhä katsotaan,
portahalla potkitaan.

Ylen köyhä katsotaan,
päälle laiskan astutaan.

Ylenkatset lapsen itkettää, ei osan wähyys.

Ylenkatsottu kanto reen kaataa.

Ylenkatsottu mätäs heinäkuorman kaataa.

Ylinnä huoran pää kirkossa, warkahan walatuwassa.

Ylpeys käy lankeemuksen edellä.

Ylpeys käy talonpojanki takissa, nöyryys silkkipuwussaki.

Ylpeys lankeamaan saattaa.

Ylpeys tämän teki: sanoi sontiainen, kun päänsä seinään lenti.

Ylpeyttänsä kerjäläinenki luihkaa.

Ylääppä — Ylemmä.

Ylös yltynyt pitäpi,
päälle woipa tappelepi.

Ymmärät sen yrin marin,
mittä wettä kirnuun pannaan.

Yreksi käen keseä,
mustan linnun muita maita.

Yreksi tuohessa — Tuohessa on yreksi.

Yrittäneen päätä ei leikata.

Yritykset työn tekewät,
ajatukset ojan wiewät.

Yrki tulta tuohessaki,
tekoaika terwakseſsa.

Yrmy elää, armu kuolee.

Yö, kuhun yötyy;
päiwä, kuhun päätyy.

Yö on talwista suwea,
kaksi kaikkein enintä.

Yö päiwillä wähä on.

Yö päiwiä wäliä,
päiwä kahden yön wälissä.

Yö ristiäisiä hywiäki,
kaksi häitä häiyjäki.

Yö syksyistä siloa,
kaksi kaikkien eninnä.

Yökisa päiwäkisan woittaa.

Yöksi iltaisella, päiwäksi aamuisella.

Yökukko woittaa päiwäkukon laulamasta.

Yöllä armas soudeskella,
kuuwalolla kuljeskella.

Yöllä warkaat waeltawat.

Yöllä yököt lentelewät,
hämärällä häiyt linnut.

Yöllä yököt lentelewät,
päiwällä paremmat linnut.

Yöllä yötyrit ajawat,
pimiällä pillomukset.

Yöllä yötyrit tulewat,
pimiässä piian wiejät.

Yötä on kyllin Uolowista,
päiweäki Paawalista.

Yötä Oulusta, päiwää Paawosta.

Ähkä, puhka, työn tekee, ei wäen paljous.

Äiti antaa nisän suuhun,
waan ei mieltä päähän.

Äiti ei laita lapsiansa,
polje ei poikoa omoa.

Äiti heitti, isä heitti,
heitti myöski heimolainen,
waan ei heitä Herra Kiesus,
hylkää hywä Jumala.

Äitin tawat tyttärellä.

Äitin witsa willawitsa — Willainen emoisen.

Äiä on akkoa kylällä,
ei kaikki minun emoni.

Äiä on huolta orjuudessa,
isännyydessä enempi.

Äiä on huolta rikkahalla
wartensa warustamasta,
muretta makoamasta,
työtä ilman istunnasta.

Äiä on juorua akoilla,
on mitä hewon weteä.

Äiä on kantoa kaskessa,
ei ole kaikki koiwun kannot.

Äiä on, kut metiſſällä huulilla ſuuta antaa.

Äiä on maalla malttawia,
kun weden wahinko ſaapi.

Äiä on naidesſa wäkeä,
humalasſa rikkahia.

Äiä on nuorra kaunihia,
paljo wanhana pahoja.

Äiä on puuta puimatonta,
koiwua kokematonta,
piikoa pitämätöntä.

Äiä on päiwiä idäsſä,
äiä öitä luotehesſa.

6710. Äiä on päätä päiwän alla,
ei ole kaikki päät pätewät.

Äiä on työtä — Äiä on huolta,

Äiä on työtä orjuudesſa,
paljo palkan piikuudesſa,
emantuudesſa enempi.

Äiä on työtä, tuhma tunto,
waiwoja, matala mahti.

Äiä on äitin kauneutta,
ei ole äitin armautta.

Äiä äyriä pitäpi,
paljo pieniä rahoja,
naida naista neitoſesta,
oſtoa orithewoiſta.

Äiän ſilloin äiti makſoi,
kun ſe rinnalla imetti.

Äiän ſyöpi annettawa,
itſe ottawa enemmän.

Äjän tikka puita puipi,
ei ſaa pitkiä pinoja.

Aiän täsſä on ämmä maanut,
piika pitkään lewännyt,
kun ei ole tehnyt telttuiſia,
napeloinut nauhan päitä.

6720. Aly on tarwes ämmän pääsſä,
mieli leiwän leipoesſa.

Ämmät äyhkyen eläwät,
kuuſet paukkuen palawat.

Äriä ämmä leipoesſa,
kirnutesſanſa kiriä,
panna oltta pannesſanſa.

Äriä ämmä leipoesſa,
kiukkuinen kirnutesſa,
willi wiinan keitännäsſä,
makkaroidesſa makia.

Äsken huolta hoiwatahan,
pannahan pahaa mieltä,
kun on liina liitetähän,
lakki päähän laitetahan.

Äsken mies miesſä, kun kakſi lakkia pääsſä.

Äsken miestä merkitähän,
koska korwa leikatahan.

Äsken miestä merkitähän,
puntarilla punnitahan,
kun on tarwes tappelohon,
mieli miekoille tekepi.

Äsken poika poika ompi,
kun leiwän lehdosta tuopi,
kannikan katajikolta,
punakuoren kuusikolta.

Äsken poika poika ompi,
kun uuden tuwan tekepi,
kynnyksen tuwan etehen,
uuden uksen kynnykselle.

Äsken tali nähdään,
koska watsa awataan.

Äsken toukka touwollansa,
että muut äkehellänsä.

Äsken tästä ämmä lähti,
toinen singahti siahan.

Äsken waimo waiwan tunsi,
koska kantoi kolmoisia.

Äsken ämmä hawasi, kun puoli
päätä paloi.

Äsken ämmä äiän tiedät,
kun sä kannat kaksoisia,
koet kolmia kotia,
hattupäitä hautaelet.

Äsken ämmä äänen nosti,
koska kukkaro katosi.

Äyri äijistä pojista.

Äyri ämmällä rahaa,
ei siaa sillenkään.

Äyri äyrin takaa saattaa.

6740. Äyri äyristä tulepi,
jywä toisesta jywästä.

Äyrin tawara kaswaa, äyrin tawara katoaa.

Äyrissä tuhannen alku.

Äyristä taalaria tehdään.

Äyrittäin tuhannet tulewat.

Äänettä on hulluki wiisain.

Ääni ämmälle tulepi,
keringille keikahtapi.

Öillä päiwät jatketaan,
petäjällä pellon ſiemen.

Öillä päiwät jatketaan,
pärehillä pitketään.

Öillä päiwät jatketaan,
weiſuilla wähät oluet.

Öillä päiwät jatketaan,
wirſillä Jumalan wilja.

Öillä yötyrit ajawat,
pimiäſſä pilloniekat.

Liſäntöjä.

(Nämät ſanalaskut on koonnut Opettaja Sortawalan Koulussa G. F. Melart.)

Aamusta ei pidä päiwää kiittää, enſi wuonna morſianta.

Aarteina welka miehen takana.

Ahnas ottaa juoksewaltaki ſudelta hännän.

Ahneen ſilmät ei täydy muulla, kun mullalla.

Aika aikaa kutaki, ſanoi päſſi päätä leikatesſa.

Aina haukkuu arka koira, panettelee paha toista.

Aina koski kohiſepi, aina äriſee älytöin.

Aina on Herra neuwon ſeppä, Jumala hywäntekiä.

Aina on tauti tiinehessä, yskä wanhassa akassa.

Ajatellen arwoanſa kukin paetkoon pahuutta.

Ei elo hirwitä.

Ei henki lähde herkkuin tähden,
eikä päiwiin pahoin tähden.

Ei herroille paljon pidä; kun pui-
kolla silmään pistää, niin suuttu-
wat.

Ei hoppuu, kun leipä loppui,
äsken hoppu, kun tupakka loppui.

Ei hullua herraksi panna.

Ei huonolle maalle paljon hallaa
pidä.

Ei ilmaa säkkiin panna.

Ei kaatunut wesi saa astiaan.

6770. Ei kahta: hywä ja joutu.

Ei kahta hywää: nuorta miestä
ja rukiista leipää.

Ei kahta päätä yhdellä miehellä.

Ei kaikki ole miehet hattupäät.

Ei kaikki päiwät ole päälletykseen.

Ei kaikki pääse kalaweesille,
eikä kirkon naapuriksi.

Ei kangas karilla joudu,
keträwarsi keikahilla.

Ei kannettu wesi kaiwossa kestä,
eikä pantu mieli pääsä.

Ei katti kaikkia saa, mitä naukuu.

Ei koira pahaksi pane, kun leiwällä lyödään.

6780. Ei kowaosainen kohta kuole.

Ei köyhän tähteistä, eikä waiwaisen hywänteosta.

Ei köyhän welka wiikoksi jouda.

Ei lapselle saa kaikkia antaa, mitä anoo.

Ei leikattu leipä yhteen saa.

Ei leipä leikaten pahene.

Ei leipä leikillä tule.

Ei leipä lopu syömiseen, mutta saamiseen.

Ei likasta wettä pidä pois kaataa, ennenkun puhdasta siaan saadaan.

Ei lintukaan ylemmäksi lennä, kun siiwet kantawat.

6790. Ei luku rakkautta riko.

Ei maantie makaa.

Ei maata alemmaksi saa mennä.

Ei merta kirweillä täytetä.

Ei mieron wene terwaa saa.

Ei ole herraa weneessä.

Ei ommel waatetta pilaa.

Ei pahaa pidä pahalla kostaa.

Ei paljon pahaksi pidä.

Ei purewa koira hauku.

Ei päätä oteta päättömältä.

Eipä kerskaa kelpo rikas,
täysi kukkaro kiliſee.

Ei raataja maata walitſe.

Ei rahalla ſilmiä ole.

Ei ſe koskaan nälkään kuole,
joka anella oſaapi.

Ei ſe ole mies, joka rahan ſaapi,
waan ſe, joka rahan pitää.

Ei ſe ſillen haiſe, millä ſaadaan.

Ei ſe toista auta, ken ei ole itſe
hätää nähnyt.

Ei ſiitä ole unta, ei nälkää.

Ei ſokia taida ſokiaa taluttaa.

Ei ſurman jalka jyskä.

Ei syöpä ſiaa katſo,
maata kuolewa walitſe.

Ei taikaa kangella käännetä.

Ei tauti karwaa kaunista.

Ei tekemätöntä hywää,
ei peſemätöntä puhdasta.

Ei tekewältä työ lopu.

Ei terwe lääkäriä tarwitſe.

Ei tiellä tatti kaswa.

Ei tulella tähdettä ole.

Ei työ tule tekemättä.

Ei uhkaten ſotaan mennä.

Ei waaraa toiſen weneeſſä,
turwaa toiſen tyttäreſſä.

Ei wanhasta ole konkaria.

Ei wanhasta teinistä pappia ſaa.

Ei weſi wäkiä anna.

Ei yhden ſyytä, kun kakſi tappelee.

Ei yhtä päätä kahdesti leikata.

Ei ykſi iäti kestä.

Ei ykſi pääskynen keſää tee.

Ele ennen äläkä, kun kolahtaa.

Ele wirttä wäärin laula,
ellet oikein oſaa.

Elo elon luokſe pyrkii.

Ennen kauppa rikki, kun mieli rikki.

Harwoin härkä keräjästä palajaa.

Harwoin korpit hallistuwat,
harwoin pahat paranewat.

Hellä hepo warsahansa,
leskiwaimo lapsehensa.

Hepo paljon warsoja tekee, waikka
ei länget päästä lähde.

Herkut ruumiin runtelewat,
kiitos pahentaa paraanki.

Hipiä lämpimän tuntee.

Hullu itsiänsä kiittää.

Huora toista luulee, warsa toista
warajaa.

Hupaan meni hywät humalat
märänneihin maltasihin.

Hywä huttu huomenaki.

Hywä häjyn oma lapsi,
ruokkii poikansa petokin.

Hywä hännäkäs hewoinen,
paha waimo palmikoinen.

Hywä kutsuin kulkea.

Hywä lapsen lassa olla,
kuin on wanhempi warana.

Hywä myötäinen menoissa,
kultainen kohtuuden mitta.

Hywä on hammas leukaluussa,
paha kielen kantimessa.

Hywä on housuissa näppiä lyödä.

Hywä on toista sanoa,
paha panna itseänsä.

Hywä pitkän pinon wieressä lastuja poimia.

Hännässä on koiran ilo,
hullu nauraa hampaillensa.

Hätä kädessä, härkin piwossa.

Iltawirkku, aamutorkku,
se tapa talon häwittää.

Itkien emolta ruoka,
maanetellen wierahalta.

Itse ilossa sydämen
on jo hinta hywän työmme.

Jo se joutaa, ketä pappi soutaa.

Joka kirkolla on omat waiwaiset.

Joka on jalo pellollansa,
siltä ei puutu puhdas leipä.

Joka pitää pitkät sormet,
pitäköön pitemmän selän.

Jolla on wähä wiisautta,
ei se tunne tyhmyyttänsä.

Jolta kunnia katoi,
se on kaikki kadottanut.

Juomari pullista juopuu,
waan ei täydy tynnyristä.

Juopuneena tekee, selwänä wastaa.

Juopunut on Jumalan luoma,
ei sillä ole mieltä, eikä huolta.

Jälestä Ruotsi wiisas.

Kaikissa näissä ollaan, sanoi pässi,
kun päätä leikattiin.

Kaikki sulhaset rikkaat, kaikki wangit köyhät.

Kankea on kuiwa oksa,
tyhmä ylpeä tawoissa.

6870. Kansalla karhuki kaadetaan.

Kansan kattila sakia.

Kantaja takkansa tietää.

Kaunis kakku päältä nähden,
ehk' on alta akanainen.

Kaunis kiitos edellämme,
paha takana pahennus.

Kauppa ei ole Jumalan tekemä.

Kello näyttää ajan kulun,
oma otsa wuosikunnat.

Kellä on ruutia, ſe ampuu.

Ken antaa työn, antaa leiwänki.

Ken huolella ſaapi, ſe huoleta ſyöpi.

Kenen rokka, ſen tupakka.

Kenen wettä ſoudan, ſen wirttä laulan.

Ken on köyhä, pitää olla nöyrä.

Ken toista takaa, pankoon kätensä kormannoon.

Ken waſikasſa waiwan näki,
ſillen ſatakerta kelpajapi.

Ken wierasta hewoista ſukipi,
ſaapi karwat waiwastanſa.

Kieli kanſat yhdiſtäpi.

Kieli maan leikkaa.

Kipinä kewäinen ſade.

Kirjain kautta tyhmä mieski
wilpelepi wiiſautta,
niinkuin kunki kirkkaudenſa
ſaapi auringon ſäteistä.

Kirweisſä on toiſen kipu.

Kohiſee kiwinen koski,
wiallinen wihaſtupi.

Koiraki kopia kodisſaan.

Koira liikkaa konsa tahtoo.

Koira weljensä tuntee.

Konnut pahat kaupoissansa,
koirat riitaiset rualla.

Kontu omansa perii.

Kowa kowaa wasten,
ämmän pää kiweä wasten.

Kowa kuolla nuoruudessa,
wanha näänty waiwatoinna.

Kuka kuuseen kokottapi,
katajahan kapsahtapi.

Kukot puulle, laiskat työlle, wiriät
makaamaan.

Kulkia kahdesti naipi,
kolmesti kowaosainen.

Kulkien kautta epäilyksen
tie on pitkä taiwaseen.

Kumisee tynnyri tyhjä,
kerskaa tyhmä taidostansa.

Kun koiraa wäkisin metsään ajetaan, sitä myöten se orawaa haukkuu.

Kun olis korppi tuomarina, niin ei kukaan hewoisella ajaisi.

Kun on kala huokia, niin on liemi huokiampi.

Kun on kirwes toisen jalassa, niin on kannon päässä.

Kun selkäkenossa keträtään, kyyryselässä kudotaan.

Kun turkkipäällä toukoa pannaan, niin paitasilla leikataan.

Kun wiisasta neuoo, niin wiisas tulee williin.

Kuorma kulkee liikutellen, sanat sopiwat tawaten.

Kurjat täällä toiwottomat, tyhmät turhaa toiwowaiset.

Kussa rahtu rakkautta, siinä sunaus lähellä.

Kusta on ennen oja käynyt, siitä nytki nirottapi.

Kuuset paukkuin palawat, hullut kehuen kulkewat.

Kyllä kantoki kaunistuu, kun kaunistetaan.

Kyllä korppia olisi, jos olisi haiskaa.

Kyllä kuiwa rikka helmasta karisee.

Kyllä kukolla wirsiä on, jos laulaa tahtoo.

Kyllä syyhyminen kynnet löytää.

Kylläinen on tiukku.

Kyyhkynen kylässä, kontio kotonaan.

Kärsi köyhä keittää, waan ei kärsi jäähdyttää.

Käsi kättä noutaa.

Köyhä mies on käsitöinnä,
kuiwa kuusi karsittuna.

Köyhän ryki ja rikkaan tauti owat kuuluisat.

Lahja ompi lupauski,
puhe pidetty parempi.

Lauman surma laiska paimen,
paha pappi sielun surma.

Liika surma liikkujalla.

Lisänä on mahonki maito.

Lopussa kiitos seisoo.

Luottaa kun pukki suuriin sarwihinsa.

Löyty arka, hellä parkuu.

Maassa on työ matalanki,
ei ole puussa pitkänkään.

Maassa työtä matalallenki.

Maa tuopi maatesſaan,
pelto piehtarojesſaan.

Matala kanto reen kaataa.

Matalasta aidasta jokainen ylitſe käypi.

Matka kiittää ewäitänſä.

Merkki on meidän lampaisſa,
pykälä kylän piioisſa.

Miekka maasſa miehettömän.

Mies rukka ſoutelee,
mieli rukka melailee.

Mies ſe, joka mielenſä hallitſee.

Mies ſe, joka ſananſa pitää.

Mies ſilmiin, aſia mieleen.

Miestä myöten ripeys, taloa myötea kaakku.

Mikä jääpi terältä, ſe jääpi hamaralta.

Mikä liikkuu, ſe läikkyy.

Mikä ſuden ſuusſa, ſe ſuden hännäsſä.

Mikä tänäpäiwänä makſetaan, ſitä huomena ei kyſytä.

Milloin miniä kiitetään,
pojan lasta ei polwenaan.

Misſä hepo piehtaroipi,
ſiihen karwa kariſeepi.

Mitä enemmin kisſaa ſilitetään, ſen ylemmäkſi ſe häntänſä nostaa.

Mitä ſelkiänä mieleſſä,
ſe juopuneena kieleſſä.

Mitä ſiitä lehmäſtä, joka maitonſa kaataa.

Mitä ſodaſſa ſaadaan,
ſitä ſodaſſa syödään.

Mitä wanha syöpi, menee kuin hukkaan, mitä wanha tekee, antaa kuin Jumala.

Monena mies eläisſään, koirana kuoltuanſa.

Monta maalla wiiſasta, kun wahinko merellä tapahtuu.

6960. Monta Mattia maantiellä.

Märkään kaikki tarttuu.

Nauraa hywälle, nauraa pahalle Suomalaiſen ſanalasku.

Nauraa lapſi syötyänſä,
wanha yöt lewättyänſä.

Naurokſi köyhä kuolee.

Nauta ykſin nautitſepi,
ſeuraſ'ihminen iloinen.

Neidon mieli miehelle
korkiastaki kodosta,
mataloihinki majoihin.

Niin kauan lapsi, kun lattialla,
niin kauan poika, kun polwen päällä.

Niinkuin ruoka syntyy, niin se syödään.

Nuori terwe syötyänsä,
wanha yön lewättyänsä.

6970. Nälkä pereihen tora.

Nöyrällä hewolla on hywä ajaa.

Ohut karja ostajalla,
wajaa karja waihtajalla.

Oma ruoska, wieras hewoinen.

Oma waiwa opettapi
toisen waiwaa tuntemahan.

On maata raatajalle,
wäljää wettä soutajalle.

Onni osa rehellisen,
riemu woitto rauhallisen.

Opettajan omat jäljet
owat opille kehoitus.

Oppinut tuntepi opit,
wiisas ymmärtää enemmin.

Ota wettä kaatunutta.

Paha luulo petetyllä,
pelko kielensä polttajalla.

Paha paljon lupailia,
hywä puheinsa pitäjä.

Paha puhe pahan suussa,
nuokassa warikſen nimi.

Paha purepi sanoilla,
koira hampailla kowilla.

Paha walo warkahalle,
päiwän koitto pettäjälle,
paha walitus pahoille.

Paljon koira haukkuu, enemmin tuuli kantaa.

Paljon nuorena kaunihita,
paljon wanhana pahoja.

Paljon talossa tekemistä,
paljon koisſa koskemista.

Paljon työtä orjuudessa,
enemmin emäntyessä.

Paljon äiti kaunihimpi,
waan ei kuiten armaampi.

Palttina kudettaan kiittää,
leipä hierejauhojansa.

Paniaiſiks' köyhän panos menee.

Parain welka makſettuaan.

Parempi hywä ſowinto, kun paha ystäwyys.

Parempi kauppa rikki, kun mieli rikki.

Parempi, kun kallis kulta,
ompi puhdas omatunto.

Parempi kuolla nuorena, kun näl-kään.

Parempi mies kojaſſa, kun kor-weſſa.

Parempi on katſoa naurawan ſuu-hun, kun itkiän.

Parempi on pio totuutta, kun kyy-närä wääryyttä.

7000. Parempi paikka, kun paljas.

Parempi ruumis, kun waate.

Parempi waraa pitää, kun jälkein katua.

Pellon mukaan ſiemen paras,
luonnon mukaan miehen wirka.

Pian näkyy kullan pilkka,
pian wika wiiſahalla.

Pian paha tapahtupi,
kauan haawa kirwelepi.

Pitää kuningaski kulunſa.

Pojasta polwi muuttuu,
latwasta laki kääntyy.

Puhtaus on paras lahja,
siinä on wara waiwaiſenki.

Puolihullu puheiſsanſa
wasta on wiiſas maatesſanſa.

Puulla pirtti lämpiäpi,
tawallanſa talo eläpi.

Raha rakas rikkahalle,
watſaparka waiwaiſelle.

Rehelliſen rintaluiſsa
rauha pyſyy puuttumata.

Rikkaan riiſta kuluu,
köyhän pää menee.

Rinta ſuoja ſotamiehen,
jaloiſsa jäniksen omi.

Rohkialla waaran woitto,
hätäiliä hämmentypi.

Saapi leipä syöjiä, työ tekiöitä.

Sana auttaa, ſana painaa.

Se parhain nauraa, ken wiimeiſekſi nauraa.

Seipäällä wierasta aſiaa ajetaan.

Siinä mieſtä merkitään,
miſsä korwat leikataan.

Sitte on huulet hukassa,
kun kieli maata wetääpi.

Sitte on myöhä myllyyn mennä,
kun owat akanat syöty.

Siiwo tarwitaan sikoinki ruoassa.

Sopu tilaa antaa.

Sotamiehen akka, kalamiehen koira, jäämät rannalle raukumaan.

Sulhaisena ilo suurin,
toiwottaissa onni täysin.

Sulholla suden ikenet,
kosiolla koiran leuat.

Suopi Jumala suuttumaan, waan
ei wihastumaan.

Suuhunpäin on sudella hampaat.

7030. Suuren weräjän salpaat, waan et
suurta suuta.

Suussa on sääskellä henki.

Suusta neittä, päästä neittä,
jaloista jaloa miestä.

Syrjällensä syötyänsä:
ken ei palaista paina,
sitä pala painakohon.

Syödään häissä wehnästäki.

Syöminen on saamisessa,
elämä kylän nojassa.

Taaksensa panee, edestänsä löytää.

Taidossa kunnia kunki,
waan ei parran pituudessa.

Taidota on mieli tyhmä,
käsi tyhjänä kewiä.

Taito miehellä tawara,
toiwo waimon paras turwa.

7040. Taito näkyy taitawalla
taitawaisista tawoista.

Terwe ruumis, sielun rauha,
tawara on täydellisin.

Terä miekalla teräwä,
kieli häjyllä kamala.

Tie taloon, toinen siwutse.

Tiellä on, tietä kysypi.

Toimesta tunnetaan mieli,
käytöksistä jalo järki.

Toiwo ompi waiwaan woide,
onnen liianki lisäjä.

Tulee itraa sokianki lusikkaan.

Tulee loukku leipään, jos lapsi-
ki leikatkoon.

Tulee mies meren takaa,
waan ei tule turpeen alta.

Tulee wälistä linnaki.

Tuntuuha Kuningas kypärästä.

Turhat tyhmän kerskaukset,
työ on taidolle todistus

Turkki on miehen turwa.

Tyhjää jauhain kiwi tylsä,
häpiäksi halpa puhe.

Tyhmän täytyypi hekkua,
wiisas kelpaa hekkumata.

Tyhmät taikoja pitäwät
luonnon laatua tutkimata.

Tyttäret owat talon warkaat.

Tywestä puuhun noustaan.

Työ kiittää tekiätänsä,
leipä hierejauhojansa.

Työ on palkkansa wäärti.

Työ warajaa uurasta, ei wäkewää.

Työläs köyhänä koreilla,
raskas ylpeillä rahata.

Täi miehessä, kirppu koirassa.

Uusi on aina uhkiampi,
ehkä on entinen parempi.

Wahinko wiisaaksi tekee.

Wajaalla wiisas ylpeyttä,
ylpeä tyhmyyttä täynnä.

Waiwainen on monta wajaa,
ei yhtä sianlihaa,
tahi kahta kaalinpäätä.

Waiwainen waiwaisen powesta
muruja poimii.

Waiwainen warresta wääntää,
kun ei saa sormesta nuolta.

Waiwaisella on waski kirkas,
autuaalla hopia tumma.

Walistus on sielun silmä,
raamattu sokean saua,
tunnon teillä kuljettaisja.

Wanha suola janottapi.

Watsa waiwa nälkäisellä,
selkä tyhmän omatunto.

Weri wettä sakiampi.

Wieraaseen ihastuu, takawaraansa peljästyy.

Wähän päiwässä, paljon wiikossa.

Wälein kissa pojat saapi, waan sokiat ne syntywätki.

7077. Ylenkatse köyhän arwo, raha rikkahan Jumala.

Pränttiwirheitä.

Siwun	railla	on:	lue:
2.	21.	ſolmeaapi	ſolmeapi
10.	12.	nauratahan	nauretahan
32.	12.	kylään	kylän
47.	1.	iäydy	täydy
48.	15.	laulu	laula
—	16.	laula	laulu
56.	6.	tarwit	tarwitſe.
65.	10.	kulowedellä	Kulowedellä
69.	19.	pahan	pahaan
72.	18.	karjan	kirjan
80.	16.	waanſe	waan ſe
84.	16.	ſika	ſikaa
92.	16.	maita nännisſa	maito nännisſä
113.	10.	peittehesſä,	peittehesſä
142.	1,2.	elä	ele
143.	10.	hewonen	hewoinen
186.	21.	waſastelewan	warastelewan
215.	22.	kaakki	kaakku
345.	5.	töytyy	täytyy

Pränttiwirheitä.

Siwun	railla	on:	lue:
2.	21.	solmeapi	solmeapi
10.	12.	nauratahan	nauretahan
32.	12.	kylään	kylän
47.	1.	iäyby	täyby
48.	15.	laulu	laula
—	16.	laula	laulu
56.	6.	tarwit	tarwitsi
65.	10.	kulowebellä	Kulowebellä
69.	19.	pahan	pahaan
72.	18.	karjan	kirjan
80.	16.	waanse	waan se
84.	16.	ükä	ükaa
92.	16.	maita nänniösä	maito nänniösä
113.	10.	peittehessä,	peittehessä
142.	1,2.	elä	ele
143.	10.	hewonen	hewoinen
186.	21.	wasastelewan	warastelewan
215.	22.	kaakki	kaakku
345.	5.	töptyp	täptyp

3455
2655
800

B. i.
Hki
SKS
Toim
4.
(1842)